

M. Fabij Quintiliani eloquentissimi Declamationes

<https://hdl.handle.net/20.500.14918/461906>

N.
L.
P.
S.
T.

RA

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

inspectōe: ad totius itellectum naturæ medicina p̄fecit. Quid allaturus huic ægroto est: qđ nō tot sæculorū: tot languētium expimenta deprahēderūt. Vis tu potius hac audacia: qua secreta lāgoris exgris remedia tēptare. Breuior uia sanitatis humanæ propior nræ salutis utilitas ē. Si uiscerū nimius ardor stricta circa se mēbra durauit: adhibe remedia laxantia. Si fluitat nimis æger humoribus: præsto sint per quæ præssis clusisq; uenis i nouas uires corpus arefcat. Si paŕ prodest abstinentia: rursus ciborū qualitate foueat. Si spiritus receptis præmit alimētis: ad puriores meatus ieiunio fameq; tenuet. Cōtigit tibi magna expimentorū materia medice: ægri duo & lāgor idem. Nō est opus ut expectes qđo sup unius hoīs patientiā explicet p̄futuroꝝ magna diuersitas. Potes expiri pariter eadē cōsentanea: diuersa: pugnancia. Nulla ratio ē uulnēꝝ sāguinis supremorū. Q uēadmodū sanari debeat alius æger: scire non possis nisi ex hoīe sanato. Quid q; etiā ut idē ualitudinis sit gēus: necesse ē tamē duorū corpororū diuersitate uariet. Nunq̄ i alienis uisceribus iuenias totū qđ de altero quæras: & alius langor ē: alius æger. Cur maxium nefas alterius filii salute defēdis. Homo i quo sola querit causa lāgoris propter medicū occidit. Adice q; nec deprahēdi ex sanato pōt ullius cā langoris: quicqđ nos i uitia morborū a naturali sanitate cōmutat: facit aut nimii sāguinis pōdus exestuās: aut supfluēs calor: aut ultra naturalē modū humor exundans: aut spūs per tacitos meatus: nō solita laxitate discurrēs. Quid horū si uitalia ferro uulneribusq; refecent: saluū pōt esse languētibus: cū cōpræssi spūs laborē protinus ille referati pectoris meatus emittat: sāguis idē pariter deprahēdat egrediaturq; uulneribus. An fas putatis ut suā seruēt uiscera nudata faciēs: ut nihil perdat ex priore natura illud pectoris uitæq; secretū: cum admisit oculos. Plurimū in nobis etiā timore mutat. Quantū affert sollicitudo: gaudiū: dolor: & aliquis subitus affectus. Quotiēs dū ad curatōem præparat æger: dum cōponit ad sua remedia corpus: medentiū manus aīa destituit. Iā uero ad singulos ictus: & lōgissimas uulnēꝝ moras q̄tum ex toto hoīe cōuertit clamor gemitu. Necesse est oēs perire qbus cōtinet uita cās: quotiēs uita ipla cōsumit. Et cū hoīe q; propter itellectū langoris occidit: ipse quoq; paulatī langor emorit. Differ saltē pater hāc crudelitātē: quicqđ ex filio facis facies ex cadauere. Si pōt deprahēdi langor dū occidit: facilius cū occiderit. Interrogat me hercle hoc loco libet: utrū me pituꝝ p̄ an medicus elegerit. Negauit sua itereffe quē occideret: hoc si & alter pisset: pbaue rat utrūq; fuisse pituꝝ. Cū cōualuit pbat utrūq; fuisse uictuꝝ. Ad s̄uissimā curatōem potuit ægrū facilius me hercle explicat: si eēt unici pater.

Sufficit ergo cōparare decernere: nū itēꝝ ille tibi preciosior: ille melior incipiet cē uicturo. Vbi est impatiētia patris qua uix dimittit cadauer in rogos: qua corpus exanime detiet amplexu. Dū imortales q; s̄ua q; crudelis ē ista cūctatio. dū deliberas: dū unumquēq; detractas: parricidiū i utroq; cōsumis. Duorū uilitate fit ut ex fratribus possit alteruter occidi. Nunq̄ iudices res tā orribilis iauditæq; feritatis admissa ē. Filiū propter eū pater occidit: quē etiā ipsū poterat occidere. Transfert iudices reus i medicū electionis iuidiam. Ille inq; existiauit: ille decreuit. Ergo manifestū est nō parē fuisse lāgorem. Ex duobus ægris plus habuit spei: ppter quē debuit alter occidi. Recede paulisp mulier iscelix: filii tui nobis referēda curatio est. Fœlices ægri q; langore moriunt: qui supremos hanelitus iter suorū amplexus: iter suorū alloq; posuerūt. Ut erat iuuenis primo ipso cōparationis icerto: mox electiōe cruciatus abacta est a perituro primo mater: & mō s̄adula ministeria seruorū repente mutata sūt in mortis officia. Detrahunt timētibus uelamēta mēbris: & ut grassaturas manus totū corpus admitteret: nudat miserabilis ac deflēda maties. Toto deīde tēdit thoro: & ad imobilē rigidāq; patiētiā per oīa lectuli spatia duraturus exponit. Accipit carnifex ille telū: nō quo dextra statī totū uulnus iprimeret: sed qđ leuiter paulatīq; descendēs: aīam i confinio mortis ac uitæ librato dolore suspēderet. Hæc exoratio: hoc fuit perituri iuuenis alloquiū. Fortiter dura: patiēter admitte: sanabit frater. Nō ē q; exanimis metu: dolore deficiās. Caue uiscera exclamatōe ne laxes hanelitu gemituq; cōcutias: ne remediū pereat alienū. Passus ē miser discurrem p oīa referati pectoris iprobū uagæ artis errorē. Cōtentū fuisse medicū toto hoīe discentē putatis aspectu. Aegesta s̄ape uitalia: ptractata: deducta sūt: fecerūt manus plura q; ferrum. Stat iuxta medicū pater aptis uisceribus inhians stillātem aīæ sedē cruētis manibus agitantē: ne festinet hortatur: iubet altius diligentiusq; scrutari: iterrogat: dubitat: cōtendit: affirmat: & accipit de filii morte rōnem. At mulier iscelix clusis aduoluta foribus: cruētūq; secretū toto corpe effrigens: uelut supbusta: tumulosq; clamabat. Audi miserrime iuuenis: si qs tibi adhuc superest s̄esus: exaudi nō p̄misit hoc mater: crede orbitati meæ: lachrymis nec frater uellet hac rōne sanari. Inter hæc afficiebat miser haustibus: detinebat alloquiis: cōprimebat residuus cruor: cludebat apta uitalia. Ne mo unq̄ tā noua ptulit cōmēta s̄auitiā: q; tanq̄ sanaret occisus ē. Ite nūc & quærite: an potuerit medico sanate uiuere: q; tā diu uixit: dū occidit. Vos tūc putatis illius tantū lāgoris medicū quæsisse cās: quæsiuit quicquid nesciebat: & usus occasiōe rarissima: i oēm uoluit p̄ficere nouitatē.

QUIN
CTIL
VJ482
LUCAS
VENET

RARIORA
qu.
121

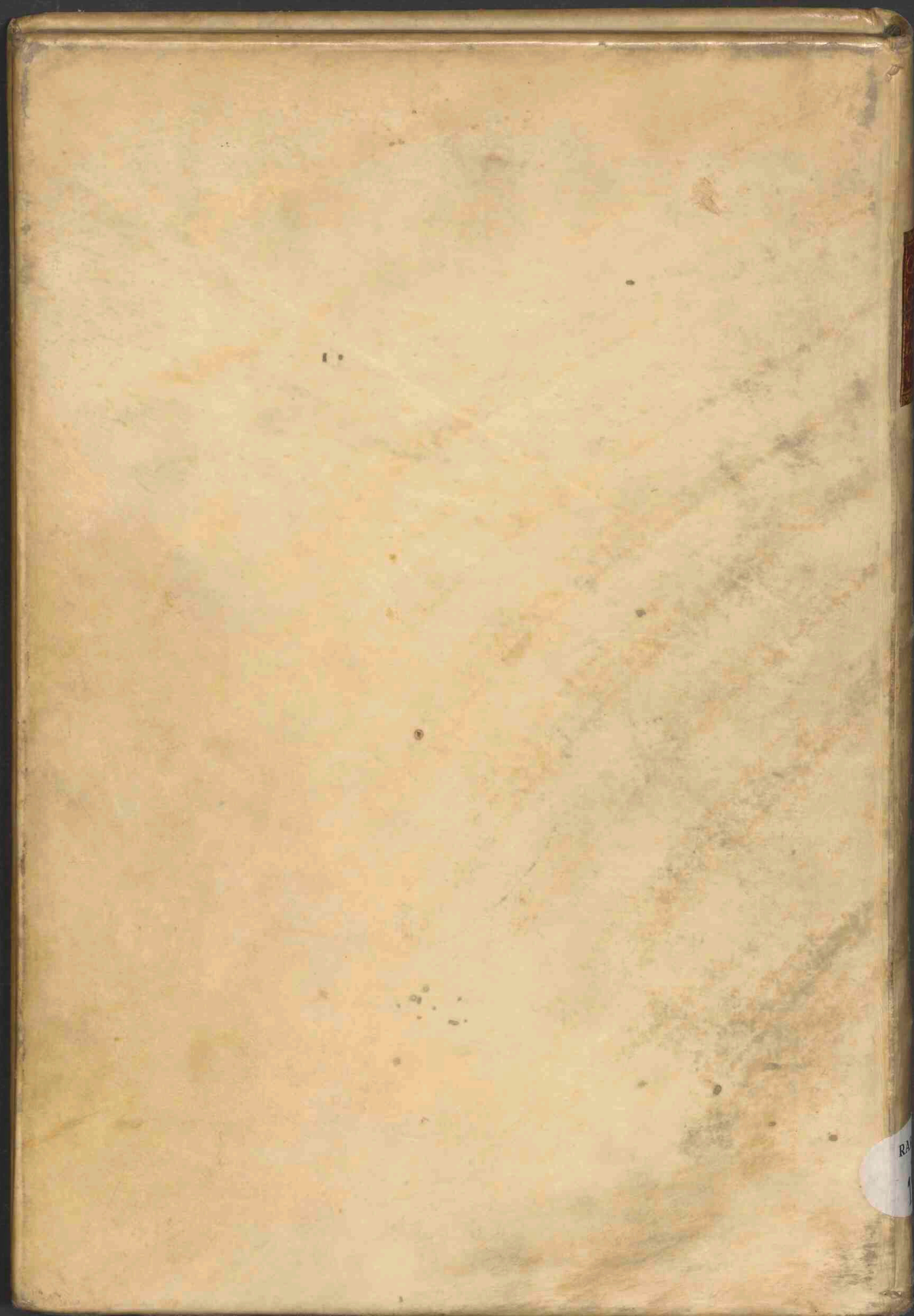

Cm

6745 B6.3

L 5 H 5
23

86 66

S₅ II. 13

25. Quintilian. DECLAMATIONES. 86 (of 88) leaves, 38 lines to a page.
Folio, vellum with label. Venice, Lucas Dominici F., 1482. \$400.00

The second edition of the Declamationes, "rhetorical themes on imaginary problems of conduct", by the same printer who brought out the Editio Princeps one year earlier. The editor, Jacobus Grasolarius, stresses the importance of the work for the study of Rhetoric, and mentions that he had the help of Merula (here called Georgius Alexandrinus) for the editing of the text.

The printer, Lucas Domenici, had a limited production in Venice; he was active from 1480 to 1483. He used an open and very attractive Roman type for this work.

Hain-Copinger 13658; Proctor 449; BMC V, 281; Goff Q 20. — Ex-library copy, lacking a blank and leaf a 10.

William Salloch
Pine Bridge Road
Ossining, N.Y. 10562

Hain 13649. Complet.
2me Edition aussi rare que la première de 1481
Même ville même imprimeur
Même description
ne figure ni à la V. g. ni à la V. g.
ni à la V. g. ni à la V. g.

Manque le premier blanc

Quintus. Declarationes

Venice, Luca di Domenico, 1482

lacks first blank
+ leaf a 10
according to BMC V, 281
by: Q should have 10 leaves

IACOBVS Grasolarius Christofo de priolis amicorum optimo Sa-
ludem Dicit. Marcus Cicero eius beniuolentiæ quam quisq; erga amicos
habere debeat officiorum libris præcepta inferens : illud præcipue ani-
maduertendum censuit : ut si quis prouocatus beneficio fuerit : imitari
fertiles agros omnino studeat : qui multo plus afferunt q̃ acceperunt : ei
scilicet plurimum cōferendo : qui plurimū amore prosequatur. Est enim
hoc natura maxime comparatum : ut (si a barbaris : si a feris differimus)
in reddenda beniuolentiæ uice prompti facilesq; simus. Quod si meri-
torum quoq; cumulus accesserit : tum reddēdi beneficii ratio plurimum
ualet : quod nisi reddatur : ingrati profecto simus : & ab officio boni uiri
recedamus necesse est. Quæ cum animaduernerem : atq; me tibi deuin-
ctum ea beneficētia quæ inter amicos sūma cum gratia : tū honestate in-
tercedit animo recenserem : efflagitatus a te diu (tanq̃ in hoc tibi tuorū
erga me meritorum gratiā aliquam referri cuperes) ut. M. Fabii magni
imprimis & præclari rhetoris declamationes imprimēdas curarem : pro
uitiam suscepi. Quæ quidem uel ex hoc mihi grata potissimum extitit :
q̃ & tibi amico peculiari satisfacturum : & artis oratoriæ sectatoribus rē
non iniucundam facturum sperabam. Ea siquidem est operis tum egre-
gii tum luculenti materia & artificium : ut non minus ad perorandas fo-
renses causas lectione conferat : q̃ si quis diuinas Marci Tullii orationes
lectitarit. Proxima enim declamandi ratio ueritati multo cæteris utilior
eloquentiæ studiosis : cum iam apud Rhetores narrationes thesis cōmu-
nes locos : & cæteras id genus exercitationes dicēdo tractassent : quæ so-
la supererat tradebatur : in qua se fictis ad imitationem fori consiliorūq;
materiis uberius exercere possent. Huius præcepta cum uir exactissimæ
latinitatis & eloquētiæ Quintilianus oratoriis institutōibus tradidisset :
quia in omnibus fere minus præcepta ualent q̃ experimenta : hoc opus
unicum prope ac singulare declamandi exemplar edidit. Quod q̃ sit or-
natum q̃ elegans : q̃q; non dicam utile : sed plane his qui rhetoricā incū-
bunt necessarium : eorum iudicio probetur qui ipsum auctorem ea cum
Cicerone comparatione contulerunt : ut alterum tum omnis sapientiæ :
tum eloquentiæ latinæ lumen nuncupauerint. Id cum nostra cura & di-
ligentiā imprimendum esset : quoniam multa eruditione & acri iudicio
opus erat : quod ex tenuitate doctrinæ sentio q̃ in me sit exiguum :
pro suscepti muneris officio antiquis exemplaribus inspectis sollicitoq;
studio perlectis : ne quid ulla ex parte mendosum esset : Georgio alexan-
drino uiro doctissimo præceptorī optimo & fidelissimo corrigendum
remisimus : qui (ut omnia accurate inspicit) solita diligētia recognouit.

Prodeat igitur in lucem Quintilianus: quatenus tanti uiri iudicio bene de latina lingua promeriti elegantissimum opus rasum prius ubi scriptorum indocta manus deprauauerat: approbatum est. Vos uero non ingrati lectores (quanquam latini omnes Georgio solerti & egregio rhetori obdiligenter & exquisitè collectos & interpretatos nostrorum scriptorum sensus plurimum debeamus) hoc etiam pro labore non nihil gratia homini apponetis. At nostri memores: quando Fabii Declamationes nostra opera nostrisque impensis uelut a situ squaloreque reuocauimus: si non debebitis: nostrum tamen imitantes exemplum ad ueterum scriptorum indaganda & corrigenda uolumina elaborate. Vale.

M. FABII Q. VINTILIANI ELOQ. VENTISSIMI
DECLAMATIONES INCIPIVNT.

Argumentum.

Quidam cui erat filius cæcus: quæ hæredem instituerat: induxit illi nouercam iuuenemq; in secreta domus parte seposuit. is noctu: dum in cubiculo cum uxore iaceret: occisus est: inuentusq; postero die habens gladium filii defixum in uulnere: pariete ab ipsius ad filii cubiculum uestigiis palmæ cruentato. Accusant se inuicem cæcus & nouerca.

Pro cæco contra nouercam.

Iuuenis innocentissimus Iudices uti uellet ambitu tristissimæ calamitatis: poterat allegare uobis ammissâ cum oculis cogitationum oîum temeritatem. Sed cû ostendere innocentiam suâ moribus malit: q̃ aduersis: neq; pietatis: neq; cōscientiæ suæ grauē ferre contumeliam pōt: ut parricidiū nō fecisse uideat beneficio cæcitatis. Quare igit̃ non petit ut illū miserum putetis: nisi & innocēs fuerit. nō petit ut afflictū alleuetis: nisi & probauerit sese infeliciore q̃ patrem ammisit: q̃ q̃ oculos. Aestimate iuuenē his moribus: quibus uidentem æstimaretis uita pudore pietate. Quæ si oîa sibi: ut erunt promissa cōstiterint: nullo terrebitur crimine. Nec q̃ sceleratissima fœminarū calamitatē nostram cruētato pariete imitata est: expauescimus. Quo diligentior quo sollicitior fuit: ne depræhenderet: hoc magis indicauit sibi oculos nō defuisse. Gratias agimus: q̃ nimiū auidæ suspicionis in nrām trāstulit partem. nō esse cæci scelus difficilius probaret: nisi oîa sic acta eēnt: ut fecisse cæcus uideret. Quare igit̃ Iudices nō improbe sperauerim futurū: ut suspecta sint uobis: quæ tā incōsiderate ficta sūt cōtra miserā cæcitatem. Primū q̃ spatium illud ingēs domus qd̃ in medio fuit ita digesto cruore faciatū est usq; ad cubiculū miserrimi iuuenis tanq̃ plane timuerit parricida: ne nō depræhenderet. Deinde sceleri nox potissimū electa: quo tempe inueniri maritus sine uxore nō posset. Tum ī cæde in qua nemo utit̃ suo ferro: nisi alieno: gladius adolefcētis: ne argumētum deesset nouercæ: relictus est. Postremo peractum uulnere uno scelus: qd̃ obbiiceret̃ manibus errantis. Et tamen cōtra tam multa incredibilia solum aduocat nouerca testamentū: uultq; illud esse pretium parricidii: ut res intellectū ī diuersū coacto: occisū eo probet patrē quo nō meruerit occidi. Nos uero istud (si crimen putatis) agnoscimus. Iuuenis hic p̃is sui hæres solus ē. Hoc testamentū: si uiuente adhuc miserrimo scne notū

esse i domo potuit: scitis quis illi debuerit irasci. Nam q̄ inuisum fuisse
filium patri iactat: crimen nouerca erat: si cōfiteremur. Idq̄ probari ex
hoc putat: q̄ non secretum filius accipit a patre: sed cæcitas. Quo loco
dissimulare satis callide conat̄ inuidiam suam. Pater qui filiū cæcum in
semota penatiū parte seposuit: eripuit nouerca oculis uoluptatē. Nāq̄
ista cum inuasisse uacuos penates uideretur: cum pater filiū cæcum hoc
esse crederet: quod orbitatem: excogitauit indulgentissimus senex: quē
admodum hic miser patri suo in eadem domo eēt: nouerca in alia: acce-
pit secretum quod erat petiturus. Quo sit animo senis factum: potestis
interrogare testamentum. Neque ego grauissimum patrem suprema sua
iueni iactasse crediderim: ut hæredē filium scriberet. nō est res quæ im-
putetur. Istam magis oportet uel aliquo inditio: uel suspitione muliebri
arcana mariti depræhendisse: & statim omnibus nuptiarum renuntiasse
pignoribus. Nam cum propter pecuniam ames: idem amoris: & spei fi-
nis est. Habuerat adolescens gladium in cubiculo suo semper: siue ante
q̄ in hāc fortunam icideret paratum: siue quia cæcitatis misere solatium
est habere rem uidentium. Certe nunquam illum pater timuerat: nunq̄
nouerca obiecerat. Palam positū est sub oculis omnium tota domo no-
tissimum ferrum. Scitis quanto negligentius custodiat ferrum bona cō-
scientia: q̄ etiā extra suspitionē sit res sine usu. Innocentia facit ut fer-
rum subtrahi possit etiā uidenti. Siue igitur aliquis ex seruulis corru-
ptus est: præsertim etiā facili occasione: siue ipsi nouerca non defuit
audacia ad afferendum quod facere poterat etiā præsentē priuigno:
utiq̄ (quod dubitari non potest) q̄ facit certū sceleris auctorem: mauult
in cæde alieno uti q̄ suo gladio quisquis illum relicturus est. Reliqua lu-
dices si fieri possunt facta existimate. Dicitur cæcus sine rectore sine du-
ce ex illa penatium parte secreta & pene ex alia domo per inane longum
per tot offensa limina: per excubantes seruulos errasse cum ferro: cubicu-
lum patris deinde ingressum in neutram deflexisse partem: sed recto gra-
du sicut ducere oculi solent: ad lectulum accessisse leuiter: non in tho-
rum incidisse: non ante perucnisse q̄ crederet. Vos Iudices criminum
tumultum ex rerum fide ducite. Dormiens senex: quem cæcus per-
cussor quæreret excitatus: ante esset q̄ inueniretur. Iungunt his mul-
to incredibilia ut occiderit patrem: pepercerit nouerca. Parricidium
tutem uno ictu explicuerit: quod fere uix etiā iis cōtingere solet: qui
oculos manu sequuntur. Nulla ergo luminum uirtus: sed homo ferrum
missurus i casum satis felix: si percussisset quancunq̄ partem corporis:
in ipsam protinus animā incidit: & an morti satisfecisset intellexit. Offi

cū iudices oculorū ē renuntiare manibus quid actū sit. Cæci percussoris una securitas fuerat sapius ferire. Negat præterea quicq̃ se ex his nouerit ca sensisse: cum iuxta iaceret: nec explicat unde illud acciderit maximæ signum trepidationis. Si & pater uno ictu perierat: neq̃ ista uigilabat: nunquam gladium reliquit percussor securus. Reliqua iudices nimium suspecta improbe assimulata. Spatiosus paries & longissimum domus latus habuit notas sanguinis: quas reliquisse uideretur manus reuertētis. O quam bene quicquid uolūt imitantur oculi. Stupeo (si qua est fides) omnia priuignum illa nocte fecisse. Dicitur ad uotum nouerit gladiū in uulnere reliquisse: quem suum negare non posset. Deinde per totum parietem quid aliud inscripsisse: quam se patricidam sanguinem patris usque ad cubiculum suū perduxisse: & uiam sequētibus reliquisse. Hoc fecit aliquis negaturus? Gratulor tibi adolescens si non potuisti parricidium illud admittere: nisi ut relinqueres argumentum cæcitatē. Habuisti innocentiaē necessitatem. Causam igit̃ miserrimi adolescētis sic apud uos agere proposui: ut primum ipsum defendam quasi reus tantum sit. Deinde cū esse securus de huius innocentia cœpero: tunc ingrediar nouerit accusationem. Spectabitis utrūq̃ suis moribus: suis causis: eritq̃ facilius uia uestre religionis. Quamquam duos iudicia complexa sint: uos entam tanq̃ de singulis cognoueritis. Et primū sic agā: tanq̃ iuuenis hēat oculos tanq̃ impetus eius nulla corporis debilitate frangant̃. Interrogabo quid ante perdit: qd̃ flagitiose: quid impie fecerit: p̃ quæ se patricidam scelera promiserit. Innocentia per gradus certos ab homine discedit: & ne in maximis trepidet audacia: diu uires in minoribus colligit: nemo inde cœpit: quo incredibile est peruenisse. Dicas necesse est quæ huic cum patre odia fuerint: quam uiolenta dissensio: inter sacrorum infinita nominum pignora. Crede mulier etiam tua causa. Nam si facile est filio occidere patrem: facilius uxori maritum. Loquar nunc de infirmitate cæcitatē miseræ cæcitatē. Temeritas omnis animorum calamitate corporum frangitur: & frigescunt impetus mentium: quos non explicant ministeria membrorum: ad solum se alligant destituta mœrorem. Vultus ille perpetua nocte coopertus ac timidus non concipit nefas: ad quod ducibus oculis peruenitur. Cogitat semper errare & offendere: cogitat cundi redeundiq̃ difficultatem. Magna innocentiaē necessitas est. Neminem facilius posse depræhendi. Semper se custodiunt miseri: ne esse miserabiles desinant. Et quisquis amisit oculos laborat ne merito perdiderit. Quid aliud cæcitas discit quam rogare: blandiri. Odium omne adiuuant oculi: & hunc in pectoribus humanis furorē

lumina accendunt: nec leuis animis accedit insania: quotiens quem ex-
ceris aspicias. Cæcus miserior est quam ut inuisus sit. Timidior ē quam
ut oderit. Præterea nocentibus liberis frequentissimas ad parricidium
causas suggessit illud quod uidebant. Vitiis enim nostris in animum
per oculos uia est. Aliis tradidit in parentum sanguinem luxuria fer-
rum: luxuria uidentium crimen. Aliis meretriculæ amor immodi-
ca poscentis: amor cui renuntiant oculi. Cæcus infœlix patrem occi-
dit deinde cui manum porriget securior? Cuius humeris leuior incum-
bet? Quis contumelias seruorum castigabit seuerius? quis calamitatem
tam obnoxia maiore reuerētia proteget? Inter fœlices alius est ordo uo-
torum. Cæcus filius optat superstitem patrem. Volo nunc scire quemad-
modum dicat explicitum tam difficile facinus. Cæcus parricidium co-
gitauit: cum quo? cuius se comisit oculis? iturus per totam domum: quē
ducem ellegit? ille qui erat incubiculo suo solus. Secum (opinor) secum
deliberat. Sufficit sibi: cum homine expeditissimo loquitur. Cur enim
socium cōscientiæ quærat? omnia potest scire. Primum nox quando sit:
Deinde prospicere solícite an omnis familia dormiat. Gradu suspenso
ponere certa uestigia: & in omnem timoris sui partem sollicitum circum
agere uultum. O quam parum est in metu ipsos etiam oculos habere. Ita
non iste sibi dixit. Occidere quidem patrem uolo: sed quem sequentur
hæ manus? Nocte solus egrediar. Sed quando perueniā? putas nos iun-
ctis habitare liminibus? domus inter patrem: filiumque media. Quan-
tum erroris: quantum more spatium ingens & uix metiendum. Cæcitas
in consulta quid agis? nox ante deficiet. Quid si deinde uterque uigila-
uerit? quid si nouerca? Age limen inueniam: cardinem sine strepitu mo-
uebo. Dormientis cubiculum intrabo. Quiescentem feriam patrem:
semel satis erit nec nouerca uigilabit. Securus egrediar sciente nullo re-
uertar. Vota sunt ista sed oculorum. Cæcus desperaret etiam si tam mul-
ta nox polliceretur. Hoc loco quæram necesse est. Quæ ratio fuerit ut
iuuenis ad parricidium suo potissimum gladio uteretur. Nimirum illud
in mentem uenit quia relicturus erat. Nam si alienum & ignotum in uul-
nere patris gladium reliquisset: potuerat de percussore dubitari. Hic at-
tulit suum: ut etiam si euasisset: tamen ferro suo teneretur. Cur ergo in-
quis gladium in cubiculo tuo habebas? quia habueram semper: quia usu-
rus illo non eram. Ferrum ego parricidio meo tot ante annos prepara-
ui: & secundum illum quem minabar patri tam diu innocens fui. Ego
eram fero ac mente paratus: & tot abiere noctes: ante gladium illum fa-
miliarem oculis tuis feci ante oibus seruulis notum? Pependit in cubiculo

tanquam testis conscientiae meae palam in medio negligenter sic ut subtrahi posset. Non illum conscientia trepida uelauit: tam notus in cubiculo fuit: quam caecitas domini. Quisquis ferrum praeparat sceleri: sic illud habet: ut possit suum negare. Ponite nunc ante oculos actum parricidii: deprehendetis difficultatem. Dono illud: dum a suo limine egreditur: dum illos quos accepit a patre seruulos fallit. Ecce cubiculum senis inuenit aliquando. Ecce paries ille defecit & percussoris manus subito destituit. Cessere fores sine strepitu. Quid postea agit? Vtrum ipsum cubuli parietem circuit: an se committit in medium: & per spacia tenebrae armatam manum iactat? Ecce patris lectulum tenet: etiam dormientium hanelitus imminens audit. Vnde sciet quo dirrigat ferrum: quae potius feriat ex duobus? Temptauit ergo uultus & pectus obiectum: breuissimam periturae animae uiam quaerit. Et quantum erit sopor qui ista non sentiat. Dices neque ego sensi. Ideo intelligis quod malam causam habeas: cuius & una & incredibilis defensio est. Ita feritur in sinu tuo maritus & tu nihil sentis? Ad latus tuum fata hominis peraguntur. Tu taces tanquam priuignus te occiderit priorem? Ita non ille percussus est homo: quem caecus occidit. Te uero (si nihil aliud) calens ille cruor denique suscitasset. Sed quod manifesta est conscientia: quae te compellit ad hanc necessitatem: ut cum occisum a priuigno tuo patrem uideri uelis: cogaris dicere nihil sensisse. Sufficit: uicimus: innocentes sumus. Cum in eodem lectulo fueris: cum amplexa sis forsitan illum qui occisus est: tam incredibile profiteris soporem? Cur ergo tu incolumis es? quae tam iratis manibus sanguinem tuum fortuna subtraxit? Certe dormiebas: certe nihil senseras. Ita priuignus te reliquit qui deprehendi non timebat? Occidit ergo aliquis patrem: & nouercae pepercit? Maximum omnium nefas fortiter fecit: minori sceleri statim par non fuit? Omnia humana sacra confundit: uiolare non est ausus pectus odiorum? Incredibile est: sine fide est: non occidere nouercam: cui imputes quod patrem occiderit. Quid ais adolescens? tu ne circa illum sanguinem defecisti? Illa te blandius rogauit anima: perdidisti ergo illud quod nihil senserat: quod nox: quod silentium: quod tempus superat sceleris alterius? Tu si facere parricidium posses: ideo patrem tantum occidisses: ut tibi & nouercam liceret occidere. Non uideo cur uideri uelint relictam mulierem. Ideo tantum ut uideretur illud nefas ille fecisse: callide satis. Sed hoc alio protinus argumento subuerteretur. Non est eiusdem consilii nouercae parcere ut substituat ream: & gladium relinquere quo ipse deprehendatur. Sapius

uti necesse habeo argumento cæcitat. Et hoc etiã loco quo de illo uulnere disputandum est. Mehercule si percussor intrasset : qui uideret : qui lumen præ se tulisset : non tamen tam foeliciter liberasset ictum : quem etiã si nullæ fallerent tenebræ : metus & conscientia incertum magni sceleris tristem more fecissent. Raro contigit semel ferire carnifici : quamuis componat ipse ceruicem : & exercitata manus homicidium nouissime : uelut quoddam genus artis exercent. Si ergo librauit manum cæcus : ut ipsam protinus feriret animam : ego mehercule etiã illud admiror : quod cum patrem uellet : non nouercam percussit. Præter animum nihil uirium habet parricida. Primus ictus ille trepidat : ille cogitat : ille erubescit : ille est ab innocentia proximus : præstat hoc solum : ut sequens fortius feriat. Interrogare nunc uolo : quæ iuueni causa fuerit : ut reliquerit gladium. Scilicet noluit nouercam suam infamari. Abstulit sibi omnem defensionem : & se parricidam confessus est. Ferrum in uulnere reliquit : si nondum occiderat : iterum feriret. Si iam perfectum nefas intelligebat : auferret iudicium. Sed quid ego rem manifestissimam colligo? Si uultis iudices scire a quo sit relictus gladius : cogitate cui expedierit ut inueniretur. Sed paries usque ad cubiculum priuigni uestigio manus cruētatus est. Cogitate iudices ante omnia non esse incallidum hominem : neque consilii iacentis : qui cæcus explicare conetur facinus : & oculis difficile. Ille ergo non aestimat cum manum cruētam parieti applicat : uestigium a se parricidii sui relinqui : cum dexteram : qua duce utebatur : ueste tergere atque ita habere : ut abire sine uestigio posset : totum parietem cruentabat : & ubique aliquid de patre misero relinquebat. Quid futurum esset postero die : quantam expectaret inuidiam? Lucem non cogitabat : sed disponebat iudicium certum indubitatum sine errore : quod nouerca sequeretur usque ad cubiculum suum usque ad limen ipsum. O admirabilem casum : nec cruor ante defecit. Vtar hoc loco natura ipsius rei. Palmarum sanguine paries inuentus sic est. Totam manum explicuit : omnes digitos diligenter expressit. Totum ergo sanguinem consumeret inter prima uestigia. Pone enim manum cruentam : atque adeo (ut istis etiã blandiar) madentem. Pone mensuram itineris : spatium parietis : diu enim in secretam domus partem reuertendum est. Debet proxima pars a cubiculo patris habere plurimum sanguinis : sequens minimum : ultima nihil. Nam cruor quotiens admotus est : transit : aut in manu tarde reptantis arefcit. Hoc quid esse dicamus : quod circa cubicu-

lum utrunque sanguinis istius uestigium quasi incipit: hinc est paries palmatus & illinc. Quomodo pertulit manus quod relinquebat? Nouerca istud: nouerca securis composuit oculis: illa miserum dextera sanguinem tulit: & manum subinde renouauit. Palmatus est paries: habet distantiam: uacat aliquid loci: integrum ubique uestigium est. Cæcus manus traxisset. Quæro nunc unde tantum sanguinis in manu? Tunc enim ex omni uulnere cruor profluit & effunditur: cum ferri recentem uiam sequitur. At quotiens eodem: quo factum est cluditur telo: latet tota mortis inuidia. Præterea cum manus ex parte qua palmare uestigium potest plicetur in capulo: & se dum telum occupat claudat: necesse est exteriori ut parte respersa sit: Tuus autem qui palmatus est paries: uestigium eius partis ostendit: ad quam cruor peruenire non potuit. Vestrum est nunc omnia ista comparare perpendere. Cur prudentior sit iudex in depræhendendo scelere: quam reus admittendo: hoc esse in causa puto: quod alter tantum pro se cogitat: alter pro parte utraque. Tuitus sum adolescentis miserrimi causam. Nunc inspicere uolo quanto certioribus argumentis nouerca teneatur. Transeo illum uulgarem & omnibus notum de comparatione personarum locum. Alius diceret maritum & uxorem nisi liberis initiaretur: non fortissimis corporum uinculis inhærere. Ego illud potius dicam. Decepta est mulier expectatio tua. Veneras quasi in uacuam domum & sine hærede. Expectaueras ut infœlix iste iuuenis ab ipsis protinus nuptiarum tuarum expelleretur auspitiis. Ex torrem & inopem summoueret pater blando corruptus amplexu: & omnino summam calamitatem corporis occurrere delicatis uxoris oculis deueraret. Inuenisti pium & deuotum unico senem & de omnibus cōiugis tui desperasti ob id affectibus. Miserrimus est maritus quisquis inducit filio nouercam. Quod uxorem non uidetur utrunque posse amare. Quæro igitur ante omnia ubi occisus est maritus? In cubiculo suo. hoc paulo ante priuigno defendendum non fuit. Occisus est in cubiculo senex. Ita ille percussor non timuit uxorem? Audeo secretum nuptiarum & matrimonialis lectuli solitudinem occisurus intrare. Quem quæram? ubi relinquitur maritus ab uxore innocens? Noctem autem ad scelus quis elegit? Nox tuum tempus est. Quid si accedit huic etiam sceleris occasio? Non uenire debes a secreta domus parte: nec tota tibi penatium sacra peragenda sunt. Tu non cogitas quem admodum suspensa manu sonantem blande cardinem flectas. Iaces

secundum occasionem : & expeditum tibi in proximo facinus est. Non times ne quis depræhendat. Ipsi quoque seruuli longius quiescunt & præstatur grande secretum ingenio loci. Tibi quoque ferire : cum uelis scire an dormiat licet. Nox & ferrum & securus maritus : quid nam isto delicatius scelere? occisum esse miserum senem cum tu uolueris scimus. Quomodo tamen inquit gladius peruenit in meam potestatem : qui priuigni fuit? Hæremus : hic difficilis expugnandus est locus. Quis credet mihi : si dixerò gladiū perdidit cæcus illæ : perpetua nocte clausæ genæ non custodierunt. Fingere nimirum ad tempus uidebor & rem nimium manifestam impudenter complorare. Scilicet semper isti apposita capulo manus & diebus ac noctibus curæ. Nolo tanquam callido gloriæ ingenio. non decepisti trucem horridumque latronem : nostri tibi occasionem præbuere mores. Nam q̃ uno ictu occisus est senex : ad te suspicio magis respicit. Tu præparare corpus illud ad ictus potes : dum uideris amplecti. Tu blanda manu prætemptare pectus ubi assiduo uisceris pulsu non quiescat anima : ubi statim mors sit : ubi de spiritu sanguinis ictum explorare ante & cognoscere licet. Potest & uno ictu mulier occidere. Venio nunc ad uestigia parietis cruentati : quibus te satis abunde q̃ præssimus dum adolescentem defendimus. Hæc sunt tamen quæ contra te reseruata sunt. Cum maritus tuus in cubiculo occideretur : sciebas nullum tibi relictum patrocinium nisi aliquid cæcitati simile fecisses. Ideoque sanguinem in illam partem induxisti : in quam queri uolebas : ut postero die omnis inuidia sanguinis notas & uestigia præparata sequeretur. Infamas cæcum : consilium ex calamitate sumpxisti. Sciebas illum non aliter si dux defecisset ingredi posse : quam si uestigia parietis perpetuitate dirrigeret. Simulasti itaque cæcitatem : & ne quid sceleri impio deesset mariti tui cruore lusisti. Omnia tibi composita atq̃ simulata sunt per ocium & securitatem : tanquam scelus transferetur ingenio. Nunc enim tu nocens quia priuigni gladius in uulnere : quia paries cruentatus : hoc sufficere utrunque iudicio putabas : quam facili momento causæ fata uertantur. Quod fecisse etiam is scelus frequenter inuentus est : qui obiiciebat. Sed causas inquit parricidii iste habuit : quem iratus pater in secretam domus partem relegauerat. Mulier illa forsitan ignominia foelicioris uideretur esse priuigni. Cæcitatis beneficiū est cum illi secretū dat. O præclarā senis optimi singularēq̃ pietatem : quā blande ille seposuit miserū suum : quam diligēter uxoris gaudentis elusit oculos : quam multo cæcū pudore donauit. Si foelicior inquit essem pater :

ego tibi potius cederem domo tota. Nunc miser illam occupa partē in qua nemo te uideat: in quam solus ego ueniam: sint circa te seruuli fideles: nō gemitus tuos audiat quisquam: nō flebili mœrore pascatur. Nihil est quod te sollicitet conuersatione nostri. Secretum quod cæcitati præstatur: ideo præstatur: ut minus oculi desiderent. Aliquis odit filiū cæcum & hac tantum ultione cōtentus est: ut illi assignet quietam & sepositam & meliorē partem domus. Ita ego sic intelligebam: quasi abdicaret quasi expelleret. Iratur ergo senex tenet iuuenē suum uelut interiore complexu & a limine obstat. Rogo q̄ duos separet media domo. Te integrā sanam: illum i fœlicem cæcū contumeliæ oportunum iniuriæ facilem: utrum filio irascat: an uxori? Nolo inquit iuuenis utaris amœna domus parte. Nec quæ nitidioribus tectis elaborata sunt pertineant ad oculos tuos. Quis tam stulte irascitur cæco: ut putet illius interesse ubi habitare iubeat? Te potius ille sūmouet. Tuis inuidiam facit oculis: tibi dicit: sufficiat: satis ē: habeas maiorē domus partem: absentiē putas: miserum i paternis ædibus aliquē angulum relinque. Pater qui filio sub nouerca assignat secretam domus partē: confitet uxori se abdicare non posse. Tranlit ad aliud genus defensionis. Sibi causam cædis nō fuisse: cum hic hæres inuētus sit oīum bonorū. Quis enim alius esse debeat: ut huic properandū fuerit ad hæreditatem: filius scriptus non timet penitentiam testamēti. Omnium bonorū hæres relictus est. Non ergo irascebatur pater cū daret secretam domus partē. non possūt tibi diuersa prodesse: eadē obiiçeres reo si exhæredatus eēt. Elige utrum uoles. Si sciuit se esse hæredem amare magis patrem debuit. si ignorauit: non habuit quod speraret ex patris morte. Reliquum ē ut intueamur: ille qui periit ab utro magis uestiæ desideret. Te opinor hic grauius afficit dolor: impatiētius hic luctus exaiat: teq̄ obsoletā protinus nubē & tempori accommodata lugubria flāmeo reuertēte mutabis. Hic uero iuuenis qui si fortunæ suæ mala cū præteritis comaret: cæcus cœpit esse nunc primum: quid non miser in hoc sene perdidit: uiuebat illi magna pietas: aderant quocunq̄ iusserat de facie patris oculi: nō illudere infœlicibus tenebris contumaces seruuli poterāt nec (quod extremū contumeliarū genus est) ut dominum ageret rogabat. Nunc quanta dii boni ludibria sunt incunda. iunxere se pariter cæcitas & solitudo. Quid tibi nūc miserrime adulescens hæreditas prodest: quam tantum audis? quid enim circa te pecunia potest: quæ fruendi uoluptates? quid aliud q̄ spoliū facillimis occasio? Quam bene ista omnia paterni oculi custodiebant: q̄ facile decipi: q̄ facile denudari: quam sine labore falli potes: q̄ cito inops fieri.

Morte patris exheredatus es. Quid nunc tibi nisi perpetuus imminet
mœror & execratio uitæ? Miser post omnia & lachrymas perdidit: nec
dolentem adiuuant oculi. Incipit apud te gladius habere quod agat.
Quærit ecce quærit miser ferrum. Nunc inquit huc reddite illud inno-
cens: donec habuit meas manus tantum. Si mori necesse est: illi potis-
simum incumbam. Hoc illa iam olim grauis & infœlix anima quæreba-
tur. Vbi nunc meæ uires? Vbi impetus? Vbi dextra tam fortis? uno ictu
puto ne me quidem ipsum mihi continget occidere.

Argumentum.

X INCENDIO Domus adolescens patrem extulit. Dum
matrē repetiit: & ipsā & oculos amisit. Induxit illi pater no-
uercam. Quæ accessit quodam tempore ad maritum. Di-
xitq; parari illi uenenum: quod iuuenis i sinu haberet: & sibi
promissam dimidiam partem bonorū si illud marito porrexisset. Intra-
uit ad cæcum pater interrogauitq; an hæc uera essent. ille negauit. ex-
quisiuit & inuenit i sinu uenenum. Interrogauit cui parasset. Ille tacuit.
Recessit pater & mutato testamēto nouercā fecit hæredē. Eadē nocte stre-
pitus i domo fuit. Intrauit familia i cubiculū domini: iuenitq; ipsū occi-
sū: & nouercā iuxta cadauer dormiēti similē: cæcū i limie cubiculi sui stā-
tē: gladiū eius sub puluino cruētātū. Accusāt se iuicē cæcus & nouerca:
Pro cæco contra nouercam.

SENTIO Iudices pudori iuuenis pro quo minimū est: q; par-
ricida nō est grauissimū uideri qd̄ absoluedus ē cōtra nouer-
cam: & plurimū cæco de reuerētia deperire uirtutū cū i pa-
trocinio sūmæ pietatis auferret quicqd̄ aliū defēderet inocen-
tem. Hæc primū itaq; publicis allegamus affectibus: qd̄ pro se reus indi-
gnat̄ uti corporis probatōe. Solus oīum nō remittit sibi ut incredibilior sit
in parricidio cæcus: q̄ fuit cū uideret. Homo oīum quos unq; miseros fe-
cere uirtutes innocētissimū parricidiū negauit ante q̄ pater occideret.
Et ne qd̄ hodiernæ sollicitudini præstari putetis: fecit qd̄ est sūmum in
rebus humanis nefas: ne uel in alio crederetur. Ignoscite per fidem: q; in-
dignatur se iuuenis in honorem tantum calamitatis absolui filiū: qui
patrem ex incendio sua cæcitate seruauit. facinus est hoc tantum inno-
centem uideri: q; illum non potuerit occidere. Nam quod ad mulierem
iudices pertinet: quæ defendi non potest: si patrem cæcus occidit: tam

impudentē delatoris necessitatē malo: q̄ si tantum negaret. Viderit qui
fidutiā ueritatis putat: q̄ cæco facinus obiectū est. Depræhēsa mulieris
audatiā est: quæ nō pōt nisi in credibiliū comparatōe defendi. Et quisq̄s
cæcum inuicē accusat solus est reus. Aliæ Iudices eē debuerūt aduersus
hanc debilitatē probationes. Cæcus in parricidio nō debet suspectus fie
ri: sed depræhēdi. Quæso itaq̄ iudices ut hæc prima ppter causā iuue
nis putetis: quæ cōtra illū nimia sūt. Nihil magis debet eē pro cæco: q̄
q̄ aduersus illū sūt multa fingenda. Et constat de pietate: de innocentia
hoīs: qui expugnandus fuit parricidii similitudine. Congesta sūt aduer
sus miseram debilitatem ferrum: cruor: uenenum: & quicquid nō potest
esse negligentia nisi nescientis. Nemo iudices nemo diligentior debet
eē ad facinus q̄ qui parricidiū potuit facere cæcus. Iuuenis iste: de quo
summa in rebus humanis monstra finguntur: eius fuit erga parentes sem
per affectus: quē nefas est optare de liberis. Cum domus igniū septa uio
lentiā rapuisset miseris senibus omne præsidium: illa festinatione qua fu
gimus erumpimus: in medium cucurrit incēdium. In quanto tunc pe
riculo fuit rex naturæ pietas. dū diu multumq̄ attonitus hæret: dū ad
utrūq̄ respicit ad utrūq̄ discurrit. Plenæ infelicitissimos parētes perdi
dit pietatis æqualitas. ut deinde miserrimos senes cluserat iam propior
ignis (audiat licet inuita pietas) præm iuuenis elegit: & de pariter arden
tibus uices disposuit affectus. Vix dū posito sene cū illum quoq̄ mirare
mur explicitum itex flāmas aperuit. Et undiq̄ coeuntis incendii reditus
globis arserat iuuenis: si tardius perdidisset oculos. Facinus ē Iudices:
Nō hoc quoq̄ maximis cōtigisse conatibus: ut seruaret & mater. Mius
tamē in utroq̄ fecerat: nisi pdidisset oculos. Viderint q̄ filiū in eo magis
parēte mirant: i cuius salutē faciē uultusq̄ cōsumpsit. Patri præstitit cæ
citātē: qui amisit oculos dū reppetit quā reliquerat matrē. Non expecta
tis certū habeo Iudices: ut excusē q̄ pater iduxit cæco nouercam. Factū
est eo tempe quo cōstabat præm filio senē soluēdo nō eē. Contēderi quin
imo iuuenis fuisse cōsiliū: ut pater cui matrimoniū filiūq̄ abstulerat incē
diū: ressidua senectutis alia solaret uxore: & ut domus: quæ cæcū tantū
habebat & senē: acciperet ex cōiugio ministeria custodita. Facinus ē Iu
dices: q̄ bonos priuignos nouercæ facilius decipiūt: nec leuius oderūt.
Quā multis ifidiis: q̄ multis artibus patet cæcitas innocētis. Mulier cui
spē iuadēdæ hæreditatis præstabat debilitas priuigni: senectus mariti:
itellexit hoc solū deesse sceleris occasione: ut prius ifamaret parridii cæ
cus. Viso igitur hoc: q̄ sibi iuuenis non uidebatur esse priuignus: uene
num quod i miseri sinu abdiderat depræhensura: nuntiauit patri: tanq̄

parricidiū pararet. Et quia mēdacium poterat facile nudari: si quē con-
scium nominasset: totā delationē sic ordinauit: ut sibi crederet promissam
dimidiā partem bonorū: si uenenū seni uoluisset ipsa porrigere. Vi-
detis Iudices: qua pręparatione nouerca ad testamētum patris accesserit.
Mulierem quā credit maritus noluisse partē bonorū accipere pro scelere:
necesse est sic remuneret: ut faciat hāredem. O quanto aliter probatur
parricidium: quod iam potest deprāhendi. Mulier quę se dicebat in cōscientiam
sceleris admissam: nō hoc primū exegit a patre: ut quæreret q̄s parasset
cāco uenenū: quis dedisset: unde maxium sciebat posse fieri quæstionis
errorē: instituit ut innocētissimus iuuenis interrogaret repente: subito
infamatura uelut deprāhensi trepidationē: seu tacuisset cācus: seu negasset.
Adductus ad filiū senex dixit iuueni quicquid audierat. Nunquam Iudices
tam simplicis innocētię fuit facinus negare. Non eēt ausus iuuenis corā ea
muliere mentiri: quę prodidit & sciit ubi esset uenenum. Vt uero sensit
incoelix instantē nouercam postulātemq̄: ut sinus iuuenis exquireret: tunc
uero attonitus hārens: & tota malorū suorū cogitatōe cōfusus: itellexit
hoc argumentū eius eē: quę parasset: ut posset deprāhendi. Igit̄ propere
festinanter oīa mēbra pertractans: & meris in sinū manibus: dum cuncta
suspitiōibus: dū tactu iuuenis explorat: uenenū primus inuenit. Laudo
Iudices innocētiā silentii: laudo fidutiā q̄ interrogatus cui parasset: nō
putauit sibi defendendū uenenum. Rem quā imo fecit eius q̄ sciret
prēm nō crediturum. Et (quę maxima est innocētię contumacia) persuasione
senis: nulla uoluit excusatione corrumpere. Non fuit illud trepidatio: nō
tacita confessio. Quisquis habet uenenum habet & quod respondeat
deprāhensus. Fecit post hęc senex rem hominis quem non mouisset
quicquid inuenerat. Non torsit ministeria cāci: & de scelere in quo
solus nocens esse parricida nō poterat: nō explicuit ordinē quæstionis:
sed qđ plus ē q̄ absolvere: remisit iuueni defensionem. Vtrum deīde
intellectis deterrimę mulieris insidiis filium paulisper uoluerit
exhæredatione protegere: & diligentius de patrimonio suo
deliberaturus interim captauerit ut uideretur mulieris cupiditati
iam non ob stare priuignus. An facilimum fuerit exhæredationem
quoque impetraret nouerca cāci ab homine: cui tam multa
persuaserat: cogitationibus uestris relinquo. Hoc tantum dixisse
contentus sum. Testamentum continuo mutauit. Et ne quis miretur
hanc festinationem: statī subsequutum est ut periret. An interfuerit
iudices iuuenis huius ut uiueret pater qui iam alio moriebat̄ hārede:
uos æstimabitis. Nō interfuit ut occideret. Facius iudices qđ illa nocte i

cubilo nouerca: qđ in lectulo factū est: Domus tota sensit: Nemo non sibi uisus est iuxta fuisse. Excitari sola nouerca non potuit: illo loco unde uenerat fragor: Cucurrit familia quo sollicitos atq; trepidantes ducebat strepitus quem sequebantur. Inuenerunt senem occisum nouercam iuxta cadauer sic iacentem: ne statim possent interrogare quis occidisset. Nuntiatum est deinde facinus & cæco. Inuentus est (quod innocentia sufficit) non a scelere rediens: stans in limine cubiculi sui animo quo discurebant uidentes. Vt deinde ferrum iuuenis inquireretur: exegit eadē utiq; quæ postulauerat de ueneno: q; in lectulo gladius cruētatus inuentus est. Non depræcor iudices quin contra cæcitatem non minus argumentum putetis: q̄ quod inueniri potuit uenenum in parricidii suspitione. Gladius cruētatus nouissima probatio debet esse nō sola. Ignoscite malorū periculorum metus: Ignoscite humana discrimina. Defensionem iuuenis primum lachrymis gemituq; prosequimur. Perdidit infelix patrem: perdidit & cæcitas illū senem cuius oscula: cuius amplexus imponebat uulneribus oculorū. Cui præstabat cæcus ut uiueret. Misera innocentia: misera debilitas q; te nouerca: non sic potius decipere maluit ut biberes uenenum. Facinus est iudices cōparationem fieri ut incredibile sit parricidium. Idem uos putatis efficere noctiū merita & affectus osculis blanditiisq; quæsitos quod natalium pignorumq; reuerētias. Nullas ego facilius perire crediderim q̄ corporum caritates. Et licet matrimonii paulatim reuerētia grauitatis accedat: possunt tamē distrahi facilitate qua cocunt. Vxor est quā iungit: quā diducit utilitas: cuius hæc sola reuerētia est: qđ uidet inuēta causa liberorū. Aspicimus matrimoniore singula momēta rixantia: mutant quottidie domos: & p amplexus lectulorūq; discurrūt. Placet etiā post liberos alius maritus: & unde depræhendas oīum scelerū facilitatē. Possunt nō amare uiuētes. Quid si huic uxoriæ utilitati nouercale nomē adiungas: mulieri quæ post liberos inducit matrimonii nō contingit tota reuerētia. Quanto alios præstat affectus diligere uitæ lucis auctore. liberi ac parētis nō alius mihi uidet affectus: q̄ quo rex natura: quo mūdus ipse cōstrictus ē. Quisq; ne mortalium cōfodiet illud sacrū: uenerādumq; corpus: qđ pōt ex ignibus rapi: quo bene cōsumunt oculi. Nō inuenio iudices quēadmodū possit eē cōtra liberos salua reuerētia. Nō ē difficile ut maritū uxor occidat: si nō est difficilius ut filius prēm. Non ē iudices qđ putetis iter mulierē & uirū de scelere queri: neq; ē q; se nouerca sexus occasiōe tueat. Maior ē cæcitatē ifirmitas. Sūt & fœminis ad scelera uires cū hēnt cās uiroꝝ. Quī imo si iterogēs facilius hæc pectora metus: odiū: ira corrūpūt. Et quoniā nō hēnt

roboris tantum unde uitia mentium uincant. Plarunq; facinus infirmitate fecerunt. Sane tamen illis sceleribus sufficere non possint: quæ discursum quæ exigunt laborem. Quod uero tam muliebri possis inuenire facinus q̄ occidere hominem iuxta te iacentem? Aggredi senem qui se tuis crediderit amplexibus: cuius somnos ipsa disponas: ipsa custodias? omnis alius percussor deprehendi potest ante q̄ feriat. Vxor non sentitur nisi dum occidit. Non est iudices incredibile ut occiderit mulier hominem: quem dicitur potuisse cæcus occidere. Facinus est iudices si cæcos habere non credimus: nisi necessitatis innocentiam. Prima est infirmitas cæcitatē ut nolit. Fallitur quisquis hanc calamitatem non animo putat esse sed corporum. Totius hominis debilitas est oculos perdidisse. Et si diligenter actus intuearis humanos: ministeria luminum sumus. Cæcus non irascitur: non odit: non concupiscit. Et cum corpora nostra uigorem de luminibus accipiant: pereunt cum suis uitia causis. En ad quod errumpant manus: quæ proxima quæque tam diu quærunt manus quæ sua quoq; ministeria non explicant. Audebit quicquam corpus illud quod ad singulos sibi uidet decidere motus: cui quicquid ante se est: donec exploretur: abruptum est. Facinus admittet in quo nihil ipse facturus est. Facinus quod totum credat alii: quid si cæcitas sit quæ fecerint ignes: nemo in incendio solos ex homine perdit oculos. Tunc facies sentit incendium cum ambusti defecere gressus: cum opponi non possunt pro oculis manus & ad lumina nostra flammæ omnium membrorum uulneribus admittimus. Cæcum uel hoc faciet innocentem: quod licet uiribus: licet sufficiat audacia: non habet persuasionem hominis: qui possit imponere. Nefas est iudices hunc iuuenem reliquarum debilitatum ratione defendi. Quam incredibile est ut occiderit patrem: qui pati nō potuit ut perderet. Rogo quid opus gladio: qd ueneno parricidæ: quantulum fuit potius seruare matrem? Rapiatur ex parentibus illa infirmior: illa peritura. Parricidium sic facere potuisti ut optimus filius uidereris. Quantū deinde impaciētissimis affectibus putatis accessisse post cæcitatem? carior est pater cum in locum successit oculorum: & tūc est infinita pietas: cum in illa debeas amare quod feceris. quid dicitis iudices: transfert in facinus hunc cæcitatē suæ iuuenis fauorem: ad quem quotidie laudatura ciuitas coit: cui assident omnes liberi: omnes parētes: faciet se pietatis pariter & sceleris exemplum? Facilius est ut occidas patrem a quo sis ipse seruatus. Nullius unquam iudices parricidii magis debuisti excutere causas. Cupiditas inquit iuuenem egit ī facinus. Hoc si credibile si uerū est: debet uideri mulier hæres maritū: an p̄rem cæcus

quiete facit quasi capter imponeret quid dicitis miserorū parētum affe-
ctus? Exhæredaturus pater filium: non aduocat propinquos: non con-
trahit amicos: nullis lachrimis tabulæ: nulla uociferatione cōplentur.
Nescis senex: quāta tibi opus sit ratione tabulæ: exhæredas miserabi-
lem parricidam. Non est iudices quod putetis ideo nullum adiectum ad
exhæredationem iuuenis elogium: quia de scelere constaret. Nemo un-
quam ideo non obiecit filio parricidium: quia crederet. Per fidem iudi-
ces duorum inter quos de scelere querit extimemus mutato testamento
proximam noctem. Iuuenis seu innocens seu parricida est: adhuc in suo
silentio stupet: nec facile dixerim unde maior trepidatio: si alienum te-
nuit: an suū uenenum. Nouerca rem inter manus habet anxiam trepi-
dam. Nihil est difficilius q̄ differre gaudium: quod scias te nō mereri: &
filio se esse prælatam non est longa persuasio. Expectat nunc ut iuuenis
agat causam postero die: ut credulum senem propinqui: ut ciuitas uni-
uersa castiget: & se nouerca sensit unius tantū noctis hæredem: nō credi-
tur testamēto hominis: qui eadem nocte qua filium exhæredauit occidi-
tur. Tractemus nunc iudices ipsius sceleris cōparationem. Cæcus igno-
rat ubi iaceat senex: an iam quiescat. Et q̄ difficile est ut credat illum qui
modo de parricidio suspicatus est dormire patrem. Tu sentis quādo se-
nem uicerit lassitudo curæ. Cæco quis renuntiat qđ diei noctis ue se-
cretum? Scis pariter an una quiescentium fores uallauerit cura seruorū.
Tu facere potes occasionē uxor & domina. Cæco fortassis ad aliud limē
errandum est. Tibi hoc solū restat ut ferias. Cæcus necesse est quietē pa-
tris ipsa corporū electione cōfundat. Tu iugulum: tu potes pertractare
pectus: dum amplecteris: nobis iteq; limen casus rursus reditus incerta
temptanda sunt. Tibi restat ut statim membra componas: ut quiescas.
Non sufficiunt facinus facturo solæ cogitatōes & uix tam multa pariter
sciretis oculi. Per fidem iudices ab utro credibilius est occisum senē a no-
uerca quæ prospexit ut alius posset eē suspectus: an a iuueue cuius inui-
dia periturus erat: etiam ut illū alius occidat. Intuemini per fidē iudices
procedentē parricidam. Quos nō ista uestigia frangant rumpantq; som-
nos? Vestigia plura semp errantium quæ nō ualent suspensis prætempta-
tisq; gressibus librare corpus. Et quia diu incerta sunt nutantia: necesse
est grauius præmant solū cui crediderint. Quanto ex hoc plus accipiat
necesse ē illa nocturni silētii quies: q̄ ambulātis cæci nec manus cessant
præmittunt explorant & adesse se nunciant? Illa p̄ quæ cōplexus ueniūt
nō sunt ī potestate cæci quibus toto se fateat strepitu. Quicquid occur-
rit nequa q̄ potest euitare cæcitas nisi offensa: ut ambulare: ut īgredi no-

cte possimus dies facit. Quā multa deinde supersunt postq̄ ad p̄m peruē-
tum est. Exploreť necesse ē pariter iacētium prima diuersitas uultus ora
tractetur. Detrahant uelamēta corporibus querať uulneri locus. Ita ex
duobus neutrū excitat. Grauior semp dextera tractatus errantis. Paula-
tim deinde admoūdus est pectori mucro: & ne qua cōfundat ignorantia
nimiū liber ictus: p̄cedat oportet gladiū manus. Vnde tantū uirium
cæco: ut i uno statim ictu mors tota peragat. Incertū uulnus sit necesse
est cuius impetū nō regitis oculi: nec possis custodire destinatū ferro lo-
cum: dū ad colligēdum uulneris pōdus dextere redire permittitur. Vtrū
deinde iuuenis post uulnus unū continuo fugit. Et quēadmodum scit: an
facinus expleuerit: an potius expectat ut d parricidio cadaueri credat.
Ecce iteq̄ p eadē incerta redeundū est. Omnia rursus piculose temptan-
da ueniēti. Fidē uestram iudices: ut nobis p̄sit argumentū criminis nr̄i:
cæcus si nec uenire nec reuerti sine strepitu pōt: neq̄ sic occidere potuit
ut deciperet nouercā. Te te hoc loco mulier iterrogo: quæ tā grauis quies
ut te mors tā uicina nō excitet. Paruulis noctiū turbamur offensis. Exci-
tant nos exigui plerūq̄ motus: uox incerta lōginqua & aliquādo ipsū silē-
tiū. Illoꝝ sane iuxta te suprema nō sētias: quos senectus lāgoresq̄ dissol-
uunt. Hominis q̄ ferro occidit tumultuatur exitus & similis ē repugnan-
ti. Quid qđ necesse ē nulla mors iquietior sit: q̄ quæ statī tota est. Nam
qđ dormiēs occisus ē: nō est q̄ sic extimetis tanq̄ per illā quietē transierit
i mortē. sit aliqd necesse ē inter soporē mortemq̄ medium: nec pōt iungi
tāta diuersitas: cū sit somnus ipse pars uitæ. Non multū interest quietē
nr̄am ratio uitæ rūpat an mortis. Hominē q̄ dormiēs occidit ipsa mors
excitat. Sane nō habuerit supremam uocē. Habet utiq̄ palpitatioes: hēt
motus. Et quicqd totus lectulus sciat. Et quādo mulier seni tuo blādius
iplicita iacuisti. Siccine dormis quæ mō turbasti totā domū: cuius priuī
gnus parricida: miser ē maritus. Ecce uitalibus ruptis in amplexus tuos
effundit cruor. Et fugiens p uulnus aīa agit ante se hanelitus agit crebra
suspīria. En iteq̄ largus ille sāguis circa tuos durat artus. Stringeris de-
ficiētium rigore mēbroꝝ: nō moueris nō expauescis: sed dormis p tot di-
uersitates: nō reliquit qđ aliud simulare possit mulier cui necesse ē iuxta
eū inueniri quē occidit. Non ē iudices qđ icredibile putetis: ut quis pfe-
rat dormiētis simulatōem. Nihil est qđ facilius humana calliditas possit
imitari. Sic quidē cadauer expræssere pallorē: & cōtra uerbera experi-
mēta teloz mortium ptulere paciētiam. Quāto facilius simulare possit
mulier rē cuius imitatioi sufficit cluisse lumīa laxasse mēbra: dedisse su-
spīriis modū & hanelitus negligēter egisse. Inter dormiētē simulantēq̄

non est nisi cōscientia. Nam q̄ ad tot uestigia: tot manus: tot proclama-
tiones in eodē tenore durauit nolite mirari: facilius excites dormiētem.
Et hoc ē oīum natura rerū: ne quid diutius perferas q̄ qđ imitaris. Simu-
lare somnū habet & hanc facilitatē quod uidet̄ similis excitato qui de-
prāhēsus est. Quid hoc eē uis mulier: q̄ te nō excitet res qua domus to-
ta turbat̄? Illam seruilis negligētiae quietem. Illos sine curis: sine affecti-
bus somnos: illos qui nō statī primo timore prosiliunt fragor noctis agi-
tauit. Quāto deīde fremitus discurrētium tota domo: prima sūt eui-
gilatiū prāsidia: clamores: nec pōt quietā res noctis eē auxiliū. Minore
strepitu cōmota es cū excitareris. Ecce cubiculi uestri fores trepidæ festi-
natoris effrīgunt̄ impulsu: en lumen sup̄ lectulū ingerunt multæ manus:
& ad prostratorū corporū similitudinē cubiculum gemitu uociferatione
cōplet̄. Tu iaces & ī cadaueris similitudine usq; resoluta es. Hoc tu quie-
tem putas esse? Patiētia est. Vestræ iudices extimandū relinquo pruden-
tiæ strepitū quem ī cubiculo senis fuisse cōfessi sunt qui illo potissimum
cōcurrerunt. Vtrum putetis factū colluctatione moriētis: an peracta cæ-
de referentis gladiū mulieris fuisse discursum? An hoc quoq; inter artes
nouerca: ut oībus sceleris sui partibus sensim quieteq; dispositis ipsa ad
excitandam familiā fecerit strepitum? Cui hoc solū supererat ut sic iue-
niretur? Fragor quo familia excitata ē: si redeuntis cæci fuit deprāhēsus
iuuenis eēt anteq̄ gladiū referret: ut sciatis Iudices neminē fuisse ī domo
quē nō fragor ille cōfuderit. cæcus quoq; inuētus in limie ē sicut solet ul-
tro citroq; cōmeare. Iuuenis: si intra suum patrisq; cubiculum facillime
discurrit: quid adhuc in limine facit? Euasit efugit. Gladium iam repo-
suit. Et quanto facilius ē cæco simulare somnos uultum quietis imitari.
Quod per fidem maius subitæ cōfusionis argumētum est: quam q̄ cæ-
cus exiliuit & stetit? Grauius necesse est expauescant quibus de solitudi-
ne sua nō renunciant oculi & conclusus animus non exit in uisus nō ha-
bet unde timori suo par sit. Deprāhēsus est iuuenis ubi illum destitue-
rat impetus timoris. Potest negligere cæcitas in cubiculo suo ducem: in
quo oēs dies: cunctasq; noctes agit iter quod iam multis offensis multis
edidicit erroribus. Extra limen cæcitas est. Inde error inde tenebræ ni-
hil est innocentius cæco qui nec in scelere deprāhēsus est: nec in dissi-
mulatione. Proclamat hoc loco iuuenis. ut primum inquit me pater fra-
gor domus & uelut tui confudere gemitus: Iterum tanquam te rapturus
exilii. Tunc primum miser sensi facinus cæcitat̄is: steti donec mihi re-
nunciareris occisus: & in illa discurrentium trepidatione tenui miser
ocium timoris. O si numen aliquod paulisper accommodasset oculos:

primus in cubiculū intrassem patris : inuenissem fortassis adhuc aliqua uerba morietis : loqui interrogare potuissem. Tarda & trepida sūt officia seruorum. Ego te depræhēdissem nouerca uigilantē. Sed inquit gladius cæci cruentatus inuētus est. Non ē iudices cæcitatē audacia : de paricidio referre gladium. Et homo cuius paulo ante exquisiti sūt sinus nō referret ī cubiculum suū ferrum qđ nō tegere posset : nō abscondere & tamen cruentatum sciat. Quis hāc iudices impudētiam ferat? Negat cæco subripi potuisse gladiū mulier quæ se quiete defēdit. Et quanto facilius est somnos decipe miserorum. Grauior ē quies : quibus ex lassitudine calamitatū uenit. Cæco uero facile est etiā euigilanti subripere gladiū. Quē admodum parat argumentū : quædam facere nō potest negligētia & facilius est ut cæcitatē imitent oculi gladiū cruentatū reponētes. Has tantum causas habet qui occidit alieno. Sentio iudices iam dudū indignari miserrimum iuuenem qđ argumentis qđ probatione defendit. Reddenda sunt maximo uiroꝝ patrocinia tam piæ cæcitatē : & agenda reliqua pars causæ admiratione. Intueri mihi iudices uideor expeditionis illius incredibile nouamq; faciē. Vadit rapto patre iuuenis p̄ ardētes crescentesq; flāmas dicturū me putatis : ut euadat : ut fugiat? Properat miser ut reuertat. En membra cōtactu stringunt ignium. Pater tamē toto cooperitur amplexu : & ardentibus tunc quoq; pene luminibus : texerunt manus alterius oculos. Hoc nunc me putatis stupere mirari quod huic iuuenis oneri per medios ignium globos & ruētia tecta suffecit? Illud est cui uix hēre possit mortalitas fidem. Visus est sibi fecisse rē facilem. Quanta dii deaq; pietatis audacia est ire rursus in flammās : illo ubi patrem pene perdidideris. Iam nō erat illud penates : iam nō erat domus : ubiq; tamē iuueni uidebatur ardere mater. Iam miser undiq; flagrantibus membris cū discurretem clausisset ignis : (quod solum supererat uirium genus :) matrem quærebat oculis. Non fuit illud primum ignium perire lumina candentia : non protexerūt flagrantem sua membra faciē : & oculi quærentibus matrem manibus arserunt. Rursus infelix totum tactu perlustrat incendium : & unde maximus est collabentium culminū fragor illo debilitas tanquam inuētura reuocatur. Solus omnium seruatus est beneficio cæcitatē. Protrahat iudices si uidet in mediū reus : plurimum probationibus adiicere debēt truces uultus : terribilis minaxq; facies. Hic ē iudices qui diciēt tota nocte discurre. Hic ille circūspectus : hic ille fœlix parricida. Recefferunt cūcta debilitatis officia & hominis : qui circa genua uestra ducendus est : nō est qui dirrigat gressus nō seruuli supsunt nō penates. Respondete p̄ fidē : respondete mortales. Vtrum hic patrē

occidit: an perdidit? Quid agis infœlicissime iuuenis: rogandū est: neq;
habes totas preces: perit ille uester ambitus uestra miseratio: sed nefas ē
ut reatus iste sentiat debilitatis aduersa. Nos agedum iuuenis duc: imo
nostris humeris nostris manibus innitere: nos tibi preces: nos accommo-
damus oculos. Quid aduersaris ifœlix? Quid repugnas? Scimus te nō
rogare pro uita: sed dura miser: dura saltē: uiue dum uincas: decet te hic
quoq; uirtutum tuarū cumulus: decet ut digneris moriturus absolui.

Argumentum.

Ello cimbrico miles Marianus stuprum sibi inferre conantem pro-
pinquum Marii occidit. reus est cædis apud Imperatorem.

Pro milite contra Tribunum.

ATIS dedecoris atq; flagitii castra cœperunt cū hæc furen-
ti tribuno mens subiecta est: ut in medio belli cimbrici stre-
pitu ante signa (tuus honos sit habitus sanctissimus auribus)
luberet prostare gladio cinctum: & uim turpissimam ac ne-
phariam temptaret inferre (ne quid aliud dicam) fortiori. Habet extre-
ma labes uia & i exemplū in qd facillime uitia proficiūt: noua culpa per-
notuit. Et licet ipunita sit reo uirtus sua: tamē in hoc ruētis in deteriora
sæculi cursu affirmo. Plures erunt qui tribunū imitent q̄ qui militē. Et si
nihil minus cōuenire uidet partibus aduocati sūme Impator q̄ reo capi-
te periclitati subsidiū miseratōis auferre: memor tamē pro quo & apud
quē loquar. Audacter atq; ut spero tuto p̄fiteor militē tuū quicqd affer-
rat casus hodie sub ipso fortunæ minātis ictu stare securū. Aut enī absol-
ues tanq̄ innocentē: aut punies tanq̄ uirum. Fas ē uita periclitari: qui na-
tū se meminit lege pereundi. Neq; in militiā grauissimo asprimoq; bello
ita uēit: ut nesciret sibi mortē in prociectu hēndam: neq; tā imbellis ut nō
forti pectore aduersa: dum nō inhonesta tolleret. Affirmo tibi. C. Mari
nō sic nup̄ repugnasset: si illū tribunus uoluisset occidere. Neq; ignora-
uit quæ manerēt eū pericula: cū obscenos furiosi corruptoris amplexus
gladio diuelleret. Nec hēo sane qd in milite præfertī tuo laudē: si pudī-
cus est tantū: q̄a expedit. Nec si sit uitæ cupidissimus pœnitere cū facti
sui pōt. De interfectore corruptoris fortasse dubites. Illud utiq; scio de
impudico milite nō deliberasses. Hūc uero. C. Mari. (Defēdat enī tam
fortiter miles tuus: q̄ iudicatus ē:) nec si dānaueris pœnitebit. Si fors
ita tulerit: ibit ad pœnā pleno gradu tā paratus mori p̄ pudicitia q̄ occi-
dere: laudēq; perpetuā fortissimi pudoris secū feret. Omnis licet delato-
rū uis igruat: nunq̄ tamē effici poterit ut miles tuus magis doleat: q̄ ac-
cusatus: q̄ q̄ appellatus ē. Sed neq; hoc mars parens nec signa militaria

aquilæq; uictrices nec tua sūme impator diuina uirtus sinat ut tua quoq;
sentētia quisq; uir & romanus & miles nimiū pudicus sit: apud quē ante
principia gerendū est. Ecce cū maxie hoc agit ut iter romanorū legionū
manipulos scorta deligere: & ad stuprū trahere sacramēto rogatos post
hac liceat ex decreto tuo. Nec pudet accusatorē apud C. Marium (qd
exemplū diuinitus nobis datū uidet quod in hoīe uirtus possit) assiden-
tibus legatis præfectisq; & istis illi prodigio dissimillimis tribunis toto
armatorū iudicio obiicere militi q; uir sit: tantūq; duræ ac rusticū & paræ
meretriciis artibus queritē ducatū. At ego si qua est fides pudicitiam in
milite etiā laudare erubesco. Fœminarū est ista uirtus. Aliter mihi laudā-
dus ē uir fortis idoneus bello: prōptus ad pericula: præstantis animi: li-
bere dicā dignior q; tribunus eēt. Hoc enī propinquo Mari nō erubescē-
res. Pater huic emeritis bello stipēdiis: tunc cū tota subnixum numidia
fregimus lugurtham exauctoratas armis manus agresti labore subegit.
Prædura priscis moribus mater frigoribus ac solibus pusta: & i plarisq;
ruris opibus marito particeps. Affirmo q; nemo appellasset ipune. His
ortus ipse pcul ab omni cōtactu recesserat: pueriles quoq; annos aliquo
semp opere durādo sequi pecora primo: arcere gregibus feras: aliqd sem-
per audere maius annis. Ludus fuit rotare saxa: uibrare iactu sudes: sal-
tus agitare uenatu: mox uigētibus lacertis humū scindere: segnē futuris
noualibus eruere siluā. Sic effectū est ut (quēadmodū aliqui putāt) pos-
set cito militare. Interim ex ultimo littore oceani & dirēpta frigoribus
plaga gēs a rege natura bene relegata stolidi uiribus: indomita feritate:
insolēs successu: nec minus aīorū imanitate q; corporū beluis suis proxia
italiam inundauit. nec tamē tantū in sua q̄tum luxuria socordiaq; nōrū
ducū elata: dum nos i bello quoq; uitia pacis sequunt: & delicati sumus
etiā miseri: uastitatē agris: solitudinē iuuetuti: periculū impio: ac prope
exitū attulit. Apparuitq; nunq; populo romano ad ppulsandā perniciē
magis uiris opus fuisse. Itaq; cū appareret soluta militiæ disciplina & nō
minor nobis pugna cū moribus eēt q; cū hostibus: ad unicū C. Mari cū
uirtutis tuæ: tū sanctitatis sœueritatisq; præsidū cōfugimus. Et meher-
cule festinarūt parētes ad nomē liberos mittere: quis asperrimo bello: ue-
lut occasionē cōplexi: ut sub te ponere rudimēta militiæ cōtingeret: cer-
nere quotidie diuinæ uirtutis exēplum te hortatorē opē hēre te testē.
Et cū hac cōmunis totius exercitus eēt fœlicitas dux Marius tamē (o fa-
cinus idignū) plus reliquis cōsecuti uidebant: qbus tribunus cōtingerat
propinquus tuus. Quāta cura robora militū legeris impator: ut hostibus
prope hūanas uires excedētibus opponeres parē delectū: uel ex eo mani

festū est qđ cū scires nō ex cēsu esse uirtutē: prāterita facultatū contēpla
tione uires tantū aīosq; spectasti. quid prodest: en quāta delectui tuo fit
iuidia. diceris aduersus cimbro puerū pbasse. Sed neq; te militaris aetas
fefelit: cuius certissima mēsurā ē: posse fortiter facē. neq; illa libido fuit
saltē uitiiis usitata: quā ad obscēnos ueneris īpetus formā cupidine in
cendit. Sed quidā pditus cōtumeliā amor: ac sūma flagitiorū uoluptas
inquinare honesta. Hoc ipsū qđ primus ante signa pcurrit qđ ueteranos
tyro prācedit qđ redit puluere & cruore cōcretus: istud istud qđ tam uir
est. Vulgaria sūt irritamēta cupiditatis: forma aetas: singularis res ē for
tis cōcubinus. Illas cicatrices: illa uulnera: illa tot eximīa dēcora militiā:
quid exequar ultra? Impator pudet me qđ itelligis: trāscō oblatā nolenti
munerū uacatōem & blādus q̄ militiā disciplina postulat adulatū militi
tribunū: impatas asprimas expeditōes: ut remitterent: sēpe ordinis: sē
pe affinitatis tuā iactatā grām. Cōfitemur. C. Mari diutius uixit obscē
nus corruptor: dū ista miles nō itelligit. Nō audeo dicere Impator cōci
pe aīo tēporis illius hitum: reforma cogitatōes tuas. In aliis forsitan cau
sis pmittit idignitatē rei oratōe exaggerare: de iniuria nā latine queri nō
possumus: parcendū uerbis ē inhibēda magna ex parte ueritas: prāuari
candū mihi ē si pudorē hēo. Colatis cū hoste grauissimo cominus castris
cū totum bellū quoddā genere ad pedē uenisset: & oīum mētes iminētis
pugnā cogitatio īpleisset: circū fremēte undiq; barbaro ululatu: romano
militi pro ualo excubāti meretriciā obscēnā libidinis patiētiam aliquis
impat: suū quisq; hēat fortasse iudiciū. Mea setētia nō satis pudicus ē
miles: q̄ armatus tantū negat. Hoc expositōis loco Impator malo accu
satoribus credas. Illi narrarūt rē uiro & romano & milite tuo dignā. Ad
primū statī obscēnā libidinis sermonē: nō aliter q̄ si in hostē clāssicū ce
cinisset: gladiū illum quē a te pro pudicitia nāz cōiugum accepat per
pectus ifandi corruptoris exegit: & illatū ultra pedē: tantūq; nō ardorē
luminū horrorē capilloz fremitū indignatōis ante oculos tuos dicendo
posuerūt. si omnes milites tales habemus Mari uicimus. Verebar equi
dem ne fugandi corruptoris causa ferrū strinxisset: (& quod accidere in
terim solet) dū alter recessurum putat: alter percussurum nō putat: tam
honestum opus casus fecisset. Neq; enim (ut opinor) hoc quoq; exigen
dum fuit: ut cum cācus amentia corruptor per uulnera ipsa rueret ad
prābendos amplexus: miles etiam gladium reduceret. Ego uero parum
uiriliter istum indignatum puto si ī tanto dolore tribunum potuit agno
scere: Ipse nihil excusat. Percussi inquit. C. Mari segniusque occidi.
Hauli noxium ultrice dextera sanguinem: siue licuit: siue non licuit:

Atq; utinā plures mortes cœpisset ut impurę spūm renascens pœna tor-
queret. Parę seuerę militarē reddētibus suppliciis disciplinā cōtinemus:
si tribuno post hoc factū bene cessit q; occisus ē. Reū ergo cædis nō infi-
ciatione defendā. Viro forti præserti & innocēti nihil facere cōuenit qđ
negandū sit. Nō abnuo crimē: imo si accusatores tacerēt ipse narrasset.
Obiicite igit sed ut delatores decet totum. Verecundissimū enī milites
apud sanctissimas impatoris aures minus pudet cōfiteri q̄ nos queri. Parę
ne dedecoris subimus: qđ nō de honoribus fortissimi uiri querit & ut lō-
gissime uota præcedant: rē honestissimā militi fecisse impune erit? Dam-
net etiā: & pudicitia supplicio pēdat. Cōuenite legiones intēdite animo
sancto tracta undiq; auxilia. Lex dicit castris: nec pauci sūt qui hoc no-
lint licere: illud uelint. Nō me hercules posū tenere: quo minus i accusa-
torē dolor meus erumpat. Quid dicis tu? Si tribunus eēs: hoc fecisses?
Si miles esses: hoc tulisses? Date præcepta: cōponite disciplinam. Miles
hac cōtumelia pcussus ē. Indignis uero uocibus cōtaminatus nihil am-
plius aliud q̄ renuet: & quis nō illū inter prostitutos hēat: si cōmiserit ut
iter possit appellari: neget tantū ut ultionē iniuriæ suæ differat. Ita pu-
to cū illuserit tribuno: querit: iniicit manus: & ab assignata statōe miles
abducit: ut stuprū patiat. Vos iterrogo accusatores: qđ faciet: feret li-
bidinosas manus uulnera sua tractātes: deponet arma: an nō ponet? Vir
est enī auctorē habet. hoc primi ordines iubēt: æquum ē tribuno militē
parere i diē sperare etiā processus pōt. Pro hoc merito accipiet fortasse
uicē: ordines ducet: & sub illo alii militabūt. Si hęc cōditio causæ ē: si
defensor sui nō præmittit: iudicate prædicite si corruptorē nō licet feri-
ri: feret. nō enī potest nuda manu repelli: memētote corruptor armatus
est. Implicitus tamē in nefādo nexu. Cogitate qđ sibi fecisset utrū sit si
plura despiciat imo si uideat quo iustius queri possit patiat. Istud uero
flagitiū in conatu pereat: nā si libido ad uotū obscenī corruptoris pro-
cesserit duo occidēdi erunt. Libere itaq; dixerī. C. Mari q̄ de fortissimo
milite sententiam feras magis tua itereft. Huius quidē gloriæ nihil plus
adiici pōt: q̄ si pro re tam honesta morit: hunc mirabitur sola uirtutum
incorrupta testis uetustas. Hoc sane factum patres liberis uel post pœnā
præcipient. Tu cogita quid te sensisse homines sciāt. Hoc exemplum
in neutram partem potest taceri. Cogitare certū est id quēq; cum iudicat
probare: quod in re simili ipse fecisset. Omnibus enim ad uirile robur
per pueritiā iter est. Etiam contra libidinem maturuisse non potest.
Recognosce incrementa tua & honestam tantæ magnitudini memoriā
pristia tenuitatis. Sine dubio te ad tot cōsulatus & actos aut destinatos

triumphos diuina uirtus tua sustulit. Memēto tamen & tu sub tribuno militasti: nec ad hoc fastigiū dignitatis tam breui tibi uenire cōtigisset si sero cōpissēs. Dicam nunc ego prācipuam semp curam romanis moribus pudicitiae fuisse. Referā Lucretiam quā cōdito in uiscera sua ferro poenā a se necessitatis exegit. Et ut quamprimū pudicus animus a polluto corpore separaret se ipsa percussit: quā corruptorē non potuit occidere. Si nūc placet tibi miles: quid ego uirginū narrem: qui filiae uirginitatē: qua sola poterat morte defendit: raptūq; de proximo ferrum: nō recusanti puellae imersit. Diuisit illi solū Apium quē tamen populus romanus secessione a patribus & prope ciuili bello persecutus i uincula duci coegit: neq; ulla res tam magis indignatōem plebis cōmouit: q̄ q; pudicitiam auferre tēptauerat filiae militis. Hae sūt honestae: hae narranda foeminae exēpla. Nam uiros quae pudicitia ē: nisi nō corrumpere? Nō sit mihi forsitan querendū aduersis auribus saeculi in tantū uitia regnare: ut obscenis cupiditatibus natura cesserit: ut pollutis i foemineā usq; patientiā maribus: icurrat iam libido i sexū suum. Finē tamen aliquē sibi uitia ipsa exceperūt. Vltimūq; ad hoc huius flagitii crimē fuit corripisse futurū uirum. Hoc uero cuius demētia est? In concubinatū iuniores legunt: & in muliebrē patientiam uocat fortasse iā maritus. Ego uero gratulor militari disciplinā: gratulor opinioni castrorū si huius mētis tribunus i hunc primū incidit. Ita ne tandē (luuat enī uelut praesentis insequi furorē) Scorta tua stipēdiū merent: & sub signis exoletos trahis? Ideo meretrices ab exercitu submouētur: intrare castra foeminis nō licet? Ita puto nō opus est Militē: hoc est plus q̄ uirū iam iamq; in acie statū: cui pro uirili portione salutē suā patria cōmissit appellas: fortasse classico sonante. Ideo stationes circuis ideo uigilias ambis? En quē tribunum faceres cū praetextati militabant. Nō hic profusus ē furor? Nō manifesta demētia est? Vides munitū gladio latus: lorica ferro aspam: clausā galea faciē & ad terrorē belli cristas minantes: inscriptū in scuto. C. Marii nomen: totū deniq; uirū martio hitu horrētem. Hic tibi cultus pstituti uideatur? Appellabis de stupro? Vim afferes? Quid deinde expectas: ut ille te tribunū putet: cū tu illū nō putes militem? Vacat enim uitis nostris: & ad omne uotū fluente fortuna lasciuit ocium. Aut i eo saltē statu res publica est: ut ad restituēdum eam satis sit milites impudicos nō esse. Non deprolatando tibi iperio res est: nec transmarinas ut nuprouincias petimus. De italiae professione certat pro aris focisq; constitimus. An hae omnia igni ferroq; uastentur. An nobis caput barbarus hostis excidat? An cimbrice loquendum sit uita omnium nostrorum & salus: (namque

aliud ne sub hoste quidē uiri timemus) in ultimū discrimen adducit. In fluxit italiæ inaudita multitudo : quā ne ea quidē potuit sustinere terra quæ genuit : inusitata corporū magnitudo : mores etiam germanis feri. Strage nostrorū campi latēt : iam fugatorū Carbonis : atq; Sillani sub cōparatione foelix militia est. Iacet post amissū Scaurus exercitū. Seruili Manliiq; bina cū tot legionibus castra perdidimus. Gens maiorē terræ partē uictoriis peruagata : tantū in Mario stetit. Libenter te impator interrogo in hoc rege statu tales milites habere malis an tales tribunos. In tanto belli discursu : ne cōcessæ quidē ueneri darem ueniam. Nam quo ad altiorē quisq; bonorū gradū extenditur magis in exemplum spectantibus patet. Cum alii excubent armati : alii claustra portarū tueant : alii uallum fossasq; scutis innixi cingant : cibū ipsum stantes capiant : tribunus inter scorta uolutabitur. Et has solas uigilias aget. Ac ne ideo quidem breuē saltem frugalitatis perferret simulatōem : ne hoc ipsū facere milites sciant. Age porro si uiueret tribunus : & hoc ad te factū impator deferremus : circūstaret uniuersus exercitus nec hāc militis cōtumeliā : sed militiæ putaret. quid ageres. Quid cōstitueres. beneficiciū accepisti Mari beneficium : nō habes necesse propinquum tuū occidere. Nam si uere extimemus imperium. Porro. ad hanc diem : militari disciplina stetit. Non enī nobis aut multitudo maior est q̄ cæteris gētibus : aut uehemētiora corpa q̄ uel his ecce cimbris : aut maiores opes q̄ locupletissimis regnis : aut mortis cōtemptus faciliior q̄ plærisq; barbaris causā uitæ non habentibus. Principes nos facit seueritas institutorū : ordo militiæ : amor quidam laboris : & quottidiana exercitatione assidua belli meditatio. Itaq; plura pene moribus q̄ uiribus uicimus : cū captiuæ quoq; sanctæ habebantur : & cōtumelia etiam hosti aberat. Quæ oīa longa superbæ nobilitatis intermissa luxuria tui nobis mores retulerunt. Dii profecto magnitudinē tuam curant Impator ac dirigūt : qui tibi sup cæteras laudes obtulerunt tam honeste sententiæ occasionem : q̄ miles fortiter fecit si absoluis tuum exemplum est. Nisi forte hoc me perturbari putatis q̄ tribunus fuit. Ideo hercule turpior ideo morte omni dignior. hæc enī cōditio superiorū est : Vt quicq̄d faciūt præcipere uideant : & perniciosissimus est malæ rei maxius quisq; auētor : quis cōtinebit militiā. Quis castrēsis disciplinæ præcipiet seueritatē. Quis te impator maioribus curis districto delicta militum coercebit. Tribuni corpus & peccata corriget. Ad quē cōfugiā. cui querar. sic fit ut necesse hēamus ipsi nos uidicare. Tribunus fuit : & hic miles fuit. Tribunus hoc dicis cui parere caligatum lex iubet : qui non solū militibus sed cēturionibus præpositus partē

quandam imperatoriae potestatis obtinet. Ita opinor contraria castra fecerat miles: etiam si tantum negasset. Nescis quod istius honoris fastigium quae potestas ordinis: tiro est. Age si ad te. C. Mari aliquis impudicum militem detulisset: ferres dicentem. Tribunus me iussit: Quod si par in utraque parte delictum est: hoc tantum crimen militem saltem decet. Tribunus fuit. Videor me hercules impator oblitus mediocritatis meae: cum uix unius defensionis sufficiam: quaedam pro universo dicturus exercitu. Omnes has quae circumstetere legiones: florem Italiae: ciuium sociorumque robora una uoce proclamare apud tribunal existima. Non ignominiae tribuni parere possumus: nemo nostrum recusat itinerum laborem: nec in uisum super arma fascem: non aestiui solis ardorem: nec sub pellibus actam hyemem: ferienda sit fatigato fossa: pro uallo portisque uigilandum: fortiter ancipites inibimus pugnas: uulnera laude pensabimus: mors erit ignominia potior. Quicquid in pugna patimur uirosum est. Imperet asperas tribuni expeditiones: si quo uertice montis hostis pellendus est: si inter infestos armatis saltus speculandum: sauiat denique in terga uerberibus: exigat seruilis plagae: paciendam: leno etiam seruis excipit: fortasse hac lege captiuos uedes. Si meretricia impati necessitas. Si aduersus obscenam uim corruptoris arma tantum contumeliae causa hemus: potius castra capiant et uim tribuni interpellet cymber. Nihil tale nouere germani et sanctius uiuunt ad occanum. Quid futurum est Impator si ad pudicitiam militum pertinet uinci? An ignoramus Impator quanta quodam. Po. Ro. exarserit seditio: cum ex domo foeneratoris addictus lacero uerberibus tergo prupisset in publicum: et illas suppliciorum notas tulisse se quaereret: quod uim corruptoris pati noluisse? Et ille tamen quantum hoc flagitium conatus in addicto ac pene uix libero uidebat aliquatenus memor fuisse romanae sanctitatis quod uim obscenissimam non temptauerat nisi aduersus alligatas manus. Eo tamen usque. Po. ro. uicta processit: ut ardentibus bello finibus ad delectum nemo responderet nisi et poena corruptoris et abrogatione legis satisfactum esset. Nolebant militare quis hanc iniuriam non miles acceperat. Quid de Fabio Eburno loquar qui filium impudicum cognita domi causa necauit. Iam iam comilito quicumque casus manet: etiam si impator te damnaturus est. Habes solacium facius est quam a patre occidi. At propinquus C. Mari fuit. Corruptis iudicem et aio alioquin leui graue pondus imponitis. Propinquus tuus fuit. O rem omnibus narrandam cum absolueris. Nam si quod tibi iudicandi fides tua causa facere permittit: cogites profecto quantum tibi hoc ipsum apud aemulos: quos uirtutibus offendis: allaturum sit inuidiae: cum uideberis: aut corruptorem militis iudicasse innocentem:

aut propinquum tuū etiam uindicare nocētem. Olim iam Impator iter fulgētes uirtutes tuas liuor locū quærit: & natura quidē omnibus noui-
tatis incremētis aduersa nobilitas: tuis tamē laudibus præssa & obruta:
rimatur occasionem criminum. Quod si bene inuidiā noui hoc quoq;
tibi obiiciet: q; saltem propinquus tuus peccauit. Quare abdicandus
& eiurandus est nō tuus sanguis. Certe nihil minus cōmittendum: q̄ ut
ulciscaris hoc flagitium: i eo præsertim: qui apud malignos poterit uide-
ri te permittente fecisse. At ille si unquam cogitasset se cē propinquum
tuum: nō has uirtutes tuas: iter quas fortuna tua minima est: cū ei uelut
propius cōtemplari licuisset: toto pectore haurire debuerat. Non huic
affinitatis suæ foelicitati referre grām. Milites te melius imitant. Quod
si post hanc mentē uiueret tribunus: necessarium forsitan erat hac quoq;
cum præmi inuidia: q; ista fecisset Marii propinquus: quod ex ipsa stirpe
uirtutum sustulisset se flagitii soboles. Nam cū bene sit liberata probro
familia: quid attinet illud subinde Mario obiicere. Optimum fuerat nō
habuisse talem proximū & libenter perdidisse. Perorata Imperator: ut
mediocritas ingenii mei tulit: causa. Scio cōmendationis partes esse re-
liquas: sed has superuacuas facit sanctitas tua. Quid enī uerear ne no-
ceat reo humilitas apud te: cui uel gratior potest esse nuda uirtus: apud
quē maximum est ex se cœpisse. Cōmendem tibi ordinē caligati militis:
quem uelut incrementorū tuorū natalem libēter ab alto respicis. Adhuc
fortasse patricium ualuerit genus. Sed ductū tuis longa serie dignitatis
ordinē: ipsa uirtutū conditione meliorē fecisti. Nondum potuit altius
procedere uir adhuc huius ætatis. Tamen cū uir fortis: cum dignum
tuis castris: tuis auspiciis probarim: cōmendo tibi quicquid melius mi-
les fieri potest. Hoc quidē profecto nō expectas: ut in extrema actione
miserabili fletu: & humili obtestatōe uitā genu nixus petat: nec tu roga-
ri ab innocēte exigis: nec uiro forti opus ē precari absolutōem. Vnū ro-
gat ut si qd de causa illius dubitas: des dilationē usq; ad pximū præliū:
pone i prima acie: pone ante signa (fortiter dixerī) nō iter Tyrones: ubi
usus piculi quo maxius hostiū globus igruet: specta pugnante. Affirmo
tunc minus ignoscēs tribuno. Liceat ire i aciem: cōgredi cū hostibus. Si
pire debet rogat te Impator miles tuus opis mortis suæ utaris foeliciter.
Argumentum.

Ir fortis optet præmium quod uolet. Qui causas mortis in se-
natu non reddiderit insēpultus abiiciatur. Quidam de partu
uxoris mathematicum consuluit. Is respondet uirum fortem

fururū qui nascereſ: deinde patricidam. Cū adoleuiſſet: qui erat natus: bello priā fortit fecit: reddit cauſas uolūtariæ mortis. Pater cōtradicit.

Pro filio contra patrem.

OSITVS patres cōſcripti in ea cōditione triſtiſſimæ fortis: ut nec morte dignus ſim niſi me patricidā putetis: nec præmio niſi innocētem: adeoq; ludibriis miſeræ ſim diuerſitatis neceſſitatis implicitus: ut impetrandū a uobis habeam odii mei fauorē: quaſo præter oīa: quæ ante hoc tempus circa nos ordo prædictæ ueritatis explicuit: attuliſſe me credatis urgentiū malorū probatio nē. De parricidio uēit: q; occidere me poſſū: de fato q; mihi nō licet mori. Non ſolū mathematicus ſæculo tēporibuſq; prædixit has manus: & ego me parricidiū credo facturū: pluſq; reſponſū: q; ſacræ artis triſte præſagiū eſt: qđ mihi ſic minat aīus meus. Nō hēo infœlix ī cogitatōib; meis unde nō timeā: & facinus: qđ ſibi pro me pietas priſ: qđ ſingulorū inocētia rogat: ſentio: Patior: agnoſco: ne quiſ me tamē laborare putet miſeræ pſuaſionis errore. Accipite cur nō poſſim dubitare de fato. Parricidiū credit: q; facturū ē. nō timet: q; periturū ē. Ante oīa igit a grauitate publica peto: ne pro tota inocentia mea cōtenti ſitis hoc: q; uolo mori: nec q; uideor cōtendere cū Mathematico: uicere neceſſitates: expugnare fatū: ideo mihi bene credi putetis & uitā. Aliud ē facinus nō eſſe facturū. Aliud mori uelle ne facias. Qui imo (ſi qua ē fides) hoc qđ uos cōſtantiam putatis: ifirmitas ē: q; ad ſuprema cōfugio: aīum meū noui. Nouiſſima uitæ: mētis integritas ē: in mea poteſtate breui nō habeo nec mortem. Fidem ur̄am. P. C. ne quid amplius de miſera pietate ſperetis. Qui mori uolo ne parricidiū admittā: non iuenio quēadmodum illud poſſim nō facere uicturus. Nam qđ ad præm ptinet: qui me retinet uiuere nolentē: non miror: q; adhuc recēti gloriæ noſtræ gaudio ſtupet: & in opera mea totus oculis aīoq; cōuerſus: patricidā non uidet p uirū fortē. Hic ē aīus: quo me quīſ denūciatum prædictūq; ſeruauit: & cū incertis adhuc dubiisq; uirtutibus præſtiterit ut uiuerē: præſtat meritis actiſq; ne moriar. Nunc ille: q; pietate: q; uideor iſtius perire reuerētia: uocat parricidiū ſuum: & ī orbitate: quā ſibi facere uideſ: nō remediū meū: ſed ſuū ſpectat affectum. Filius q; uult mori ne patricida ſit: aliter ſibi uideſ remunerari nō poſſe: q; ut ipſe moriat. Merito prorſus: merito miſeræ ſenē: triſtes ſollicitudines & præſcii metus: ad Mathematicū: & reſpōſa miſerunt. Deui uir fortis nunciari parricida prædici. Siue enim miſeræ

cōiugis prodigiosa facunditas tumultuosis pulsibus maritales inquieta-
tauit amplexus: seu p̄ anxias noctes dirosq; somnos feralibus senex ima-
ginibus agitat. Dicitur ad notissimū sacræ artis antistitē non spes: non
auida uota: sed suspiria: metus & præsagiū magni nescio cuius incerti de-
tulisse pallorē. Quid aliud hoc eē uultis. P. C. quā primam fatalis in-
stinctus necessitatē? De partu uxoris nō potuit nō interrogare: deinde nō
credidit. Referam nūc. P. C. cuius artis: cuius fuisse dicat auctoritas:
quē putauit adeundū: qui sic timebat. Homo qui (qd̄ certū habeo) plu-
rimis meruerat experimētis: ut ad illū: uelut ad oracula deorū: plerumq;
sacro spū pectus: hoīum sollicitudines: metusq; cōfugerent: dicit̄ inspe-
cta totius ratione cæli digestis syderibus innumeros: ad publici priuatiq;
fati stupuisse cōspectum: & tanta prosperorū tristiūq; cōgerie magis ipso
cōsultore perterritus: diu non cōmississe uerbis: qd̄ uidebat. Sed o uirū
grauitatis antiquæ dignūq; cui se fatorū archana nudaret: cum partus:
de quo querebat̄ multa præstaret propiora prospera: latos incipientes an-
nos: nō fuit contētus meliora prædicere: sed (quæ certissima ē uera pro-
ferētium fides): quicquid depræhēderat protulit in medium: & procla-
mauit futurum uirū fortē: deinde parricidam. Quis unquam. P. C. fidu-
cia maiore respōdit. Cum sūmum facinus denunciaret: ante se dixit pro-
baturum. Fecerat profecto. P. C. interrogando mathematicū pater: rē
nō educaturi: si quid tristius cōperisset: nisi hoc primū de fato fuisset ut
uiuerem. Sed nec Mathematici fides circa momētum aliquemue cessa-
uit ordinē: nō numerus fefellit: nō sexus ī partu: nō iuuenta: nō robur.
Illa quoq; quæ uelut extrinsecus cōsentiebant: affuere responso. Bellum
hostis: acies: ad illam ipsā qua fortiter facere poteramus ætatem. Pater
uero periculi sui denunciatōe nō territus: arma mihi: proh tristis necessi-
tas: arma ipse circumdedit: & suis ad pugnā manibus aptauit: tanq̄ Ma-
thematico id iā credidisset. Quis miretur: q̄ responsū nō cōtemplerit:
dū sperabat ut fortiter facerem. Mori me nō uult: & iam nō superest nisi
patricidium. O mors laudanda fortibus: expetenda miseris: nō recusan-
da foelicibus: quantū te quæsiuimus in bello. Tuli enim (deos testor) in
aciem: tuli nō uirium iactatōem: nō gloriæ cupiditatē: sed ut patriæ præ-
staret aliquid utilitas mei: ut hunc mihi deploratum spūm: hoc destina-
tum damnatumq; corpus: publicæ utilitatum usus absumeret. Ibi pri-
mum miser didici: q̄ multa nescientes: q̄ multa faceremus inuiti. In me-
dios hostium globos perditus pugnator exilii: cessit acies. Densissima
queq; certamina solus inuasi: resistere nemo sustinuit. Obuiis ictibus mē-
bra nudauit: & ad incurrens ubiq; ferrum uitalia parata circūtuli: uacua

circa me tela ceciderūt. Miserrum me deceptæ cogitatōis euentu : fortiter feci: dū mereor occidi. Recedite gratulatōes: abite laudantes: nō circum eo templa: nō reddo uota numinibus: ad patricidiū ueni. Quē ego paulo ante passus sū misere cōscientiæ pudorē: ad prēm arma nō retuli. Timui quin imo ne mihi dum reuertor occurreret : ne in oscula mea: plenaq; adhuc uictricibus telis manus incauto rueret amplexu. Quā tunc inter cæteras exclamatōes deducētis exercitus uocē: quod circumstantis populi murmur excepi. Magnum foelicēq; iuuenē si subito moreret. Adiuuate dii pariter atq; hoīes: dum perire cōcupisco: dum uolo misere mini: ne hunc ardorē fugientis animæ dilatōe laxetis. Proclamo: testor: in nouissimo fati stamus abrupto : prope ē: ut occidat patrem patricida prædictus dum est mori paratus. Quid me pater adhuc detines? Quid moraris abeuntem? Melius quidē fuerat hunc spūm: aut ī ipsa materno: rum uiscerū sede cōprimere: aut ut primū contactu suo cælum : terrasq; polluerat festina morte dimittere. Sane tamen charitas patriæ priuatos uicerit metus : & in honorē uirtutum scelera nutrita sint. Quicquid est propter qd educari me tāti fuit: explicitū peractūq; est. Restat una pars fati: ultimū solumq; facinus. Frustra me cōsolaris æquanimitate paciētiæq; tua. Non ludices utriusq; nostrū discrimen agit. Tu mori periclitaris: ego patrem inuitus occidere. Hoc primū itaq; excuso uobis. P. C. quod primū peto: satis sit hætenus uiri fortis nomē agnoscere: hucusq; auctoritatē sacrae legis attigere: ut illam ī aduocationē sacrae mortis adducam. Relaturum me putatis illa optionū uerba solēnia: nō capere magnorū precia meritorū solas æquitates: tanta remunerandus benignitate: qd fortiter fecit aliquis: quanta sollicitaretis ut faceret. Nemini unquam minus soluēdo ciuitas fuit. Præstiti post qd mori cōtinuo deberē. Sed securi estote de auiditate sūmæ potestatis. illud infinitū : illud immodicū: qd nobis uoluerūt licere leges: itra se cōsumit ille: q meruit. Titulos: imagines: honores seruate uicturis: mihi præstate salutē patris : innocentiam meā: temporū pudorem. Quæso ne mihi ideo præmium negatis: quia fortassis & hoc debeat odisse : qd fortiter feci. Extra inuidiā est optio: cum id exigam: quod impetrare potuissem etiam anteq fortiter facerem. Nam quod obiter optionis reddo rationem: quæso ne quis ideo me parum aut præmio fidem credat: aut causis : quia utriusq; iuris miscui preces. Ignoscite ardori perire cupientis: quod pariter imploro: quæ singula sufficere potuissent. Fidem quin imo uestram (si qua adhuc lex ē: quæ adiuuare possit mori uolentem) cōmodate: cōferte: ē utriusq; iuris ē auctoritas: qd in mea morte tribuatis. Præstate causis : ut moriar

præmio ut sepeliar. sentio. P. C. hoc primū ab effectibus publicis petendum ne quis ideo mori me uelle nō credat: quia potius ad causas ac uerba cōfugi: quia a uobis malui petere: quicquid ab his potui manibus accipe. merui fateor malignas interpretatōes: uir fortis ut morerer a bello reuersus arma posui: populi fauorē gaudia ciuitatis itraui. Sed siue hoc est sepulturæ suæ magna reuerētia pessimæq; additæ pectoribus humanis infirmitates: ut esset qđ timeret: qui nō timet mortē: siue decuit innocentiae amore pereūtem tranquillitas magna pereundi: ignoscite quas conctationi patientiae moræ. Si me cōtinuo occidissem: tanq̃ patricida moriebar. Neq; est. P. C. qđ excludi præmiū putetis contradictōe patris. Eximus per magnorū operū reuerētiā de necessitate parendi: & aut ite rim nobis magna uenit cōtra noīs huius potentiā de uirtutū fauore libertas: aut obsequio peracto: demū optionem repetemus. Non ē qđ uos resistentis moueat auctoritas. Neminē inuenias mori uolentē: qui nō hēat aliquem uetantem. Ille cui præsto nō sunt pignora charitatis: lachrymis tamē audientium & cōsolationibus & promptissima semp exhortatione retinet. Parentibus uero circa liberos unus affectus ē: fauere uitæ: time re mortem. Non hēnt patientiam nec iustæ orbitatis: & inter supplicia poenarūq; omnes: tamē illis innocentes oēs miseri sumus. Ego. P. C. communē hanc impatientiam senis accēdo: pietate: reuerētia fieri non pōt: ut se mori debere persuadeat: filius patri: propter quē se uidet occidere: Hactenus leges: hactenus merita uirtutum. Veniamus ad necessitates. Mori uolo ita: ut reddidi causas: ita nō ex hac destinatōe sentitis: quicquid dici pōt? Q uicquid dici nō potest uiderit: quid nos hucusq; protulerit. Hinc incipit ratio qđ uolo. Fingite unū ex populo turbaq; petere ius præmiorū. Non debet hoc uetari: quotiens hēt causas. nō potest quotiens non habet. Scilicet enim uerendū est: ne ad hoc inconsulte: ne temere leuitas humana profiliat: & credibile est: ut quicquid apud hoīem pro uita dici pōt: ipsa sibi uita nō dixerit. Abite gratulatōes: silete blanditiæ: quotiens iā putatis noluisse me mori? Primum hoc maximū quod pro incolumitate hoīs natura comēta est: ut periremus iūti & cōtra tot aduersos casus patientiae nobis equanimitate succurreret. Inde est qđ inter luctus & desperationes fœda uiuacitate duramus. An uos me moueri nō creditis qđ iuuenis sum? Quod modo uitæ uoluptates: modo gaudia lucis ingressus sum? Quāto pere mihi blanditur: qđ publicis ex acie reportatus humeris letitiam ciuitatis impleui. Quotiēs me hercule hæc uulnera & rorantia hostili cruore arma cōspexi animum supra necessitates erigo: supra fatū pono. Sed omnia mihi iam discussa cōsumpta sūt:

& honesta percundi ratioe uicta cesserunt. Quid mihi amplius cum corpore: quod oderunt oculi sui: cum quo quotidie propans anima rixatur? Non sunt mea membra: quae possim (uelut hostis alicuius) lacerare: confodere. Homini quod semel renunciauit rebus humanis: non redditur uita: sed tempus: & ipsa cupiditas: ratioque percundi hoc ipso: quo uetamur: accrescit. Felicior me hercules qui moritur antequam debeat: antequam uelit. Pene sero renunciat uitae: quis sic ad exitum peruenit: ut hoc illud facere nemo miretur. Ei tantum debet mors negari: de quo non sufficit hoc poenae genus: ut ipse se potius occidat. Nam quod lex iussit: ut moriturus redderet causas: quod insepultum uoluit abici: si sic properasset erumpere: ut non nunciaret: hoc prius non fateretur. Fallitur quisque ideo factum putat: ut teneremur in uita. Illa uero non timet pereundi temeritate: nec secretum doloris alieni libenter inquit. Sciebat illos non aliter ausuros proferre causas: quos sceleris conscientia: quos maioris cruciatus metus in suprema compelleret. Igitur ne supplicia propato lucrarentur obitu: rursus in poenam nocentes insepulti corporis reuocauit iniuria. Lex placida: mitis: causas mortis reddi uoluit: non aestimari. Possum igitur. P. C. publica quadam uoce generis humani respondere: querentibus causas mortis interrogatus. At ego difficilius redderem uitam. Quid iuuat o misera mortalitas animam per tot annos (etiam si natura patiat) per infinita temporis spatia tristissimo corporis retinere complexu? Si cuncta gaudia nostra: si uoluptates: & quaecumque ex hac uniuersitate mundi uel sollicitant aspectu: uel blandiunt usu diligenter excutias: tota uita hominis unus est dies. Humiles prorsus abiectaque mentes: quas non implent haec eadem: semperque redeuntia. Ut quis honestis operatus artibus sciat: quis finis bonorum: quae uera felicitas: nunquam sibi uidebitur praematura morte periturus: & lucis causas ad animam mentemque refferentium: neminem quotidie uita non faciat. Relatum me nunc putatis: quanto plura sint in hac aui breuitate fugienda: comparaturum gaudiis prosperis metus calamitates? Illa illa existimemus propter quae fatigamus uotis deos: propter quae breuem querimus aetatem. Nempe sunt uanitas: cupido: luxuria: libido. Non pudet propter hoc ferre debilitates: luctus: spatia morborum: & cum liceat euadere: male pati. Finge tibi uelut ipsam proclamare naturam. Receptus es in hoc pulcherrimum mundi rerumque consortium: & per succedentium uices in ordinem mortalitatis natus: bona nostra uidisti: admitte posteros: cede uenientibus. Nescis te quanto diutius uixeris tanto magis impatiencia parere? Quantum libet prorogent tempora: iungant aetates: quandoque tamen non potest non exitu perire miser: qui moritur uiuit. Miraris quod suprema mea ipse praecipit? Non quid enim non haec agunt singuli dies? Omnis nos hora per tacitos fallentesque cursus applicat fato:

& in hac turpissima perpetuitatis cogitatōe restricti: p̄ exigua festinātis
æui momēta præmorimur. Faciamus potius de fine remediū: de necessi-
tate solatiū: exeamus sponte: cōsilio pleni securitatis gr̄as agētes. Solus
uixit quoad uoluit: qui mori mauult. Indulgete quæso sæuæ tristēsque cau-
sæ: idulgete uirtutes: ut mori tanq̄ magno aīo uelī. Ita nō sufficit ad ma-
turandos exitus qđ fortiter feci: Infirmæ prorsus terrenæque mētis est: ut
numeretis annos: ego (quæ fœlicissima uel lassitudo uel facietas ē) uirtu-
te cōsensui. Quid adhuc iter accidētia fragilesque casus ago? Homo rece-
ptus ī publicas gratulatōes præsētis humilitate decresco. Minores fiāt
neccesse ē diuturnitates: quæ initia cōfirmare successus: cū iā nec ope-
ribus nec fœlicitati possit accidere. Cū fortuna ruere demētia ē: & ætatē
trahere percūtem. Nullos ego senes degere turpius puto: q̄ qui fortissi-
mi fuerūt. Vultis expectē: ut putres artus fœdet pudēda canities: ut san-
guine mēbra uacuata uix nitant̄ ad gressus: ut hæ laudatæ māus nec ad
quottidianæ uitæ ministeria sufficiāt? Quā miserū est: qđ deforme ē: me-
minisse qđ fueris: refferre cicatricū tuarū redundatōes: & frigidā præteri-
torū memoriā: cū iam fidē membra nō hēbant: supra sua facta rideri. Fe-
stīato d̄ sæculo exire debeo: dū alacre corpus: dū spūs uiget: dū teneor:
dū desideror. Et hæc uolo deberi manibus meis: aīo meo. Fauete dii pa-
riter atque hoīes: mortē uir fortis inueni. Est hæc cōmunis mihi cū multis
fortasse causa: sed ueniamus ad meā. Si mihi mathematicus denūtiasset
damna mēbroꝝ: grauē corporis perpetuūque langorē: ignoscere tāta ma-
la uel incerta fugiēti. Plus ē qđ expauesco: qđ timeo. Minatus ē mihi ma-
nus meas meus aīus: nullūque uoluit eē momentū: quo securus itrepidusque
requiescerē. Iussus sū uitā per hanelitus: metusque cōsumere. Quis inter
hæc spei? Quis cōsolationis ē locus? Mori debeo tanq̄ nocens: si mathe-
maticus uerū dixit: tanq̄ miser: si mētītus ē. Quid qđ me dixit parricidā
futurū? En quē mittamus ī experimentū: cui credamus? Placet post futu-
rorū incertā tractare ratōem: qđ ad diuersas psuasīōes: & ad loquacissi-
ma humanorū pectorū ingenia uariaris? Parricidiū dictus sū factururus: si
possū post hæc uiuere nō sū inocēs: etiā si nō fecero. Interrogare me her-
cules hoc libet uos oēs liberi: oēs parētes: quē mihi post hæc denūciatio-
nē assignetis aīum? Hō sū: cuius corpus iratum fortasse sæculo numē: ue-
lut aptissimā facinori uidet̄ ellegisse materiā: cui imprimis cōtinuo nata-
libus assignata ē uirtus pariter & facinus. Omnīū incredibiliū diuerso-
rūque pariter capax: oibus difficultatibus nouitatibusque sufficiens: sceleri-
bus miser & sine morte sua nocens: ī quo debeat̄ ipsas odisse uirtutes.
Nescio quæ me prodigiosa feritas in prēm uelut telū aliquod casurumque

pondus librat: impingit. Facinus me manet: qđ cōtra fidē est: qđ futurę
mihi negat: ut nolim: cuius non tēpus: nō locus: nō causa prędicat. An
mori debeā uos existimabitis: nō debui nasci. Sentit pater quāta sit prę
dicti sceleris imānitas: & ideo tēptat efficere: ut mathematicā artem nō
putetis. Ac modo cōtendit nō esse fatū: & cuncta casu fortuitoq; decur
rere: modo etiā ut prouidētia regant: nō posse tamē humana sciētia de
pręhēdi. Dum utrūq; colligo: iterim apud grauitatē urām depono sen
sisse aliquid prēm: etiā cū metuit. Ego mathematicū probauī dixisse uē
rū: ille credidit eē dicturę. Casu ne tibi pī hęc diuersitas uidet i corpus
unū dissentientibus solidata primordiis: ut sūmo uertice locatus igneus
uigor cūcta grauiā calidi spūs ardore suspenderet: profūdu humor ad
ima demersus: unde quotidie suppositi caloris alimēta traherent. Ter
renum pondus i medio quanto supne spū: tanta penitus imānitate sub
nixum librata mole cōsideret ut sęculorū infinita series: p assiduas tem
porū uices sua lege festinet. Quid hęc fulgētium syderū uenerāda facies:
q; quādā uelut infixa ac cohærentia perpetua semelq; capta sede collu
cent. Alia toto sparsa cęlo uagos cursus certis emetiunt erroribus. Ista
credis passim fortuitoq; disposita. Rogo quid melius ratio fecisset. De
us hęc: deus fabricator opis uniuersi ex illa rudi primaq; caligine protra
ctum posuit i uultū: digessit i partes. Postq; dederat uniuersitati parē di
gnamq; faciem: spūm desup quo pariter animarent immisit. Inde est q;
quicquid nascit cōsociata numinis proprietate signat: & in totā æui sui
breuitatē compositū firmatūq; sic accipit futura: quasi uitam. Hęc cre
do pater terrori primis fuisse mortalibus: mox admiratōem consumpta
nouitate meruisse. Paulatim deide hoc: qđ stupemus: aīus ausus diligen
ter attendere: in archana naturę sacrum misit ingeniū: & ex assiduīs ob
seruationibus notisq; redeūtibus latētium ratione collecta: peruenit ad
causas. Miraris fatū hominis posse prędici. Defectiones syderum labo
resq; narrant: nūciatur origo tempestatū: lassitudo uentorū: quid sydus
imodicos solis ardores: quid seueras minet hyemes: quid significēt spar
si longius crines: quid ardētius solito iubar: quid excussa flāma syderis
bus. Non iuenio qđ possit eē certius uerę artis igenio: q̄ dicere qđ futu
rum sit: fieri deide qđ dixit. Quod si eē artē mathematicā probant: na
tura: rō: expimēta: pat quoq; q; credidit cōsulēdū: supest ut ostēdamus
uerę dixisse d futuris: cū d præteritis nō possumus pbar mētītū. Accipite
primā certissimę sciētię pbatōem. Hō q; d ptu cōsulebat: nō cōfudit tur
bauitq; respōsū: nec p uarias ābages idepræhēsibilē sp̄lit errorē. nihil ita
locutus ē: ut illud audiētīū iterpratatio traheret dirigeretq; quo malet.

Atqui i eo tota ratio fallēdi ē: nō dare cōsulentibus qđ deposcāt: sed caligie magna; promissorū uanitate suspēsos sic dimittere: ut quicqđ casus attulerit putēt eē prādictū. An scilicet hāc fuerit rō figenda: qđ dicebat usitata cōmunia: quā futura pī facile crederet: libēter audiret. Fortiter quit faciet filius tuus. Rogo ubi magis desinit: qđ mētē? Sed quibus ille dii deaq; signis: qbus ipletus ē notis: qđ de parricida dissimulare nō potuit: cū quāreret pī? Artē tātū mirari me pī puras. Ego miror aīum: stupeo cōstantiā. Erit inq; uir fortis & parricida. Rogo quā ratō fallēdi ē: ea dicerē pp quā prioribus debeat credi. In parricidio: qđ pspiciebat mathematicus: hāc sola ratio fuit mēdacii ne prādicere. Fero tamē: ut qs i aliis cōsultatōibus decipi possit aut errare: de futuro parricida nō magis mathematicus pōt: q̄ pater iterrogār. Omnes sicuti apud sacræ artis antistites satis cōstat aīa: pprietates & futuras mentiū corporūq; formas ex illorū syderū qualitate: qbus i ortu suo cūcta gignūt: accipiūt. Alius uagi numinis errore pstrictus ē: uitā transigit ille discursibus. Placida cōceptū stella signauit: erit modesta lenitate cōspiciuus. Ardēs nascētis horā sydus accēdit: uiribus pariter moribusq; flagrabit. Languidū iam uergetis i peliue mūdi: ebescētibus tardior mēbris similis senectæ iuuetā pigrescit. Iā si cui pīcipaliū deorū fulgor illuxerit: i populī cōsurgēt i perium. Credo mehercule in illū natalē mōstri mei diē iratorū numinū cōspirasse uiolētiā: sedēq; prodigiosi spūs collato pariter igne prāssisse. Si uerū est post uetustata sæcula & innumerabiles annos reddi rursus aliis corporibus aīas: fortassis i me renatus ē aliqs ex illis: quorū scelere uiolatus dies mundū subito mutauit: quos maria terrasq; fugiētes furiales faces: & ultricū deorū terror agitauit. Necesse est & maiores notas uētura prāmittāt: quā nō temere nascunt. Sic futuras tēpestates: pelagi fragor: & cōsciū nemorū murmur enūciat. Sic pīturoorū fata populorū ardētes cælo faces: & crinita syderū flāma prācurrit. Prādicabar bello: mōstrabar armis: agebat āte se uētura feritas publicas calamitates: & oīum malorū cōsumatōe parricida ponebar. At si nūc ista putet aliqs fortuito: nō arte sētiri: possit fortasse casu euēir qđ futurū sit: nō pōt casu fieri qđ prādictū ē. Et qđo unq; pī explicuit māifestius illius fati necessitatē totus ordo respōsit. Vir inq; nascet: euēit. Educabit: quis prādictū sit: accidit. Perueiet ad iuuetā robur: adoleui. Viribus erit cōspiciuus: & nimis aderunt bella: uenerūt. Ibit i aciē: te uolēte misisti. Fortiter faciet: feci. Erit parricida: si uixero. Si tamē pī secretæ pfūdæq; artis rō reddēda ē: nō ne hēre tibi grāde cōfortiū prādicti uidet ipsa diuersitas. Viq; fortē dixit & parricidā. Vicia sūt hāc: et ut dissimilia: paria uiribus: et ut mēte dissētiāt.

Quid enim me aliud notabilē fecit ī bello: q̄ q̄ nō parco cadibus: cruore
nō satior: exultans sup stratorū corporū strages palpitantibus adhuc ca-
daveribus alacer īsisto: Virtutis sūt ista cū hostis cōtigit. Pax ē quæ nos
depræhēdit: & cū iusta grassandi materia cōsumpta ē: in facinus necesse
ē ociosus ardor erūpat. Ecce iā rei. p. præbita ē quies: mihi tamē præliū
est cū gladio meo: totis diebus tracto ferrū: ad arma respicio: tela mea
laudo: admiror: alloquor. Crede pater & parricidium tā facile ē: q̄ forti-
ter facere: cū utrunq; de fato ē. Sed quousq; ratōe colligā: quod exitu iā
pbatum ē? Quod nullis mathematicus dixit ambagibus: nullis dissimu-
larari artibus pōt. Partē respōsi futurā in alio ope iā uidisti: & qđ præci-
pue torquet aīum: fides sceleris uirtus fuit. Explicita ē auctoritas respō-
si: cū de duobus prædictis unū factū est. Nec possis de ueritate dubita-
re: quotiēs cū icertis expīmēta cōsentiūt. In respōso: cui cūcta cesserūt:
fieri nō pōt: ut hoc solū falsū sit: qđ nouissimū est. Non pōt inquit fieri
parricidiū. Vis mirer p̄r: si nō credit futurū: qđ etiā cū factū est: uix cre-
dit? Falleris si aduersus prædictas necessitates sufficere credis: q̄ ego bo-
nus filius sū: q̄ tu optimus p̄r. Tu nō me reris scire: crede ego utiq; nollē
me scire. Quid ē ergo fatū: nisi qđ fit: & nō hēt causas? Quēadmodum
ergo inqt istud uitari pōt si fieri necesse est? Scilicet hac sola ratione: ut
mors iter facinus hoīemq; ponat. Vincit fatū pater si resistas: uicit si cō-
tempseris. Ago quin imo grās hoc solo noīe crudelissimis fatis: q̄ maxi-
mū facinus nō in prima aui mei parte posuerūt: q̄ præmissæ sūt ante uir-
tutes: magnorūq; operū prior ordo defluxit. Potest puto cauēri parrici-
diū: qđ & prædicat: & nouissimū est. Fingamus pater mathematicū de
hac uitæ meæ sola parte mētītū: qđ tanti ē: ut credā ista & uiuā? Occidi
nō pōt pater. Sed qđ reffert si difficultas ista nō est salua aīo meo? Exce-
dit oēm calamitatē innocētiæ suæ nō credere: diebus ac noctibus timei:
suspectū hēre aīum suū: calūniari māus: icusare uisus: & parricidalē age-
re cogitationē. Maior mihi ratio moriēdi ē: si parricidiū fieri nō pōt: &
ego me credo factus. Quē tu mihi p̄r ipas laborē: q̄ asperā exigis patie-
tiā? Horreo oscula tua: ne seniles artus nimiū grauis āplexus elidat. Nō
sustineo eosdē expetere cōuictus: ne quos porrexerī cibos uenena fiant.
Timeo eiusdē peregrinatōis adire comitatū: omne fugio secretū: ne qđ
fortūa: ne qđ afferat casus. Quousq; tiebit aīus? Mors mihi præstā pōt
ne parricidiū faciā: mors ut uidear nec fuisse facturus. Sed me īfelicē q̄
multa sūt: quæ timere debeā: et contra aīum meū. Vnde scio an expulsū
me sēsibus meis repēte aliqua magni discriminis imago raptura sit? Pro si
libo fortasse tāq; sequar classici uocātis īstictū: tāq; me ruētis p̄riæ fragor

& uociferatio captæ ciuitatis exciuerit. Me sane custodire possū: sed unde scio qd afferat nox: casus: error? Mathematicus hoc nō futurū dixit: ut uellē: sed ut occiderem. Tu quoq; q̄to p̄r grauiores passurus es ex ipsa dissimulatōe cruciatus? Foelicius prorsus est pallā occidisse: quē timeas. Cū bene ī osculis meis āplexibusq; regescas: subeat necesse ē tacitas cogitatōes prædicti piculi metus: & licet cōponat ad fortē supbāq; cōstātiā: naturalis tamē hoīs infirmitas pōt: tā pcussorē timere q̄ mortē. Explica nos p̄r tā misero tristici cōplexu: & lōgissimas sollicitudines breui recide patiētia. Mius idignū ē: ut moriar: si inocēs futurus sū: q̄ ut uiuā: si parricida. Denūcio tibi p̄r: & d̄ suprema necessitate cōfiteor. Iā nō sūt meæ potestatis hæ māus: nō regere dextrā nec retinere sufficio. Vēit ille nescio quis ardor: nō sentio: nō intuent oculi: tūc oīa īcipio scire: cū gesta sūt. Quid tu me lacertorū uiriūq; beneficio strauisse nup̄ hostes putas: q̄tum dicunt narrasse captiui? Nescio quē in me mōstruosi uultus horruere cōspectū: nō tela iaciebā: nō iaculabar ictus: furialibus miser facibus ardebā: & pectus istud: nō lorica: nō ferrū: sed diri serpentū clauferāt nixus. Nō fuit istud pugna: nō acies: ī bello parricida uicebam: exceßerūt opa mea hūanarū uiriū mediocritatē: quicqd factū ē: rabies īfania fuit. Prædico: testor: nō ego parricidiū faciam: nō ego fortiter feci. Quod si ulla ratōe casuue effici pōt: ut prædicta nō fiāt: fidē urām. P. C. ut mihi potius inocētia q̄ fato debeat. Ego dicar expugnasse cōstitutōem: fregisse uicula necessitatis: mea pietas: mea laudet ītegritas. Dii nō sināt: ut iter me respōsūq; decernat exitus. Mathematicū uicere malo q̄ reprahēdere. Quid nūc agā. P. C. quēadmodū me uir fortis ad preces: quēadmodū parricida cōponam? Dicā miseremini: dicā succurrite. Sic rogari cōtra mortē solet. Nouo mihi īauditoq; opus ē ambitu malorū: nisi moriar piclitor. Ideo uideor cās reddidisse ut cōtradiceret p̄r: & si bene noui malignas īterpratātōes: nō exitū captaſse dicar: sed excusatōem. Explicate p̄ fidē miseri pudoris æstū: nūq̄ uidebit mori uoluisse parricida: si uixerit. Ad tua nūc gēua porrigo optiē p̄r has si uis tātū fortes māus: p̄ ego si fas ē qcqd feci: p̄ hāc ipsā mei caritatē: q̄ me nōdū tēre cœpisti: miserē: filiū pietate peūtē ne uelis exitū facerē parricidæ. Præsta mihi patiētia: q̄ me mō bello credidisti. Fige nos ī ipso p̄speri martis cecidisse cōplexu: cōfectūq; magnis uulneribus cadauer efferrī. Reliquo tibi p̄ me oēs parētes hūc quo nos retinere uoluisses: ī suprēa mea trāſſer affectū: tuis māibus cōpone corpus: extrue rogos: fūeri iusta p̄solue. Deīde cū iā nouissimis osculis: suprēoq; discedēs satiatus fueris āplexu tūc te fas est sublati ad cælū māibus p̄clamare. Mathematicē mētitus es. Reddidīus cās: pegius

preces reliquas : uos manus : uos adiuuate ciues : nō ut liceat mihi : licet istud etiā ut negetis. Vir fortis cōmēdo uobis exitū meū : si nō continuo letale uulnus ipressero : si nō cū sanguīe totā aīam pperās ictus egresserit : adiuuate dexterā : deprimite telū : & ante oīa detinete prēm. Nescio q̄ lōge manū sparsurus sit fugiētis animæ dolor : quo cadat extractus mucro uisceribus : in quē se collabentis corporis ruīna præcipitet : uultis scire quantū debeam timere uicturus : Metuo ne prēm : dū morior : occidam.

Argumentum.

Iberi parētes ī ægestate : aut alant aut uinciant. Quidā duos filios hēbat : frugi & luxuriosū. Peregre profecti sūt : capti a piratis : luxuriosus lāguere cœpit. Ambo de redēptōe scripserūt. Pater uniuersis bonis ī unū redactis pfectus ē. Dixerūt illi prædones nō attulisse illū nisi unius preciū : & eligere utrū uellet : agrū redemit : q̄ dū ruerit mortuus ē. Alter ruptis uiculis fugit. Alimēta poscit : cōtradicit.

Pro patre contra filium.

Vāuis Iudices ī tāta malorū cōtinuatōe iā poterā nihil ex accidētū meorū nouitate mirari : nullūq; mihi reliquerit impatiētīæ gēus aduersa : quæ de solatiis remediisq; creuerūt. Cōfiteor tamē hoc solū me pspicere : nullo metu : nulla tristiū recordatōe potuisse : ut post pirrataras : orbitatē : famē : hinc quoq; calamitatibus nostris pōdus accederet : q̄ reuersus ē filius meus. Viuebā miser : ut hūc uiderē : solaq; supstitis expectatōe suspēsus : auidissimā moriēdi cupiditatē cōtēptiosa mēdacitate fallebā. Pudet psuasiōis : redisse se iuuenis affirmat : ut uidicaret morte fratris : ut prīs orbitate gauderet : nec itelligit maiore se factis meis auctoritatē hac indignatōe cōferre. Nūc magis lētio q̄tū faciūs fuerit agrū nō redimere. Querit se relictū : q̄ potuit eua-der. Vtrūq; igit iudices poterā redēptōis illius reddere d̄ præseti iuuenis ī pietate rōem : & mihi crudlitas ista præstabat : ut filiū uiderer elegisse meliorē. Nō utor tamē occasiōis huius iuidia : nec qcqd miseræ pietatis impatiētia feci : querella malo defēdere. Ego uero tūc nō mores liberoꝝ mētes q̄ tractaui : nec mihi ī illa tristissima cōditōe succurrit d̄ cōpatōe cōsiliū. Sola qd facerē necessitas : sola iuuenū meorū aduersa suaserūt. Ex duobus liberis neutrū magis amat : q̄ redimit agrū. Illud plane Iudices ultra omnem malorū meorum fateor esse tristitiam : q̄ hac asperitate iuuenis : hoc inopiæ squalorisq; despectu famam optimi fratris incessit. Hominein qui pirraticū carcerem : qui prædonum uincula discusserat : decuerat ne uoluisset aliter reuerti : ex quo se nobis tāto uiriū labore restituit : poterat quoq; eius admiratōem mereri : qui precio paulo ante cessisset.

Dii immortales quā laudem : quē gloriæ fauorē impleuerat : si pasceret patrē: redemerat fratrem. Relaturus uobis Iudices ordine malorū meorū euentum: quē nemo tā crudelis: nemo tā sæuus audiet: ut me nō pascat. Hunc ante oīa: qui se querit in fratris cōparatione dānatum: secreti doloris indignatōe conuenio. Quid agis impotēs superbe? Tu nescis utrū fuerim redempturus ex duobus sanis: ex duobus ægris. Habui enī Iudices filios diuersissima mētium corporumq; qualitate cōpositos : & sicut mox probauit sæua captiuitas: in totā dissimilitudinē uitæ quoq; genere diductos. Hic namq; robustus ac paciens : nō moliri prosperis facile: nō accidētibus frangi : & quē de uoluptatū gaudiorūq; cōtemptu scires parē: quandoq; fortunis traxerat ex firmitate mentis magnam protinus & in membra cōstantiam. Ille uero pariter in letitiam metusq; resolutus: alienus a curis: sollicitudinibus impar: delicatus: impatiens: & iam similis ægro. Sed apud patris affectus hæc ipsa liberos dissimilitudo iungebat: & erat quædā inæqualitate charitatis æqualitas: q; hūc serie laudatumq; semp: illum iam quadā miseratione diligerem. Quid profuit indiuidua pietas? Erat etiā me nolente manifestū utrius magis colloquiis: magis letarer aspectu. Velit nolit Iudices ipsa quoq; querella iuuenis: qd de patris fateat animo probat. Irasci q; nō sit fratri prælatus ægro impatientia est hominis: qui magis ametur. Accipite iudices maiore pietatis æquæ probationem: filium nec peregre dimissurus elegi: iunxi fratrem: artauiq; comitatum : & utroq; patris latere nudato uisus sū mihi magis habiturus utrūq; mecum: si pariter eēnt. Hanc apud me iuuenū æqualitatem: etiā in calamitatibus fortuna seruauit. Vterq; captus ē: ambo de redemptione scripserūt: dissimiles licet. Iterq; tamē & inter aduersa persuasionē carioris iuēio. In capiuitate cōmuni puto mius sperauit ille de patre: qui languere cœpit. Tu mihi nunc impotentissimæ iuuenis: tu quæso respōde. Quid aliud facere debuerit pater duos redēpturus? Cū etas facultates ī precia colegi: rus: seruulos: pœnates: & oīa utiliora ppeti festinatōe perdētis addixi : & ultra quā non pōt excogitare sūmus affectus: nihil senectuti meæ: nihil dubiis casibus (proh incōsulta pietas) nihil neq; illi reseruauī quē redemissēm. Quantū iudices ad pirratas tulerim scire potestis ex hac fame. Fuerit preciū licet exiguū paruūq; dū totum. Fingite quēlibet diuitē: quemlibet pauperē prēm. Nemo unq; plus p liberis dedit: q̄ qui sibi nihil reliquit. Vtrū ne igit Iudices nemo mortalium hēt preciū pluriū liberorū. An pirratice feritatis ingeniū est : in captiuorū taxatōe solos extimare redimētes? Dii imortales q̄ arrogans me pirrata q̄ superbus excepit. Parū inquit attulisti senex Lāguet alter:

Quid ego a diis hominibusque merui: quod mihi non redditurus utrumque: non ipse potius elegit? Sæuus & humani doloris artifex negauit a me duos posse redimi. Deinde ut hoc tristius: aut difficilius eēt: redditurum se dixit utrum maluisssem. Vides iuuenis quantum pietati meæ testimoniū reddiderit ipsa crudelitas. Conditio non ponit nisi duos redempturo. Expectatis certū habeo iudices: ut in tristissimæ necessitatis positus abrupto: ad agrum cōtinuo properauerim. Quis non putet audita cōditione uincula me statim detraxisse languētī? Oderitis licet cōfessionem meā: deliberauī. Tenuit inter illos inexplicabiles doloris æstus per quod longum pietas misera cōsiliū: & quod nunquā satis manibus filii: nunquā satis excusabo conscientiæ meæ: non statim mihi ille deficiēs unicus fuit. Dissimules licet orbitas: ego mihi plurimū mortis: plurimum uideor adiecisse lāgori cōtationis mora: & sensit ifœlix quid in electōis huius necessitate fuerim neutro languente facturus. Tandem quod solum hēbat ambitus genus desperatōe præualuit. Accepi fateor illū qui solutus quoque non sequebatur: quē non gaudiū redemptōis: non lætitiā prælati: non hortantis erexit patris amplexus. Si eēt in rebus humanis ulla clemētia: merueram etiā de pirratis: ut mihi duo redderent. Utinam iudices iuuenis illius uita præstaret: ut uideret non piculi miseratōe: sed charitate prælatus. Me ifœlicē quod bonam hēo causam. Explicuit iustitiā comparatōis: qui decessit etiā redemptus: & in perituro filio nihil aliud electū est: in quo fui miser fame: periculo: filius meus langore defunctus est. Tamen pater occiderat agrum: si reliquisset. Videram cōtinuo iudices in carcere illo quantum promitteret constantia hominis: quem non captiuitas: non expectatio patris: non fratris fregisset infirmitas. Nec immerito de fortissimo iuueue cuncta sperauī: si fuisset ad omnes conatus explicato languente liberior. Tandem miseros fortuna respexit: & puto cōtra prædonum cōmenta feritatē ipsa cōsensit: ut nobis quē negauerāt non abstulissent. Non quidē mihi iudices arrogo tēporis illius prouidētiam: nihil me fateor fecisse cōsilio: potest tamē utriusque iuuenis exitus necessitatibus meis assignare ratōem. Periit quem redemi: reuersus ē quem reliqui. Inuenisse te putas iuuenis præm cibos & alimēta poscentem? Quærebā precium tuū testor clemētiam mittissimæ ciuitatis: hæ preces: hic rogantis ambitus fuit. Miseremini: date stipēs: indulgete: cōferte: repetendus est ille: qui redimi maluit fratrem. Sed & hac te decebat reuersū proclamare uoce. Erige uultus pater: & tolle tristitiā uidicati: de sæuissimis prædōibus unus duos redemisti. Alimēta posco: poterā non adire filiū pater: sed mēdicus hoīem: sed iunenem senex. Quis enim magis ex ipsis rex naturæ sacris

uenerandisq; primordiis descendit affectus? Quid etiā iter liberos ac
parentes tam cōmune tam publicum: q̄ alicui famē proximus quisq; de/
pellat? Voluit nos ille mortalitatis artifex deus in cōmune succurrere: &
per mutuas auxiliorū uices ī alterum quēq; quod pro se timeret asserere.
Non dū hāc charitas est nec personis impensa reuerentia: sed similitum
accidentium prouidi metus: & cōmunium fortuitorū religiosus horror.
In aliena fame quisq; sui miseret. Sic cibos obsidio partitur. Sic inopiā
pariter nauigantium frequēter unius alimenta pauerunt. Hinc & ille ue/
nit affectus q̄ ignotis cadaueribus humum gerimus & insepultum quod
libet corpus: nulla festinatio tā rapida transcurrit: ut nō quantulocunq;
ueneret aggestu. Parētibus uero liberi nō prāstatis alimēta sed redditis.
Quanto dii deaq; breuiora quanto minora pro tot infantia: tot pueri/
tia sumptibus tam uariis uel abstinētissimā iuuentutis impēdiis. Si me/
hercule hoc quoq; officii genus natura permetteret: bene pro deficienti/
bus aliquid & uita uestra deperderet. Iterumq; ex illa quam traxistis ani/
ma portio breuis in suum rediret auctorem. Vultis scire quātus nomini
nostro debeat affectus quanta ueneratio. Non est beneficium quod pa/
scitis: sed est facinus qd negatis. Liberi parentes alant. Pudet sacrorū no/
minum: pudet religionis humanā. Hāc ergo lex erit: quid imprecer ho/
mini qui primus fecit: ut pietate iuuaremur? Liberi parētes alant. O cru/
dele factum. O nunq̄ tristior fames: ita pascit ille qui cogitur? Non me/
ruisti iquit accipe. Discede pietas: quiesce paulisper: infirmitas remune/
randa sit. Primum lex seuerissima est: ut fortius alimēta poscant. Perdi/
derunt pulchritudinē sanctitatemq; naturā qui putāt illis parētibus iu/
ra succurrere: quibus apud liberos saluanda est de mutua charitate reue/
rentia. Collisis prospexere pignoribus & inter tam uenerabiles affectus
hoc quoq; dignum prouidētia fuit: ut aliquid ad odia prāstarent. Que/
reris irasceris & ideo iuberis. Expectandū est uidelicet ut liberorū paren/
tumq; cōcordiam perferant totius merita uitae: & ut pietas natura san/
guis accipiant quottidie tanq̄ amicitiaē nexum: & nisi nos promerueri/
mus obsequiis adulatione pacientia: natales ortus: & pignora prima pe/
rierunt. Si uultis Iudices & huic nomini salua sit in omni personarū di/
uersitate ueneratio: Bonum prēm filius alant: lex malum. Non faciā hanc
reorū naturā: nō faciā cōtumeliā legi: ut excusē uel pessimū prēm: ut sa/
cro nomini tēptem grām petere de uenia. Sim licet crudelis ac saeuus: fi/
liū tamē diutius amaui. Clauferi paternos pēnates de testamēto: de spe
successionis expuleri: honeraueri uinculis manus foedaui mēbra uer/
beribus: perfolui grā non pōt: nec malo patri. Arrogans impotens sum:

nolo quottidie mereri quicquid mihi deberi cœpit primodie. Facilis mi-
tis indulgēs: uocabula sūt ista minoris affectus. Propter hæc aleret ami-
cus: pasceret extraneus: nostrum quin imo crimen quod interdum aliud su-
mus: & unde manifestū est diuersitatem nr̄am uenire de moribus libero-
rum: nō inuenias asperum prēm nisi iam peccantis ætatis. Quid ais? ri-
gidus imitis sum ideo pascere tantum pascere: nō ultra malo pro reuerentia
nominis nostri. Quicquid præstatis inuiti & cū alitur pater quē quere-
ris indignum: Accipere mihi uident omnes parētes. Si uis affectum de-
bes: sin minus necessitate seruitutē patientiam. Non tanquā pater alitur:
qui tanquā bonus amat. Sepone iuuenis: differ querelas tūc irasceris: tūc
obiicies mihi cū prosperitatum: cū sæculorū officia deposcam. Non ta-
lis ad tua genua prouoluor: ut æstimandus sim. Nulli malus est pater cū
esse cœpit infelix. Aspicias collapsum: & ex omni calamitatū genere mi-
serū: & ultra quod accidentium mēsurā nō exit in orbitate mendicum. Ri-
get squalidi capitis cōcreta canicies: uigor pristini uultus uacuis lumini-
bus intabuit: & per obstātium criniū illuuiem tenuis arētium iactus oculo-
rum. Hæret ad stricta nudatis ossibus cutis: & i fame sua hoīe cōsumpto
iam mēbra sine corpore. Iterū bonus sum i pristinam regionē de calami-
tatum honore restitutor. adeo ne nō habent hæc ipsa supplicia pœnas quod
posco: quod rogo: quod mendicus sū filii mei? Et quā multa dii deaque nō possūt
pro nobis impetrare leges. Quanto plura sūt quæ negant cum præstāt
inuiti. Non exigo ut tuis manibus porrigas cibos: ut cōsoleris: ut foue-
as: proiice quod rapiam: abiice quod colligam. Genus ulctionis ē pascere nec
misereri. Si tamē iudices fas est impietatis huius ullas accipe causas & fi-
lium qui nō alit putatis reddere posse ratōem. Existimate p̄ fidem: quod sit
facinus illud cuius ulctione debeat aliquid exigere de fame patris. Ca-
ptum me inquit nō redemisti. Quis nō putet queri de filio prēm? Quē
quam ne dicentē feram: nihil tibi debeo quia mihi uitæ lucisquē beneficiū
semel præstitisti: quia hūc spūm: hoc corpus nō ex indulgētia tua rursus
accepi? Iniquissima magnorū cōditio meritorū est. Si quicquid nō fuerit
adiectū de prioribus perit: & pessimo exēplo grām præteritis auferunt
reliqua cessantia. Non redemi nō tamen ideo minus est: quod in hunc te di-
uinorū hūanorumquē cōspectum de nostra protulimus anima. Maria ter-
rasquē & infatigabiles syderū cursus: & cuncta sacro fulgore lucentia nos
ut fruereris ostendimus. Has quas subtrahis manus: hæc uerba quæ ne-
gant de meo spiritu de meis uisceribus hausisti. Gaude potius & exulta
quod tibi patris asperitas præstat boni filii iactationem. Solus hēt quod
imputet patri: qui querit & pascit. Quam multa iudices huic querelas

respondere poteram : propter quæ filium salua pietate nõ redemissem.
Quis non acciperet excusationē: si dicerem. Impediit quamuis properantem senectus inopia langor precium nõ festinanter inueni. Explicare non potui nauigationē iuuenibus quoq; fratribusq; difficilem. Solus ac senex non illa qua speraueram prosperitate direxi : per quos metus: per quæ peregrinationis incerta properaui. Remoue iuuenis indignationē: nihil plus pro filio factū est quam recepi. Non fortunam tibi debeo sed affectum nõ exitum sed uolūtatem. Pro duobus precia cōtraxi: pro duobus maria cōscendi: pro duobus gēua tenui. Rogo uter magis amaret si mihi pirrata duos reddidissent. Age tu nunc iuuenis ad faciendam inopiæ patris inuidiam (si uidet) exclama. Famem obtendis ad quā luxuria prodigarumq; uoluptatū continuatione uenisti. Exhaustisti senex census in precia meretricum: quanq̃ & huic iubetur necessitati pietas uestra succurrere: & lex quæ inopem quæ patrē nominare contenta est : filium non remisit ad causas. Quid uero si in educationem i discursus in precia uacuatus sum. Excedit oēm scelerum comparisonem patrem mendicum facere nec pascere. temptat iudices hoc: quod non est redemptus ampliare alia iuuenis inuidia. Fratrem inquit mihi prætulisti : fateamur paulisper hoc crimen : agnoscamus hoc nefas. Impudentissime generis humani : tu nõ feres ut frater tuus uel magis ametur. Vides enim prælatum est tibi nescio quis affectus: possident charitatis tuæ locum pignora de minoribus sūpta nominibus. Illum nempe cuius æque spiritus de uisceribus his trahebat ortum: qui patrem uel solus impleret. Pessimus est mortalium qui amari fratrem suum sine sui charitate putat. Tu custodies utrum frequētius osculer. Vtrum stringam magis artiore cōplexu. Non est hoc impatientia: nec circa patris affectus sacra de pietatis contentōe rixa. Eum tamen fratrem putas amari magis: quē non ames. Falleris iuuenis longeque te ab intellectu rerū naturæ seposuit praua persuasio : qui putas ex paternis affectibus filio perire: Quicquid in altero de necessitate præpenderat. Par est in omnes liberos: eademq; pietas: sed habet in aliquo plarunq; proprias indulgentiæ causas. Et salua charitatis æqualitate est quiddam: per quod tacito mentis instinctu singulos rursus tanq̃ unicos amemus. Hunc primus nascendi locus: illum gratiorem prior fecit infantia : alium lætior uultus & blādior osculis amplexibusq; facies: quosdā magis seueritas probitasq; cōmendat. In quibusdam diliguntur impatientius calamitates & damna corporum debilitatesque membrorum notabilius miseratione complectimur. Salua est tamen uniuersitas: cum quicquid i alio cessare creditur in altero restituit alter affectus.

Securus sis non intercidunt ista non parcunt: sed inuicem uincunt præualent cedunt. Filio non pōt præferri nisi filius. Blandiar iudices paulisper calamitatibus meis: & sic agam tanquam apud pirratas inuenerrim utrunq; sanum. Attuli sine dubio precium duorum: sed utrunq; prædo nō reddit. Offert electionem: suadete quid faciam? Quid dicis? Ita pietas est: abire discedere irasci scilicet queri & inuidiam facere pirratis? Vos interrogo liberi uos parentes nō ergo facinus est ideo neutrum redimere: quia utrunq; nō possis. Egregia pietate æquare liberos iustitia desperationis: & ex hoc quod succurrere non contigit duobus orbitatem facere totam. Tu uero senectus accipe quicquid datur: accipe quicquid offertur: dum hoc saltem feritati libet: anteq̃ impatientiam tam sæua de crescat immanitas. Interim multa possunt afferre calus: sperare licet: repeteris sperare: pater fortassis euadat. Quæcunq; explicari coaceruatione non possunt per partes uicesq; seruantur: & facilius est diuisa subtrahere: quorum magnitudo laborat in solido. Quantum intelligo iudices filius cui profuturum non erat ut elligerem hoc solum ferre nō potest: q̃ redēptus est frater. Quis hanc iudices impudētiam ferat? Obiicit mihi q̃ ullum de liberis meis potuerim facere discrimen. Deinde queritur non se potius electum: & cum fratri præter eiusdem nominis par: ac simile consortium reuerētia quoq; langoris accesserit: indignat apud affectus patris non tam præualuisse partem: in qua tantum filius erat. Non inuenio iudices quemadmodum effugere potuerim criminis huius inuidiam. Si hunc potius recepissem pater: cui utrunq; pirrata reddere nolebat: redimendus fuit aut æger aut neuter. Quid quod inquit luxuriosum prætulisti? Parce iuuenis maledictis parce conuitiis. Reliquisti hæc nomina: domi erunt ista uicia: domi erunt istæ uirtutes: sed cum fueritis reuersi. Interi nihil aliud estis q̃ fratres q̃ liberi mei duo captiui: ambo miseri: & diuersitas uestra de calamitatū societate cōsumpta est. Vides q̃ nefas sit alterum ex uobis mihi esse uiliorem? pirratarum nō interest uter eligatur. Dic nunc luxuriosum redemisti. Comparatio uestra iuuenis circa patrocinium honores ue contenderet: & ego proclamabo uicisses. Sed uentum est illud: ubi non probitas: non mores æstimant: & de corporibus sola taxatio est. Vnde tristes tolleraret casus ferret sordes uinculorum: pirraticam famem iuuenis quem torquere solebat nostra frugalitas? Vnde ut in illa solitudine carceris dureret animus conuitibus semp comitatibusq; letatus? Expecta tu quæ decet honesta patientia: laudabilis labor q̃ tibi difficultatū reddis ipse ratōem. Tu differris luxuriosus redimit. Quid ais? Prætuli illum de quo soli tibi querebar:

Quem cum uellem castigare: reprehendere: te solebam laudare mirari.
Exaggera quantum uoles uitia fratris: luxuriosum perditum uoca: dum
scias te sic magis probare nō animum fuisse patris: sed de calamitate ra-
tionē: ille eligit q recipit ante meliorē. Sed parce quāso iuuenis aduer-
sorū interpretationi. Non est electio alterum recipere: cū precium attu-
leris duorū: discrimen illud nō nego: sed pirrata cōmentus ē. Quicquid
inter uos ī alterutro fecero affectus ē quo duos amo. Et homo apud quē
filius sola præualuit grā calamitatis: nō fratrem tibi prætulit: sed quod
in te fratri prætulissem. Consilium hoc putas fuisse patris? Fortunā est
qua capti pariter estis qua decubuit alter: qua nō conualuit redemptus.
Cum propter duos uenerim: quod in altero mihi pirrata cessit idem est
ac si mihi neutrum reddidisset. Sed quousq; facti mei dissimulabo ratio-
nem? Eger electus est. Respondete nunc si uidetur. Luxuriosus perditus
fuit. Parcamus quāso memoriā reuereamur suprema cineris: poeniteret
me fortasse si uiueret. Iterū ac sapius (quod necesse ē) ipsa criminis mei
uoce defendar: agrum redemi. Non habent profecto nō habent discri-
men liberi: nisi de calamitate: & iter homines quos natura pietatis æqua-
uit: differētiam nisi de dolore nō explices. Non cū usu nunc uestro non
cum moribus loquor. Ille hanelat illius sunt lassa suspiria ad illum serius
ueni. Excogitasti rursus fortuna qd supercresceret charitati: qd posset
sacris nominibus accedere. Hic solus maior affectus est q̄ filios amare:
filii misereri. Me quidē iudices (si quis interroget) conditio illa non fuit
uera non simplex: habuitq; pirratice feritatis īgenium. Egrum mihi nō
licuit relinquere: licuit eligere. An fas fuisse credis: ut iuxta moriturū tu
redderis: & homines eius immanitatis ut possent liberos cū patre par-
tiri paterentur eum sibi relinqui quem periturum ex hoc probabant: qd
illū pater non eligebat? Temptata est misera pietas: & placuit hoc quoq;
addi calamitatibus nostris: ut onerarer pudore conditionis partes non
habentis: cum in cōparatione sani æger offertur: ideo ponit ut eligatur.
Superest nisi falor iudices ut cum sibi prælatus fratrem queratur: existi-
metis utri tum magis debuerit pietas nostra succurrere. Est quidem iudi-
ces humanæ infirmitatis ista natura: ut ex oībus accidentibus grauissi-
mum putet quisq; quod patitur. Et cū aliena cogitationibus nostro do-
lore tractent: necesse est apud impatientiam suam uel minora præuale-
ant. Langor est tamen langor cui merito cesserint cūctæ calamitates: in
cuius cōparatione consolari se pōt genus omne miseroꝝ. Stringat licet
māus fæua captiuitas pfūda carceris nocte mēbra claudant: datur tamē
colludere cathenis artus extrahere nexibus & hēt aliquid æquanimittatis

cū pœna sua posse rixari. Saxiunt regna tormētis: bella uulneribus: sed
leuius afficit quicqd uiribus feras. Et cū in plenum adhuc sanguinē ad/
uersa ceciderunt: repugnantis roboris colluctatōe uincunt. Quos cru/
ciatus cōpares: quē dolorē: cū uisceribus penitus imissa tabes quottidie
aliquid ex hoīe prēmittit ī mortem: cū cibos haustus & oīa blandimēta
uitæ fames fastidit: & poscit desiderare assidētium officia. Dehinc ferre
nō posse: grauari quos appetieris atactus: per totū cubile corpus uelut
sup ardētes exagitare flāmas. Lux fatigatis luminibus grauis: uox sola d
gemitu. Cuius ex duobus captiuis languet alter: una ē inæqualitas prīs
eligere sanum. Retuli iudices usq; adhuc ī pœnatibus suis iuxta parētes
propinquosq; languētem. O carcer o morbi: quē uos nō facitis agrū. Est
nō ille carcer quē seueritas legum: quē potestātū iustitia cōmenta ē. Non
possūt humani metus humanarū cogitationū ingenia satis abundeq; cō/
cipere quæ uidi. Iacet sub imensæ rupis abrupto tristis & ultra naturalē
pfūdæ caligis noctēmersus pirraticis artibus specus quē tota circumfusi
uastitas maris: & undiq; minātibus scopulis illisa tēpestas terroī ruituræ
molis euerberat. Horrēt cūcta crucibus: squalēt circuniecta naufragiis:
nullus nisi ī supplicia morteq; prospectus: & ad infœliciū captiuorū me
tum prēmīssus de simili exitu dolor. Spiritus solus intus quē uictorū tra
hunt reddūtq; gemitus quē tot cōtulere languētes. Hoc erat ubi iacebat
æger: illud tot annorū ex quo cœpit pirrata grassari idē cubile. Corpus
qd grauaret assidentiū sedulas māus iacet iter uicula: qbus īstrixerat ad
huc recentē pirrata captiuū: & quis tenuata de nexibus mēbra labant:
rursus ī modū stringētium tenēt quæ nullo suspēsa nixu uelut uicto hoīe
sederūt. Q ualis erat ille sub ferro: cuius exangues māus uix leuia uela/
mēta transferrēt. Q uis iter cōploratōes gemitusq; sōnus: quē uix silētia
sollicita præstaret. Ad quæ colloqa tristia respiraret. Vndiq; pares simi
lesq; miseri & ueteribus captiuis adiectus quottidie nouus aliq; ipatiēs.
Cōpara si uideat huic agro captiuitē tantū tuā. Tu quereris q; cibos pir/
rata nō præstet: ille rēmittit oblatos. Te nuda humus nudū cubile frāgit:
Ille ad singulos ardētis corporis motus in sua uicula uersat: & quocūq; mē
bra laxata dolor trāstulerit ī suppliciū reddit renouata patiētia. Breuiē
sæuissimi lāgoris diffiniēda mēsurā ē. Non pōt ex illo sanari: nec quē re/
demerit pī. Insta nūc si uideat ac subide iuuenis īterroga: cur agrū potius
elegeri. Reddi a me posse rōem cur hoc fecerī putas. Ego uero nō possē
nec si te redemissē. Q uid enī si respōdere iubeas orbitatē: cur ī exeqas
totus egerit census. Q uid sibi uelit ille funebriū longus ordo pompæ:
Cur super flagrantē iacent rogos. Cur ardenti non diuellant amplexus.

Et ego dico proclamo fateor: erroris aut demētiæ furor est cum feceris. Hoc est ergo inquit quod de te præcipue queror: morituum mihi prætulisti. Quæso iuuenis ne nobis putes tantum inesse feritatis: ut illum potuerimus existimare morituum. Vis nō sperem uictuum filium: quē tunc primum aspicio: complector agrum: quem pirrata non recusat sibi relinqui? Si persuasionem patris interrogas: quicquid est quod miser torquetur: afficitur: non langorem credo sed impatientiam desiderium dolorem. Hominis qui apud pirratas languet unum remedium putes: ut redimatur. Sed non est quæso iuuenis quod hoc patrociniū de tam calamitosa pietate cōcipiam ut dicam uictuum putaui. Exaggero quin imo inuidiam criminis mei. Redemi fateor illū: qui dilationes: qui moras ferre non poterat: in quo mihi pirrata uendebat breuia oscula paucos dies. Si mehercule uterq; fuisset ager illum redemissē: qui prior languere cōpisset. Si duos pariter naufragia raperent: illi porrigerem manum: quem iam membrorum contentione lassatum fluctus hauriret. Si uulneribus confectos remisisset acies: properantius ei clauderem plagas per quas animam largior sanguis egereret. Ignoscite dii pariter atq; homines: nō possum de liberis: possum eligere de miseris. Gratias quin imo fortunæ: gratias ago: q̄ adhuc ager sentit intelligit. Alioquin cadauer acceperam: & precia duorum pro funere tantum: supremisq; persolueram. Nescis quantū pudori: quantum adiiciat affectibus meis inter tam impares æquata conditio. Eger qui tantūdem est pirratis: plus est patri. Velis tamen nolis infelix senectus fatendum est quod merito: quod summa pietate factum est q̄ difficilime fecerimus. Quæ tunc mihi cogitationes: quis temporis illius animus fuit: cum inter duos liberos incerta miser electione discurrerem? Hūc diutius osculabar illum putabam desperatione moriturus: lachrymas ad languentem gemitusq; transtuleram: & tu mihi uidebaris futurus ager. Quotiens cathenas tuas soluturus iuasi: sed mihi cōmendabat relictum: q̄ te prætulissē. Quam frequenter iam laxata misero uincula rursus imposui: dum mihi tua potius sanitas placet. Dissimulare non possum conditionis illius secretas difficultates. Redimi debebat ager: ego te uolebam. Ponere uos iudices uelut in illa necessitatis meæ præsentia uolo. Ecce infelix ad primū aspectum patris conatus assurgere: illas pallentes sordibus manus paululum tanquam amplexus daturus erexit: nec usq; in ceruices meas spiritu iam deficiente perlatus: in suum iterum miser cubile deiecit. Totus ille circa nos carceris populus obticuit: & ne colloquiis nostris terribilibus cathenarum stridor obstreperet lassatos artus in sua tenuere patiētia:

Ego serius grauis hinc si uideat incipiam luxuriose meruisti. Ignorat pro facto paterni doloris æstus quisquis solatium putat: ut de languente filio queraat: ut moribus mentique maledicat. Abite uirtutes: Ignosce probitas: ē ex liberis ille qui moritur. Mihi uero fateor hinc aliqua languente filio uenisse solatia: quod uixit infelix quemadmodum uoluit: quod fuit hilaris ac leta brevis ætas. Crede iuuenis & pro te iam maluissem ut luxuriosus esses. Cui tu tempori: cui dolori rigorem ultionis frontem castigantis iniungis? Impatientissima res est perdere filium cui uidearis irasci. Corruptum me precibus putatis ambituque lachrymarum: hoc uicit æger quod non rogabat. Assidebam misero demittebat oculos: interroganti responsum de lachrymis tantum gemituque reddebat: agebat me deliberante iam uictum: cum repente miseras manus uelut recidentis amplexus posuit in sinu meo: & cum lassa suspiria per arduos hanelitus egestis sæpe uisceribus: cum diu collatis uterque singultibus: miscuissim lassa sine uoce lachrymas: tandem spiritu uix in paucissima uerba collecto. Tibi quidem inquit: gratias ago pater quod redempturus utrumque uenisti. Non adeo tamen sensus meos langor hebetauit: ut exitum conditionis huius ignorem ego luxuriosus: ego perditus: nunc uero super infamiam nominis huius emorior. Utinam hoc saltem mihi sero fata præstarent: ut residuum laborantis animæ in tuo poneremus amplexu. Sed si mora est longior prope rantibus expectare pereuntem ite superstites ite felices. Has tantum reliquias commendate pirratis: nemersus profundo: proiectus in fluctus exitum faciam hominis ad quem non uenerit pater. Vnde enim sperare possum: ut reuertaris: ut facias? Tunc super abrupta uerba tota defectione conticuit strictisque uitalibus circa dolorem suum membra riguerunt. Exclamaui fateor: quid agis infelix: cur desperatōe collaberis? Attolle paulisper oculos: confirma: dura: te frater elegit: uisa est post hanc uocem meam peracta conditio. Continuo pirrata detraxit catenas: uicula laxauit. Vultis elegisse me negem? Vultis in lucem diemque productus carceri suo reddat æger? Ego uero non habui uerba: quibus me deliberare: quibus nolle contendere. Vultis scire quod pater: quod pirrata præstiterit? Ego duos redemi: sed alterum accepi. ut scias inquit ægrum redimi non debuisse: defunctus est. Crudelissime generis humani: qui nos putas precium tuum perdisse. Audi quod multa nobis in morituro filio pirrata reddiderit. Frater ille tuus inter uincula catenasque deficiens respirauit: aliquid in thoro tandemque liberis uinculis manus: per totius lectuli spatia iactauit. Post impias carceris sordes illum cum ferali ueste squalorem exiit. Paulisper æger uidit propinquos: allocutus est amicos mandauit exegit: & quis suprema sorte collabens:

prius tamē luce cæli libera faciatus est : cōtulit mihi grāde uelit nolit fortuna in orbitate solatium : filiū qui relictus mea fuit moriturus inuidia : nō occidi : sed perdididi. Quid ais iuuenis ? Ita si moriturū filiū non debui redimere : nō sufficit hęc tibi de me pœna : q̄ ille decessit ? Irasci patri tantum fortasse fas eēt : si uiueret frater . Tunc alimēta querenti respondere posses : posce prælatus . Quantum intelligo qui de medicitate patris uindictaris : agri es redempti iuuenis inimicus . Nescis quid sit inuidiam facere patri ? Melior erat tua causa : si mei misereris . At quanto dii deaq̄ alius fuit ille infœlicissimi iuuenis affectus . Nuncio enim & audiente & tota ciuitate teste proclamo : tibi grās agebat ille dū moreret . Credo me hercule hoc miserū dolore cōsumptum quod sibi uidebat precium suum mihi perdidisse . Non aliter igitur q̄ si te præsente deficeret : per illud inquit frater optime natalium nostrorū sacrum uenerandumq̄ cōsortium : per socias peregrinationes : p̄ aduersa cōmunia : per hoc qđ & tu languere potuisti : si te uel tua quandoq̄ uirtus uel sacietas secura prædonū piratico carcere emiserit cōmendo tibi senē quē facimus uterq̄ medicum . Testor imortalia numina & infernarū sedium deos : pascere p̄m si te redemisset . Ego tamen inquit mihi debeo q̄ reuersus sum . Non quidem quicq̄ uelim iuuenis de uirtutū tuarū admiratōe detractum . Audias tamen necesse est in hac pietate uerū . Euasisse te putas ingratus ? Dimissus es . Mea pietas istud mea fecit electio . Vnde enī euenit quicquid ante captiuitas tua præstare nō potuit ? Iacta quantum uoles effractum carcerem : ruptas cathenas . Vis scire quid negligentes fecerit securosq̄ piratas ? Acceperant preciū duorū . Intelligit iudices & ipse iuuenis nō esse se calamitatū nostrarū iustitiæ parem : & sic agit tanq̄ alere nō debeat . Itaq̄ transfert in hoc defensionē ut posse se neget . Quid dicitis iudices ? Feretis hoc dicentē iuuenem corpore atq̄ ætate robustum ? Non hēs opes : sed mēbra : sed uires . Nam neq̄ ego laborem : nec difficiles posco conatus . Contētus sum iuuenis ut uelis . Cibos ne poscere putas ? Humeros quibus incūbam : manus quas eliso pectori apponam : sinus ī quos egeram exhaustas reliquias lachrymarū : ut sepelias : ut hęc cum miseri illius membris ossa cōponas . Non alimēta quæro sed filium . Quid q̄ ne graue lōgumq̄ supremæ pietatis exigimus officium ? Non diu uiuerē etiam si me duo pasceretis . Securus sis breui te gemitus mei liberabūt : assiduus planctibus euerberata uitalia . Quid me remittis ad turbā ? Quid facis rursum omnibus grauem ? Consumpsi fletus : clementiam ciuitatis exhausti . Non alit populus hoīem quē pascere filius debet . Quid sibi uult hęc aliena calamitatibus nostris aliena uirtutibus tuis iuuenis aspiras ?

Abstulisti mihi malorū quoq; meorū uerecundiam. Quicquid faciebam mendicitas est: ex quo reuersus es. Durat in suscepto rigore Iuuenis: & ad misericordiā nō memoria fratris nō patris cōtemplatōe deflectit. Exclamaret alius hoc loco: ex tua fide dignus quidē eras impotētissime generis humani: quā i tormēta mea doloremq; redeuntē uincula rursus ac pœna carceris excipet: & isultes huic professioni licet: alligari nō possū. Quid mihi miseras ultiones: qd triste mōstratis auxilium? Faceret hoc pater q redimere noluiſſet. Age nūc uiuacissima senectus redeamus ad preces qd solum uis paternæ pietatis agnoscit. Hic quoq; rogemus. Per ego te iuuenis illos meos de quibus nunc quereris annos: per exptos tibi notosq; humanarū accidentiū casus: p infœlicis illius manes: cui nec hoc saltem cōtiguit: ut & reuerso te præsente moreret. Pasce nūc q te redimere uolui. Pasce q fratrē tuum redemi. Non ego lassitudinē tuam posco: nunq̄ ocium meum. Nec ut ipse securus quietusq; transigam diem: tuas operibus manus: tuū laboribus assigno sudorem. Iungamus mutua pietatis officia: par flebile par oībus ætatibus nominibusq; reuerendum est nobis negocium cū ciuitate mittissima. Quanto libentius dabunt cum uiderint pariter unaq; miseros mutua sustentatione cōnexos. Et ego quidem rogabo qui soleo: sed in tuos sinus populus cōgerat stipes. Quicquid preces quicquid impetrauerint lachrymæ meæ accipe tuere dispensa: pro tua fama pro tua sū pietate sollicitus. Ego medicabo: tu pasces.

Argumentum.

VI In calamitate parentes deseruerit insepultus abiiciatur? Quidam habebat uxore & filium: captus a pirratis scripsit domum de redemptōe. Vxor flendo oculos amisit: filius retinente matre profectus uicariis manibus redemit patrem. Idem in uinculis decessit. Abiectus in mare & appulsus ad littus patrium: est eiectus. uult illum sepelire pater: mater prohibet.

Pro patre contra matrem.

Tiam si iudices in hac asperrima conditione fragilitatis humanæ in qua nemo prope mortalium impune uiuit: hæc omnibus natura est: ut sua cuiq; calamitas præcipue misera atq; intoleranda uideat: Inter oēs tamen hoc cōstet necesse est. Infœlicitatē meam tantū cæteras supergressam: ut prorsus hæc sit quæ fieri debeat usq; ad cæcitatem. Quid enī passus sū tam leue: ut non cōparatio mei fœlices aliorum etiam misérias faciat: graue est a pirratis alligari: magis dicat hoc qui sciat: q̄ cito capti moriant. Alligatus sum

sed tamē miser magis quātor q̄ solutus sum. Indigna est impietas in suos. Quā quāta uerset in hoc iudicio uidetis. Sed mihi hoc quoq̄ querēdū est: q̄ me & uxor nimīū dilexit & filius. Quid ego putarem in reꝝ natura posse reperiri: qđ orbitate acerbius uideret? Non cōtigit mihi: q̄ cāteris miserrimum est: filiū efferre. Parum est q̄ iuueni singularis exempli causa mortis fui: & tam preciosa redemptus anima senex ominosus morte filii mei uiuo. Paꝝ est q̄ mihi luctum meū fluctus nunciarunt: & aliud agēti patri subito ad littus orbitas appulsa est: q̄ miser iuuenem toto iā etatum mari: etiā si nemo interpellasset sero sepellirem. Adhuc supremo prohibeor officio: & ne quid solatii cōtingat perdo etiā maris misericordiam. Iniicit errantem corpori manū mulier & pirratis & tēpestare crudelior. Atq̄ ut accedat dolori meo cumulus: quā hoc facit uxor mea ē. Ne quis tamē erret ignotus. Non est filii mei nouerca: sed mater. O facinus o cladibus nostris mutata natura. Mater ignē ultimū filio negat: & mulier: quā maritū quoq̄ suū debilitata desiderat. Quis hoc de ista credat? Filiū non flet: funditus euerſa fulmen hoc: gladiūq̄ non sentit. Comparet dolorē: quanto minore causa excecata est. Huius iudices pœnā ab ipsa morte repetite crimē. Ego sū: ego & alligauī filiū meum & infamaui: & ne nō accedat grauissimi doloris comes pœnitentia: in illum mortiferꝝ carcerē merſi. Quo fato parentes miser sortitus est: ut illi uitam pater: sepulturam mater auferret. Nam ut pietatem filii mei semel indicem: p̄rem redemit. Si q̄ ego redierim: uxor irascit: reddat ratōem cur acceptis litteris meis fleuerit. Atqui miserrimus iuuenis quomodo magis temperare potuit officia? Lex parētibus in calamitate ferre opem iubebat: uterq̄ parens erat calamitate deuinctus: unus autem succurrere utriq̄ non poterat. Inuenit tamen ingeniosa pietas: & utriq̄ subuenit dispendio sui. Ipse uenit ad patrem: me remissit ad matrem. Hoc si defendendum est agnosco partes meas: causam planctibus agam. flere enim certe per legem licet. Alioquin diu laudare non expedit. Diligenter defendere contrarium est actioni nostrā: ut impetremus: funus moramur: dum nos littigamus: dū circa cadauer nostrū orbi rixamur: Dum agitur causa defuncti: dum sepulchro lege præscribit: dum dantur legitima dicentibus tempora: putrescit interim corpus nec totum in ſico iacet. Cadauer ab incurſu auium ferarumq̄ tantum miserantium corona custodit. Conuenerunt etiā alieni parentes: totus in spectaculum populus effusus ē: & ignoto quoq̄ corpori publica humanitas quasi quasdam fecit exequias. Deflent omnes homines: dolent: plurimorū tamen illa uox est. Iuuenis insepultus iacet. Miser nec patrem habet

fortasse nec matrem. Iam hoīs figuram uetustas pene cōsumpsit. Iam len-
ta tabes in terram defluxit. Iam soluta cute: ossa nudant. Quantumli-
bet duraueris animo: nō ferres tamen ista si uideres. Sed audire certe po-
tes: ille est filius noster cuius spes ipsas amauimus: quē apud omnia tem-
pla & surdos uotis deos supstitem precati sumus: a quo sepeliri optauimus:
ille amabilis infans: ille blandus puer: ille iuuenis etiam ante hoc
crimen piissimus: ille dū par fortuna parentum fuit propensus in amo-
rem tui. Mentior nisi cum peregrinatio mea nos deduceret: maluit esse
cum matre. Me per oīa maria uolitantem: ut plus filio relinquerem cir-
conuenit sauius ipso mari latrocinium. Describam nunc etiam ego pen-
dentem fluctibus carcerē & cathenas mea matie laxatas: & detritam la-
teribus meis cōsciam malorū carinam & obrutam perēnibus tenebris fe-
ralis loci cruentam cæcitatem. Ita uero si quid pudoris habeo tacenda
sunt. Alioquin quis mihi ignoscet q̄ uicarium accepi? Etiam scripsisse
pœnitet. O littere fletibus tremulæ. O pax alligate manus. O delenda
uxoris epistola. Cur indicaui: cur scripsi: q̄ uxor ac filius ultimum lege-
rent? Ut incertum sit utrum me carius redimant an lugeant: cognita cla-
de rarissimi uxor exempli: & prorsus talis filii mater: totos effleuit ocu-
los: fontemq̄ illum perennium lachrymarū tantum cæcitas clusit. Si nō
tenuisset filium uicerat. Continuus inde planctus: incredibilis mestitia:
assidua lamentatio fuit. Iuuenem nescio in me magis an in te futurū im-
pium si nō redemisset: quē tu sic desiderabas. Ergo profectionem appa-
rat: ut quoniā reddere matri nō poterat oculos: redderet uirū oculis ca-
riorem. Sed uidelicet est quædā ultima calamitatū rabies: & nouissime
in furorē uota ipsa uertuntur. Retinuit iuuenem & apistolis meis legem
opposuit. Quana figuraciones & pectora hoīum alto errore confussa:
Nemo illam nō putabat timere de filio. Itaq̄ iuuenis quod ad solatium
pertinere credidit: cōmendauit amicis custodiam matris: substituit uici-
curæ suæ propinquos. Neq̄ enim aliter usq̄ ad reditum meum cæca ui-
xisset. Quicquid humana ratio ualet: contulit. Si potuisset redimere
oculos matris: qua pietate fuit uicarios suos dedisset. Ipse profectus est
solo comitatus animo: nec se putauit ire sine precio: quamuis ad pirra-
tas ferret inanes manus. Dicat aliquis adeo domi nihil reliqueras: adeo
longa ætate sic uixeris: ut ne precium quidem tui paraueris? Si hoc ita
eēt: testor deos de redemptione litteras non misissem. fuit unde redimi
possem Iudices fuit: sed illud totum filius matri reliquit. Nauigat ergo
per horridos fluctus & gementia littora & spumantes scopulos: & qua-
cūq̄ miser relatus est nō auspicatū metiens iter: prorsus ominose retētus

peruersis etiam uotis qui optaret alligari a pirratis quos uitare quoque mi-
serum est. Quærit hæc omnia ille filius propter parētes quod non præ-
stitisset frater fratri non uxor uiro. Quid differrimus ultra? Non pater
filio. Dii immortales non cæli: maris: inferorum præsides unum mihi adhuc
omnes male experti: uos tamen solos habeo testes quæ inuitus redemptus
sum. Miserum me perii qui sciebat. Nam ut primum peruenit iuuenis
ad pirratas afferens redemptionis meæ se precium e ferali nauicula au-
dus exiliit uicarias oblaturus manus: strauit se ad genua singulorum: & ut
cupiditas fecerat blandum obsecrauit omnibus precibus miserabili plan-
ctu: & lachrymis pene maternis. Nemo unquam sic ut solueret rogauit nec
sane difficile fuit impetrare a pirratis captiuitatē. Maior illi pugna me-
cum fuit. Non dignum illud spectaculum latronibus erat: cum pater fi-
liusque de uinculis contenderent: Et sibi quisque carcerem uendicaret: ego
iam usu defendebam meum: & in his annis iam maturam mortem assere-
bam. at ille contra: ego te in calamitate deferam? Ego alligatum relin-
quam? Et quomodo ad matrem redibo: quæ misera desiderio tui dies no-
ctesque fletibus iungit? Quæ uiuere sine te non potest? Non dicebat ta-
men omnia & cum assiduos planctus & inquietas diceret lachrymas
adiiciebat iam pene cæca est: fortasse si redieris uidebit. In summa non
recedo. Fas est mihi etiam inuitis parētibus pie facere. Non recedo. Si
perseueras demus pirratis lucrum. Aut uicarius ero: aut comes. Quan-
tum inter hæc fleuit: quæ diu cecidit oculos suos. Si perseuerassem duos
excecaueram. Obstupuerunt pietate tanta etiam latrones: & per immo-
biles ante uultus fletus cucurrit. Non tenuissent fortasse iuuenem: nisi
redempturos parentes talem filium credidissent. Ipse in se trāstulit fer-
reos nexus & hilarior alligatus est filius: quæ solutus est pater. Supremum
tamen & nephas in æternum me iam cathenatis manibus amplexus: postquam
mei cura discesserat matrem inquit tibi per hæc merita cōmēdo. Tu illam tue-
re: defende: ama: ne relinque: sic paria faciemus. Illic tu eris uicarius
meus. Si hoc feceris non irascetur mihi mater fortasse quæ ab illa recessi.
Sic in nauem filii mei male permutatus uector imponor: & qua uisum ocu-
li dederunt ad pirratas e pupe prospecto: curua littora & imensum syde-
ribus fretum. & turratos urbium scopulos retro lego. Miserum me quæ diu
a pirratis etiam nauigatur. Mandata tamen tua fili perago: assideo su-
stento. Imo mehercule tu assides fili tu sustines propter quem mihi etiā
huius propensior cura est. Dum recedere ab uxore nollo: filium non re-
demi. At illum interim quotidie situs carceris strangulat: insidunt offi-
bus cathenæ exemplum sæculi in mioparone mori. Mater iam satis est:

habes pœnas sub legem : sepellissent talem uirum etiam ipsi pirratæ nisi eos conscientia scelerum metusque pœnarum ab omni littore arceret. Quod unum poterant secundis proiecere uentis. Excipit mitior matre tempestas : & (si qua dici potest calamitatum fœlicitas) prospero cursu cadauer : tantum q̃ non ad ipsa maiorꝝ sepulchra depositum est. Narraretur res sæculo nostro diuersa : & nescio utra parte mirabilior. Filii corpus matri maria retulerunt : mater mari. Magnam quidẽ partem agnosco culpæ meæ. Ego uxore adduxi : & ne miseram mrem dolore fraudarem : ipse meis humeris aduersariam meã usq; ad littora tuli. Et sane aduersus prima uerba orbitatis animo existimantem fefellerunt. Quis aut non dolentis effectum putasset : cum diceret defuncto filio mater. Quid enim nauigasti ? Quid maria ingressus es ? Quid pirratas petisti ? Nam illa quidem uulgatissima orbitatis uox est. Fili cui me reliquisti ? Etiam cum tota supra corpus incubuit : amplexam putaui. Etiam cum iniecit tollentibus manum. Et hoc unquam solent facere matres : ut funus moreretur. At ista legem recitat : & in cadauer filii perorat. Tace tace misera : ita tu istud optasti. Sola scilicet calamitatibus nostris adhuc defuit culpa : ut cū sæuitia quoq; nimia fœlicitatis turpis sit : procedat inauditum antea monstrum misera crudelis. Si quid irati dii reliquerunt : si quid infœlicitas oblita est : suis manibus perdere cupiat. Detracta ẽ fortunæ inuidia : quando suo quoq; iudicio mater post amissum filiũ parum misera est. Lachrymas ipsas nouissime perdo. Inanis domi libitina plangitur : derisus designator redit : refertur rogos. Inter hæc omnia : non gemitus ullus matris : nõ lachrymæ : nõ questus. Putes appulsum ad littus aliquem esse pirratam ? Vnde hũc illi animum ? Si mala sua ideo nõ sentit : quia nõ uidet & hoc boni cæcitas habet : eruat aliquis oculos meos. Sed tenebræ corpis affectibus nõ obstant. Est ne hæc uxor mea : est ne ille filius noster ? Liceat dubitare si fieri pōt : & sane uix iam dinoscendam speciem uetustas reliquit : sed attritæ manus & timida uestigia uinculorꝝ : & testis longæ captiuitatis maties infœlicia argumenta cōsentiunt. Misere me certus luctus est. Filium agnosco : uxorem non agnosco. Ergo quoniam de iure longior pugna est : & nobis festinandũ : sint primæ precium partes. Adeste uniuersi utriusq; sexus parentes : dum matrem i exequias filii rogo. Per matrimonium te uetus : & p̃ mutuam charitatẽ quæ utriq; nostrum magno constat. Adiicio : per commune pignus per annos pariter actos : & beneficio filii plures : per meum in te obsequium : iam mei miserere cuius soles. Crede mihi hoc quod patior carere peius est : captiuitate crudelius. Mea ista pœna est. Quid tibi tantum mali feci ? Quid

offēdi: certe ego te nō reliqui. Iam si totū affectū in hūc consūpsisti uix:
& omnis p oculos misericordia effluxit: tulerit sane filius noster merito
pēnas: dederit spiritū supplicio: nihil de prāteritis loquamur. Q uod
postulauit Cicero etiā ab illo crudelissimo syciliæ tyranno: mors sit ex/
trema malorū. Q uod quidē cū permissum nō eēt: pernoctabāt ante ho/
stium carceris precio redimētes sepeliendi potestatem. Q uid tandē hoc
Marcus Tullius patres matresq; pmeruit? Tu uende saltē quod sub Ver/
re crudelissimum fuit. Certe ego filium redimam: nec mihi precium diu
quærendū est. Habeo manus nihil moueris nunc: & debilitatē tuam ia/
ctas. Singulare fœminis exemplū ostendi: narrariq; desideras: sepultu/
ram filii maritus a te impetrare non potuit. Vade hercle si libet: & cor/
pus in fluctus repelle. Aut si pag; celebri loco uideat abiectum: iniice ma/
num: & ne minus te faciet alienum ministerium: ipsa potissimum trahet:
alteram manū cadaueri impone: altera duc qua frequētissimū rotis iter
est: & nigra limo uia. Proterat miserū onustum uehiculum & sanctissi/
mum pectus ungulæ rumpant. Ipsa quoniā defeceris oculis elisū caput:
& oppressa pōderibus prācordia manibus tuis pertacta. Si quid ex istis
audeas etiam dentibus lacera: littigamus cōsistimus in diuersū abimus.
Nempe cū uiceris omnia paria habebimus prāter animum. Non sepeli/
es: uide quāso uide ne dū littigas: harenam fluctus aggerat: iniiciat hu/
mum misericors populus. Obstat: si cuius clementia tumulū fecerit effo/
de: & cū talis sis mater: aude idignari: & exclama: magis amauit prēm.
Cruces succidunt percussos sepeliri carnifex nō uetat. Ipsi pirratæ nihil
amplius q̄ proiciūt. Mater (quāq; profanari hoc nomē nefas est) si per/
seuerat esse filii sui nouerca: ut hac crudelitate uideat digna: quæ orbi/
tatem suā non intelligit: si ultra hostiū affectum: qui cāsos acie sæpe tu/
mularunt: ultra tyranos: ultra latrones parum hēt non sepelire: nisi alio/
rum quoq; officia prāciderit: & tantum q; nō petita ex fluctibus aqua re/
stinguit ignem. Si adeo non genuit filium sed effudit: & ex illo infœlici
partu ingratū uteri pondus exposuit: licet imputet nobis ut uolet quod
tueri nō potest singulare mariti desiderium: dicam tamen quod sentio:
excusatiū odisset uirum q̄ filium. Q uanq; in hoc mutuæ charitatis affe/
ctu paria fecimus. Illa oculos propter matrimonium neglexit: ego filiū.
Vicem cæcitatis orbitate perfolui. Tamen quo inter hæc quoq; mala pri/
uatim doleam necesse est. Omnem illam quam contraxerat perdit opi/
nionem. Iam inimici mei triumphant: iam passim loquuntur: illa exem/
pli mulier: illa sæculi decus. Virū redimi uoluit: nec filiū sepeliri. Equi/
dem iudices ut sentio: neminem non mortalium fauere hoīs sepulturæ

cōuenit: quia hæc una res est: cuius exēplum ad omnes pertineat. Ideoq;
nō nisi ab ultimo parricidio exigit pœna trans hoīem. Etiam si qua sunt
iura: quæ obſtēt: si tamen angustus saltem detur accessus: per quē intra-
re humanitas possit: uera clementia occasione cōtenta est: siue omnis in
defunctis sensus perit: & ad operiendam fœditatē subtrahendamq; do-
lori materiam mortui uiuētium causa sepeliunt: seu cum ad infernas se-
des anima migrauit: unus hic luce uiduis honos ex suprema face (ut ua-
tes ferunt) petita ulterioris ripæ statione cōtingunt: quæ uera esse & cre-
do miser & opto: cito iturus ad filium. Certe rex natura ut in generan-
dis alendisq; hominibus quæ necessaria erant ex se ipsa perspexit. Ita cū
rursus opus suum resoluit: corpora nostra quāprimum reducere ad prin-
cipia festinat: ut desertis etiam locis circa cadauer tracta imbribus terra
cōcrescit. Egerunt puluerem uenti & liquefacta multa die membra pau-
latim humus bibit etiā si nullus operit. At ipsa longo tempore in terram
ossa desidunt. Nobis uero aduersus exanimes genuit: nō solum misera-
tionem quæ cogitationi nostræ subit: sed etiā religionem. Inde ignotis
quoq; corporibus transeūtium uiatorū collatitia sepultura: inde iniecta
ab alienis humus. Facinus indignum cū hæc ita sint sepultus esset filius
meus: nisi incidisset in matrem. Et hæc iudices nō ideo ego dico ut affe-
ctu iura corrūpam: neq; uobis præcipio: sed aduersariæ exprobro. Legē
quidē istam quid ihorream: cum id unum miserrimo iuueni sit obiectū:
q; in calamitate nō deseruerit patrem? Sed quatenus luctus nostri in ius
uocant: Et flenti disputandū est: & orbitati suæ mater irascitur? Super-
remus quā exorare nō possumus. Et quando duorū hoīum miseriora uo-
ta uidistis: ut de iis pater si uicerit filium suum efferat: Mater si uicerit
abiiciat? Quæ tamen lex est? Qui parētes in calamitate deseruerit inse-
pultus abiiciatur. Omnis nobis in hac prius causa iudices: de scripto &
intellectu legis cōtentio est. Vtrum uerbosæ ambiguitate an uoluntatis
fide standum sit. Pars enim aduersa id nititur: parentem fuisse in cala-
mitate eam: quæ deserta sit. Cuius rei pœna est abiici iſepultum. Quid
tum fuerit in causa: quid sit postea cōsecutum: quomodo legem itellige-
re cōueniat: subterfugiat dicere: neq; a uestigio scripti recedit: sed nuda
recitatione cōtenta est. Nos neq; omnibus personis neq; omnibus cæcis
scriptam eē legem: & inueni iustas ac necessarias recedendi causas & cui
semp rei ius satis plenū est bonum aīum fuisse. Postremo uero hoc eē de-
serere cōtendimus: atq; eo causā dimittimus: ut nō sit absoluendus ado-
lescens nisi etiā laudandus. Qui aut dubitat an scripti uoluntatē sequi
conueniat: Is mihi uidetur quæſtionē temptare incertus qua de re. Ideo

pauciora adiiciam: qđ nobis quoq; (si ita pergitis) afferet quidē cauilla-
tionē ista sermonis ambiguitas: ac uideri poterit omnē actionem partis
aduersae prima statī recitatione subuertere. Nam lex cū dicit qui paren-
tes ī calamitate deseruerit: rursusq; cū dicit insepultus abiiciat: nō utiq;
id significat: ut nō liceat eū sepeliri: postq̃ proiectus est. Quare aut mi-
hi quoq; permittite sic agere quomodo uolo; aut quod magis uestram re-
ligionē decet: idignam sanctissimis auribus uerborū captionē: ex utraq;
parte præcidite: & cū filium singularis exempli probauero: sentite forti-
ter nullam unq̃ a maioribus nostris pœnam scriptā esse pietati. At in eo
quod primo præposueram nō ad hanc rem pertinere legē non diu uersa-
bor: neq; dubitatione quā non habet afferam moram. Neq; enim puto si
ætas impediet infanti: ualitudo ægrum. R. P. legatum: dux militē: ni-
hilominus ascripta crudelitas nō accipiet rationem necessitatis: & cū se-
mel apparuerit patere in eiusmodi causis defensionē: potero plane esse
securus nec timebo: ne teneri uideat filius meus: si nō potuit oībus suc-
currere dū in ipsa lege occupatus est. Pater alligatus est. Mater cæca est:
unus utriq; filius: magna locorū distantia. Habet lex in medio debitore.
Duc ad utrum mauis: ad utrunq; nō potes: nisi hanc cōditionem misero
imponimus: ut quicquid fecerit proiciendus sit. Si exierit: mater sepe-
liri uetabit: si remanserit: pater. Non dubito fore dubiū quin ius in hac
lege fuerit & mihi: (nisi forte ut omnia inique iniuste q; cōquiratis): hic
quoq; unius occasione uerbi aliud putatis iuuare parentes: aliud nō de-
serere. Idem de hoc dubitare uultis utrum parentibus utriq; ferri opor-
teat auxilia ut ego existimo. An uero non mereatur adiutorium nisi qui
præsentē filio miser est. nā si deserere in calamitate: nihil aliud putamus
esse q̃ a misero discedere: duo simul scelera permittimus. Primum illud
ut etiam qui aderit possit impune nihil præstare. Siquidem absolutus ē
hac lege: qui secundum miserum stetit. Quo quidē modo nō adiutores
calamitosi parētib; filios damus: sed spectatores: dehinc accidit illud
uel grauius: q; cum rerum necessitas nos quotidie diuidat: si quædam
fortuna parētes nos depræhenderit quīs exiguo diuisus spacio impune
opem nō ferret nō succurreret: ut hac saltē se calūnia defendat. Non re-
liqui non abscessi: neq; pede qđ aiunt uno a parēte discessi. Solutus erit
omni auxiliandi necessitate quando nra interpretatōe absentia impieta-
tis occasio est. Hoc uoluisse legum latorem putamus: ut natus ex nobis
metipsis ī rebus aduersis præsidium parenti labore atq; præstātia solueret
lucis usuram. Vbicunq; nisi forte: nō sumus parētes nisi palam. Quid
est ergo nō deserere? Opem ferre non deesse. Omnia hac eo spectant ut

auxilio liberorū tuti sint parētes. Quod cū ita sit: tam de me lex ista per
tinuit q̄ ad matrem. Duo unū uocabamus: uideamus quo ire debuerit.
Poteram quidē fortiter dicere pater iussi. Hoc nomen omni lege maius
est. Tribunos deducimus candidatos ferimus: lus nobis uitæ necisq; cō/
cessum est. Si nō fecerit quod iubeo nō deferam illū ad sepulturam. Ne
cesse habuit parere. Non deseruit: sed abductus est. Crede nō contēptu
tui uenit in carcerem. sint sane iura paria: sedeatq; medius inter duos fi/
lios iudex. Non cōparabo personas q̄uis apud omnes gentes plus iuris
habeat pater: sit sane natura cōmunis non imputabo q̄ nomē dedi: q̄ fa/
miliam: q̄ impensas: q̄ dū illi acquiro captus sum. Non indulgentiæ di/
scrimen excutiam: de qua iā lite cōcessum est. Fuerint quidē ista facien/
da: sed ego ius meū reprimo. Inter duos parētes cæcus affectus est. Exo/
rabit qui prior rogauerit. Tempore certe uico: ante miser esse cœpi. Tu
adhuc integra es: ego iam alligatus sum. Tu sana indomo: ego iam pene
defunctus in carcere. Tibi adhuc nō opus est filio: ego iam rogo. Nem/
pe calamitas tua nata est post epistolam meā: nisi te consolari flentem fi/
lius uoluisset: ante cæcitatem tuā exisset. Noli mirari si te gratia uinco:
ante exorauī filium q̄ tu rogares. Si quisq; figuratione quadā in hac ma/
lorū cōditione ludicem ponat: fortuna quæso absit: cuius tanta calami/
tas fuit. Abstulerat quidē tibi oculos nimius affectus: & de quicq; rerū sen/
sibus pars una cessabat: & tenebras etiā saluis luminibus alternans cōti/
nua nox duxerat. Maius est tamē malum: qd sic flet. Nam ut merito que/
ri possis ablatas uidendi uoluptates: impeditos rerū actus: tamen si non
iniqui iudices sumus: nec ambitione miseri: (sunt quidē qui miseriis me/
deri hisdē possint): referam nō solū quia uincēda mihi sed magis etiam
quia cōsolanda es. Nam quādo omne tormentū corporis abest: dolorq;
membroꝝ: qui totam cogitationem i se rapit. Feliciter cessat: superest:
ut cruciet nimium ocium & assidua quies res si nō sint necessitate iucun/
dæ. Nam uisus damnum sarcitū reliquæ uoluptates: odor: gustus: ta/
ctus: auditus: quibus tam & si deesse sūmam fatendū est: non est tamē
maximæ calamitatis loco numerāda paræ plena felicitas. Domus certe
propria: lectusq; genialis: conuentus propinquorū sermo amicorū: ipsa (q̄
raro cōtingit) honesta calamitas: & in quacunq; fortuna beata liber/
tas: tot uoluptates obruere possunt unū dolorem. Nā lucis desiderium si
malis meis cōpares etiam delicatū est. Non enī aliquid rerū natura geni/
tura est spectaculo ur̄o nouū: ac non quicqd speciosimū pulcherrimūq;
uisuri sumus uidimus. Nēpe quotidiē nox orit̄: & æquā tēporū portio/
nē inuoluit obscuritas: & ex parte sui: ipsa quodāmodo cæca natura ē.

Cui alienis oculis uti licet audire impetrare : cuius ministeriis officia nō defunt (nō enim defuerūt : nisi se erigit & fortunæ suæ ratōem reddit : & præsertim i tam bona cæcitatē cōscientia animi uitio miser est. Nō debet dolere quispiā qui pōt gloriari : quanq̃ cuiuslibet & quacūq; causa : hunc incurſū passæ : leuius est tamen malū fœminæ. Non enī nauigatis : non legatōem obitis nō frequēti peregrinatione uariatis aspectus nō militaris uos nō forensis ratio deducit. Alioquin semp estis intra domum : uno plurimū loco leuibus officiis affixæ. Tuum quidē affectū si bene noui : nulla magis causa cæcitatē doluisti : q̃ q̃ redimēdum maritum ire nō posses. Hæc tua calamitas erat : existimemus meam : nulli quidē grauior uisa est q̃ tibi. Audi tamē q̃ multa in illis epistolis nō scripserim. O fili in quibus te malis reliqui. Iam illa principalis ac maxia deū dono cōcessa libertas : nec hoīum solū sed feraꝝ uolucrumq; sensibus fixa & ingenita primum spoliū fuit. Me ipse perdidī. Teneor uenale mancipiū : & ciuis romanus merces fio : & libertatē senex dedisco : & natus ingenuus uenire opto. Minimū est habitamus i fluctibus : hyberni nos feriūt uenti : nō statio : nō sedes : non quies : sed quod malorū meorū maxima portio est : tam miseri sūt etiam domini mei : cito prætereunda est memoria. Propter me uxori grauius : mihi propter filiū. Transeo hirsutos hostiū uultus : & immaniū barbarorū fremitus feros : tantūq; mihi quottidie eē metuēdum : quantum pati captus audere pirrata potuisset. Nihil est desiderio suorū grauius. Timui ne quē ex meis uiderem. Nihil tēpestate minatus : quottidie naufragiū optaui : nam mortē cōfitebor senili inertia una causā minus cupiebā : ne defunctū nemo sepeliret. Quā uestē relictā captiuo putas : nisi quæ prædæ nō erat : quales epulas cibosq; præbent : q̃ ipsi rapto uiuunt. Nā illa quidē satis digna q̃s dixerit : udum carcerē & iundatam sentina nauiculā : & impositū nuda trabe inquietū latus : reuictas post tergū manus : alligatos tanq̃ eēt qua fugeremus pedes. Solæ i carcere te nebræ iuuabant. Sæpe de auribus questus sū : quæ sonū flagellorū : gemitumq; cæsorū : Quāuis implexis obrutæ comis acciperēt dura metus sui exēpla. Misere me fili nēpe morbo peristi. Cōpara terrā mari : domū nauis : lectulū carceri : libertatē seruituti : desideriū oculorū totius corporis dāno. Quo nos lōgius ducit calamitatū nostrarū misera cōtētio. Cæci etiā littigare possūt : captiui nec uiuere. Verū hoc ēt si i æquo ponerent : multū tamē in alterā partē debuisset hēre momēti : qđ plus mihi poterāt prodesse q̃ tibi. Et labori oportet icūbere : ubi effectus p̃mittit. Stulta cura ē : quæ spē nō hēt. Ego redimi poterā : tu sanari nō poteras. Qualiscūq; ista calamitas inemēdabilis cæcitas nō remediū accipe non uicariū pōt.

Assedisset scilicet lectulo iefficax sedulitas: & acceptis epistolis meis iu-
uenis filius: nihil aliud q̄ cum m̄re fleuisset. Quia profectus est: alterius
tamen parētis calamitas emendata est. Si remansisset & m̄rem cecā ha-
beret: & p̄rem captiuum. Adicio q̄ tibi nō necessaria filii præsētia fuit.
Assidere enī: cibos ministrare: manum porrigere quilibet poterat. Men-
tior nisi factū est: me ab illis captū tam dura cōditiōe uenalem: quod
utiq; in cōfessione ē: nemo alius redemisset q̄ filius meus. Et ego sic ago
tanq̄ hāc tantū filius propter me fecerit: quanq̄ i hoc littigatu quodā-
modo tibi excidisti. Et quāquam id agas ut merita tua iniuria uicas: no-
uum induisti rigore: non phibeo tamē testimoniū ad redeptōem meā fi-
lium ipsa misisti: cū sic plangeres cū mortē precareris cū te omni uidua-
tam uoluptate clamares: cū sapius gemeres captiuitatē meā q̄ ceciratē
tuam. Non erat illi ferreum pectus: nec cor silice cōcretum: ut hāc pati
posset a quo aīo. Tu filiū prima docuisti sibi nō parcere potius: q̄ plus
flere: potius q̄ ipsā rescindere ceciratē. Profectus ē: maritū tibi red-
dit. O crimē graue. Si hoc ante fecisset uideres. At retinere nō potuisti:
nō dicam tibi hēt pietas ipetum suū: nec ullum dominū nouit affectus:
nec ille te potuit retinere ne fleres. Audi qđ est uerius. Aliud putauit. Nō
erat credibile obstare te redēptioni meā iterprætatus est maternū metū:
& maris domui nostrā male expti periculū credidit timēs ne si tibi nō pa-
ruisset nemo nō uos putasset colludere. Ceterq; me poterat nō redimere
cū tu clamares ceca sum: oculos desiderio uiri perdidisti: solitudinē ferre
nō possum. Ita ille ad redemptōem meā inexcusatius pfectus esset: si me-
minus desiderasses. Dubitabit an tua causa fecerit: & filium & uix hēre
nō poterat: reddidit tibi quē magis amabas. Siste iā lachrymas maritū
reducē incolumē accipe. Quid irasceris? Quā tanta miseratio ē: quis
hoc crederet? Queris discessisse quē odisti: cū eum nolis redisse quem
diligis. At qui sic (ut supra pbauimus) is parētes i calamitate deserit qui
opē non fert & (ut nūc ostendemus) optimus filius corpe suo adiutoria
matri redemit: pfecto opē tulit idest nō deseruit. Nam si ut ante dixi ne-
uestigio qđē abisse a miseris licet: ne ipsorū qđem cā q̄ adiuuāt discedere
fas erit: nec cibos saltē peter aut alia usibus necessaria parare cōtiget. Si
uero dū adiuuat parēs mihi reffert ubi sit ille q̄ adiuuat: q̄a præsēs cura
exhibet: qcqd tibi ego prætiti ad auctorē mueris. i. ad redēptorē meū
trāsferendū ē. Nō assedi: nō cōsolatus sū: nō mīstrauī: nō tuli: nō deniq;
totus tibi rediui. Verq; fatēdū est si desertā te putas: mea culpa ē. Sed iā
tēpus ē ista quā nō excusata debēt uidri: uerq; pulchra atq; magnifica aīo
maiore defēdere: & cū iudiciū agat exēpli: tandē causam suā itelligere.

Hoc saltem hēbis miserrime fili : qđ honoraris cōtingere funeribus so/
let. Defunctus laudaberis. Omnia licet huc reuocemus prāterita : & ad
canēdas unius laudes uniuersorū uatum : scriptorūq; ora cōsentiant : uin
cet tamen res ista mille linguas : Ipsamq; si sit aliquo corpore uno facun
diam materia superabit : etiā si nihil dixero : nisi qđ obiectū est. Lucem
libertatēq; patri filius reddidit : & (qđ ante inauditū est) magis me ama
uit qđ uellem. Ingressus est maria in quibus iam minimū periculi tempe
stas hēt : & qđ inter ista difficillimū est amore mei uicīt etiā mrem suam.
Tace nepharia liguā : ergo tu ista laudas ? Obtulit se captiuitati : qđ scie
bat graue eē alligari. Malis prīs successit subit libens pōnā pietas : etiā
sceleribus grauē. Tu melius uxor : quā facturū retinebas. Cōparate nūc
si quis prēm p hostes solus tulit qui cū uenientia in prēm tela excepisset :
simplici tamē morte defūctus est. Vnū legimus : qui uicarias pro patre
non quidē pirratis aut mari manus obtulerit : sed ubi redimi posset. Me
miserū dicēdum est qđ hoc ipso admoueor exēplo : in honorē pietatis etiā
dānati sepelliunt. Hoc alii laudāt ego queror. Te quidē iuuenis oīa sē
cula loquent : & admirabile exēplū tenaci memoriā traditū in ipsa āstra
sublimē pennata uirtus feret. Sed mihi ista laus tua caro cōstat. Nō erat
satius lectulo matris incūbere : & i huius ministerii debitū secura ocia im
pendere ? Soli tibi contigerat ut posses prēm excusare : nō redimere. Me
interim ut cōperat tabes lēta cōsummeret. Me quoq; ut debebat sola se
nem mors redemisset : & cū exanime corpus i fluctus eēt abiectū : si cōti
gisset similis tēpestas : qđ æquius erat : tu me fili sepellisses. Fefellit te in
genitus honestis aīs gloriā amor : spē tibi perpetuā laudis iposuit. Vbi
uirtus ? Vbi pietas ? peristi miser & male audis. Nō moriēti pater assedit :
nō ægri caput molliori sede cōposui : nō fatigatū latus mutauī nō spūm
excepi. Absens : extictus : euersus : mortē tuam iueni. Nemo agro uicu
la laxauit : nemo māus ferro sordidas ad acipiēdos remisit cibos. Tantū
catenarū causa solutus ē neglectus despectus. Quid ni uilis senis uica
rius iter tot ardētissima febriū desideria : nō habuisti quē posceres ? Quo
modo te uicula cōposuerant iacuiisti : mrem : patrē : propinquos tantū co
gitasti. Nunquid indulgeo mihi : qđ te puto inspirasse i carcere meo ? Nō
dū matri satisfactū ē. Quoniā pōenas a cadaueribus exigis : Audi sequē
tia tēpora : mors ipsa filii tui naufragiū fecit : p tot fluctus uolutatū cor
pus intumuit : tot illisum scopulis : tā spaciosis tractū harenis : nusq; ta
men infoelicius qđ cum uenit in terram. O qđ graue est mori : quanto gra
uius : qđ ego uiuo superstes filii mei : uiuo omnibus diis hominibusque :
sed ante oēs mihi : & inuisus : & ifestus : & uxoris quoq; pietatē perdidī.

In funere filii diuortium fecit. Video hæc rex naturæ bona quæ filio ab-
stulisti. Omnis me ætas mei admonet luctus senectus: ad quam nō perue-
nit misera pueritia: quā nunc transiuit adolescentia ī qua perit. Supsum
ut si fœlicissime cesserit rogam meū uideam: & edaces circa corpus filii
mei flāmas. Si hoc nō contigerit nigrū cadauer & deforme etiā ignotis
spectaculum. Inter hæc mala credetis puto si dixerō: uellem oculos non
habere. Quid nunc amplius? Ad te uxor preces cōuertam irritas male
temptatas: tu uero perge: & bono tuo utere: fœlicem te q̃ ī hac fortuna
irascaris. Ad hoc cōfugiendum est per cōmunes casus: per calamitatem
meam: humanæ calamitatis exēplar: ita uos cōiuges uestræ sic ament nō
sic desiderent. Ita hoc orbitatis meæ ultimū exemplum sit. Ita uos hēre
tam pios filios: nō necesse sit: miseremini. Si uicariū accipitis: me proii-
cite. Non inuidiosæ preces sūt: nihilominus impero. Non læta senten-
tiam ur̃am sequet̃ gratulatio: non ad templa deducar: sed ad sepulchra.
Etiam cū uicero flendum est. Si uero uincimur: ibo in littus miser. Plan-
ctibus aues abigā: aut me corpi filii mei uelut tumulū imponam. Iacebi-
mus duo insepulta cadauera. Me feris obiiciam: aut circa singulorū do-
mus ad genua prætereūtium ibo: & recepto iam miseri more supplex nō
cibos petā: nō stipem mēdicabo: terrā & collatas miserantium manu gle-
bas aut (qđ certe licet) filiū in mare proiciam. Iā crudeles aquæ & uenti
male secundi reddo uobis uestrum beneficium. Ferte quo libet licet ad
barbaros: licet ad hostes: licet ad pirratas. Fortasse aliquis iubebit se-
pelliri: certe (quod scio) nemo prohibebit:

Argumentum.

Iberum hominem torqueri ne liceat. Pauper & diues inimici:
Pauperi erat filius. Nocte quadam pauper cum filio reuerte-
batur. Interfectus est adolescens. Offert se pauper in tormen-
ta: dicens a diuitem eum interemptum. Diues contradicit ex lege.

Pro paupere contra diuitem.

Entio iudices plurimū detrahi calamitatibus meis miseratio-
nis: q̃ ad uos detulisse uideor nimīū fortē dolorē: & tristissi-
mæ orbitatis inde quoq; accessisse nouitatē: qđ cū aduersus
me tā grauiā & crudelia deposcā: patior iuidiam hoīs exi-
gētis aliena tormēta. Nō possū tamen uel ī uobis approbare qđ patiar:
qđ mihi nō est relicta miseri pr̃is infirmitas. Percussorem filii mei uidi &
miserior sum: q̃ si nescirem quis occidisset. Fateor igit̃ iudices ipse mi-
ror: unde ad hoc probationis genus: repente cōfugerim. Veneram tanq̃
nūciaturus idubia manifesta: nec aliū expectauerā publicarū suspitionū

de filii mei morte cōsensum: q̄ si percussorē uidissetis oēs. Hic hic ut torquerer inueni. Postq̄ satis nō uidebant explicare uerba qđ uiderā confugi ad fidē doloris. Quid faciā: si temeritates quoq; n̄ras cōscientia reorū non pōt pati? Intellexi miseratōe factū: qui ut torqueret exegerā: ex quo me diues nō putat aliud ī quāstione dicturū. Neq; ego iudices quenq; uerū dubitare credideri: ex qua cōsciētia qua trepidatōe descēdat: ut qs torqueri nolit inimicū. quos nūc putatis cruciatus diuitē pati: quē dolorē: qđ hoc mihi negat: q̄ uellet ideo tantū filium meū nō occidisse: ut mihi posset idulgere tormēta. At hoc creditis iudices diuitē facere legū libertatisq; respectu: & reū pro exēplo eē sollicitū? Ille uero nūc laceraat: & sic magis n̄ro dolore fruit. Opere precīū est inimico negare tormēta: cū feceris ut uelit ipse torqueri. Illud igit a uobis iudices infelicitissimus oīum mortaliū peto: ne cū inaudita: incredibilia passus sim: misereri uelit corpis mei. crudelius: & idignius ē: q̄ torqueri nō impetraat tormēta. Est aduersorū meorū & ista nouitas: q̄ necesse hētis ea mihi ratōe succurrere qua odissetis aliū. Nec quicq; est hoīe infelicitius: pro quo tormēta sūt. Percussorē a me filii mei uisū esse cōtendo. Facinus ē hoc uos nō deprahēdere: si mendaciū est. Facinus ē hoc me nō pbare: si uerū ē. Quod ad me qđem iudices ptinet: orbitatis meæ repeto præsētiā: & noctē illā rursus ante oculos meos cogitatōes reponūt. Iam mihi uideor & in tormētis esse cōfessus. Filiū iudices habui sicut erecti ac sublimis animi: ita qui nōdum suos hēret inimicos: & quē nemo adhuc nisi causa tantū mei doloris occideret. O parentū misera cōditio: q̄ nouis inusitatissq; patemus insidiis. Nos exasperamus: nos offendimus: inimici tamen liberos nostros oderunt. Quis unq; hoc iudices simulatū timuisset ingeniū: ut eodē quis excogitaret aīo & qđ parcit & occidit? Reliqua iudices nō debam nisi in quāstione narrare. Foelices illos in mei cōparatione p̄res qui periisse liberos suos nūciis credūt. Ego sū inaudita malorū nouitate percussus: cuius unicus ideo tantū occisus est: ut uiderem. Reuertebamur nocte pariter sicut oīa nos uitæ ministeria iungebant: & hoīes quibus nō seruos prastabat fortuna custodes tuebamur pauperē mutua pietate comitatum: inuicem sustinētes: inuicem innixi: nec nisi magna percussoris diligētia separandi: cū diues medio noctis horrore stricto mucrone profiliit: & stupentibus attonitisq; miseris cōfodit illū fortiolem: illum qui fortassis aliquid ī mea morte fecisset. Confiteor iudices nihil tūc oculorū meorū diligētia: nihil egit cura miseri p̄ris. Percussor uoluit agnosci. Vos nūc ciues: uos oēs humani generis affectus: miserrimus in terrogo pater. Suadete quid faciā. Hūc quē uidetis circa me sanguinē:

de filii mei uulneribus accepi. His manibus labētis unici membra susti-
nui. In oculis adhuc uultus illius moriētis hærent: auribus uerba sup ca-
dauet habita exultantis inimici. Fidem tormentorū. Q uousq; percusso-
ris filii mei conscius ero? Aperite pectus istud & totū de uisceribus meis
latronis egerite secretum. Vidi & mihi nō credit. Vidi: ita possum: & in
tormētis idem dicere. Aut si cōpono: si fingo urar: lacerer: nō probē. Si
uideat torquendus sū iudices: ut hæc desinam dicere. Nec me iudices fal-
lit quantam molē accusationis: etiā in manifesta ueritate suscepim. Di-
uitem detuli reum paup inimicus: occisi pater: & postulo: ut mihi creda-
tur testimoniū in mea orbitate dicenti. Itaq; nō deprecor quo minus mi-
hi uelitis irasci: donec probem: torquete tanq̃ mentientem. Lex iquit li-
berum hoīem torqueri uetat. Per fidē iudices: quis nō hoc reum respon-
dere credat: cuius tormēta poscātur? Nemini iudices credo dubium: le-
gem: qua torqueri libeꝝ hoīem uetat hoc prospexisse tantū: ne quis tor-
queret inuitus: & iura quæ nos a seruilium corporū cōditione secernūt:
impatientiæ tantū succurrisse nollētium. Omnium beneficiorū ista natu-
ra est: ut nō sit necessitas: sed potestas. Q uicquid i honorē alicuius in-
uentū est: desinet priuilegium uocari posse: si cogas. Cuncta si uidet iu-
ra percurrere: nusq̃ adeo pro nobis sollicita lex est: ut qđ præstat extor-
queat. Dedit cæco talionis actionē: non manus recusantis impellit: in-
iuriam cædis agere permisit: sed nō cogit inuitos. Adeo pene leuius est
ultionē perire q̃ potestatem. Genus seruitutis est coacta libertas: & eadē
iniquitas quicqd de inuito hoīe facias. Vis scire qđ lex illa prospexerit?
Nō exigo ut torquearis. q̃ multa dii deaq; nō minus sūt iusta: q̃ lex exi-
git quarūdam inuidia reꝝ: ut uinci se magnitudo patiat: & quicqd acci-
disse mireris: tantūdem poscit i ultione nouitatis. Filius in cōspectu pa-
tris occisus est. torquete securi: nihil iniquius fieri pōt. Ignoscāt persua-
siones: si facinus istud oīum illicitarū rerum cōsumpsit iuidiam: & unde
tormētis salua iustitia est. Plus est de quo querit q̃ quomodo querēdum
est. Nullum debet inimicū uideri genus probationis eē quod solū est. Et
quicqd potuit prodesse seueritati nunq̃ nocuit exēplo. Sufficit liberta-
tis reuerētia: q̃ torquetis inuiti: q̃ cōtra me nō alius inuenit. Libeꝝ tor-
queri nō licet. Hoc est iudices propter qđ filium meū diues corā me non
timuit occidere. Filium igit meū in conspectu meo occisū esse cōtendo.
Q uid dicitis? Ita nō erat contra proclamationis huius fidē: si nunc age-
re possem quietū modestumq; miserum? Vultis cū hoc uiderim tantum
testimoniū dicam. Mirum hercle: si scindo uestes: nudo corpus: ignes:
flagella deponco. Insaniam necesse ē p̃r: cū solus hoc sciat. Fallit iudices:

quisquis hoc qđ postulo cōtemptum: quisquis audaciā uocat. Filius urit
exagitat: & iter tormenta fugio dolorem. Si mētientis est uelle torque-
ri: Inuenite quid facere debeat: qui uerū dicit & nō probat. Mentiris in-
quit. Bene qđ & tu fateris nō esse: mihi sine quæstione credendū. Et qua
spe fidē mendacio meo causas diues assignas? Ignoro percussorem. De-
inde te potissimū de quo quererem elegi. An scio & simulatibus nostris
occasionē orbitatis indulgeo? Decipi me nō potuisse manifestū est. Filius
meus cū pariter rediremus occisus est. An dignoscere percussorē nocte
nō potui: cū percussor potuit elligere fugere? Quid ais? Inuenē meum
alius occidit: & tu mihi solatiū ultionis imples? Te accuso. s. ut interim
nescio quis ille fugiat euadat. qđ tu mihi genus furoris assignas: ut ma-
ximi sceleris ultio pereat falsæ accusatōis incerto. homo q me uidisse cō-
tendo: cū occideris filium meū: nisi de te uindico: nō reliqui mihi ut de
aliis hoc probarem. O te extra oēs humanorū pectorum affectus inimice
sepositum. Nunc quoq; me putas posse mētiri. Perdidisti infelix illum ca-
riorē pauperibus affectum. Succurrere mihi putas q; aliquādo discedi-
mus? Falleris deciperis. Hominis cuius occisus est filius: unus inimicus
est. Sane possit aliquis hāc doloris dissimulatōem mēdacio perficere uer-
borū. Torqueri uolo. Nihil est tanti nisi uerū: uidelicet inter ignes ac fla-
gella sufficit mihi si dixerō: hic ē inimicus animæ: qui nobis subide male
dixit: hic ille cōtumeliosus ille impotēs. Ego nescio an mihi possit i qua-
stione sufficere qđ uidi: & q; inimicus me contendit ideo uelle torqueri.
Tormēta postulo. En ad qđ cōfugiat homo q se sciat posse mētiri. Nul-
la ē ratio quæstionū relictā mortalibus: si adiuuāt cōtra ueritatē: & sub-
lata ē de rebus humanis necessitatis huius utilitas: si iā ultro tues: expli-
catq; fingētibus. Hucusq; durant artis īgenia mortalium. Et licet sit ali-
quis secreti firmitate cōpositus: hoīem tamen ultra nō seqtur aīus. Non
uacat asserere quæ finxeris: tunc cū uix pdest & uerū fateri. Et nemo nō
cōtra id torquet: qđ dixit ante tormēta. Non reffert: cuius ad æculeum
noīs persuationē: quas silētii afferas causas. In quæstionibus tantū cor-
pora sumus: & nemo nō contra aliquē torquet affectum. Exigā quæstio-
nē an recusem? Quid īterest tormentorū breui futurus similis homini: q
fateat inuitus? Nouū iudices inauditūq; rebus humanis apit exēplum?
Nemo unq; ideo torqueri nō debuit: quia mentiret. Sed & si fas est iudi-
ces dubitare de fide quæstionū: alius debet esse suspectus. Ille scilicet in
quo seruiiū pectorū recessus: in quo uerniles excutiunt artus. Quoties
tortori est rixa cū membris: tū cruciatus agnoscit assiduus suppliciiis du-
rata patientia: & homini non est noua res dolor: corpus applicit quod

scissa lacerataq; ueste primum ferre non pōt pudorem: qđ nescit ad flage-
loꝝ uices membra cōponere: nec ullo uerbera frangit occurſu. Nos inq̃
ſumus quos leges ſupꝛuacuum putauere torqueri. Vnde nobis inter iſta
ſecretum: in tormētis libero homini opus eſt patiētia: ut ueꝝ dicat. Sed
inquit ideo torqueri nō debes: quia exigis ut torquearis. Aliud ſunt ini-
mice tormenta: aliud uere torqueri. Fœlices illos qui recuſare uoluerūt.
Meret̃ clementiam & fauorē quiſquis ad illa tremens exanimiſq; perdu-
citur: quem uix a genibus tortor abducit: cui iam ſciſſas quoq; difficile
poſſes eripere uestes. Ego quēadmodum uultis deprecari: q̃ uideor pro-
uocaſſe tortorem? Ille ille ſine ulla miſeratione laccrat: cui ad ſingulos
ictus diciſ: ipſe uoluisti: quem nō decet rogare: qui credit̃ fingere pro-
clamationes: ſimulare gemitus: de quo primū uidentur uindicanda tor-
menta. Non inuenio ludices quid ſpare poſſit qui mentiſ & exigat quæ-
ſtionem. Homini qui uult torqueri diu nō credit̃: nec ueꝝ dicenti. Nec
eſt iudices q̃ putetis adeo mihi triſtiſſimam orbitatem omnes humanor̃
pectoꝝ rapuiſſe ſenſus: ut non intelligam petere me q̃ diues poſſit eua-
dere: & pene magis pro percuffore torqueri. Sed quid me facere uultis?
Non debeo poſſe mentiri homo: qui cū filius meus occideret̃ interfui.
Veritati tantū præſto patiētiam. Exigo quæſtionem: in qua quid dictu-
rus ſim nescio: quid deberē dicere uidi. Scio uultis poſt hoc argumētis
ſuſpicionibus agam. Breuiora tormēta ſunt. Non inuenio iudices cur re-
nuat tantopere diues quæſtionem: poſtq̃ ſupersūt adhuc incerta & du-
bia. Facinus eſt tamen me nō torqueri: ſi mihi torto utiq; credēdum eſt.
Quouſq; me crudeliſſime mortaliū metus ſimulatione deludiſ? Ego ma-
gis qui poſtulo tormēta timeo: ego qui nihil facer̃ potui cū uiderem. Su-
ſpecta tibi eſt noſtra patiētia. Vides enī hortat̃ nos cōtra dolorē primæ
robꝛ atatis ſolidū plenumq; corpus. q̃ facilis q̃ expedita res eſt torque-
ri miſerum. Affero ad quæſtionē iam planctibus mēbra liuentia: q̃tum
animæ: quantū ſanguinis orbitas traxit. Quanto imbeciliora ſūt hæc
quottidianis lamentationibus euerberata uitalia? Quicq̃ ergo fingere
pōt hic pallor: hæc maties: & iam torto ſimilis iſfirmitas? Adice q̃ nihil
minus in quæſtione diu poſſis dicere ſi mētiaris: q̃ q̃ oculis ſcias: & bre-
uiſſimū confeſſionis ē genus dixiſſe qđ uideris. Fœlices diues quos tor-
tor iſterrogat qui non hēnt i ſua potestate credētis. Impatiētiffima res eſt
poſſe cū uelis dſiner̃ torqueri. Quī potius iqt. pbas fidutiā hoīs: q̃ ſciat
hoc me uidiſſe ſolū. Sine dubio diues multa te poterāt argumēta cōuin-
cere: ſi differret alius: & eras māiſteſſimus reus: ſi mihi pꝛcuſſor quærē-
dus eēt. Quis, n. credibilior i cæde paupis q̃ diues inimicus? aut de quo

facilius cōstare posset scelere : qđ nō habet nisi de sola ultōe : non iuenit multa uerba uidisse : nec mihi debet pīre probatio ista : qā poteras & accusari. Exigit probatōes cū faciūs sic disposuerit : ne possit pbari. Quē mihi nox testē : quos prāstare potuit oculos nuda semp incommitata paupertas : Tibi seruus a cōscientia sceleris sūmouendus fuit : & ista ratōe quis itereffet : quē putares posse torqueri : Et totū facinus ī has angustias redegistī : ut illud soli scirēt q faciebāt : & cui nō credet. Nūquid nō dubitaretis quærere si alius sciret hoc scelus : Facinus ē ideo filii mei pīre uindictā : quia pī uidi. Ego uero iudices & ex hoc q̄ recusat diues quāstionē : partem pbatōis impleui. Accusatoris tormēta nūq̄ timebit reus nisi d quo credi pōt & ante tormēta. Cur īqt si mihi causā sceleris simultates nīx erāt : nō te potius occidissē : Vere crudelis ego te hoc maxie argumēto pcussorē probo : q̄ mihi pepcisti. Tuū fuit hoc inimice comētū : occiso filio seruare pīrem. Parcēdi tamē mihi uel hāc fuit ratio : q̄ defendi nō poteras : si duo perissemus. Audire modo hercle mihi uideor illas cogitatōes illa scelex secreta cōsilia. Quid mihi cū uulneribus qđ cū cruore cōsumptā & iā pene abeūtis aīx : Occidat potius ille iā iuuenis iā inimicus. de sene uidicabitis me pīs oculi. Vis mirer q̄ me nolueris occiderē : queri me hercle te puto : q̄ ī senectute magni doloris uita breuis ē. Pepcisti mihi : quomodo excogitat artes detinere supplitia : & de percuntibus magis sauitia eruit dolore suspēso. Agnosco noctis illius inimice clementiam : q̄ me torqueri nō uis : ex hoc euenit : q̄ neq̄ occidisti. Tēptat iudices efficere diues : ut īcredibile uideat : q̄ occisū ab eo cōtendo filiū. Dictū nūc putatis magis itereffe crudelitatis : ut quis faciūs sibi tantūmodo credat : & id tutius eē inimico : q̄ pīre cōscio. Plus est qđ affirmo. filiū in cōspectu pīs occidere : sic opepreciū est si illud ipse facias. Perdit plurimā de sceleribus uoluptatem q̄ mādāt : & minus grā rebus ex nūcio uenit. Occidet alius te iubēte : sed uulneribus illis nō fruent oculi : sed plus ē ut singultibus abeūtis aīx & cruore satieris : ut colapsū palpitantēq̄ uideas : ut me uidēte. Cōuēit iudices q̄ ipse diues hoc fecit : & q̄ ego uidi. Ratō sauitia ē ut aliq̄s corā me occidat : ppter quē occidit. Fidē ūfām iudices ne me ideo nō putetis uidisse qā nihil feci. Seruulox iste liberto rūq̄ dolor est occiso hoīe statī scire qđ facias : exclamāt : pcurrere fidem deorū hoīumq̄ testari : postea cū lachrymis uenire. Vultis pcussorem iuadā : Vultis fugientem sequar : Interī deficientem qs excipiet : cui se morientis iponet ifirmitas : Scis pfecto pcussor facinus ordiāre : disponere. filiū occidere corā pīre secretū est. Miseremini iudices. Igī ut hīc quoq̄ uelitis existiāre diuitis cōscientiā : q̄ cōtentus est ne de scelere queratur :

non hēt fiduciā hoīs: qui me sciat mētiri. Et qđ minus debetis attēde-
re: qđ si fateret: nō putat sibi saluū: ut itē neget. Dissimules licet: nō est
inocentiā metus cū timent aliena tormēta. Quid ait diues? Orbitatem
meā in tale genus usūq; cōuertet: si paterni doloris auctoritas faciūs im-
pingit alienum. Deīde nō ipse affers æculeos: nō ipse disponis ignes. Di-
ceres me hercle te uelle torqueri: ego scīdo uestes: tu itremiscis: ego ad
flagella nudo corpus: te facit palor exanimē: ego æculeos: ego posco flā-
mas: tu nō habes ī meo dolore patiētiam. Rogo qđ aliud faceret qui oc-
cidisset: qđ nunc agam miser: grām cōfessionis ante tormēta cōsumpsi.
Scio q̄to credibilius fuisset: si hoc statī inter ignes: inter flagella dixissē:
& multū de auctoritate primæ proclamatiōis amisi. nō est tamē qđ supua
cua putetis eē tormēta: quanq̄ dixerī quicqđ sciebam. Habeo adhuc ex
illo multa refferre secreto: quæ argumēta faciet dolor. Nō reffert an me
uidisse dixerī: tormētis hoc pbaturus sū debuisse mihi credi ante tormē-
ta. O quantope nūc inimice torqueris: qđ te corā iudicibus interrogo: qđ
hoc non pōt mihi fateri. Sed si bene gaudiī tui perspicio secretū: nō pu-
tas te negare qđ uidi. Arrogātissime percussor: euasisse te putabas: qđ il-
lud duo tantū sciebamus: Meis meis hoc ignibus nega: & dū me p singu-
los artus tortor itērogat: perfer saltē non credēdi patientiā: cū ego me
uidisse pclamem. Tu nullā afferas inocentiā probatiōem. Non potes ali-
ter absolui: qđ ut illud ego negem. Nec tamē iudices putetis solo me cala-
mitatū ambitu petere quæstionē. Dabo propter qđ me torqueatis irati.
Filiū meum illū singulis uobis uniuersisq; laudādū iuxta quē foelix iuxta
quē arrogans erā occidit. mea nimia libertas. ita ego te non æculeo effe-
ram: nō sup ardētes exuam flāmas. nūc me uindicas: nunc tueris. Modo
modo corā me filiū meū diues occidit fidutiā tui. Cōcurrīte omnes libe-
ri: omnes parētes urite lacerate hos primū patris oculos. Distrahite has
manus quæ nihil pro pereunte fecerunt hoc corpus: hæc mēbra: quæ de
cōplexu latronis uulnera nulla retulerūt. Siue hoc pœnā: siue uultis esse
dēmētiam debeo tā miser esse dū probo: qđ cū uiderem. Misere me si fas
est in quæstione mētiri. Sine dubio diues hoc captauit recusando quæ-
stionē ne crederet. Sed dura parumper animæ uidisti. Nunc infœlix ad
nos misera pietas redi. qđ fieri in ipsa orbitate non potuit: & uires quas
iprouisus abstulit dolor probatio restituet. Cum flāmis urētur nuda ui-
talia: nox illa occurrat: cū membra fidiculæ flagella laxauerit: rursus an-
te oculos sit moriētis unici uultus: hæreant uerba pcussoris: mādāta pe-
reuntis: filiū spectasse moriētē lōga præsētia est. Nescis infœlix sene-
ctus q̄ta tibi opus sit ueritatis contentiōe: ut pœniteat diuitē: qđ nō duos

occidit. Iam nunc tamen uobis iudices infirmitatem meā allego: cōmen-
do. si me forte fidiculæ flagella mutauerint: ego tamen uidi. si uocem in
aculeis: ignibusq; perdidero: ego tamen uidi. si totus undiq; dolor pa-
riter admotus occiderit: ego tamen uidi. Alioquin nisi hoc animo meo
nisi licuerit oculis: morerer hoc dolore: quo puto me posse torqueri.

Argumentum.

Eminī quibus erat pater & mater ægrotare cœperunt. Consultī
medici dixerūt eundem esse langorem. desperantibus reliquis
promisit unus se alterum sanaturum: si alterius uitalia inspe-
xisset. Permittente patre executi infantem: & uitalia inspexit. Sanato
uno accusatur pater ab uxore malæ tractationis.

Pro matre contra patrem.

Vamuis Iudices plurimū infeliciſſimæ matris aduerſis miſe-
rationis abſtulerit: q̃ ex duobus liberis pari deſperatōe lan-
guētibus alter euasit: & plarīſq; maxium dolorē prima frōte
tractātibus uideat̃ auuiditas gaudiō: ut modo ad totius or-
bitatis redacta patientiam iam nō ſit unius ſalute cōtenta: nō poſſumus
tamē affectibus ueſtris nō hanc primā triſtiſſimæ calamitatis allegare mē-
ſurā: quæ ex ipſa quoq; ſolatii ſui cōditione deſcēdit. Minus miſera que-
reret̃ de marito ſi ſanari nec ille potuiſſet: pro quo ē frater occiſus. Nūc
infelix par nō eſt dolori: nunc nō inuenit ulla ſolatia: ex quo ſibi uideat̃
filiū perdidiffe uicturū. Sup̃ impatientiam triſtiſſimæ orbitatis increſcit
q̃ intelligit illū non ſine ſanitate fuiſſe langorem. Nec perſuaderi miſe-
ræ pōt perituro laboraſſe fato: ī quo inuentū eſt q̃ ſanaret aliū. Capter
licet crudeliſſimus ſenex parricidii imanitatem metu maiore protegere:
non iuenio unde colligi poſſit: utrūq; fuiſſe moriturū. Ex duobus agris
nō periit: niſi qui occiſus eſt. Ante oīa igit̃ illud a uobis infeliciſſima ma-
ter petit: ne maximi ſcleris ideo decreſcat inuidia q̃a pati uideat̃: & reus
ex orbitate tantūdem. Nō perdidit filiū quiſquis occidit. explicat a do-
lore prēm: q̃ ſibi uideat̃ feciſſe rē maxiam & in locū iuuenis amiſſi ſubſti-
tuit de uanitate ſolatium. Alia eſt: alia cōditio matris quæ medico non
credidit: apud quā ſauiffimæ cōditionis imanitas fidē non potuit impe-
trare temptandī. Pro utroq; timuit: pro utroq; ſpauit. Facinus eſt eū ma-
ioris uideri pietatis: q̃ de morte filii putauit alterius uel certa ſalute tran-
ſigere. Sic debetis odiſſe prēm: tanq̃ duos occiderit: cuius nō interfuit
uter occideret̃. Eſt tamē ſanctiſſimi iudices qđ de crudeliſſimo parrici-
da queri poſſit nō ſola mater. Adiecit humanis calamitatibus ipſā ſani-
tatē & morborū lāgoriſq; uiolētā medicinæ cōceſſit. Filiū occidit (ſi ipſi

credit) fortasse moritur: & hominem cuius charitas debuerat ipsa despa-
tione creuisse: in hoc solum impendit ut tantumde superesset incerti. Non exonerat
iudices inhumanitatem saeuissimi patris: quod hac ratione credidit de languente filio rem
iudicatum: rem facere crudelē. Vnam rationem habet si ipse sanetur. O tristior indigni-
orque semper mensura calamitatum magna felicitas. Hunc cunctis fecit exitum illa
modo ciuitate tota conspicua mater: ille indiscretus ab utroque latere coitatus:
ille gaudetium dulcis error oculorum. Quid mihi mortem nuntiatis unius? Per-
didit misera geminos. Passi sunt enim langorem miserrimi iuuenes: sine dubio
pariter: unaque non fraternitate: non animae corporumque consortio: sed conditioe fra-
gilitatis humanae: quae sic extranei quoque duo languere potuissent. Non negaueri-
terribile: graue: & parietibus utique metuendum: de cuius tamen adhuc: ut par-
cissime dixerim: in medio quaereretur. Quid refert an medici consenserint utrumque
pituere: cum eundem dixerint esse langorem? Manifestum est de duobus non dixisse
uerum: quos de altero constat esse mentitos. Iam tamen iudices de tam perditam perniciem
tamen non queritur: quod aegros quos sibi uidebant explicare non posse: parietibus
crediderunt. Innocentior est simplicitas despare si remedia non noueris: & hanc
inocentiam malo probitate: ut langorem quem nescias tantum neges posse sanari. Ma-
ximi tamen uirores: & quibus artis suae soluendo non sit humanitas: si sciebant hoc
genus curatiois: & illud non indicare uoluerunt. Vultis & illos mentitos breuiter
probemus? Despauerunt de langore: cuius remedium (si patri creditis) alius inue-
nit. Siue enim iudices uanissimus nescientum uidit hanc patris in periculo libe-
rorum rigidam nimiamque patientiam: & hominem mihi filiorum langore sollicitum de
remedio generis humani: siue captauit & hoc uultu quandam artis muta-
torem imitari quod sanare non poterat: & ignorantiae pudorem tegere: magno
tentauit incerto: siue ut aliud uideretur dixisse quam reliqui uerba despatiois
incredibili uanitate uariauit: magnaque miseros parietes ambage suspendens
tutissimum putauit promittere: quod deberet nemo expiri. Causas quidem se di-
xit ignorare morborum: sed salutem spopondit unius: si licuisset alterum occide-
re lacerare perspicere. En cui pietas patris: cui credere sollicitudo debue-
rit. dixit se scire remedium quod nesciebat. Vultis intelligere iudices ni-
hil impatientia charitatis fecisse praeter: non retulit ad matrem. Adacta est a
morte filii uel sanitate discedere. Non propinquos consuluit non amicos:
sed sua tantum persuasione: medicique contentus: quod nocentius est: quam si
ipse occidisset: alterutrum potuit eligere. Dicat nunc parricida: quid fe-
cerit illud quod etiam de similibus tam paribus aegris in alterum despe-
ratio illa praualuit. Si medici non interfuit utrum occideret: Constabit
uiuere utrumque potuisse si interfuit: Constabit non eundem fuisse
langorem. Qualis fuerit illa curatio quod passus sit iuuenis in morte:

qua medicus parabat oīum affectibus : oīum cogitatōibus liquere credi
derim. Ideoq; parcimus auribus nris. Breuiter tamen lōgæ crudelitatis
explicāda scuitia est: ex oībus quæ ptulit leuissimū fuit qđ occisus ē. Nō
est qđ ueniam tristissimæ curatōis paret: qđ uidet in alio fratre explicata
pmissio. An alterꝝ medicus sanauerit: fortuna uiderit. Q uod negari nō
pōt: alterꝝ medicus occidit. Erūpit hoc loco mulier ifœlix: & tota liber/
tate pclamat. Redde mihi inqt marite filiū meū quē tibi parit medicoq;
cōmisi. Hic est ille noster ifanabilis : recipe quē mihi credidisti: ille mori
turus: hic quē pmiseras medico: si maluisset occidere. Vides qđ profece
rit anxia uota pietatis sollicitæ preces. Dū iā frigidi pectoris calorē sup
positis reuocāus uberibus: dū frigētia mēbra cōtinuis osculis & spū tre/
pidæ mris aīamus : dū labētes oculi ad nras exclamatōes nrosq; plāctus
admissa paulati luce laxant: dū multa mētior: multa pmitto: & frēm di
co sanatū: respexit ad uitā: cōualuit euasit. Nō tamē iacto pietatē: nō ar
rogo mihi psperæ curatōis euētum. Q uid hūc sanauerit uis scire breui/
ter: qđ potuit utrūq; sanar. Pudeat nos o iura legesq; miserrimi sexus do
lorē his clusistis angustis. Ita maritū qđ occisus est filius malæ tractatōis
uxor accusat. Perdiderunt legis huius auctoritatē quæ ad illas uxorias
querelas matrioniorꝝ solēt deferre delitias. Ego illā datam miseris tantū
mris puto potestatē: ab iniquo cōiuge explicare diuortiū & cōtra ma
ritales tuet iniurias: ut nolis prastare patiētā. Illis succurrit quas nefas
ē abire discedere: quas ī pessimi cōiugii durꝝ perpetuūq; cōplexū: cōiūm
pignoz nexus arctauit: quæ malos maritos pariter & p̄res nec reliquere
nec ferre sufficiūt. Facinus est ideo euadere maritū qđ dānaret: si de illo
miore dolore quereret. Itaq; ipudēter facit qđ pro detractō matrōæ cul/
tu negatoq; cōitatu fastiditis noctibus: pulsataq; facie filiū cōplorat oc/
cisū. Sileo adhuc illa p quæ parricidii creuit imanitas. Occisū filiū obiū
cio puta luxuriosū pditū: nocentē: figite hoc p̄rem ira idignatōe fecisse.
Q uantū facius sit filiū occidere: nemo magis fateť: qđ qui uult uideri se
illud fecisse p filio. Et qđ iudices: uel ex hoc totus aīus mariti: tota tri/
stissimæ cōiugis calamitas pspecti pōt: qđ se negat matri cōmunium libe/
rorum debere rationem. Placet ergo mortales: ut de hominibus in quos
plus ex harum sanguine: ex harum transit anima : non habeant partem
nisi tantum doloris. Solos ergo cōmunicabit misera planctus: & ab om
nibus consiliis : quibus ordinatur iuuēta uita disponitur : extranea ui/
litate seposita circa mcerores tantū lachrymarumq; consortium orbita/
te iūget. Si me hercle fas ē existimare utri plus parēti debeat ex liberis:
nō improbe totā potestatē sibi uēdicabit affectus qđ decē mensibus ante

nr̃am incipit diligere notitiā. Et cū uos p̃res gaudiū primū faciat ocu-
lor̃ ante sūt consciētia m̃res. Facinus est ideo tantū illis minus licere: q̃a
minus facere sufficiūt. Vos estis qui crescētes adhuc ī peregrinatōes: qui
iā adultos ī castra magnor̃ parentū uanitate dimittitis. Erubescitis desi-
deriis: tanq̃ īfirmirate: & unde uelocissimus trāsitus ē ī rigorē: uultis li-
beros amare patiētia. Quā multa ideo tantū de filiis facitis: q̃a licet: &
frequētius potestatis nr̃ae iactatōe: tanq̃ aliquo grauitatis genere delinq̃-
ris. Nō hēt orbitas uestra lachrymas sup̃ ardētes rogos tenetis incōcussa
rigidāq; faciē: itis obuiā consolatōibus: & qđ oēm modū feritatis exce-
dit: captatis ī magna calamitate laudari. Quicq; ergo erit qđ de cōmu-
nibus pignoribus: nō parī mēte: parī impatiētia: uel si necessitas postu-
let: parī rigore faciatis. Mali tantū patris itereſt: ut matri minus liceat.
Sane credat uobis circa regēdas cōmuniū pignor̃ mētes sexus īfirmior:
uos mores: uos uitae genus: uos matrimonia ceterosq; actus ur̃a persua-
sione firmetis. Nūquid arrogās cōfortium: nūquid īpotens societas est:
liberos cōes esse languētes. Si quis imo pudor ē: cede nūc tota potestate
matri. Illius sit ī agrī thoro proxius locus: hāc adhibeat fomēta: porri-
gat cibos: si qđ impatiētia: si qđ flagrantīū uiscer̃ poscit infirmitas: ma-
ter neget: mater idulgeat. Illas quas imodicus ardor discutit uestes: hāc
super fatigatos reponat artus: illas iactatas toto lectulo manus: sedulo
contineat affectu. Frustra captas uideri ultionem magnae charitatis: ab
omni curae ratione sepositus. Cum circa curationes liberorum non con-
sentiunt parētes: curatōis est culpa nō matris. Quid qđ filiū occidit in-
nocētem: cū nihil obiicere: nihil poterat irasci. Filiū (si ipsi creditis) pro
fratre mori paratū cuius suprema ferre nō poterat. Nouū iudices & in-
cognitū rebus humanis audite facinus. Iā parricidiū pietas: charitas: &
impatiētia orbitatis admittit. Malo odiū: querelas: execratōes: q̃ ut q̃s
liberos affectu quo seruant occidat. Quid reſfert an p̃ hoc alterius filiū
aīa redimat. Si parricidiū fas ē ullas accipe causas: filiū p̃pter se tantū
d̃bet occidi. Adiciite iudices imāitati: qđ occidit agrū. oībus eqđē mor-
talibus maiore credideri de lāgore uenire reuerētiā: & illoꝝ quoq; quos
iter supplicia pereūtes auido spectabāus assensu: iuxta ualitudīes tamē
morborūq; uiolentiā quodam inocētiā fauore miseremur. In carceribus
& in illa profūda nocte p̃enar̃ religiosius ille anhelī pectoris palor īspi-
citur. nō sic confundunt obuios grauib; cathenis colla stridētia & diu-
tino squalore cōcreta facies: ut ille quē ad singulos conatus: gressusq; la-
bentem uix trahit impellitq; longus ordo uinctorum. Et inter tot desti-
natos: totq; perituros: omnium tamē in se retorquet oculos unus ager:

Q uid ais? tu illum quē nunc nefas est castigare reprahēdere : cuius auri
bus parcere debuerunt mitiora uerba : si qd negares uidereris occidere :
ferro uulneribus aggredere? Non pōt hinc tibi uenire defētio : ut hoc
sis p alterius salute cōmētus. Inter duos liberos pari despatōe lāguētes :
da bonū p̄rem : nō prapōderabit alterutrū : nō elliget : sed ut icertū orbi
tatis euadat : ipse moriet̄. Téptat hoc loco iudices crudelissimus senex
excusatōem temeritatis suæ de medicorū trahere cōsensu. Despauerāt in
quit de duobus : sed ut incertū orbitatis euadat : sepono paulisp̄ imanita
tē patris : q credidit : & de arrogātissimæ psuasionis hoibus queri de to
tius generis hūani noīe uolo. Quā multas artes misera mortaliū sollici
tudo fecisti. fato uiuimus : languemus : cōualescimus : morimur. medici
na qd prāstas : nisi ut iuxta te nemo despet? Dicturū me putas : nō credo
renūciantibus : nō accedo cū deserunt : reliquuntq; languētes. Ego uero
medicis nō credo spantibus. Aspicite maiorem partē generis hūani : & si
me iterroges illā robustiorē : illā adhuc ī prima reꝝ naturæ ueritate uiuē
tem : nullos artis huius nouit antistites : nec minus tamē belloꝝ uulneri
bus : morborūq; medet̄ incurfibus : nō disputationū uanitate solerti : sed
expimētis : & inuicē p similes dissimilesq; casus obseruatōe ducēte tradi
ta ratōe succurrit. Nō medicina sanat : sed quicqd uidet̄ sanasse medici
na est. Quo uultis aīo ferā : q; ars q̄tum dicitis inuēta pro uita : si displi
cet : auctoritatē formāq; captat : ut lōge uentura suprema prospiciat : ut
adesse fata denūciet : quæ nec timent̄ : & maxia sciētia pars eē cœpit sa
nare nō posse. Quisq; ne ab hoīe qui adhuc loquit̄ : spirat : intelligit : sic
recedit : quēadmodū relinquit̄ exanime corpus & ibi finē uitæ putabit :
ubicūq; sciētia substituerit īfirmitas. Si fragilitatē mortalitatis icertosq;
uelimus existimare casus : tantūdem piculi hēt oīs æger. Iniquissimū est
despatōes uocari : quotiēs remedū medicina nō inuenit : & angustias siue
artis siue mētis humanæ : ad inuidiā refferre fatorū. Nihil magis itereffe
oīum puto q̄ ut spes pro hoīe tā longa q̄ uita sit. Vnde putatis tardos fu
nerū apparatus? Vnde q; exeqas plāctibus plāgore : magnoq; semp̄ iquie
ramus ululatu : q̄ q; facinus uideret̄ credere tā facile uel morti? Vidimus
igit̄ frequēter ad uitā post cōclamata suprēa redeūtes. Plæriq; cōualuerūt
negligētia bono. Quosdā explicuit qcqd alios fortassis occidret. Hos
dulgētia temeritas : illos adiuuit despatōis audacia. Dat̄ fortassis huic
arti p̄spicere morbos : pfutura meditari : sed unde sciet q̄tum iter uiscera
latet̄q; pectoris sinus : unicuiq; aīæ natura cōcesserit : quā proprietatē
spūs : quā corpus accepit? Non tā uariæ mortalibus formæ : nec ī uultu
bus nr̄is sedet tāta diuersitas : q̄ta latet in ipsis dissimilitudo uitalibus.

Inenarrabile indepræhensibile est quicquid nos elementorum uaria cōpago formauit. Et p ut i nos plura seu rariora de terrenis seminibus cœlestibusq; coierūt: ita uel duramur tacita ratōe uel soluimur. An despantibus credi debuerit uos existimabitis. Qui negarit agros posse sanari: nec i hoc probauerit q euasit: nec in illo quē non langor occidit. Iustas me hercle hēret mulier cās querelæ: si noua icognitaq; ratōe uel utrūq; seruasses. Nunq̄ ex magno uēit affectu icredibilia uel pfutura tēptasse: & i re quæ plus de icerto hēt: temeritas expimēti solā probat despationis audaciā. Quid refert cuiusq; sit cōditionis ager: q̄tum adhuc spei quantū uideatur hēre de uita. Sacrosancti sint parentū metus. Dii nō sinant: ut ex liberis uilior incipiat eē periturus. Medici despauerūt. Quid istud ad patrem? Spera tu: iube spare mrem: Tuis potius affectibus: tuis crede uotis: & hoc de parricidii facilitate ē: circa filiorū langorē ad despantes potius accedere. Fidē habes hoibus quos mētiri alius affirmat: cōtra quos iterū credis uni præsertim. Pessime hercle de tua feritate sentire: si i quacūq; filii curatōe non adhiberes, p̄p̄inuos: nō interrogares amicos: nō respiceres ad matris aīum: nō hanc primā impatiētiam: nō hunc cōsulis timorem. De nullo filio minus debet soli sibi pmittere pater: q̄ qui uideatur utiq; moriturus. Fratres inq̄ & gemini erāt: ideoq; credibile est illis eundē fuisse langorē. Rogo quis i ullo mortaliū ferat ignorantia pariter & affirmatōem? Quisquis nescit qd̄ genus lāgoris sit: non pōt scire: an idē sit. Nihil iudices i rebus humanis uoluit eē reꝝ natura tam simile: q; non aliqua proprietate secerneret. qd̄ refert an ex iisdē prima illa duorū corporū animorumq; cōpago seminibus oriatur? Sibi quisq; firmat: sibi quisq; cōponit: & duo plures ue fratres nascunt̄ fato singulorū. Hāc ipsā indifferētiā quā mirant̄ occursum: stupēt ciuitatis oculi: parentū tamē agnitio dignoscit. Separauit noticia nutricū: & fallētibus notis: est rursus qd̄ faciat ipsa similitudo dissimile. In plarīs q; quis sit idiscreta facies inuenit̄ tamē alius oris sonus: hitus: icessus: sed ut ipsa cōsentiant: diuersa mēs cōtrarii mores & uitæ genera rixātia. Quid q; nō eandē esse naturā gemiorū probat etiā fortuna dissimilis? Hūc præssit paupertate perpetua: illū ispatis opibus excoluit. Illius p̄ titulos honores: illius p̄ ignobiles obscurasq; sordes totā duxit ætatē. Simile est qcq; accipiūt ex hoīe: dissimile qcq; ex fato. Nec. n. tā parit̄ i lucē d̄ maternis exiliū uisceribus ut illos eadē origo signauerit. Quātū putas iterfuisse tempis: dū primū uteri pōdus egerit̄: dū parūp̄ exonerata uitalia altero rursus hoīe laxāt? Breue fortassis exiguūq; uidat̄ imortalibus oculis: sed si terrēa mēte p̄spi ceſ uelis orbis huius uastitatē: scies multū eē q; iter duas trāscurrat aīas:

Voluit sup nos huius cœli syderūq; cōpago: & præcipiti per procliue de
cursu: totius diei noctisq; breuitate emēsus oriētis occidētisq; cursus: di
uersi sydeg: i primo statū ortu rotato se rursus axe cōsegtur. Hoc tu par
credis eē spaciū: qđ diuersis pariter rebus ipletur? Quantū inter illa trā
scurrētis horæ momēta nascit perit. Igit quādo unq; peregrinati sūt una:
militauere pariter: qđ nō diducti separatiq; fecerūt: quando illos lāgor:
quādo suprema iunxerūt: & quādoq; sit necesse est. Alteri ex geminis q;
pariter lāguerunt nō sic accidit: quomodo fratribus: sed quomodo duo
bus. Non eodē fato lāguere gemīos: quēadmodū uultis breuius p̄bem:
q̄ q; nec uterq; occisus ē: nec uterq; sanat? Sed fingamus hoc esse ueꝝ q;
despauerūt medici. Relinque nobis pater inocētiam calamitatis: salua
solutia sint de liberis: quos tibi uideris nō perdidisse nisi fato. Quis ex
parētibus nescit hac se mortalitatis p̄create lege? Sed idigni exitus supra
orbitatē sunt. Ideo magis flemus illos quos bella rapuerūt: hausit incen
diū: naufragia merferunt. Fortius feras iter assidentiū manus: iter suorū
officia labētes: cū inuicē oscula: cū se satiauerē sermones: cū data supre
ma mādata sūt: & se scit pietas oīa fecisse pro uita. Igit ueꝝ dixerī illos
morī: credimus hos p̄ire. Nō inuenio quēadmodū excusatōem pater de
cōsensu possit accipe medicorū. Hoc est qđ oēm cōparationē feritatis ex
cedit. Filiū pater propter hoīem quē non putauit posse sanari occidit.
quantū monstri portētq; genus es. habes parricidii paciētiam: nō habes
orbitatis. Ita demū potes ferre filii mortē: si facinus adieceris. Tu occi
dis quia desperauere medici. Quererer me hercle: si reliquisses: si quid
de cōtinuatione curæ sollicitudo laxasset. Nihil ergo plus facies: q̄ illi q;
nunc plures circūeunt fortassis agros: quos detrahit: quos aduocat alia
curatio. Filios saltem cōmitte uel matri: de fortuna quera: diis faciat
inuidiā mulier quæ ferre nō potest: q; uideris desperasse. Nunq; ex hoc
ratōes reddes: q; occideris. Quis hanc iudices impudentiā ferat: tēptat
pater ut & huic rei credatis q; desperauerūt oēs: & q; sperauit unus. No
stræ quidē querelæ sufficit nō conuenisse medicos: & cū inuentus sit qui
cōtra sensum desperātium genus aliquod sanitatis afferret: fas erat iudi
ces ut adhuc inueniret alius q; lætiora & utiliora promitteret. Hoc nūc
me queri putatis q; in re de qua credere nec oībus debuisset accessit unī.
Non itereſt an supsit remedium qđ tēptare nō debeas: & ubi tantūdem
periculi spes quantum desperatio habet: melior exitus est: qui facit mi
seros innocentes. Quid inuidiam prioribus medicis paramus? Nemo
magis desperat: q̄ qui se negat nosce langorem. Quid ais pater? Ita te/
cum quisquam sic audet agere de duobus filiis: tanq; de duobus agris?

Tu ex geminis alterꝝ occidēdum dabis? Non ferrem si sperare expositu-
 rus auderes: si cōtentus esses educaturus alterutrū: nō ferrem a pirratis
 captum filiū: alterius uicaria seruitute redimētem. Tu de orbitate facies
 uires: & casū singulorꝝ per utrūq; diffundes? Parricidium uocare si pro-
 mittēte medico q; sanaret unū: posses elligere peritūq;. Pene crudelius ē
 gemiōs diuidere: q̄ perderē. En sciētia cui debeat credi. negat se scire cau-
 sas lāgoris: deīde pmittit quicqd licere nō deberet nec itelligētibus. Oc-
 cidā inq; deīde sanabo. Memineris pater ī hac cōditione prius eē ut oc-
 cidas. Nō est tāta pietas seruare filiū: q̄tum faciūs occidere. Tu nūc hoc
 loco putas profūdā artis eē secretum? Verba tantū despationis iuoluit:
 & homo cautissimā uanitatis captat illā nouissimam circūire breuitatē.
 Vides q̄ta promissum suū expimentumq; caligie medicus iuoluerit. nūq;
 cōstabit: an fuerit lāgore moriturus æger: qui aliter occidit. Non noui
 inq; lāgoris gēus. Post hāc uocē me hercle nō deberes cōmittere ægros:
 etiā si uellet expiri potionis haustus: ciborꝝ fomentorūq; nouitates. ne-
 scio iquit: sed si pmiseris alterius aperire uitalia: pectus effrigere: reme-
 diū fortassis inueniam. Iā excusatus es medice matri: spasti ne tibi crede-
 ret. Differo paulisp: q; de fratribus: q; de geminis: q; pater hoc fecit: nō
 cōsentiēte matre. Publico potius mortalitatis cōtendo noīe: nō debere
 genus istud curatōis admitti. Actū est uelut de genere humano: si nobis
 pro salute ægri opus ē morte hoīs alterius: & pene ratio sanitatis iterci-
 dit: si cōsummit medicīa tantūdem. Ego quēq; dicentem ferā: ut inueniā
 ualitudinis causas: date mihi aliud corpus: alia uitalia: occidā deīde sa-
 lutaria queram: profutura meditabor? Ita nō facilius est nosce lāgorem?
 Quæ hāc est ipudentia crudelissimæ uilitatis? Acgrū placuit occidere:
 ut iueniret: cur non debuisset occidi. Nullū sanctissimi Iudices natura
 morborꝝ gēus solis uisceribus abscondit: & quicqd causas ualitudinis de
 uitalibus trahit: in corpus emanat. Inde palor: inde maties quæ ad in-
 teriore dolorē superposita cōsentiūt. Nō inuenio cur hoīem uulneribus
 exgras: cur remedia quoq; uitalibus p corpus imittas: & ī latētes meatus
 hāc qbus tegimur medicīa discīdat. Cur ergo nō eadē rōne lāgor admit-
 tit intellectū sui: qua sanitatē prodit? Abditos profūdōsq; morbos: aut
 citatior clausi sāguinis cursus: aut crebrior hancelitus laborātis aīæ inci-
 dat. crede de his ante oīa sensibus oculis tuis: & ipsos de qbus agit: mō
 singulos: mō pariter iterroga: cui potissimū parti graue tacitæ pestis pō-
 dus isiderit: unde prorūpat ī gemitus cōsciūs dolor. Medicus qui p hāc
 non pōt iuenire langorē: non iuenit nec remediū. Quid si aliqd sanato
 medicīa pōt præstare ratōis? Sufficit q; aliquādo iam facta ex unius hoīs

inspectōe: ad totius itellectum naturæ medicina p̄fecit. Quid allaturus
huic ægroto est: qđ nō tot sæculorū: tot languētium expimenta deprahē
derūt. Vis tu potius hac audacia: qua secreta lāgoris exq̄ris remedia tē
ptare. Breuior uia sanitatis humanæ propior nr̄æ salutis utilitas ē. Si ui
scerū nimius ardor stricta circa se mēbra durauit: adhibe remedia laxan
tia. Si fluitat nimis æger humoribus: præsto sint per quæ præssis clusisq̄
uenis ī nouas uires corpus arefcat. Si paŕ prodest abstinentia: rursus ci
borū qualitate foueat. Si spiritus receptis præmit̄ alimētis: ad puriores
meatus ieiunio fameq̄ tenuet. Cōtigit tibi magna expimentorū materia
medice: ægri duo & lāgor idem. Nō est opus ut expectes q̄do sup̄ unius
hoīs patientiā explicet p̄futorū magna diuersitas. Potes expiri pariter
eadē cōsentanea: diuersa: pugnancia. Nulla ratio ē uulnery sāguinis su
premorū. Q uēadmodū sanari debeat alius æger: scire non possis nisi ex
hoīe sanato. Quid q̄ etiā ut idē ualitudinis sit gēus: necesse ē tamē duo
rū corporū diuersitate uariet. Nunq̄ ī alienis uisceribus iuenias totū qđ
de altero quæras: & alius langor ē: alius æger. Cur maxium nefas alteri
us filii salute defēdis. Homo ī quo sola querit̄ causa lāgoris propter me
dicū occidit. Adice q̄ nec deprahēdi ex sanato pōt ullius cā langoris:
quicqđ nos ī uitia morborū a naturali sanitate cōmutat: facit aut nimii
sāguinis pōdus exestuās: aut sup̄fluēs calor: aut ultra naturalē modū hu
mor exundans: aut spūs per tacitos meatus: nō solita laxitate discurrens.
Q uid horū si uitalia ferro uulneribusq̄ refecent: saluū pōt esse languēti
bus: cū cōpræssi spūs laborē protinus ille referati pectoris meatus emit
tat: sanguis idē pariter deprahēdat̄ egrediaturq̄ uulneribus. An fas pu
tatis ut suā seruet̄ uiscera nudata faciēs: ut nihil perdat ex priore natura
illud pectoris uitæq̄ secretū: cum admisit oculos. Plurimū in nobis etiā
timore mutat. Q uantū affert sollicitudo: gaudiū: dolor: & aliquis subi
tus affectus. Q uotiēs dū ad curatōem praparat̄ æger: dum cōponit̄ ad
sua remedia corpus: medentiū manus aīa destituit. Iā uero ad singulos
ictus: & lōgissimas uulnery moras q̄tum ex toto hoīe cōuertit̄ clamor̄ ge
mitu. Necesse est oēs perire q̄bus cōtinet̄ uita cās: quotiēs uita ipla con
sumit̄. Et cū hoīe q̄ propter itellectū langoris occidit: ipse quoq̄ paula
tī langor emorit̄. Differ saltē pater hāc crudelitātē: quicqđ ex filio facis
facies ex cadauere. Si pōt deprahēdi langor dū occidit: facilius cū occi
derit. Interrogat̄ me hercle hoc loco libet: utrū me piturū p̄ an medicus
elegerit. Negauit sua itereffe quē occideret: hoc si & alter pissit: p̄baue
rat utrūq̄ fuisse piturū. Cū cōualuit p̄bat utrūq̄ fuisse uicturū. Ad sæuiss
imā curatōem potuit ægrū facilius me hercle explicat̄: si eēt unici pater:

Sufficit ergo cōparare decernere: nū itē ille tibi preciosior: ille melior
 incipiet cē uicturo. Vbi est impatiētia patris qua uix dimittit cadauer in
 rogos: qua corpus exanime detinet amplexu? Dii imortales q̄ scia q̄ cru
 delis ē ista cūctatio. dū deliberas: dū unumquēq; detractas: parricidiū
 i utroq; consumis. Duorū uilitate fit ut ex fratribus possit alteruter occi
 di. Nunq̄ iudices res tā orribilis iauditāq; feritatis admissa ē. Filiū pro
 pter eū pater occidit: quē etiā ipsū poterat occidere. Transfert iudices
 reus i medicū electionis iuidiam. Ille inqt existiauit: ille decreuit. Ergo
 manifestū est nō parē fuisse lāgorem. Ex duobus agris plus habuit spei:
 ppter quē debuit alter occidi. Recede paulisp̄ mulier ifœlix: filii tui no
 bis referēda curatio est. Fœlices agri q̄ langore moriunt: qui supremos
 hanelitus iter suorū amplexus: iter suorū alloq̄a posuerūt. Vt erat iuuenis
 primo ipso cōparationis icerto: mox electiōe cruciatus abacta est a peri
 turo primo mater: & mō sœdula ministeria seruorū repente mutata sūt in
 mortis officia. Detrahunt timētibus uelamēta mēbris: & ut grassaturas
 manus totū corpus admitteret: nudat miserabilis ac deflēda maties. To
 to deide tēdit thoro: & ad imobilē rigidāq; patiētiā per oīa lectuli spa
 tia duraturus exponit. Accipit carnifex ille telū: nō quo dextra statit to
 tū uulnus iprimeret: sed qd̄ leuiter paulatīq; descendēs: aīam i confinio
 mortis ac uitæ librato dolore suspēderet. Hæc exoratio: hoc fuit peritu
 ri iuuenis alloquiū. Fortiter dura: patiēter admitte: sanabit frater. Nō
 ē q̄ exanimeris metu: dolore deficias. Caue uiscera exclamatōe ne laxes
 hanelitu gemituq; cōcutias: ne remediū pereat alienū. Passus ē miser di
 scurrētem p oīa referati pectoris improbū uagæ artis errorē. Cōtentū fuis
 se medicū toto hoīe discentē putatis aspectu? Aegesta sœpe uitalia: ptra
 ctata: deducta sūt: fecerūt manus plura q̄ ferrum. Stat iuxta medicū pa
 ter aptis uisceribus inhians stillātem aīæ sedē cruētis manibus agitantē:
 ne festinet hortatur: iubet altius diligentiusq; scrutari: iterrogat: dubi
 rat: cōtendit: affirmat: & accipit de filii morte rōnem. At mulier ifœlix
 clusis aduoluta foribus: cruētūq; secretū toto corpe effrigens: uelut sup
 busta: tumulosq; clamabat. Audi miserrime iuuenis: si qs tibi adhuc su
 pereest sēsus: exaudi nō pmisit hoc mater: crede orbitati meæ: lachrymis
 nec frater uellet hac rōne sanari. Inter hæc afficiebat miser haustibus: de
 tinebat alloquiis: cōprimebat residuus cruor: cludebat apta uitalia. Ne
 mo unq̄ tā noua ptulit cōmēta sœuitiæ: q̄ tanq̄ sanaret occisus ē. Ite nūc
 & quærite: an potuerit medico sanāte uiuere: q̄ tā diu uixit: dū occidit.
 Vos tūc putatis illius tantū lāgoris medicū quæsisse cās? quæsiuit quic
 quid nesciebat: & usus occasiōe rarissima: i oēm uoluit pficere nouitatē.

Dii immortales quātum infelix iuuenis aīa: quātum sanguinis quātum habuit ex uita: quod protulit ordinē longissimae curatiois. Vix aegre misero licuit mori: uix a cruciatibus suis aīa dimissa ē. Inuentum putatis eē langorem? Inuentū est illum potuisse sanari. Agendum cōmento tuo senex supbus exulta: hēs quod liberis: quod parētibus: quod imputare saculo possis: fecisti me dicū parricida meliorem. Libet me hercle itueri par illud: agrū uidetis hoīem qualē nō salutare medentiū manus: nō ars inuēta pro uita: sed dirri ferarū rabidique morsus: & aīalium fames satiata destituit. Hinc aliū in nouas uires recēsque robur redito uigore surgentē. Vultis scire iudices unde uenerit tāta diuersitas? Illū pater curauit: hunc mater. Quātū inquit misera ptuli laborē dū tam magnā foueo tristitiā. Non fuit mihi rixa cū morbis: nec cū repugnātis ualitudinis rigor cōtētio. Totus ī lachrymas mērorēque resolutus oderat lucē: respuebat cibos: fastidiebat haustus: & uitā parricidii pudore fugiebat. In omni pēlamarōe gemituque frater: ille diebus ac noctibus cogitatōes: ille torquebat oculos. De quibus tu agris impotētissima medicīa mētita es? Non fuit: nō fuit solo lāgore piturus: quē nō potuit nec mors fratris occidere. Quid igit inquit miserrīa scēminarū sauiissime senex ex hac recordatōe tristissimae orbitatis ad hos uultus: faciēque cōuerteris? Sine dubio filius ē: & post grauissimas denūciatōes redditus uitae. Sed ignoscat natura: pietas: nō ē solatiū matri unus ex gēinis. Felicior ille dolor ē: quod trāsigit saltē cū oculis: renouat accēditur: & ī his uultibus: illū quottidie putat uidere pēuntē. Sed & ipse gaudio redditae uitae lētitiaque nō fruit: nec se credere pōt charitate praelatū: quē medicus elegit. Sentit infelix cuius orbitatis unicus sit: quibus lachrymis pēfundant oscula: quae magnis pēfundisque suspiriis cōcutiat amplexus. Misera uerecūdia sanitatis īgratae: preciū sibi uidet fratris occisi. Cōuertit hoc loco iudices mulier infelix: & uelut ad quandā praesentiā amissi iuuenis: siue īquit tādē securitate mortis explicitus: ī aliquo sedis aeternae pudore requiescis: siue exclusus ac uagus: & iter fabulosa supplitia metuendus adhuc laceratōe: per stupētes horrētesque manes umbra discurre: audi miserrime iniquissimā matris cōploratōem. Nō quidē licuit mihi ī illud cubiculū cōditoriū tuae mortis irrūpere: nec supra carissima mēbra pēstratae matris uulnera tua tegere uisceribus. quod solū tamē potui: corpus quod medicus: quod reliquerat pater: hoc sinu misera collegi: ac uacū pectus frigidis abiectisque uisceribus rursus īpleui: sparfos artus amplexibus iūxi: mēbra dēducta cōposui: & dē tristi terribilique facie tādē agri cadauer imitata sū. Hoc est tamē quod de tristissima praecipue ferre nō possū. Propter frēm uideris occisus: nec tamen unquā cōstare poterit: an tu sanaueris fratrem.

Argumentum.

Abdicare & recusare liceat. Paupis & diuitis inimicorū filii iuue-
nes amici erant. Filius diuitis: cū in pirratas incidisset: scripsit
patri de redemptōe. Illo morāte pfectus paupis filius: cū apud
pirratas amicū non inuenisset: q̄a lanistā uenierat: puenit in ciuitatē in
qua munus parabat sub tēpus ipsū: quo pugnaturus erat diuitis filius.
Pactus est cū munerario paup̄ adolescēs: ut uicariis opis redimeret ami-
cū. Petiitq; ut si egeret paup̄ p̄r alimēta ei prāstaret: ipse ī pugna occisus
ē. Diuitis filius reuersus egētē iuenit paupē: palā coepit alere. Abdicat.

Pro filio contra patrem.

Eminē unq̄ iudices intra tā breue ætatis suæ spatiū plura ter-
ra mariq; perpeffū: q̄ quæ p̄xiā pegrinatōe uel tuli uel timui
uel uidi facilius ut op̄ior fides ē: cū ex oibus quos nouimus
mortalibus unus noīari me miserior possit quē infelice ego
feci. Tamē in hac quoq; oīa excogitātis in me fortunæ uiolētia cōfiteor:
nūq̄ hūc me cōcepisse aīo metū: ne post redēptū p̄ alienas manus filiū di-
spliceret patri meo misericordia. Illas uerebar magis iā non tacitas uulgi
opiniōes: q̄bus crudelitatis atq; sauitiæ reus pagor apud plērosq; s̄ctos
& graues hoīes. nondū excusare potui q̄ redēptus sū. Obiicit mihi orba-
tus senex: & ille q̄ mō saluo ēt filio cōtra diuitē steterat: amissis ī uno iu-
uene oibus bonis inimice domus supplex. Licet. n. totas aduocemus in
odia fortunæ uires: & unū egētē senē uniuerſa grā molæ calcemus: cō-
fitedū est tamē plus amici nocuimus q̄ inimici. Quī ipsa progatæ quot-
tidiana stipe infelicitis aīæ uidet quodā mō maligna clemētia. Quod enī
beneficiū est efficere ut uiuat orbus? Vnū tamē uel grauius crimē īfelix
hæc abdicatōis meæ fortuna defēdit: q̄ uix ad sustinendū spūm sufficie-
tes cibos p̄rsus tantū mortis īpedimēta auara manu dederī. Puto iā igno-
scetis oēs si plus prāstare nō potui iūito p̄re. Quāq̄ iudices oborīt aīo
meo nō unq̄ & illa suspicio: q̄ p̄rem nō alimēta uni senī parce uiuere assue-
to: nec liberaliter data: nec diu dāda ī offensā meā cōpulerīt. Quātulū
est enī facultatibus diuitis qd̄ sub p̄re sane tenaci filio familiæ supest. Ac
si foret maius forte momētū: q̄s tamē parēs tā durus est: ut p̄pter aliquā
īpensā carere filio uelit: q̄ ipse celatus sit: q̄ nō suæ misericordiæ paupē
cōmiserī nō rogauerī: q̄ prāsertī quicqd̄ unq̄ petii a p̄re exorauī? Sed ne
q̄ hoc ultio fulmiē castigari meruit: ī differēdis precibus uerecūda cūcta-
tio. Quī dū tēpus oportunū: faciles aditus: hilariorē aīum capto: iterī
uolui supeſse cui ignosceret. neq; īficior tamē fuisse me lētiorē: q̄ oportu-
it: tam & si hoc præcipue hēre uideor patris simile. Sed si ulla emēdatio

poenitētia ē hic ī publico uobis adhibitis rogabo. nō ego æs alienū luxu-
ria cōtraxi: nec p̄fusus ī uitia fortuna nr̄a male usus sū. Redēptōis meæ
preciū debeo. Si ī petro intelligā uerū esse q̄ quidā opinant̄: ambitiosū
p̄rem publicare uoluisse domus suæ misericordiā: ne uiderent̄ paupes tā
tū uitā inimicis suis dedisse. Si p̄seuerat ut porrectos egētī cibos mea fa-
me repēdat: & expulsū ab oībus bonis filiū similē faciat inimico: uereor
ne iniqs æstiatoribus īexplicabilis illius & sæpe reprahēsi odii culpa ui-
deat̄ penes p̄rem: q̄ tā facile irascit̄. Verū enī si placet fortunæ magis mo-
ribus dissidere: q̄ suis (nā & paup̄tatis ē propriū) q̄do alia deficiūt exer-
cere libertatē: & dū contēptus fama uitat̄: potētiores uel ambitiose offē-
dere: & nacta bonā cōscientiā magna fortuna īdignius imparē aduersa-
rium patit̄. Ergo cōseruit ut solet casus duratura lōgius a paruis initiis
odia: dū cōtumeliā humilitas facilius itelligit: dignitas grauius. Neq̄
ulla fuit æmulatio (quæ enī eē inter ipares pōt) sed fato quodā similis ex
diuersis causis cōtentio. Hic in irascēdo ptinax erat: ille ī cādēdo cotu-
max: quāq̄ nisi ultimā exprimere cōfessionē uicti utiq̄ placuisset: multa
iā pridē signa dederāt uenix finēq̄ pugna petētis. Nā quo ptinuisse cre-
dimus: q̄ paup̄ adolescēs relictis oībus solū me quē coleret: quē amaret
elegerat. Sine dubio a primis ætatis ānis iūxerat nōs potētissimus amor
ille puerilis: dū aut nulla erāt iter parētes odia: aut a nobis nō itelligebā-
tur. Post ductas tamē domos p̄seuerauit imo īpensius laborauit. Et si qd
mihi ī eo satis p̄spectū est: nihil horū fecit iūto p̄re. Quātū itelligere po-
tui: paup̄ sine dubio pudore credēdi ne dānasse cām suā uideret̄ simul q̄
nulla ipsi dabat̄ gr̄a uia: stare uisus ī suscepto circuitu: tamē quosdā me-
liores tēptauit aditus: & dū firma tandē pax īpetraret̄ filiū nobis obsidē
dedit. ac ne meus qdē offēdi uisus ē p̄r: certe nūq̄ reprahēdit: nūq̄ prohi-
buit. Nec clā feci: nec cōtumacē aduersus patris īperia unq̄ fuisse me uel
ipse rex declarat ordo. Nā q̄uis īfestū latronibus mare iussus itraui: neq̄
dissimulauerī magnas fuisse cās patri: cur hoc mihi imparet: qd̄ ipse fa-
cere nō potuerat. Ego & si nesciebā nō interrogauī: satis plena ratio fuit
p̄rem uelle. Foelix nauigatiū cōditio: q̄ procellas mō & sæuos tēpestatis
īcursus & albētes fluctibus scopulos: aliaq̄ picula tantū maris ptulerūt.
Ego miser naufragis iuideo: captus barbaris manibus nec tā nexu chate-
nax uictus: q̄ pōdere: iundatū carcerē tuli: & uicula matie laxauī. Quis
nō ignosceret oībus: q̄ post hoc exēplū nauigat̄ timuisset. Ergo qua una
spe misera trahebat̄ aīa: litteras de redēptōe scripsi p̄ri (testor deos) soli.
Quid. n. sentire uiderer de parētis affectu: si hoc īcolumi redēptōem ab
alio petiuissēm. Nā qd̄ unū mihi secundū p̄rem fortuna uidebat̄ parasse

præsidium: hoc sperare in illa sorte non poteram. Quid attinebat amico scribere: quæ sciebam non habere unde redimeretur? Numquam ne mihi dabit liberum tempus conquerendi apud patrem de amicis suis: qui proficisci uolentem retinere temptauerunt: qui pie festinatorem attulerunt moras? Profectus est tamen iuuitis omnibus: quod enim non hoc præstaret filio patri: nisi quod inter amicum antecessit. Illud non pericula maris: non infesti latronibus sinus: non uicinum meae fortunae documentum prohibuit. Minus hoc miror de amico. Illud est quod perferri nullis beneficiis possit: proficiscentem non retinuit pater. Immo si quod in subsidia uitae seposuerat parca frugalitas: id omne in impensas itineris contraxit & contulit. Infelicissime senex: sic egere coepisti. dicam nunc ergo per quos iuuenis præstatissimus nauigauerit fluctus: quos accesserit scopulos: quantos lustrauerit sinus. Faciliora ista putant qui numquam nauigauerunt. In omnia præceps sine respectu sui: quæ iam tunc apparebat uitae non parcere: adiit explorauit: & tamen ille quoque qui tanto festiabat sero peruenit. Audite audite Iudices nouam captiui querelam: iam miser apud piratas non eram. Alebat deuotum corpus grauior omni fame sagitta: & iter addita noxae incipiam contemptissimus tyro gladiator: ut nouissime perdere calamitatis meae innocentiam: discerem quotidie scelus. Hæc tamen omnia sustinui: tuli: adeo difficile est etiam sua causa mori. Et iam dies aderat iamque ad spectaculum supplicii nostri populus conuenerat: iam ostentata per arenam pituorum corpora mortis suae populum duxerant: sedebat sanguine nostro fauorabilis domus: cum me cuius: ut iteriecto mari non fortunam quisque nosce: non natales: non patrem poterat: una res tamen faceret apud quosdam miserabile: quod uideretur inique comparatus. certe enim arenæ æstibam uictima: munerario uilius steteram. Fremebant undique omnia apparatu mortis: hic ferrum acuebat: ille accedebat ignibus lamias: hic uirga: inde flagella afferebantur: omnes piratas putares. Sonabant clangore ferali tubae: illatisque libitinæ thoris: ducebant funus ante mortem. Vbique uulnera: gemitus: cruor: totum in oculis piculum. Si quid est in me abdicatioe dignum Iudices unum crimen agnosco: quod in hæc amicum meum misi. Est quidem felicibus difficilis miseria: uera existimatio: figurare tamen potestis qui tunc animus mihi: quæ cogitatio fuerit. Namque ex natura reddit in extremis tristis præteritæ uoluptatis recordatio: & mihi cum generis conscientia: cum fortunæ conscius aliquando fulgor: cum liberales artes: cum omnia quondam honestiora munera rio meo: domus: familia: amici: ceteraque uidenda in ultima mortis expectatio succurrerent: tenenti seruilia arma & ignominiosa morte perituro: tum (si ulla miseris fides est) quid horum omnium ignari agerent propinqui: nihil peius de fortuna mea suspicientes: quam quod scripseram. Illud tamen grauissimum: quod patrem qui tam diu non ueniret captum putabam:

Ego tota cogitatōe intētus ī mortem: expectabā cruentū illum cōfecto-
rem. Quis enī dubitet quid futurū fuerit si ego pugnassē? Ille quoq; oc-
cisus ē qui inter nos ut apparet fortior fuit. His cogitatōibus attonito:
& ī mortē iam pene demerso: īopinata subito amici mei species offulsit.
Obstupui: totumq; corpus percurrit frigidus pauor: neq; aliter q̄ si uana
obiiceret oculis imago mēte captus steti. Vbi primū lux redit: laxatūq; ē
iter uoci. Quid tu inq;: quo casu puenisti huc miser? Nūquid & te uen-
didere pirratæ? At ille cōplexus ceruices meas: effulsit ī pectus meum la-
chrymis solutus: ītercepto prope iam spū sero: iā trepidante me primā
uocē: & diu solā edidit: satis uixi. Vt uero causas itineris reddidit: & ue-
nisse se ad redimēdum īdicauit: & unde inq; tibi pecunia: nisi redistis in
grām: & te pater meus misit? Audite gētes: audite populi nō solita iudi-
cium nostrū corona circumstet: sed si patit̄ natura rerū: totus ad cognitio-
nem talis exēpli orbis circūfluat. Tacete priora sæcula: ī quibus tamen a
primordio generis hūani paucissima amicitia paria ammirabilia fece-
rat lōga tempibus nr̄is fides ītercepta. quicqd̄ hystoriae tradiderūt: car-
mina finxerunt: fabulæ adiecerunt: sub hac cōparatione taceant. Quis
crederet (si dubitari posset) īter duos amicos: quorū alterū immunē ma-
lorū oīs fortuna fecerat: alterū pirratis ac lanistæ tradiderat meliorē cōdi-
tionē fuisse captiui? Si diues eēm īquit: pecuniā pro te attulissē. Quod
unum paupibus præsidiū est: manus hēo: has pirratis daturus fui: has p
te ī pugnam uicarias dabo. Ignosce p̄ q̄ nimia contentōe affectus: pene
tibi orbitatis uulnus īpræsserim. Testor deos: non p me stetisse qđ uiuo.
Neq; enī ita me efferarat ludus: aut ī tātū durauerat aīum cædis lōga me
ditatio: ut eū amicum uellē occidi: qui pro me mori poterat. Vindicabā
fortunā meam: & adhuc necessitatis gladiator depugnare uolebā: neq;
ullis precibus poterā euinci: quanq̄ se non sup̄futurū alioquin minabat̄:
Idq; unum affirmabat interesse utrū uicarium mallem habere mortis: an
comitem. Non uici. Quid igitur actū sit quæritis? Duxit me ad mune-
rarium Iudices. Quas ego illius preces: q̄ pertinaces lachrymas: q̄ mise-
rabile obtestatōem uidi? Nemo unq; sic rogauit missionem. Trāsserunt
in illū detracta corpori meo arma: & male aptatis insignibus festinatum
par producit̄. Quid me admonetis supremarū amici mei precum: qui-
bus hæc alimenta caro empta: inopī patris senectuti petita: adiutorium
hoc ad causam putatis? Me pudet q̄ rogatus sum. Per hanc inquit mihi
lucem ultimā: per notissimam amoris nostri fidem: non sinas mendicare
parentem meum. Sustineas: adiuues: præstes affectū: si mereor tu sis illi
uicarius meus. Nec plura dicendi tēpus fuit: Iamq; suprema per galeam

dederam oscula : digressisq; in diuersum ministris permissus mars erat. O q̄ sollicitus spectauit: q̄ attonita mēte: q̄ simili corporis motu. Quo-
tiens ad infestum mucronē quasi ipse peteret me sūmissi. Quo-
tiens ad conatus erectus sum. O misera cogitatio: o crudelis natura metus: me-
rito tu amice pugnare maluisti. Facinus indignū: illum aīum: illum ar-
dorem nō contigisse castris: non bellicis certaminibus: ubi uera uirtus
nulla pugnādi lege prāmiū scribit. Quā uī praeliū iuaserat: iratus etiā
non tanq̄ aduersario meo: ad oēs impetus excipiebatur callide ueterani
gladiatoris astu: omnes conatus cōtra se erant: nec difficilem tamen sub
illo præsertim auctoramento habuisset missionem: sed noluit gladiator
uiuere. Igit̄ iam nudū corpus uulneribus offerens: ut totam prope mer-
cedem semel solueret: stans periit: cui licuit in patria: ī domo: inter pro-
pinquos: securo cōsenescere xuo: cui tranquillam sine reprahēsiōe age-
re uitam: Iacet cōfectus uulneribus: & primo iuuet̄e flore fraudatus pe-
riit miser fato meo. At ego qui debebar illi fortunæ: quē mors sibi desti-
nauerat: emissus ludo nocētior: q̄ uenditus: etiam uiatico illius ifœlicis
reuertor. Placeamus licet nobis fortuna nr̄a pater: pauperi soluēdo non
sumus. Si quā est fides iudices pudet me cōtra indicare mea beneficia:
nec uideor uobis ratōem posse reddere: qđ mihi tam par̄ obiciat. Re-
demptoris mei patri in precium meū orbo egenti: qđ præsstitisti? Quod
pirrata capto: qđ lanista gladiatorī exiguam stipem & cibos semp peten-
dos. Quantulum enī dari poterat: quod nō sentiret dominus tam curio-
sus? De hac re cōsedistis: hoc cōcitauit istā iudicii scēnam: panis datus
mendico: & dilatata hac ipotentia nr̄a opinione uidebamur amicos
ferro occidere: inimicos fame. Computemus totam istam meā luxuriæ
impēsam. Audite sūmam & misereamini si hos sumptus: ne diuitiæ qui-
dem sustinent. Tanti cōstat patri captiuitas mea cū tam caro redemptus
sim. Quo tandē patereris animo: si delicatus adolescēs præsertim splen-
didis uel ex ætate mores uel ex fortūa traxissem: & tempestiua cōuiuia:
& peruigiles iocos aduocata sodaliū turba: solutus atq; affluēs agerem?
Tantūq; impenderē quantū non posset te ignorante cōsummi? Quæ ta-
men ipsa boni patres libēter annis remiserunt: cū abdicatione dignū pu-
tes: ultimo patriæ potestatis fulmīe coercendū: quare mendico seni por-
rexerī: ut parcissime dicā qđ illi filius misit? Nō redēpta meretrix: nō æge-
stū cōuiuīis scēnus: nō lenonū parasitōzq; cara adulatio ī crimē uenit: ci-
baria senis nēpe unius ætate ac malis cōfecti. Hoc diuitias tuas cōcutit:
hoc fūdatā pr̄nis: auitisq; opibus domū exhaurit. Si tā auarus es: cōpu-
ta adhuc d' aliēo uixi. At hæc fortasse quæ circūstat iudiciū corōa: & oīs

ignara causæ turba magnū nescio qd & portento simile crimē expectat. Abdicas me pater tā cito? Modo tibi ex illa funesta peregrinatōe isperatus reuertor: unde ut uenirē uix optare potuisti. Nulla adhuc pro reditu meo soluta sūt uota: nō percussæ diis īmortalibus hostiæ: redēptori certe grām nō retulimus. At ego expectabā: ut desiderio icēsus affectus uix posset expleri: ut post infaustā profectōem uelut obiurgatus tāto periculo: nūq̃ me post hoc saltē peregre dimitteres. Vix salutatis laribus expellor: & apud plærosq; dubitari pōt: an admissus sim. At hoc agis ne quid tibi prastitisse uideat qui me redemit? Sæuus enī credo & īpius: & (qd̃ maximū oīum uitioꝝ est signū) ingratus beneficia patris nō æstimo. Fortasse cui uitā debeam nescio: nulla ē apud aīum meū memoria meritoꝝ. Misere me q̃ nō possum tantū soluere quantū accepi. Quāq̃ causas abdicatōis p̃r altius repetit: & ultra pegrinatōem meā ingrit: idq; ratōe duplici: primū ut reum quia præmere atrocitas criminū non pōt: turba cōfundat: deinde ut grauius uideat iudiciū patris: cū is damnet qui soleat ignoscere. Cur īquit cū ego inimicum hērem pauperem tu amicū filium eius habuisti? Volo iudices omni contentōe omīssa scilicet sic agere. peccauī: ueniam peto: & errare hoīs est: & ignoscere patris. Duxit me similis ætas: euicerūt officia: cœpit fides: amantē odisse nō potui. Nihilominus satis abundeq; pœnarū est: & si pietatē tuam bene noui: plusq̃ uelles datum est. Quantumlibet peccauerim: quid amplius iratissimus dominus exigeret? Ludo tibi satis feci. Nullū ne cladibus meis finē dari placeat? Parum est q̃ insanos pertuli fluctus: & sæuis tempestatibus cōmissus arbitrio uentoꝝ pependi? Parum est q̃ in nefarias latronum manus præda perueni: & (quæ ultima maloꝝ etiam seruorum conditio est) sine exceptione uenalis? Inde me si uoluisset emere: potuit inimicus. Parum est q̃ me diu in carcere pirrate retētum: quia redemptorem illis diuitem promiseram patrem in ludum uendiderunt tanquam decepti: q̃ quottidianæ pugnæ meditatione tam diu mori didici: q̃ compositus armatus inductus perieram: si melior amicus fuissē: nisi me noua uelut ī portu adoptata tēpestas paternis laribus extorrē: & necessarij quoq; uictus inopem circum ad alienas mitteret domos. Pudet enumerare calamitatum mearū gradus: pirratā: lanistam: p̃rem. At qui pars ista criminis Iudices mei nō defendi meruit sed laudari. Neq; enī reperio quid ī rebus humanis excogitarit natura prastantius amicitia. Quid cōcordia cōtra fortunam maius auxilium. Nam primū præter cætera aīalia induit nostris pectoribus quandā societātē: qua mutuo gaudē cōgressu cōtrahere populos: cōdere urbes edocuit: & cū mētibus nr̃is uarios īposuerit motus:

nullū profecto meliorē beniuolētia tribuit affectū. Quid enī foret hūa-
no genere foelicius: si oēs cē possēt amici? Nō bella: seditōes: latrocinia:
lites: cæteraq; mala: quæ hoibus ex se ipsis nata sūt fortunæ accessissēt:
Id q̄a nimīū deo uisū est: at certe honestis cōuenire mētibus: fidē colere:
amoris grām referre oibus tēporibus: oibus gētibus præcipuū & quodā
modo sacrū fuit. Neq; enī nisi optimis mētibus cōtigit: ut aut sic amare
sciant: aut sic amari mereant. Hoc ego crimen expauescā. Scires quāto
pere gloriarer pater: si cū amico meo ego redissem: nisi forte similitudinē
flagitiorū ductus: turpi me iunxerā iuueni: quæ uita sine dubio nomen
amicitiæ nō accipit: ita tamē ad paria ducēte natura uitia cōuenerant.
Obiice mihi amicū: & hēs maledicēdi materiam: gladiator fuit. Quare
amicus illius fuisti? Ita opinor pœnitet. Effert te lōgius dolor: & nimia
cōcitatus ira quo progrediaris nō respicis. Nō sentis p̄ hoc te mihi obi-
cere q̄ uiuā? Quisq; de illa amicitia queri pōt præter pauperem? At ego
inimicū habebam illius p̄rem. Decuerat quidē similitates: quas maximī
oīum mortaliū esse uoluere sapiētis: i his desinere i qbus nascerent. Nā
sic quoq; imodicas serit discordiarū fortūa causas: etiā si nō hæreditaria
subeamus odia ac diutius inimicitia maneat q̄ inimici. Tamē si qd ad-
uersus te cōmisit ipse adolescēs: sit hostis & meus. Si innoxius & oī uacās
culpa: charitatem mereri cupit: si nullius me amici filius ualidius amat:
qd tandē uis p̄ respuā & iratas obiiciā manus. In quoq; nō odisses pau-
perē: si te amaret. Inserit se & beneficiis certat. Noras adolescētem oīa
ultro præstātē: & sic me amabat quis tu eēs inimicus patri. Adiice si tā-
ta i adolescēte idoles fuit: q̄tam nulla unq̄ cognouere sæcula: si fides an-
tiq̄issima: & cū deorū coetu pmixtis iaudita tēporibus: si me semp habuit
cariorem spū suo: etiā ne despiciēda mihi rarissimi boni occasio fuit? At
ego perpetuā quandā mihi gloriā reor: q̄ ille cælestis aīus me potissimū
quē amaret ellegerit: ego sim pbatus tāto iudice. Me quoq; igit feret fa-
ma p̄ gētes & amici laudibus illustrior uiuā. Credet aliquis iudices me p̄
illo fuisse facturū. Cur cū inimici nos eēmus uos amici fuistis? Aliud hoc
loco crimē agnosco. Peccauimus enī fateor peccauimus: q̄ cū amici esse
mus: uos inimici fuistis. hæc iudices diutius exequeretur: nisi absoluta es-
sēt ipso iudice p̄re. Longū iā istius criminis tēpus ē: nūq̄ obiecit nūq̄ ex-
cāduit. Et qd hoc iter nos p̄ cōuenit nisi lōgiores repetis offēsas? Apud
malignos uidearis me iratus nō redemisse. Sed si qd ante cōmisissē odio
tuo dignū: potuisti me redēptū nō recipe. Manifestū est ergo te patiente
idest te uolēte amicū mihi fuisse iuuenē: & sane nō solus i hac fuisti sentē-
tia idē filio permisit & pauper. Atqui si pars hæc causæ: quæ cōfessione

lōgi silentii absoluta: hodie in accessionē criminis alterius deducit: pōt
apud uos impetrare ueniā: faciliior certe sequētium ratio est. Ille enī sane
fuerit inimici filius: hic iā ē amici pater. Nec ignoro iudices q̄ male ista
defensio de humano genere mereat: si adeo nihil ē per se misericordia:
ut nisi ulterior aliqua necessitas pudori uim fecerit: pro summo crimine
damnanda sit minus necessaria humanitas. Ergo si alienum & ignotum
tamen (quæ publica oīum mortaliū quippe sub uno parente naturæ co/
gnatio est) hoīem cibo forte iuuisssem: pœna dignū uideret seruasse peri/
turam aīam: & ignouisse rebus humanis: & respectu cōmunis oīum sor/
tis uelut adorato numini: & stipem posuisse fortunæ. Si hoc crimen est
laudet ergo crudelitas: nihil habeat pirratis lanistisq; prudētius. Ferant
sane profutura humano generi duo exēpla intra tam breue tempus pro/
pter misericordiā alter abdicatus alter occisus est. Quod crimen si fatē/
dum sit: nō aīum mihi ipse finxi: aut mea potestate regit affectus: i arbi/
trio formatis more oīum naturæ cōpositus: cū crimine meo natus sum.
Nam siue cœlestis prouidentia: siue irrationabilis casus: siue assignata
sydex cursu nascētibus nobis necessitas multa uarietate pectora nostra
distinxit: nec minus numerosas animosq; q̄ corporū dedit formas. Sunt
quoq; mentes etiā nocentium supplicia cōfundant: qui ad oīum sangui/
nem palefcent: Ignotum quoq; miseriis illachriment. Sunt cōtra qui ne
suos quidē misereant. Mihi mite pectus & molis affectus ad oēm cala/
mitatum cōspectum tremit. Noli me aestimare mea fortuna pater: nō ha/
beo gladiatoris aīum. Utinam quidē mihi causa pmitteret sic gloriari:
iuuenis cōceptus splēdidis parētibus: cū solum tā speciosæ fortunæ cre/
dere fructū posse prodesse: & cōtra uarios mortaliū casus: quasi portū
benignitatis apire cōcupiui quandā humanitatis ciuicā gloriā: peritu/
rum hoīem siue ille naufragio eiectus: seu spoliatus incēdio: siue exutus
latrocinio erat: naturæ patriæq; restitui. Paria tecū facio. R. P. qua pro/
pter unū ciuem perdideras. Hæc me magis decet ipensa q̄ uestis q̄ argu/
mētum: q̄ ubi laus emitt: ubi pecunia melius poni pōt: ubi fœnus bonita/
tis extēdit. Magna cōsciētia est. Fœlicitatē meruisse. Ignotus sane sit &
aliēus: qd fuerit ante nō quæro: post hæc erit amicus. Et hercle quo qsq;
plus pōt: quoq; latius patet ad fortunæ icursus: hoc magis cogitare de/
bet atq; respicere q̄tum i nos furtunæ regnū sit: q̄ i stabili sede hūana cōfi/
stāt. Nō me aurata laquearia: nec radiātes marmore colūnæ: nec graues
crustæ fecerit imemorē fragilitatis. Multa sæpe & locupletibus accidūt
sæpe i imum sūma decidūt. Ego uidi paupem auxilia diuiti deferētem.
Sed sane supbius existiet miseras longa fœlicitas: & alienū casum facile

despiciat securus fui. Ego quotiens auxilia calamitatis petere aliquē ui-
deo: nō possum non moueri fortuna mea. Succurrit mihi cōtinuo rēpus
illud quo ipse clementiā optabam. Ignosce pater: si penitus aīo meo hic
insedit affectus amare misericordiā miser coepi. Sed inimicus inquit me
us est. Nā quis nos tantope laudaret pater: si hoc amico prāstaremus?
Hæc ē celebranda uirtus: hæc animi suscipiēda moderatio: uicere iram:
& iter simultates quoq; meminisse hoīs. Vt Fabio maximo imortalem at-
tulit laudē ereptus ex hostium manibus inimicus: ut Tyberiū gracchum
admirata ciuitas est: Scipione in carcerē duci prohibito: Te quoq; simi-
lis animi magnitudo memoriæ dabit. Tuis enim opibus uiuit inimicus.
Quicquid est istud q; senex inops ex nrā domo accipit: si nō irasceris tu
prāstitisti: tibi hoc pulchrū atq; magnificū est. Nā ego si qd in prēm ser-
uatoris mei cōfero non sū laudādus. Neq; expectaueris hoc loco pater:
ut illa dicā: semp odiorū honestus occasus ē: & dū simultates nihil aliud
hēnt: q̄ nocendi cupiditatē: spetiosa i melius animi mutatio est: cū exem-
pli honore: Iunctaq; ex hostili pene cōcursu i affinitatē manus. Vnde tā-
tum misero boni ut inimicus sit? Aspice solū egentē senem oībus prāsi-
diis destitutum. Nō ne cōtumeliā fortunæ tuæ facis: si hunc odisti? Et
adhuc putas tua itereffe: ne uiuat? Nulla tibi cōtingerē maior ultio pōt:
q̄ si iā talis ē: ut illius ēt nos misereāur. Magna mehercle iā d ueteri æmu-
lo pœna supest: panē eripere mēdico: & grauissime p se fortūæ manu pō-
dus iponere. Age si perisset cadauer calcaſſes? Feræ mehercle generosio-
res iacētem transeunt: & reſeruati hostes: restitutæq; urbes maiora cau-
ſæ exēpla ſint: qd ſcio uictis etiā gladiatores parcunt. Poſt orbitatē poſt
ægeſtatē qd amplius pōt pati niſi qd optat? Vltior ne tibi aliqua ultio
quæreda est: aut aliqd rex natura peius capit? Quis nō te oīum morta-
lium inhumaniſſimū putet: ſi hoc aduerſus inimicū tuum ſaltē optaſti?
Si mehercle: iexpiabiles odiorū cauſæ & cōpoſitis quoq; fabulis ulterio-
res inimicitia fuiffēt: auſim dicere: ſi propter illū liberos pdidiſſes: Ac-
cipiēda tamen erat a fortuna talis ſatiſſactio: certe ad uitandā inſolētiæ
opinione quæ fere imeritam quoq; potentiā carpit: ne uagaret per urbē
inuidioſus mēdicus & calamitatis auctori criminis cās uulguſ ægereret
odiorū. Neſcio quomō oīs pro laborāte fauor ē: nec ullā ppetuam grām
ſeruat: niſi modēſta uictoria. Noſtra potiffimū clementia ſuſtineat: ne
ullius alii miſereant. Facilis ut aiaduertere uos ſpero iudices deſenſiōis
meæ curſus ē: anteq̄ incipiam hēre cām nimiū bonam. Hic iā conſciētia
trepidat: & oratio uelut iter binos depræhēſa ſcopulos: cū aliud obiicia
tur: aliud defendēdum ſit: hæret i dubio: cū beneficia mea cōputare nō

audēo, Cognouistis expositiōe causæ quāta quāq; excedētia fidem adole-
scētis optimi merita narrauerim. Hæc mihi oīa sine dubio ille præstitit.
Sed qđ iterest: debitor delicatus sū. Quid in hac parte defensionis agā
iudices? Dicā: refferre grām beneficiis uolui? Ita ne tandē aliquē mendi-
care amici prēm æquo aīo uisurus fui? At ille me redēit: cui nihil debui.
Dicā moueri ne suprēis amici mei precibus? Egregia uero cōparatio. At
ille mihi præstitit: qđ nō rogauī. Vtro me uertā? Tāq̃ honestū defēdā fa-
ctū an tanq̃ necessariū? Alterq; absolui facilius pōt: alterq; laudari rectissi-
mū opior: ueritatis iterest. Audi pr̃ alimēta ista quæ dōata ægēti putas:
q̃ti illi cōstēt. Si accepto captiuitatis meæ nūtio nullis precibus aductus
nullis epistolis uocatus adolescēs ad liberandū me uīculo pirratæ pfe-
ctus eēt: qbus tamē meritis pensarē: cū id mihi præstitisset qđ ego tantū
a prē sperauī. Intrare maria præserti tam recenti documēto timenda: &
latrones ultro quærere: & cū præter uicarias manus nihil esset: nauigare
uoto captiuitatis quis posset alius: q̃ qui paratus eēt p amico mori. Ma-
gnū hoc p se ac sæculo nrō uix credibile ludices: Illud uero omni prædi-
catōe maius ad redimendū me profectus est: cū mendicatusq; prēm suum
sciret. Atqui spare poterat futurq;: ut sine piculo suo redimeret nihilomi-
nus amicus: cū haberem diuitē prēm: sed noluit ipsū itineris apparatus:
& ne qua periret redēptionis hora præceps cucurrit. Proh fidē deum ho-
numq;: quēadmodū ad redemptōem amici festinat: etiā cuius pr̃ lentus
est. Terentiū quē iter cæteros captiuos secūdo punico bello Scipio affri-
canus uīculis exoluerat memoriæ tradidere maiores īsigni receptæ liber-
tatis pileo testantē in triumpho ducis eē cōspectum. Et ille quidē maio-
ris momenti accessio publicā senserat foelicitatē priuatī tamen debere se
putauit uictoriæ beneficiū. Quid me facere cōuenit qui p maria latro-
ciniis īfesta solus petitus sū? Qui lucē: libertatē: deniq; quicqd patri de-
beo: nō ignarus ut primo natalis horæ tēpore: sed uidēs: sentiensq; acce-
perim: nec solū donatus his bonis: sed sūmis periculis liberatus sū. Nō
ne me ex amici fide natū & tenacioribus beneficiisq; uīculis fatear eē cō-
strictū? Miserrime amice fidelissime ingrātū me moriēdo fecisti. Et q̃tu-
lum est qđ adhuc loquor de mea īfoelicitate de pirratis? Leuis est ista for-
tuna: hæ etiā nunc recipit moram. Solent expectare latrones redempto-
rem. In ludo fui: qua pœna nulla ulteriorem scelera nouerunt: cuius ad
cōparationem ergastulū leue est. Hoc si scisses pater affirmo pmitto cu-
ius pietatis es: nemo te antecessisset. Illa certū habeo expectas: ut dicā:
morabar inter sacrilegos: incēdiarios: & quæ gladiatoribus una laus ē:
homicidas inclusos turpiori custodia: & sordido cellarū situ: iamq; ī eam

ueneram fortunā: ut me uictū recipere nō posses: uictorē nolles. Aderat
hora supplicii mei qua nūq̄ morādum. Iam præbendus erat iugulus & fū
denda uita cū sanguine. Neq̄ enī dubitare de euentu licet: exemplar fati
mei uidi. Si me ab his iminentibus malis pecunia redemisset. Beneficiū
tamen potius dicerē magis æstimandum esse q̄ precium. Sed apud mali
gnos interpretēs posset uideri uel spē secutus aliquā uenturi tēporis: uel
præfētis uoluptatem. Hoc admirabile & uni tantū pietati refferēdum ē:
Dedit beneficiū quod nunq̄ reciperet: & cū amicum quē redimebat ha/
biturus nō esset: nihil aliud emit q̄ honestā mortis cōscientiam. Translu/
lit ergo in se fortunā meam: subiitq̄ nō solū fortiter: sed etiā libenter id:
qd̄ mihi miseræ putabat. Res dictū incredibilis gladiator dimissus: redem/
ptor occisus ē. Recepit pectore aduerso ferrū: & quasi quam emittebat
aīam in meū pectus transfunderet: & hoc uno tristis occidit: q̄ amplius
amicū uisurus nō erat. Eant nūc antiquæ cōditores fabulæ poetæ: &
se ad exortandā amicitiaē fidē magna quādā cōposuisse carminibus pu/
tent: si dixerit aliquos p̄ maria: terrasq̄ aspiorem fortunā amicorū tantū
secutos: aut principē gratiaē uisū in ulctionē interfecti amici inauspicata
bella gessisse: Nam iter fratres Illa quoq̄ maxie ammirabilis: tamē alter/
na mors est. Vna fingit coniuñx quæ iā perituri uitā mariti uicaria mor/
te sua redemerit. Adiiciturq̄ miraculo fabulæ fecisse hoc eā qd̄ non præ/
stitisset pater. En indubitabile sæculi decus: & fictis maius: ne moreret̄
pro me amicus: suū reliquit patrē: meum uicit. Et sane qd̄ profuisset fe/
statio patris: etiā si ad redimendū me prior forte uenisset: Hoc me præ/
cio nemo alius redemisset. Neq̄ uero plurimum fuit præstitisse mortē:
namq̄ interitū spetioso titulo bene uita pensat̄. Illud uero existimo gra/
uius nomen gladiatoris accipe: subire dominū lanistam: minus te amice
laudare: si uicisses. An ille aīus rediret ī celulā: ferret saginā: ministram.
p̄sonamq̄ deniq̄ sceleris: Mea depugnasti causa: tua peristi. Hæc tamen
oīa ultima fortunæ noīa: ut mihi detraheret iduit sibi. Venit ī harenā ho/
mo: nec sceleratus: nec ifœlix: & q̄do Iudices hoc audistis: Bonitate sua
gladiator factus est. Utinā iudices hæc quæ illi speciosa sunt: tā honesta
eēnt & mihi. Quotiēs ad ifœlicissimū respexi senē: cuius orbitate uiuo:
cū confectū cladibus & tantū pœnæ suæ residuū cōsidero: ueq̄ fatēdum
ē: pudet me precii mei: uideo senē meliore sui parte præsepultū: oīs etiā
spei supstitē: orbū destitutū. Illud tamē solatiū est: qd̄ nisi talē amicū ha/
buissem: hæc d̄ te dicerent̄. Huic patri iuidiosa quādā ut opior: & quæ
beneficii morte penset̄ crimīosa liberalitas cōtingeret egēti. Alioquī duo
egētes & circa oīum uel ignotoz domos stipē rogabius pariter. Si quis

grādis natu parēs est: miserebit senis: si quis iuuenis filius: miserebit adolescentis. Fortasse pderit mendicare mihi: q̄ ipse aliquādo egentem pauperem alui. Accipe satisfactionem ī quacunq; parte reꝝ naturæ es amice. carissime: nō excideꝝ mihi tua mādata: fortuna defecit opes auferunt: Quid unū mihi relictū est: en polliceor patri tuo uicarias māus. Quid uis porro faciam? Agrestia opera delicatior quod a fortuna non didici. Et quottidiani questus operis duobus egentibus non sufficit. Miserum me si exoluere fidem uoluero: fortasse mihi in ludum reuertēdum est.

Argumentum.

Alæ tractatōis sit actio. Quæ amissū filiū nocte uidebat ī somnis: indicauit marito. Ille adhibito mago icantauit sepulchrū: Mater desiit uidere filium. Accusat maritū malæ tractationis.

Pro uxore contra maritum:

Vamuis Iudices iter eos q̄ liberorū mortibus destituti: cūcta uota & præparatas spes ī senectutem ante se egerūt: id fere acerbissimū certamen cōflictatōis oriat: ut unus quisq; luctibus ac lachrymis suis credat accedere quādam dignitatē: si miserrimus eē uideat: hæc tamen fœmina neq; noto neq; publico genere miserabilis: nō impudēter iter cæteras matres: quæ aut unicos aut iuuenes pios filios pdiderūt: eminere & occupare quendā merentiū pꝛicipatum differētia nouæ calamitatis affectat: quæ sola oīum supra fidē infœlix: ī uno filio iā alteram patiē orbitatem. Priorē quidem illā ut cōmunē cæteris: Et fato accidētē fortius utcūq; tollerabat. Nam & de filio nihil aliud pdiderat misera nisi dies: nec iā timebat ne ille quo fruebat mori posset. Planctibus lachrymisq; pene iprobe dixerim partius utebat: nec sibi pmittebat dolor lugere uenientē. Nunc destituta solatio psuasione fraudata est: dū non putabat perisse quē poterat uidere: eripuit ingrata filio alterꝝ titulū. Miser ille nisi teneret iā & ad pꝛem ueniret. Tantū misera petit ne minus perdidisse uideat: q̄ ipsa desiderat. Non iani psuasione nec cogitatōibus ficta lugētis umbra ueniebat: nec agitabat incertos leuis imago somnos: ac ne cōfusi quidē tristi cinere uultus: & ifernū fauilla caput noctibus suis obibat: sed filius erat qualis aliquando & iuuenis & pulcher hitu: nec aspici tantū uideriq; cōtētus: ueꝝ si qd desiderio creditis miseræ quæ sola uidit: āplexus & oscula dabat: & tota nocte uiuebat. Multū pdidit mater si cōtingebat hoc illi: nō miūs si uidbat: Nūc tenebras iānes & lōgas oculis flentibus noctes: iuxta somnū mariti puigil: & tantū deserta metit: nō desidꝛio fictus aut fucatus hitu: nec ut somniog uanitate cōspicit: sed expta nō totū mori hoīem illud quod

nec flāmis urit : nec cineribus extinguit : nec urnis sepulchrisq; satis prae-
 mit : expectat. Nunc ista carcere obseratam aīam : & repugnantē magi-
 co iuuenē cogitat ferro. Infœlicissima oīum mater plus aliqd esse q̄ um-
 bram filiū putat : postq̄ potuit icludi. Nec sua tantūmodo pœna pprio-
 que supplicio deserta consummit : rescisa orbitate uel magis cruciat : q̄
 nō licet filio uenire cupiēti. Nunc barbaro carmīe grauē terram totis no-
 ctibus pulsāt : & impositū sibi sepulchrum qd nō possit euoluere : quæ so-
 lebat ipsos discutere iferos umbra mirat . Miser quē nō tantū uerba clau-
 serūt (nam forsitan p̄ illa pertrāsisset) sed uicula ferrea solli diq; nexus ad
 mortē reduxerūt. Quomō tenet infœlix : q̄ ne ppter hoc quidē uenit : ut
 quera . Misereor fœminæ cuius inuidiæ totū tacinus ascribit . Maritus
 sic filiū inclusit : tanq̄ se inquietari mater ista quereretur . Igit̄ ludices ne-
 mō miret : si ad tā crudelē & ad tam imitem prēm umbra nō uenit. Scie-
 bat lachrymas : ubi posset inuenire singultus : a quo magis desideraret .
 Namq; isti ferreū pectus & dura prœcordia : nec sūt de orbitate sensus.
 Quid enī inhumanius patre : qd iueniri truculētius pōt . Inuidit matri :
 ne filio fruere : nec hoc ideo fecit quia uidere ipse malebat. Ne uiuentē
 quidē adhuc & incolumē tam blanda : tāq; debita pietate psequeretur : ut
 defuncto seruaturus affectū etiam sepulti pater uideretur . Tāto magis effu-
 sa mater & suis ac paternis uicibus occurrēs : hæc pallidior ad metus : ad
 uota p̄nior : nō diebus secura : nō noctibus. Et ille miser itelligebat utri
 prōptior ex parentibus : & faciliior eēt affectus. Itaq; ab huius osculis : ab
 huius fœminæ ceruice pēdebat. Et q̄a longū est officia præterita debitæ
 pietatis agitare : Illo ipso langore quo filius caducū illud & fragile cor-
 pus amisit : q̄ perditæ mulier & usq; i exemplū modo sup̄ ora pallētis ifœ-
 lices lacerabat oculos : nūc siccata frustra ubera querebat . Nūc sup̄stitē
 cedebat uterq; . Notabat hæc ille deficiēs : mandabatq; morti suæ cui pe-
 rirēt. Vbi sūt qui cito iubent stare lachrymas : qbus nō placet longū age-
 re mœrorem . Retulit umbra grām matri. Scio & itelligo cū inter gemē-
 tes iacet mediū cadauer : & cū oēs uidet̄ remisisse curas : tūc sentit aliqd
 & itelligit : & iter suos iudicat. Moneo te orbitas : moneo effusius fleas :
 effusius efferas : nūq̄ perisse credas. Filii tui umbra cui nō apparet : irasce-
 tur. Iā gelidi piger corpis sāguis oēs in mortē strixerat uenas : & nutantiū
 fulgor extremus uanescebat oculorū : & iā despantibus medicis credide-
 rat p̄r : adhuc tamē spare mater uidebat : & quācunq; corpis partē oscu-
 lis misera tepesecerat : illi uitæ calorem redisse clamabat. oderat oderat
 ignes : reponi corpus & seruari mēbra cupiebat. Et nunc infœlicē magis
 m̄rem pœnitet : q̄ sepultus est : q̄ poterat reuerti. Scitis ipsi quo exequar

die labore extracta sit: q̄ diu filiū tenuerit a labentibus flāmis. Vnde. nō speraret ut postea uidere cōtingeret: ut extra orbitatē haberet oculos: Iā magū misera quærebat: ut umbra euocaret. Reliqua mater infœlix. Tu ad Iudices refferre debebas: & nisi orbitate: nisi lachrymis uox mutaret in gemitus: Noctes tuas quāto melius tuo ore lugeres. Ego utcūq; potero perferā: satiare misera: satiare saltē memoria illius diei: quo exeqas unicus duxius. Iam plāctus inqt lachrymasq; cōsumpsērā: & tenebras ueluti ppetuas uenire gaudebā: Iam fatigata ppinquoꝝ officia defecerāt: Iam plangorē familiæ altus sopor uicerat. Rogo ne quis tā cōtumeliosus sit in mrem ut p quietē contigisse filiū dicat. Vnde misere tūc: unde sōnus? Nihil d te marite nihil queror. Satis magnas dedisses pœnas: si totis noctibus mecū flere uoluisses. Vidisses utiq; nō quēadmodum tenues res imagies solēt cogitatōibus accipe corpus: cū uanæ absēti aio cogitatōes fingunt: sed ipsū filiū qualis blādissimus erat: & si dimittat uidebo. Subito ante me deductis cōstitit tenebris: nō ille pallēs nec acerbo langore cōsuptus: nec qualis sup rogos uidebat & flāmas: sed uiridis & sane pulcher hīru. Nescio ubi totā reliquerat mortē nō igne torridæ comæ: nec fauilla funebri nigra facies: nec uix bene cinere cōposito umbræ recētis igneus squallor. Proclamaret mater infœlix etiā si talē uidere desisset. Primo tātū stetit & se pmissit agnosci. Ego tūc plurimū stupui: nō ausa oscula dare: nō iungere amplexus: Infœlix primā perdidit noctē: dū timeo ne fugeret. Hanc tu marite p̄suasione putas: & uanū animi mei languentis errorē? Q uicqd est i filio: plus apud mrem fit cū desinit. Vis deniq; scire quid uxori tuæ detraxeris? Ex defūcto filio nō hēt aliud qd speret. Iā nox altera aderat: & primis statī tenebris præsto filius erat: nō ille ut pri die pcul: & tantū uidēdus: sed audacius: & propius: & ad matris māus: tanq̄ corpus accedēs. Nec iam nisi cū luce certa: fugatisq; syderibus: iuitus ille uanescebat ex oculis: multū resistens: sæpe respiciēs: & qui se promitteret etiā p̄xima nocte uenturū. Iā mœrori locus nō erat: mulier filiū nocte uidebat: die spabat. Q uid attinet singula refferre. Nullis inqt destituta sū tenebris: donec scelerata tacui. Satiabar osculis: satiabar amplexibus: & colloquebar: & audiebā. Misera plus pdidi: si nemo credit. Iam cœperā tuā quoq; marite crudelis agere cām: rogabāq; iuuenē ut paternis oculis quoq; letus occurreret: & tibi i grate dimidia nocte cedebā. Iā miser & ille policebat. Hæc me fiducia pdidit: ut cōfiterer. Rogo qd tā muliebri: qd tā maternū fieri pōt? Gaude inqt marite gaude: filiū fortasse nocte p̄xia uidebis: illū quē crudelibus flāmis exuflisti: ex quo cines & ossa supsūt: iuuenē uidebis: & forte etiā die speres. Ego certe totis

noctibus mater sū: uideo: fruor: iā & narro. Exitū paterni affectus quæ
ritis: Filiū uidere tūit. Sic magū p̄tinus nescia m̄re: cuius horrido mur/
mure impioſisq; uerbis dii ſup̄i manesq; torquent. Excogitator iſte mor/
tis alterius aduocat: nō ut exorati manes deducerent: nec ut euocata no/
cturnis ululatibus undecūq; umbra properaret: ſed tanq̄ pax ſepulchra
præmeret: & tumultoꝝ leue pōdus eēt: filiū inq̄t meus nō ſatis periit: ad
huc fulgore ſydeꝝ fruit & nocte n̄ra. Nam cū dies occidit: ip̄onit morti
ſuæ finē: domū repetit: & maternos territat ſonos. Inueni aliqua: iueni
uincla uerbōꝝ: ſed arte tota: ſed labore toto. Magna gloria tua ē: ſi reti/
nes filiū: qui redit ēt a morte ad m̄rem. Noxiū ſepulchro circūdat car/
men. Tunc horribilis uerbis urna præcludit. Tunc primū miſer filiū
mors & umbra fit. Ite nūc & putate uana fuiſſe matris ſolatia. Filiū iſta:
ſi cogitatōibus & ianī p̄ſuaſione uidiſſet: adhuc uideret. At quæ ſuppli/
cia ſuſtūit inſcelix illa ſtatī nocte. Iam totā domū & familiā quies prima
ſopiuerat: & tacentibus tenebris uenerat tēpus dulciſſimū matri: iace/
bat hæc iſomnis iquieta: cū diceret iam ſtatī ueniet: iā ſtatim apparebit:
nunq̄ tamē tardius uenit. Miſerā me fili proxia nocte iā ueneras. Ecce iā
medios ſydera tenēt curſus: idignor: iraſcor: ita mihi demū ſatiſfacies:
ſi apud p̄rem fuiſti: miſerā me iā maligna mūdus luce clareſcit. Q uādo
uenies: iam redire debebas. At poſtq̄ alterā: tertiāq; noctē deſerta uanis
queſtibus duxit: tū triſtiora lugbria: tū ſqualidæ magis placuere ueſtes:
tū repetitis ſāguinauere plāctibus iam cōualeſcētes lacerti. Nihil ē inſce/
licius m̄re: quæ p̄didit aliqd ī filio poſtq̄ extulit. Cū uero cōperit noctes
ſuas iuuenis neceſſitatis magicis excātato piſſe ferro: q̄tum illa præfixū
clauſūq; tumultū nudis cecidit uberibus: quo fletu ſepulchra pfudit: quo
gemitu audientē forſitā & exire cupientē fruſtra uocauit aīam. Onatura
crudelis: plus magū poſſe q̄ m̄rem. Vbi ſūt qui acerbas mortiū neceſſita/
tes: & ferrea iura fatōꝝ: & iūctas: nec ullo mœrore mutabiles inaniū le/
ges quærebant umbræ: Filiū tuū mulier iſcelix nō impositæ iſerius clu/
ſei terræ: nec ſpiſſa p̄petuæ noctis caligo cōpeſcuit: nō fabuloſa uatibus
palus: multūq; celebrati curuato igne torrentes: hæc p̄meabat: hæc oīa
nocte trāſibat: leuiorēq; mortē ſuā fecerat: q̄ ſi pegrinareſ & abeſſet. Et
nūc minus mali pateret: ſi nō ſetiret. Ille qui nō uenit: ī quēdam carcerē
trāſlatus a tumulto patit̄ ueneficia uitæ. Magnæ ſūt ergo umbræ cathe/
næ: & quāq̄ uolatilē: uagamq; imaginē: morti ſtringūt: atq; alligāt: tanq̄
reū corpus aīam. Ferro uero ac lapidibus arētare: & ut ſolēt bellicæ ro/
bur accipe portæ: ipſā umbrā iā cathēis alligare: iā clauſtris: nō dico cru/
dele eſt: portetōſum nefariū utiq;: ſi hæc faciat qui ſenſuꝝ filiū credat.

Et nunc illos miserrima mater in corpus putat: & i membra descendisse mucrones. O mage sæue crudelis: o i lachrymas artifex nras: uellem nõ debuisses tã magnũ expimentum. Irascimur tibi: & blandiri necesse est. Dũ cludis umbrã: intelleximus te solũ esse q possis euocare. Vides itaq; mulier infœlix a dignitatis dolore secedere: q; tanq; uxorias querelas i forum: & tanq; delicata matronæ desideria ptulit. Non eni uestes nec aurum: nec ambitiosos quærit ornatus. Contẽta est orbitas sordibus suis. Ac ne pelicis quidẽ dolore cõpelliť: nec tacita gaudia mariti impatiẽtia & muliebri uanitate cõplorat. Sed nec relictũ thorum desertũq; geniale uelut cõtẽpta uilitas uxoris ulciscit. Alia longe: alia de noctibus cura est. Ne timueris: quæcũq; dignitas ẽ magis doloris. Nihil querit misera nisi par orbitati: nisi matri dignũ q; publicos cõsummat oculos: q; ignotas quoq; exigat lachrymas. Quãtam eni a marito accepit iniuriã scire uultis. Sola mater filiũ perdidit: nec põt inuidiã facẽ morti. Ante itaq; q; sciat is iudices quis dolor: quisue mœror: quæ tãta ipatiẽtia eruperit: ut mulier aliquando dulciũ oblita tenebrarũ: clarũ nitorẽ publicæ lucis: & diẽ etiã domi inuisũ: in foro iterq; leges notabilis & sepulchris abstracta pateret: certũ pfecto hẽtis nõ audaciã neq; ipudẽtiam: nec uanitatẽ unq; querelas habuisse miserorũ. Quã uerũ est quicqd exclamat calamitas: nec ab infœlicibus ficti temere exeũt gemitus. Mulier quæ sanguinãtes ad iudicẽ porrigit lacertos: quæ sciso laniatoq; uultu: quæ liuidis præfert uberibus: magno dolore cogitur: ut hoc potius agat: q; cineres osculet: q; cõplectat urnam. Grauis testis querelæ suæ orbitas ẽ: & ante q; ad genus illatæ iniquæq; iniuriæ uenio: cur marite: quæ ex te filiũ perdidit quicq; põt queri. Crudelis orbitatem feris adhuc alio dolore: tanq; paræ desideria cõficiant: quæ de unico gerit: nõ pateris aĩam uacare lachrymis suis tu: qui sinũ debes: qui colloquia: & amplexus: q; misera est quæ querit: & de solatio suo nõ coniugis desideriiis large idulget: nihil aspere nihil cõtra uoluntatem. Habet priuilegiũ suum mater infœlix: Molles manus: & mitia fomẽta magnis uulneribus admoueas. Quæ se adhuc secari plaga permittit i sũmo est. Viri forsitan quomodo fortior sexus sit: & cõtra dolorẽ q; imbecilis aĩus magis pugnat. Itaq; totũ istud lugere fœmineum est: & simul orbitas imbelle pectus inuadit. Animus ille qui luctu suos sequitur: incipit indulgentiam sentire lachrymarum. Fidem tuam marite: coniugi flere liceat: satiãre gemitu: orbitati permitte quam diu uelit flere. Odi patrem: qui cum filium & ipse perdidit: putat nimis lugere matrem. Quid ergo queritur inquit. Hoc primum: filiũ quomodo scelerate desideras. Magno animo orbuses:

loqueris fuisse mortale: & interpretaris nihil superesse post flamas. Flet iuxta latus & plangit uxor: tu siccos oculos habes. Illa totis noctibus funebres exercet ululatus: tu graues somnos: ac placidam quietem. Pater crudelis: pater inemor: quid uis tibi amplius obiiciamus? Ex quo perdidisti filium: nunquam sic desiderasti: ut uideres. Quid quod eripuisti matri solatium: puta uanum & supuacuum? Nolo iudices: nolo corripas. Scires quantum esset hoc si tantumdem doleres. Res indignior non est quam quod tibi de eo postulas credi: quod non uidisti. Indulge sane uanae rei. Ignosce libenter: se orbitas decipit. Magnas calamitates uana ratio sustentat: quod indulgent mala per suasionibus suis. Quicquid ad miseros pertinet: crudelius eripit: quo minus est. Clamat itaque clamat mater infelix: si mihi aliquam imaginem filii mei: uel paruuli uel iam adulti: uel nouissimam iuuenis auferres: iniicerem tamen misera tanquam corpori manum: illam similitudinem flens tenerem: illos oculos: illam gratissimam faciem: & ritus oris expressos: & adumbratos artificis manu uultus. Sed illum perdidisti: unde imago: unde similitudo: unde solatium. Fili plus hodie amisi: quam cum elatus es. Post mortem te tuam uidi. Si me hercle notas in corpore unici uestes subtrahere temptares: dicerem succurre solatio meo. Haec omnia apud me filii mei membra sunt. Ego osculabor: amplectar: flebo supra. Non est ratio fortasse. Ideo quicquid rationem uincit: affectus est. Nihil est sceleratius prudenter orbitate. Leuia inquit: leuia loquor. Ego filium meum uidebam. Quare nam istum fortuna: quare indulxerat conditio naturae? Non excludebat orbitas oculos tuos. Eras iam mater consecuta: ut iuuenem die absentem putares. Maximam perdidit mors acerbitatem: si possis uidere quem amiseris. Videre ergo tibi contigebat o mulier uultum: hitum: corpus incessum. Non credere nisi te perdidisse sentire. Tempora ergo cum morte diuiseras: & superstite filio fruebaris omnibus tenebris. Quantum perdidideris hic existima: hoc tibi si non contigisset: non eras tam improba ut optares. Aliquis (o pietas) sepultus & conditus ceteri corporis cinis & fauilla: tamen corpus sumebat in nocte: & ad solida uiuentis membra reuocatus praemebat se matris osculis: qualem non crederes recessurum. Nec queri de luce poteramus: quantum licebat aderat. Videbas ergo mulier ac praesentia fruebaris. Videbam inquit & fruebar. Et ad quem pertinebat: rogo est si decipiebar? Sed quod ego utor testimonio tuo? Mago credo: & uidisse te filium & nunc non uidere. At tu misera nihil crudelius ex marito timebas: quam ne tibi non crederet. Nemo inquit oculis meis fidem detrahatur. Fili indulgentissime adulescens uidi te: nec semel uidi. Certum est: fixum est: eripi non potest. Quatenus impius pater & hoc tibi auferre conatur: ut te uenisse non credam? Nec illud garrula nec uana uoce uulgauit: uenire te nulli indicauit: nisi qui

deberet optare: ut hoc posses. Patri tantū tuo patri. Ignosce decepte: cōfessa sum: dū interrogo: an te & ille uidisset. Itaq; das mulier infelix graues nimiumq; pēnas: effecit magus: ne filiū uideres: & solū apud te reliquit: ut solū meminisses qđ uidebas. Totū tamen illud solatiū tuum refer misera: si potes: & primū confitere simpliciter: an soporis pondus illud: & nesciā quietis uanitas fuerit. Apud me quidem satis misera satis eras mater infelix: etiā si tale somniū pdidisses. Miserere inquit: melius de affectibus meis sentias. Non ego fatigata planctibus sensi uenisse noctē: uidere filiū puigiles meruisti oculi: sed primū dum metuo: umbra processit. Subito dii boni: qđ ego gaudiū: quam uidi fēlicitatē: constit ante me filius meus discussis tenebris: ita dimittat aliquādo: profiliū protinus: & accessi: uultus comas ora pspexi: meus erat. Quā lētum se q̄ hylarē offerebat: quomō persuadebat mihi ne credere morti. Scelera te nescis p̄: q̄ similē uiuēti filiū cluseris. Circū ibant totū corpus oculi: nō inueniebā qđ ignis egisset. Subide dicebā: hunc ego extuli hūc rogo imposui: ex hoc ego cineres & ossa collegi. Si talis est: qđ habeo qđ lugeam. Perisse filiū meum hoc uno itelligebam: q̄ illū nō poteram & p̄i ostēdere. Confitebor primæ tamen nec ego credidi nocti: & tanq̄ uictis irascebar oculis: & erubescēbā misera: si quies fuisset. Ecce iterū iuuenis: ecce iā quottidie uenit. Quid hēo qđ interpretar? Verū ē utiq; qđ semp est. Nouissime nō tanq̄ umbra ueniebat: sed assidebat: sed amplexus dabat. Ego sentiebā & recipiebam. Quotiens domus fuerat grato sopore prostrata: aderat ille quales humanis se oculis offerūt propitiū dii: quale letissimū numen est cū se patit̄ uideri. Sicut oīs religio tēploꝝ oīs religio lucorū: cū tacuere mortalīa: & profanis pcul errauer̄ sedibus totis: solitudine frui & de suis dicit̄ exire simulacris: ita iuuenis meus noctibus totis agebat filium: & paterna domo: ac pēnatibus suis fruebat̄: placidus & mitis & propitius matri: ut numē & deus delabi syderibus: & uenire de liquido puroq; aere uidebat̄. Quid iprecer sceleratissimo p̄i: umbram probare uoluit. Misere mini Iudices: ut hoc facinus: quibus debetis accipiat̄ aīs: maius parricidio: maius q̄ si filii sepulchrū funditus eruiisset: & sacratos morte lapides etiā cineres & ossa religiose quiescentia fracta sparsisset urna. Aduocat̄ homo cuius ars ē: ire cōtra naturā. Qui simul ore squalido barbaꝝ murmur itonuit: fallere supos: audire inferos: tremere terras (ut expimētis loquētiū fama ē) cōstitit iuxta tumultū miserrimi iuuenis mors certior. Nūc opinor iquit archana mea tenebræ adiua te me digna: nūc oē peruiū numē: & religio: quā isti irrogo ppius adeste: succurrite. Magis mihi laborandum est: q̄ cū sydera mundo reuellunt̄:

cū iubent hyberni fluuior: stare decursus: cū potentiore carminis uene-
no uicti rumpunt i mea strumēta serpentes. Custodiēdus est iuuenis: assi-
gnandus est iſeris: & dēſioribus tranſſuga claudēdus est tenebris. Quā-
tō facilius opus erat ſi reuocaret. Mox in ipſā dicit icubuiſſe pronus ur-
nam: & iter oſſa: & iter cineres uerba cluiſſe. Hoc tamē ſubīde reſpiciēs
confitebat: repugnat umbra. Itaq; carminibus nō ſatis credo. Præſiga-
mus omne tumuli latus: & multo uiciamus ſaxa ferro. Iā bene hēt: expi-
rauit aliquādo nō uideri: nō p̄gredi pōt. An mētiar: ſcies p̄xima nocte.
Omnes mehercle parētes utiq; q̄ liberos perdiderūt: ire i iſtos oculos: in
iſta ora debebāt. Tu ſic filiū cluiſti tuū: tanq̄ nocētes ad iſeros reuocari
ſoleant aīæ: quæ iter lugentiū familiā: & triſtes pēnatum morbos uagæ
errātesq; magica ſanitate captantur. Laqueo ne uitā damnatus eliferat.
Noxiū p̄ ſua uiſcera exegerat ferrū. An ex cōſcientia uenena præſūpſe-
rat: nec recipiebat ſe: niſi carmīe icluſus. Quādo domū tuā funereus &
ſqualidus: q̄do te terruit. Crudeliſſime oīum p̄r: d̄ filio tuo malā umbrā
fecisti. Quas nūc putas uxoris miſerrimæ cogitatōes qua materna uiſce-
ra p̄ſuaſione torqueri. Nūc filius illic unde uenire cōſueuerat iacet: ſtri-
ctus: alligatus: impatiens. Querit ſubito terrā grauiorē: utiq; cū ſentit
ueniſſe noctē: quādo umbræ ſceliciores dimittunt ad matres. At uero ſi
qua iter manes colloq̄a ſūt: & eē credo: nō deest q̄ iuueni mō dicat: q̄ ui-
lis tuis fuiſti: q̄ libēter te p̄diderūt. Quid illa mater: ad quā ire cōſueue-
ras has tibi catenas: hæc uicula pro merito reddidit. Ita inſceliciſſima
oīum mulier: & ſi magus recedat: hoc piclita: ne filius ſe putet ueniſſe
ad iuitam. Agit iā hoc loco nobiſcū maritus: grauius: altius: ſapiētius:
ut homo ſine dolore. Negat ullos eē manes. Contendit oīa perire cū cor-
pore: nec remeare uiuētes a cinere ſenſus: nec tā uideri imagines hoīum:
q̄ cogitari: & oculos luctibus credere. Quod ſi ita eſt: magū ad quid ad-
uocauit. Peſſime parentū: q̄ liberos ſuos ſepeliūt flere cōtenti: ut obiter
ab rogo ſiccis oculis reuertant: negat ad manes: negat ad umbras pueni-
re qd̄ plāgas: affirmat p̄ire lachrymas: affirmat p̄ire ſingultus. O ſcelera
tū hoīem quiſq; luget: & timet ne hoc pdat. Vana ergo ſapiētes p̄ſuaſio
ne fruſtrati: q̄ cōſtare hoīes & p̄fici corpis elemētis aīæq; dixerūt: corpus
caducū fragile terrenū: ut ſicca humidis: calida frigidis: reſolutis ad ſtri-
cta pugnarēt: partī aut doloribus affici: aut nouiſſimis ānis: aut ſenectū-
te diſſolui. Animā uero flāmeī uigoris ipetū pēnitatēq; nō ex n̄ro igne ſū-
mentē: ſed quo ſydera uolāt & quo ſacri torquent axes īde uenire: unde
reꝝ oīum auctore parentēq; ſpūm ducimus: nec iterire nec ſolui nec ullo
mortalitatis affici fato. Sed quotiēs humani pectoris carcerē effregerit:

& exonerata membris mortalibus leui se igne lustrauerit: petere sedes in
astra donec i alia fata sæculo pugnate transmigret: deinde prioris corporis
meminisse: i de euocatos pdire manes: inde corpus & uultus: & quicqd
uidemus accipe: occurrere suis imagines caras: aliquando & oracula fie
ri: & nocturnis admonere præceptis: sentire quas mittamus inferias: &
honore percipere tumultus. Rogo cū filius perit: nō ne satius est hoc cre
dere? Tuæ tamē inqt hoc quieti præstiti ne attonitis agitata terroribus:
solicitas semp ageres: suspensasq; duceres noctes. Ita parricida cōmune
facinus fecisti: & i putas q; filiū uidere desiimus? Summū enim ante pe
tebamus: & placidū soporem. Crudelis nunc inqeta nūc attonita mater
est: nunc pdidimus noctes. Vmbra ne tu filii rem formidolosā: rem ple
nam putasti eē terroris? Quid illa lætius facie: quid illo blādus uultu:
quid magis adulat oculis: quid possūt uideri libētius lachrymæ? Nō ma
gis metuenda est umbra filii: q; cadauer. Neccesse est ut mors horrida fiat
aliena. Sed aliæ forsità aīum imagines territant: & tunc i feri uocant: cū
ignoti sūt. Itaq; prudenter si tantū ad suos ueniūt. Sceleratus ille ille im
pius quicunq; defunctū filium uidit: & meminit q; elatus est. Terrebaris
inquit & sollicitis noctibus laborabas. Ita ne es marite crudelis? Tu clu
sisses filiū: etiam si ad te ueniret? Nec magus inquit inclusit umbrā: sed
psuasioni tuæ succurrit. Ideoq; putas nō uenire illū: quia nec ante uenie
bat: q; nec factū ē aliqd i quo auocareris. Hoc ipso icipit mater sibi gra
tulari. Ita nō tenet inquit ille nō præmit: nullo carmine nullo iclusus est
ferro. Remouete ergo oīa: & i terrogabo. Ego aut scelerata tā cito credi
di: Ita nō ille ad me ueniret solutus & liber: nō ad hos oculos nō ad hos
pperaret amplexus? Q uādo, n. me iuuenis ipse nisi flentem: q; do nō liui
dū pectus & sanguinātes uidit lacertos: q; do nō erubuit matri fecisse ter
rorē? Arte cludit miser: arte retinet. Quid uis carmīa amplius tibi præ
stent? Effecerūt qd repromiserāt. Desinis erubescere iā q; filiū nō uides.
At tu cuius i leges dii supi manesq; torquēt: qui nocturno terribilis ulu
latu pfundū specus: & ima terrarū moues: mō seruiētū reuocator aīarū:
nūc ludices crudelis & iexorabilis custos: aliquādo preces & matris ad
mitte. Paciscere q; tilibet: totos lugētis posce census: nō ut labores: nō ut
horridū carmen exerceas: sed ut ferrū tuum refigas: ut uerba tua resol
uas: ut nihil feceris: dimitte tantū & euocasti. Nihil ipse crudeliter: p;ri
scio paruisti. Sed & huius ē lachrymis: plāctibus huius idulge: cōsule
famæ tuæ. Execrabile te mage facies: & iuisū: si facilius d; filio exoraris
ut icludas. Nec tu marite nec tu timueris: ne ultricis umbræ uanis exagi
tere terroribus: ullis imaginibus huic secura dabit quies. Scit ad quam

debeat uenire dimissus. Iuuenis piissime: iuuenis indulgentissime: nunq̃
matri tuæ umbra nec manes: si mō uenificū pondus & terroribus oībus
uerba grauiora mago patiēte discuseris. Ad me inqt mater ifœlix: ad me
as noctes: ad meas lachrymas: ad illos uiuētes mihi semp̃ āplexus: mise/
ref: ppera. Scio qd mihi nocuerit: scio qd me torserit. Fruar: & tacebo.

Argumentum.

Auper & diues inimici: utriq̃ terni liberi. Bellū icidit ciuitati:
Diues dux creatus: profectus est i castra. Rumor ortus ē ab eo
prodi rem. pu. Processit paup in contionem: & accusauit diui/
tem prodicionis. Absente eo populus lapidibus liberos eius occidit. Re
uersus diues est uictor a bello. Petit ad supplicium filios pauperis. Pa/
ter se offert. Contradicit diues. Erant enim leges ut proditor morte pu/
niretur: & calumniator idem pateretur quod reus: si conuictus esset.

Pro diuite contra pauperem.

Xpectauerā quidē ut de inimici mei supplicio nō quererēt:
nec me decipi posse crediderā in ulctione: quā mihi debebat
ciuitas tam liberi doloris. Sed quatenus eo malorū nouitate
perueni: ut i uindicta primū mei cōsulere leges ac iura uelle/
tis: quāso ne quis prodesse pauperi uelit: q̃ nec defendi potest. Sine ge
nere pœnæ plus meret̃ pati homo: q̃ (si ipsi creditis) debet occidi. Hoc
est quin imo iudices: q̃ sup omnes calamitates meas ferre nō possum: ui
det̃ sibi satis uixisse paup: postq̃ occidit liberos meos. Operepreciū pu/
tat corā impatiētia mea fecicem cōsummare p̃rem: & gaudiorū suorū satie
tati hoc quoq̃ adiicit: ut orbitatē meā liberis suis reliquat. Fidē ur̃am iu
dices: ne pereat qd ulctioni meā cōtigit bonus p̃r. Actū erat de solatiis
meis: si liberos suos paup mallet occidi. Illud plane iudices etiam in hac
paupis ipudētia miror: liberos meos pudore deceptæ ciuitatis occidit:
deide me crudelem uocat. Paruulos suos ostēdit: allegat tanq̃ nō ego po
tius querar hoc de quoq̃ p̃re fieri: nec itelligit q̃tū debeat ad ipatiētiam
nostri doloris accedere: si passus sū: qd & in ulctione miserū est. Facinus
est iudices quenq̃ calamitatū suarū iuidiam pati: sic ulctionem meā debe
tis aspicere: tanq̃ & liberos suos pauper occiderit. Nec me iudices fallit
plærosq̃ credere. Callidissimū pauperē nec mori uelle: & hoc qd nudat
iugulū: pectus opponit: artes eē pro uita. Sed ego illū nō credo mētiri:
ego q̃ scio qd maluissem. Nunq̃ hoc aduersus nos excogitasset: nisi ipa
tiētissimus p̃r: & hāc pœnæ meæ suppliciorūq̃ nouitatē de sua pietate cō
mētus est. Nihil magis de inimico efficere uelis: q̃ q̃ ipse ferre nō possis.
Habet hoc mali iudices principium innocētia: q̃ inimicos eē nobis: nisi

postq̄ nocuerit nescimus : & tūc oībus patemus ifidiis : quotiēs nos odit
inferior. Homo qui oēm aduersus supiora rabiē de sui uilitate sūmebat :
q̄ genus libertatis putabat odissē maiores : nulla charitate : nullis īplici/
tus affectibus : q̄ humilis : q̄ eēt abiectus : ī furorē se magnæ colluctatōis
exercuit. Prius se meū dixit inimicū. O dii deaq̄ cuius ego mōstri artes
ptuli : ī cuius feritatis colluctatōe durauī. Inimicū habui : neq̄ occidere
cōtentū & mori paratū. Gratias ago ciuitati : q̄ in illis necessitatibus : in
q̄bus nihil adulationi : nihil præstatis obsequiis : laudatus sū testimo/
nio periculorū. Bellū mihi fatūq̄ publicæ sollicitudinis credidistis. Sed
neq̄ ego rem melioris ducis facerē potui : q̄ q̄ sine liberis meis pfectus sū :
nō reliquisset illos dux pditurus. Nō puto Iudices adhuc queri unde fal/
sax sollicitudinū fabulæ repēte pruperit. Quis prius trepidæ ciuitatis
aures rumore cōpleuerit : cū uideatis quis sic egerit : ut crederetis. Vidit
hāc iter metus uīros occasionē : & q̄a sēp apud sollicitos ī deterius pna
psuasio ē : abusus est hoc qd poterat uideri tiere uobiscū. Igit̄ hō qui nul/
lū cōsciū meū : nullū tibi crimē obiecit : de mēdaciū magnitudīe fidē ue/
ritatis captauit. Ciuitas deide cui accusator pditā se esse psuaserat : fecit
quicqd hic de me facere potuit. Liberos meos quos inimicus tota sua cō/
tione mōstrauerat : occidit genere : quo pereūt īnocētes. Feretis me iudi/
ces liberius aliqua dicētem : Rē pessimi exēpli passus erā : ēt si pdidissē.
Scio uos iudices hoc mirari īnocentiā meam. Vt primū enī mihi calami/
tates meas nūtiū ī castra ptulit : nō arma pieci : nō statōes uallūq̄ dserui :
totā orbitatē meā ī bella cōuerit : tanq̄ liberos meos ibi pdidissē. Si nūq̄
Iudices ī me habuissēt pfanæ cogitatōes locū : si patriā odissē pro liberis
meis possē : pditorē me feceratis. Necesse ē Iudices hoc primū reuersus
exclamē : Ita paup̄ etiā nūc liberos hēt. Adhuc inimici mei plena domus
est. O miseræ cogitatōes : o decepta solatia. Si ego reuertebar quasi uīdi/
catus. Quas ego legionū uīrax īdignatōes : quē fortissimi exercitus con/
pescui dolorē : dū oībus pmitto liberos suos : dū minus p uīdicta mea pu/
to : qcqd ipse fecissē. Cōgerant̄ iā licet aduersus oīum mortaliū nocētissi/
mū cūcta suplicia : ego tamē maxium ultōis meæ solatiū pdidi : qd paup̄
uos potius debueratis irasci. Quantū igit̄ adhuc cū paupe legibus ac iu/
re cōsisto : liberos eius ī suppliciū patris peto. Quid satis īprece hoī : q̄
fecit ut quisq̄ deberet sic uīdicari. Calūniator iqt̄ idē patiat̄. Permittūt
mihi Iudices calamitates meæ queri de hac lege : tanq̄ parū nobis ī ultōe
pspexerit : cōtra nos iuentus ē uīdictæ modus : quo nō debeamus esse cō/
tenti. Quisq̄ ne mortaliū idē uocat facinus & pœnā. Tantū ne doloris
uenire de suppliciis q̄tum de calamitatibus putat. Nescit pfecto nescit

quantū patientia paret mœrori: q̄tum aīo mēbrisq; rigoris iducat qđ pa-
 tiarīs agnoscere. Innocētia opus est: ut miserē faciat dolor. Constet licet
 utriq; mortū numerus: totidē nobis ulctio cadauera assignet: plus tamē
 est de inocētibus. Et quicqđ patiunt deprāhenſi: licet solatio idē sit: eq-
 uitate minus ē: ut idē sit suppliciū nocentis & faciūs: una rōne efficias: ut
 illud ferre nō possit. Frustra existiatis q̄ crudele q̄ saū sit qđ petimus: i
 q̄tum exceſſerit usitata genera pœnarū. Explicata ē Iudices explicata le-
 gis iuidia cū quis qđ patit & fecerit. Quid qđ hoc solū est pœnæ gēus:
 i quo nō debeat nocēs nisi d se queri: & tāto miūs debeat eē miserabilis:
 q̄to maior est: qđ patit iuidia. Quid æquius excogitari: qđ iustius pōt?
 Grassatus aliq; ē ferro: præbeat & ipse ceruices. Miscuit noxiū uirus: re-
 fūdat i suū facinus auctorē. Oculos rapuit: effodit: reddat d sua cæcita-
 te solatiū. In nullo mortaliū pferre possū sceleris sui ipatiētiam. Breuissi-
 ma ē iustitia uidiētæ: cū faciūs mēſura pœnæ ē. Et si naturā ulctōis ispici-
 as: optiē uidiēt quicq; quomō miser ē. Fidē urām iudices: ne ideo tantū
 putetis iustū qđ exigit reus: qā ego recuso. Non feretis me paupis mortē
 petentē: si liberos suos obtulisset. Ex oībus tamē quicūq; icognita iaudi-
 ta passi sūt: nullos hac lege magis uidiēdos puto: q̄ quorū liberos aliq; occidit.
 Quid mihi p hoc redditis leges: ubi respiro: ubi claudio gemitus: unde ſūmo solatiū? Bene bene admōes dolor: illos illos liceat iuade-
 re: q nūc magis amant: quos orbitas nrā cōmendat. Sic quoq; circūscri-
 bibimur: nisi totidē sūt: nisi illis par est: ac simul ætas: & ante oīa optiūs
 pī. Decepas me fortuna: decepas: si mihi tā grāde fecisset faciūs hō: q li-
 beros nō hēret. Quid qđ ex oīum scelex cōparatōe nihil ē detestabilius
 hoībus: q leges ipſas faciūt nocētes? Vestro me hercle noīe calūniātibus
 debetis irasci: quorū nefas nō pōt nisi p iudiciū faciūs iponere. Actū ē de
 rebus hūanis: si de criminibus nrīs: tantū dē mēdaciis licet: nec ullus ino-
 cēs hucusq; foelix ē: ut diligētia fingētū par sit. Q uēq; ne mortaliū in re
 quā finxerit: quā cōposuerit: iuenire aliqd qđ pōt pbatōem uocari & faci-
 nus explicari facilitate uerborū? Magis oderis mēdaciū: cū simile uero ē.
 Quotiēs manifestū est aliquē pisse sine cā: calūniātibus irasci debeas: ut
 possis illis ignoscere q crediderūt. Adiicite huic execratōi q calūniatus
 est i bello: q de pditōe: q de duce: q hac oīa fecit inimicus. Nō est q se
 publico tueat erroī: nec i excusatōem afferat: tanq̄ crediderit & ipse fin-
 gētibus. Nemo sic decipit ut d inimico suo mētiat. Rumor iquit fuit te
 pdidisse. Bene admōes. Hūc primū calūniæ tuæ obiicio rumorē. Quis
 enī iudices nesciat hāc famæ eē naturā: ut sit primo unius hoīs audacia
 de nulla re locutus ē cōtīuo populus: nec qcq̄ adeo subito statiq; totū ē:

ut i illo pariter oīum sermo cōfētiat. Quā nō possit mouere ciuitatē quē
nō replere populū: si qd oībus nobis narres: i nullo nō cōetu loquaris: &
de re quā tū maxie fingas: iā dicas eē rumorē. Quāta tibi deīde mētiēdi
materia de piculogz nōoz occasione succurrit. Nihil ē tā capax maligni/
tatū sermonūq; q bellū. Quid īterest unde sūpsērit rumor ortū. Quod
negari nō pōt: tu cōtionaris: accusas: tu crimē de fabula facis. In rumorē
cuius pbatōes: cuius argumēta nō hēs: calūniā genus est primū credere.
Sed īquit mori debeo: qā lex qua te accusaui hoc pditorē pati iubet. Po
terā quidē breuiter respōdere: legē quā calūniatorē idē pati iubet: eius
pēnā exigere qd fecisset: nō qd facere uoluisset. Fingamus tamē nō hoc
paupem captaisse qd accidit. Cui debet īputari exitus: q de calūniā tuā
fluxit errore. Vultis scire Iudices aliud quā sitū q qd lex quā mori iube/
at. Accusauit me eo tēpe quo nō poterā dānatus occidi. Dic nūc: nō ego
effeci ut occidēret liberī tui: & aude ciuitatis illud uocār faciūs. Nō tamē
ullis efficies artibus: ut nō potius miserear rei. p. meā nō miūs & illa faci
nus ē passa q pī. Coacta ē liberos īpatoris uicēntis occidere. Fallit iudi/
ces qsq; ullū faciūs i rebus hūanis publicū putat. Persuadētū uires sūt:
quicqd ciuitas facit: & quodcūq; facit populus: secūdū qd exaspāt: ira
scit. Sic corpa nīa motū: nisi d mēte nō sūmunt & ociosa sūt mēbra: do
nec illis aīus utat. Nihil est facilius q i quēlibet affectū mouere populū.
Nulli cū comiūs sua cogitatio: sua mēs ulla rō prāsto ē: nec hēt ulla tur/
ba prudētiā singulog; siue q; miūs publicos capiūt affectus: siue negligē
tior ē q se nō putat solū debere rōem: & multi fidutiā faciūs oīum. Quā
nō possit rē. pu. turbare: cōfūdere: si q; repēte pclamet: pdidit uos īpa/
tor uester: addixit: & nūc ille liberos hēt. Si me hercle post hāc inimice
uocē tēpla mōstrasses: sacrilegū cōtūo flagrasset icendiū: si cōuelli simu
lakra uoluisses: fecisset oē de nūinibus suis faciūs audacia. Vis scire tuū
eē qdqd ciuitas fecit. Gloriareris illo: si pdidissem. Nō ē iudices q; uos
a grauitate iustitiā dolor ulctōis abducat: q; mortē suā inimicus offert.
Nō perit illud: nisi quisq; ipse nō debet occidi. Seposita igit paulisp le/
ge mei doloris: hoc tantū ab affectibus nīs oīum mortaliū noīe peto: ne
cui nocētī pēnā presteat arbitriū. Infinitā iudices sceleribus apitis auda
ciā: si pēnā licet eligere cōdēnato. Nec iā ullā mortaliū īnocentiā trepi/
datione cōtēas: si patit deprāhēsus qsq; qd maluit. Leuat oēs cruciatus
oēm dolorē prāparata mētē cōposuisse patiētia. Fallit qsq; hūana tor
mēta sola nominū atrocitate metit: nulla pēnā ē: nisi iūito. No hēmus
ullū: nisi ab īpatientia dolorem: & ut aliqd crudele saui sit: metus faci
unt. Supplicium quisquam uocat: ad quod profilitur: quod exposcit:

qđ circa se nō hēt moras: Illo p fidē: illo trahite dānatos: quo nō sequan-
 tur. Tūc ē pēna: cū piturus trepidat: hāret: cū restrigit supremo uicula
 conatu. Volo pituri prius uidere pallorē: audire gemitus: uolo circūspi-
 ciat: uolo querať. Fidē urām iudices: ne nocētibus supplicii sui cōtigat
 electio. Minus iniquū ē ut euadat nocens pēnā: q̄ ut cōtēnat. Mortē ue-
 ro dānatis quisq̄s prāstat: idulget: nec sūt alia beneficia pēnarū. Fallit
 q̄s illā uelut oīum suppliciorū sūmā putat. Occidi nō est pēna: sed exi-
 tus. Neq̄. n. hēt īpatiētīā aut dolorē qđ possis aspiceť: q̄si fatū. Quid si
 liberos reliquas: imo si serues: q̄ fœlix exitus ē plēusq̄ letitiā. Lucri facit
 mortis atrocitatē: quisq̄s laudatus occidit. Me īquit occidite. Nō hēt li-
 beros inimice nō hēt: quisq̄s hoc te uelle mirat. Sæue crudelis ego tibi p-
 mittā mori. Vt qđ iā mihi melius optē. Vides q̄tū feceris nefas. Idē p li-
 beris meis offerre nō potui. Tu uero paruulos tuos tene: ut in isto potius
 moriant̄ āplexu. Tu nūc quoq̄ nō euades: nō effugies. Q uacūq̄ te duxe-
 rit orbitas: sequar: effūdā: si qđ paruueris uenenū: subtrahā oē ferrū: īci-
 dā quoscūq̄ strixeris nexus: ab oī reuocabo prācipitio. Etiā occisis libe-
 ris tuis nō idem patieris inimice nisi uixeris. Nec uereor iudices: ne pute-
 tis utriusq̄ nr̄um orbitatē simili eē ratōe tractandā. Admonēt̄ ecce cō-
 tra lachrymas meas liberi: quos nemo nosset. Patris innocentis occisi
 sunt paruuli: quos nūc circa tēpla ferretis: circa quos se celebraret urā le-
 titia. Facius iudices ē ī mīorem eē trāfactarū mortiuū miseratōem. Nō iue-
 nio quēadmodū liberis pdesse dbeat odiū pr̄is. Perierūt ēt illi quoq̄ nec
 pr̄i debebat occidi. Me miser: q̄ sic quoq̄ multa hiturus es: q̄bus ego q̄
 uidicabor iuideā. Osculaberis ante pituros: alloqueris: accipies supprēa
 mādata: & moriturū te cōtinuo pmittes. Exonerabis gēitus tuos: cū eorū
 sepulchra numerabis. Siccabis oculos: q̄ meā nūc quoq̄ respicies uacuā
 domū. Me miser paupis rātū solariū futurū ē: q̄ pares sumus. Quid qđ
 in ipsa cōparatōe mortis nō idē patient̄ liberi tui: occident̄ uno fortassis
 īctū: & erit ulctio māibus cōtēta carnificis. Paruulos meos occidit quic-
 qđ fuit tota ciuitate telorū: oīs sexus: oīs ætas: oīs īfirmitas. Nihil ē crud-
 lius morte hoīum: quos populus occidit: & solus hic exitus: a quo nō est
 nec cadaueribus salua reuerentia. Hoc me nūc cōplorare tantū putatis:
 q̄ nō sim liberis meis āte satiatus. Miser ego nec ad cadauera accessi: nō
 in sepulchra maiorū meis manibus ituli: nec licuit sup ipsa corpa pclama-
 mare: nō feci. Q ualē ego illū patria pdidi diē: cū duces ab explicito bel-
 lo reuertūt̄. Nō me me letæ cixere legiōes: nō effusi obuiā ciues triūpha-
 li circa currus meos exultauere letitia: sequebar captiuos meos: tristior
 uictor: mœstus undiq̄ clauderat exercitus: occurrentiū lachrymæ ppin-

quorū & erubescētis circa me populi timida solatia. O successuū quoq;
nōrū misera cōditio. Ergo ego uictoriā meā nō narrabo sine fletu: nemo
ppīquorū amicorūq; corā me d' bello meo loquet'. Nihil ē crudelius cala-
mitate: quā gaudia reducūt. Quotiēs redierit ille letus uobis ī supplicia
mea dies: lugubres mihi ferte uestes: renouate seruuli plāctus: parate so-
latia ppīqui. Nulli liberi īpatiētius d'siderāt: q̄ q pp p̄rem uidēt occisi.
Sed ueq; iudices fatendū ē: tīeo hercle ne par solatiis meis nō sim: ne me
iste p quo liberis irascor affectus: ī mediā ulctōe destituat. Sed adiuuate
miserēini ppīnq; adiuuate amici: & si forte defecero tu ulctōem meā po-
pule cōsuma. Tīeo me hercle ne cū carnifex ppīus accesserit subito pcla-
mē: iā malo p̄rem. Sed si qs est pudor: oculi differte lachrymas: abite ge-
mitus: horridū trucē d'beo prāparā & miser. Deprāhēdā oīum morta-
liū callidissīe hūc: quē simulās: quē nūc imitaris affectū. Tūc sciēus quo
aio rogaueris: ut potius ipse morereris. Sed si bene noui capax oīum ma-
lorū scelerūq; pectus inimice uiues: & libēter & fortiter: & q̄ si uīdicatus.

Argumentum.

Vm ciuitas fame laboraret: misit ad frumēta legatū: prāstituta
die itra quā rediret. Profectus ille emit: & ad aliā ciuitatē tēpe-
state d'latus dupplo uēdidit: & dupplū frumēti modū cōpauit.
Illo cessante corpibus suorū pasti sūt. Reuersus ad prāstitutā diē rei. p
lesæ accusatur. Pro ciuibus contra legatum.

Vamuis iudices innumerabiles me īdignādi causæ initio statī
actōis strāgulēt: q̄a nec dicere uniuersa semel possū: nec gre-
gati erūpētes differre gemitus (Leuior ē. n. dolor q̄ dispōit)
Primū tamē ille sibi asserit locū: q̄ est ex hoc iudicii tēpe: &
tā lentæ uīdictæ dilatōe ortus ai mei ppe dixerī furor: q̄ hoīem tā scelera
tū: ut nos quoq; fecerit nocētes: legibus accersimus: q̄ defēdi patimur:
q̄ ut puniat precāur: q̄ dānatus quoq; uel morte defūget: quā nos ī illa
funestissima fame: dū sepeliri licuit: optauimus: uel exilio q̄ hic q̄tope cō-
tēnat apparet: q̄ tā lente ī patriā reuertit'. Q uāq; de quo exilio loquar?
Q uātalibet ignominia dimittite domo notatū: hēt quo eat. Nō publi-
cis māibus exeūtem discerpsimus: nō (q̄tū semel cōsueramus: & bona fi-
de ferarū eē ciuitas cōpat (hic prius nobis ex tā tardo cōmeatu placuit ci-
bus. Sic. n. istū laniari: sic cōfici: sic cōsumi oportuit iure nō. Q uis cre-
dat: ego me ab hoc abstinere potui: cū & exurirē & irascerer. Sed frumēto
occupati sumus: nec quicq; aliud uidēus. O q̄ta es fames: quā tā grandē
irā uicisti. At ego etiā si talis ultio cōtigisset: si me a nephario grassatore
rei. p. nō lingua: sed dentibus uīdicassem: nihil tantū iræ nihil uīdictæ

præstiterā: hoc & meis feci. Aestuant adhuc intra pectus sepulta uentribus nostris cognata uiscera: & tumescere itus atq; indignari uidēt: & sera poenitentia redūdant. Iam. n. uacat nobis lugere: iā cibos nros efferimus: uiscera cremamus (nā cætera nobiscū sepelient) O fames iaudita: i qua leuius ē q; exurius. Ignoscite tamē uiolati manes meorū. Hic uos alloquor: ignoscite q; ora temerauimus: q; ab hoīe desciiuimus. Nō ut ifœlicē aīam sustineremus: nō ut iuisū spūm pduceremus: fecimus. Vna cā mortē distulimus: qd si expirassemus: idē timebāus. Et ego qdem me cōsūptis excuso: q mihi ipsi irasci nō possū. At iste interi stat: ut uidetis: lōga uia saginatus & satur: atq; habūdans publico cōmeatu: ad mentionē ciborū nostrorū plenū fastidio uultū trahit: & exangues ac pallidos ad calculū uocat: quasi ego nō cōfitear illū etiā nimīū multū attulisse. Tā pauci rari puias iterlucēt: & quis odio euerforis nostri euocatus e latebris suis populus: subselia nō implet. Pauci sceleribus pasti: alienis mortibus salui: q uiuūt ipsi sibi rei graues: ægra & tabida mēbra i publicū ptulerūt. Hæ sūt ciuitatis reliquæ quas uidetis. Sic tabuius: ut miseri nec uiuos hēamus nec mortuos. Hic ē populus: hæ uires: hæ spes: hæ opes. Nisi tandē ad uadimoniū legate uenisses: non multorū dierū cōmeatū habebāus. Quo nūc tātū frumētī: quo classē cōmeatu grauē? Multū hercle negotiatōe tua actū est. Frumētū hēo: populū nō hēo. nusq; pdest: nusq; opus ē. Iā licet uēdas. Dū tu salutis publicæ mūdīator pximū quēq; emptorē dimittis: dū aut fūera nrā uēdis: aut scelera: dū populo tuo fame moriēte alienæ ciuitati legatus es factus: nos iterī cibos ex malis iueniūs: & fames se ipsā pauit: & miseriæ nræ crudeles factæ sūt. Patiāur te defēdi: si absolui saltē nos possumus. Hæc nūc ludices ego solus queror: ad me magis ptnēt: aliqd proprie passus sū: nō cōmunē dolorē accusator hēo cū ludice. Quisq; i hac uīdicta alteri cedit nō publica inopia: nō totius populi una mēdicitas fuit. Nisi qā funestas epulas & nepharios iueniūs cibos: nō putāus famē fuisse. In oēs gentes: i oīa uētura sæcula pscripti sumus. Omnes hæc pdigia narrabunt: oēs execrabunt: nisi q nō credent. Famā ipsā infamauius: & (quod miseriis ultimū est) miseratōem quoq; perdidimus. Adhuc tamē una defensio fuit: q; uidebamur i hæc oīa istius opa impulsī. Si hic inocens est: nrā culpa est. Etiā ne publica mala narrabo: & miseriis nostris cōuitium faciam? Exhibunt uerba: subsequetur sermo: non alligabitur lingua? Plane nihil nō possumus. Exponamus ordinem cladis nostræ: & simpliciter oīa indicent. Decet ista nostro ore narrari. Sed nouimus & nimīū meminimus: Iudex doceri nō debet opinor: reo indicēda sūt: q a malis publicis affuit: q hoc certē maxīum debet patriæ

suæ beneficiū: q̄ a fame solus dimissus ē. Audi itaq̄: audi frumētū istud
qd̄ lucri fecisti: q̄ti nobis cōstet. Aliqs fortasse iudices mirat̄ etiā si huius
feralis āni fructus cessauit: q̄ tamē illa sup̄ior lōgi tēpis beata fecūditas
tabuerit: & secū iste dubitat qd̄ sit ī cā: cur ciuitas oppulēta quōdā nihil
frumēti nisi ī spe habuerit. Sic fit ubi uicinis ciuitatibus uēdimus: & un
decunq̄ offulsit lucrū sine respectu salus publica addic̄: & in uacuum
possessionē fames uenit. Etiā si qd̄ residui erat: ut carius qdā uenderēt
ad ānonā icendiū suppressū est. Testor tamē cōscientiā ūsam: nō sumus
questi q̄diu dupplo emebāus. Nō enī uulgaris illa labes frumēti fuit: nec
qualis alias ab agricolis accusari solet pfidia terrarū: & īgratæ messis irri
tus labor. Noua & īaudita abomināda lues: quæ nihil hoī reliqt̄ præt̄
hoīem. Aut astricta citra conatū sata: sub ipsis tabuere sulcis: aut leui ro
re euocata radix ī puluerē incurrit: aut pūstis torrido sole herbis moribū
da seges palluit. Nullus īber sitiētis soli puluerē terfit. Nulla sup̄ arētes
cāpos saltē umbra nubiū pepēdit. Calidi spirauere uēti: maturitatē præ
cepit aestus: et sic ubi forte ieiunæ herbæ solū uicerāt: uanis tantū aristis
spē fefellerūt: & ianes culmos tristis agricola iactauit uentis nihil relictu
ris. Leuia queror: prata exaruerūt: pierūt frōdes: germīa nō exierūt: nuda
terra: & rudes glebæ: & aridi fōtes erāt. Nisi hæc oīa īter sciētes dicerēt:
poterā uideri falso questus d̄ hoc āno quo tantū frumēti uendidus. Vti
nā saltē nobis rudē uictū siluæ mīstrassēt: & carpe arbuſta: cōcutere quer
cū: legere fraga licuisset: & quæcūq̄ primi mortales āte traditos diuini
tus mīiores cibos cōtra famem obiecerūt pestifer ānus reliq̄ſſet. Nō erā
delicatus: sed o tristis recordatō: funesta necessitas: nihil habuimus quo ū
ueremus præt̄ famē. Nec tamen ī totū queri d̄ nūinibus possumus ma
ria certe secūda expti. Si uoluisset seruaſ legatus diē: quē illi foelicitas tē
poris dederat: potuit nobis afferre. Vt primū tāti mali sēsus ī ciuitatē p
crebruit: cū iā urgēte īopia quottidie malū arctius præmeret: & præſēte
fortūa peior tamē esset futuri metus: apparuit nullū ex p̄p̄quo eē præſi
diū: cū finitimas quoq̄ ciuitates icendiū n̄rum aduſſisset. Erat qdem ali
qd̄ ī uicino frumēti adhuc: sed iam nemo uēdebat. Ergo ut uidius salutē
publicā trans mare petendā: se ī curiā quisq̄ cogūt. Vt arma bello: ut aq̄
icendio iclamari publice solēt: ita uno quodā cōſēſu nō ætatibus specta
tis: nō honoribus: pariter retulius: pbauius: decreuius: pedibus māibus
iuius ī ſententiā necessitatis: nec ordo nos officiorū moratus ē. Legatio
nē multi pollicebant̄: nec īnocētiæ iste beneficio uel auctoritatis merito
rūq̄ respectu electus ē. Vna cā nos mouit: q̄ se cito redituq̄ policebat̄:
Pecuniā sine numero īfudimus: frumentū sine modo mādauius: q̄tum

potuisset afferret: festiaret mō. Hoc una uoce supplices adclamabāus:
ac ne moraremur ne hoc qdē diu rogauimus: una tātū uox fuit: quā iste p
quodā praiudicio āplexus ē. Nihil agis afferēdo frumētū: si post illū diē
ueneris. Nostris māibus legatū in nauē tulimus: ac ne qd morā eēt p sua
qsq; portōe ēt cōmeatū dedius: retiacula icidimus: & littus igressi classē
publicis māibus ipulimus. Inde fugiētia uela lōgo uisu psecuti: facilē em
ptōem: secūdos uētos: placidū marē: nō secus ac si ipsi nauigaremus prae
cati sumus. q̄s credat hoc de tā miseris: Oīa a diis ipetrauimus. s. unū su
perest: ut p aliena ciuitate uota soluēda sint. Cito puenit: cito emittit: cito
rediit quo uoluit. Quid pdest expectare? Alia ciuitas prior ē: & sane re
ligiosus legatus: diē expectat. Nos iterim coacta priō ex agris pecora di
ripuimus: & ne uēturo saltē anno pspici posset: nō reliquimus q ararēt bo
ues. Iā seruis fugas ipauimus iā pcūbentes ante limia picipū paupes i ip
sis precibus expirāt. Plorātibus liberis legatū pmittimus. Iā tātū sibi qsq;
cura ē. Nihil tamē horū etiā nūc i inuidiā legati queror: adhuc prior cur
sus ē. Hactenus nra mala tulius: i reliqua nos legatus uicarios dedit. Si
qcq; tibi hūani sāguinis supest (nisi nimia saturitate alienae fortunae cogi
tatio excidit) respice patriae casū: respice grauissimā fortunā. Miseri te
misimus: expectāt pallidi exāguesq; ciues tui: & quicqd extremi spūs ad
huc supest spe tui trahit. Figura tibi exesos uultus: decrescētē populū:
iā prēmortuas uires: nec quicqd horū potes ignorare: si qd tibi credius: fa
me laborantē ciuitatē uidisti. Festia dū supsūt: qbus legatōem renūcies.
Festina dū mori ultium ē: frumento digni sumus. Quid i nos cōuertis ēt
alienae ciuitatis famē? Q uatenus nobis cōputādū est: pp te dupplū mali
tulius: tu supra frumētū publicū stertis: & oēs maris circūuectus oras: lit
tora portusq; cognoscis. Tu iter duas ciuitates fatore arbiter: aliēae cōdi
tor: tuā euerfor: salutē nram pegrinis admetiris: & secūda tēpestate i pa
triā ferētē cōtrarios uētos exoptas. Nos p arētes effusi cāpos morientū
herbarū radices uellius: eo qdē fortius ut si fieri possit i uenenū icidāus:
subeūtes isolitib; cibis. Et sicubi forte uberius paulo pabulū cōtigit d pa
scuis rixa ē. Amaros fruticū cortices & ramorū male arentiū pallidas trō
des decerpimus morbida nā quicqd famēs coegit: corpus admisit. Iam
passim moriunt: & pestilentium more pecudū subinde aliquis ex popu
lo i ipsis pascuis pcumbit. Crebrior quottidie iteritus: & latior strages:
& me miserū: iam famēs deserit. Q uos testor deos: Superos ne quos per
tantū nefas fugauimus: An inferos: quos nobis permiscuimus: An no
stram malā conscientiam: oīa nos ante fecisse: quae nemo prae
ter nos fe
cit: Pecora cecidiūs: cāpos euulsimus: siluas destruxiūs: nouissime nihil

relictū est: præter exuriētes & mortuos. Si qua ē fides: libēter hāc partē accusatōis subinde differo: adeo ubi tantū nefas narrandū est: et exigua temporis lucra sectari libet. Et necesse est reo iudicare: quia a malis publicis abfuit: quā multis nō ad diē uenerit. Ignoscite dii hominesque sceleri quidē ultimo: sed tamē quod fecisse miserrimū est. Nō hītant una pudor & fames: & cū semel intrarit impotēs domia: feras etiā & ingētes belluas subigit. Terrā moriētes momorderunt. Me metipsū: si nihil fuisset aliud comedissē. sed cōfitendū est: legati beneficio nō defuit. Postquā oēm patiētīā uicerat ignea fames: postquā spes quoque: quæ miseris ultima est: oīs abierat: & frumentū toriens sibi frustra pmissum aiūs iam ne cupere quidē audebat: subiit furor: & alienatio mētis: & tota sui arbitrii fames facta ē. Animus malis diriguerat: os isolitibus cibis stupebat: feris iuidere cœpimus. Primo tamē furti: & intra suas quisque latebras admisit hoc mōstrum: & si paulo citius uenisses: potuisset hoc negari. Si quis ex strage corporis defuerat: sepultū putabamus nec tamē indicauit quisque: nec deprahendit aliquis. Nemo: ut hoc faceret exēplo ipulsus est: se quisque docuit: oēs scire cœpimus: postquā oēs fecimus. Quotiens tamē antequā inciperē: in portū cucurri quādiu in altū intētus: si quæ essent in cōspectu naues: oculos fatigauī. Tibi legate tēpus differre facile ē: quia tuā tantū partē nō uēdidisti. Tu quæ hēas diē uideris: ego septimū & expectarē nō possū. Ergo rabidi supra cadauera icubuimus: & clausis oculis quasi uisus cōsciētia acerbior eēt: tota corpa morsibus cōsumpsimus. Subit iterim horror ex facto: & tediū ac detestatio sui & plāctus. Sed cū ab ifaustis fugimus cibis: urit iterum fames: & quod mō ex ore piecimus colligēdū est. Nūc mihi illa foeda uidētur: nūc abominanda: laceri artus: & nudata ossa: & abrepta cute itus cauipectus. Nūc occurrūt effusa præcordia & liuidæ carnes: & expræssū dentibus tabū: & exhaustæ ossibus medullæ. Quātulū. n. corporis fames reliquebat. Nūc illud horreo tēpus: si quādo aut māus icidit: aut facies: aut aliqd denique quod hominem ppria nota signat. Nūc cibi succurrūt: quos iponere i mēsam nō ausus sū. Cōfitendū est. n. deuorauis homines & quodē auidet: qui diu nihil ederamus: & tamen cœpisse difficillimū fuit. Postquā ius factū est: postquā nemo erat in ciuitate quæ confiteri puderet: tū uero iam in posterū pspicimus: & funera horreis cōdimus. Retro agunt exequiæ: aut citra: aut ad rogos pugna est. Hæres cadauer cernit. Nouū & incredibile nisi noscemus mōstrum habuimus: sine rogis pestilentiam. Mortui ratio non cōstitit. Perisse ciues scio tantū: quia inter uiuentes nō uideo. Aegri affidētes timebant: & labentem aiām supremis domesticorum oculis reducebant. primo tamē nihil rogabant suos: nisi totā sepulturā.

Vt maior urgere cœpit necessitas: beneficiū factū est: expectare dū mori-
rit. Nemo adeo affinis fuit: nemo tā cōiunctus quē pietas abstīneret: no-
stros comedimus. Nā si aliēos uellemus: nemo audebat: cede-
bat. Nihil tamē est qđ idignari uelitis: narraui uobis lucrū uest-
rū. Frumētū dupplo uendidimus: & callidissimus legatus uicinæ ciuitati iposuit. Plena nunc horrea: bonæ ratōes: onustæ naues sūt: & quo magis gaudeamus: tanto bono pauci sumus. Nā qđ ad tēporis accusatōem ptinet: nihil ē opinor qđ æstuet: i desertū nō incidit populū: nec sane fuit cur festiaret: et nunc expectari poteramus. Sola est nra ciuitas quæ fame pire nō possit. Dissimulatus me putatis uectoris patrociniā? Cōfiteor uenit ad ultimū diē: attulit frumentū: gratulemur qđ iā nulla ciuitas fame laborat. O si uires sufficerēt: latera durarēt: aliqd ex aridis diu faucibus ressiduæ uocis exiret: quāta indignatōe opus erat: ubi p oibus dolendū est. Quod cū sit: uniuersi q assumus pclamemus: hæc tota cōtio i unā uocē cōsentiāt: nō esset tamē futura par crimini iuidiā. Ut accusemus oēs: quota pars querat. Secū quisq̃ reputet quæ tulerit: qđ admiserit. Plane imanis bellua est: & nō tantū necessitatis cā p nefas pastus: qui q̃ comederit hoīem nō irascit. Succurrite dolor & feri uultus & ultrix pœnitētia. Ades lōgi ieiunii impiosa necessitas: & uos itus iplicitæ si qđ potestis admōete aīæ: & a ferali uētre prūpitem: dū cōmissū nefas deuoto capite expiāus: & quasi lustrata urbe feralē uictimā uiolatis māibus mittimus. Decet nos tales hostiæ. In iudiciū pduxī publicū scelus: & ifamata ciuitati quæro uelamentū. Nemo nō cōmisit aliqd: hētis tamē unū si uultis: & p oibus nocētem. Rei. P. læsæ accuso. Mirari uos certū hēo hanc uerbi segnitiē: cū ciuitas tota cōsūpta sit: cū populus i se tabuerit: quo pstricta tantūmodo patria & leuiter (qđ aiūt) manu offensa itelligi possit. Sed ferēda est ut i cæteris hæc quoq̃ reꝝ naturæ iniuria: qđ nō tā immanibus factis paria uerba accommodauit: & fames nra: fames dicit: & cibi nostri cibi uocant: & res. p. nūc læsa. Nec scilicet nisi pacto legitimo ordie reus puniet. Oia rogo scrupulose agant. Videte ut iure irascamur: qđ contra ius uiximus. Imo etiā si libet defensionē audiamus: & iā nunc nos moret. Neget læsā rē. p. quia plusq̃ læsa ē. Nō. n. discussos alicuius opis angulos: nec recisas lucorū frōdes: nec publicarū adiū dispos parietes obiicimus. Ac si uidebit adiiciet forsītā nō esse rē. p. quæ pierit. Id enī supest: ut iā hoc nomē extinctū audiamus. Procedet eo usq̃ fortasse: ut exurisse nos neget. Nō inficior aut parū ppriæ hoc legis uerbo nefas istius signari nō posse. Maiores enī ne lædi quidē rem. p. ipune uoluerunt. Ideoq̃ existimo etiā hoc eē cōprahensū, nemo at tuebat: ne absolui posset crimē lege maius.

Quid quid actionē rei. p. læsa tēptat i legē malegestæ legatōis deflectere? Elligit reus crimē: hoc ē noxius crucē optat. Nō sustineo iudices i tanto ai motu argumēta cōquirere: nec ipetus iræ meæ i digitos descēdit: hoc tamē scio: nō cadit in formulā publicus dolor: nec si adeo iudicibus quid passi sūt exciderit: ut has ferāt cauillatōes nō dilluētes crimē sed differētes: populus quoq; ipunitū nefas sine lapidibus præteribit: nō præscribes. Accusare te malegestæ legatōis possū. Age porro: si occisos obiecerō hoīes: nō tu es cā mortuū: si uiolata sepulchra: nō ppter te rogos fraudauimus? Sed legatus fuisti: quid tamē ipsū quid ē aliud q̄ rē tractare? Rē aut q̄ male agit: ut arbitror: lædit. An existās hanc legatis dari peccādi licentiā: ut quæcūq; scelera i eo officio cōmiserunt: cū his oībus hac una lege decidāt. O nimīū inuidendā huius legatōis conditōem: si tibi & famē r emisit & legē. Sed erraueri sane: & quā nullū i foro nro iudiciū fuit: desuetudinē i p̄sa iura exciderit: quomō legē meā effugis? Nam nisi malis stupeo: duo sūt oīo quæ i cuiusmōi crimīe queri soleāt. An læsa sit res. p. an ab eo q̄ arguit læsa. In quibus si quid tibi fidutiæ fuisset: nō a crimīnibus crimīa appellares: nec ad alterā p̄cā trāsfugeres: sed te ab hac quæ itēdiē tuereris. Dico læsā eē rem. p. Oratōe hic opus ē: aut reliquorū more accusatorū hoc nūc mihi querēdū: quomō res uerbis aggrauet. Adeo ifirma est calamitatū memoria quæ si posset excidere: nō tamen narrāda nobis sed ostēdenda erat ruina publica. Agedū: si uideat: extra portas p̄spicite: squalida arua: & spinis obsitas segetes: & semefos arborū trūcos uiduis cultore agris. Errāt a fame nra inocētes feræ: ianes uillæ sūt: & deserta horrea i ruinā p̄cūbūt. Nullus iuerfis aratro glebis cāpus nitet: nullū solū ope renouat. Iā & i sequentē annū famē timeo. Redite i domos ur̄as: uidebitis noxios focos: & ignes tabo cadauerū extinctos: & tecta mortibus grauiā. Cū maxīe inferius i tumultos ossa isepulta: Ducius optas exeqas: & ad sepulturā ressidua cōferunt: & tandē cadauera igni p̄mittimus. Vbi uero uniuersas familias fames extixit (quæ pars maxia ē) ianes domus sitū ducūt: lacēt relictæ sine hærede sarcīæ. Inueniē iterim clausa domo cōditus domū: si cuius mors famē euasit: quē rimātes nō iuenere pximi: qui iter suos ultius decessit. Quo uos mitto? Ipsā itueni cōtionē: unius deficiētis spetiē tota ciuitas hēt: canū marie caput: & cōditos penitus oculos: & laxā cutē: nudos labris tremētibus dētes: rigētē uultū: & destitutas gēas: & ianes fauciū sinus: p̄na ceruix: tergū ossibus inæquale: ifernis imaginibus similes: fœda ēt cadauera. Aut si quis talis nō ē: cōfiteat se usq; ad saturitatē comedisse. Sua quisq; cōsulat misera præcordia suū uentrē cōscientia grauē. Dic nunc legatē: inocēs sū:

q̄ ad illū diē ueni. At ego pp̄ te nocens sū q̄ ad illū diē uixi. Quæ cōpa-
rata nobis mala nō delicatas lachrymas hēnt? Aliquē populū hostilis ex-
ercitus itra portas coegit: solet uenire ultia obsessis iopia: sed eueri cer-
te licet. Victor captiuū aut occidet aut pascet. Tormēta q̄dem pirratay
tulerūt: fœlices q̄bus cōtigat inocentia. Mors certe finis est: nec sauitia
ultra fata p̄cedit. Aut etiā si quis adeo hoīem exuit: ut ibi poenā quærat:
ubi sensus doloris nō iueniat? Nempe tamē cadauera feris obiiciet. Cir-
cūdati sūt qdā flāmis: Ipsa tamē poena habuit sepulturā. Nos icendii ci-
nerē pdidimus: nra etiā ruia tabuit: nra mala nō latēt: nō ignis defūctos
cremauit: nō feræ lacerauerūt: nō aues attigerūt: & tamē cadauera mor-
tibus annūerare nō p̄ssumus. Citra sp̄e cōualescendi afflicti sumus: imo
etiā citra uotū. Grauior idies facti poenitētia est: pudet uitæ: lucē ac sy-
dera itueri nō audeo: quotidie fœlices mortuos clamo: & malæ cōscien-
tiæ facibus agitatus: nihil fortūa tuis in æterna sede utcūq̄ cōpositis pu-
to. Adeo mors placet: iā etiā cibus nris iuideo. Præterita differo: ipsa ex
nimia cupiditate nocet abūdātia: desideratos diu cibos auide haurius:
& lassā famē saturitate strāgulamus. Morimur adhuc etiā frumēto tuo:
At q̄ ceteræ rei. p. ptes quæ sūt ad usū populī cōparatæ: & leuior cū dā-
ni sēsu pereūt: & facile remediū accipiūt: cū reparari possit amissū. Opa
restituā: ærrariū replebo: naues arma reficiā. Hic uulnus altissime pene-
trat: hic ipsa uitalia feriūt: ubi populus ruit: ubi cōtinuis funeribus oīs
sexus atq̄ ætas semel sternit. Exhausta ē ciuitas: & desolatæ dōus: tristæ
florētis quōdā fortūæ idiciū laxi muri. Quā multi ī ciuitate nra pierint
quæritis? Minima q̄dem portio ē: sed etiā ex hoc itelligi pōt: exuriētī po-
pulo satis fuerūt. Plurimū tamen itereſt quo mō pierūt. Fœlix pestilētia:
fœlix præliorū strages: deniq̄ oīs mors facilis. Fames ualida uel aspa ui-
talia haurit: præcordia carpit. Animi tormentū: corporis tabes magistra
peccādi: durissima necessitatū: deformissima malorū: hæc ad hūile opus
nobiles māus mittit: hæc alienis pedibus mēdicantes p̄sternit: hæc sæpe
sociorū fidem fregit: hæc uenenæ populis publice dedit: hæc ī parricidiū
pios egit. Adhuc tamē unū uidebat remediū nō expectare mortis diē: &
tabescētem quotidie spūm supuenientibus malis subducere. nā in fame
nemo qdē mortis imunis est. At nō tua culpa fames cœpit. Sed uulnera
tū iugulasti: titubantē strauisti: fumātem icendisti. Ne qd iniq̄ faciā: di-
uidēda sūt mala. Primā famē fortunæ iputo: ultimā tibi. Morā tuā itine-
ribus separo. Deniq̄ ex eo iopiā tibi obiicio ex quo pp̄ te tuli. Itaq̄ cari-
tas anonæ: rarū frumētū: cædes: ac direptio pecorū: fuerūt fortunæ: fue-
rūt anni: fuerūt temporū. Aliā cōditōem hēnt ciuiū mortes: & cadauerū

dira laceratio: & peiores iopia cibi. Hec fames iā tua est. Puta me i prae
senti adiicere: nisi hoc unū: tardius q̄ potueras uenisti. nōdū tibi obiicio
duplicata tempa: nec remensū totiens mare: nec graues ancoras: nec dū
tantā morā q̄ta legatōi satis eēt. Si inocentes essemus: populū septē die
bus pdidisses. Angustos humani spūs termios fames fecit: moriur: defi
cimus. festia misericors: oēs excipe auras: etiā si tota secūdis flatibus ue
la tetenderit uenti: tamē remis adiuua. Salutē publicā uehis: spūm po
puli tui reportas: oīum nostrū in ista classe nauigant aīa. Iuramus p tuū
reditū: effusi p gradus tēploꝝ uota suscipimus: tēdimus manus: nā quas
feriamus hostias nō hēmus. Quid spē publicā ad ancoras alligas: nō stat
interī dies: & plēis uelis mors uenit. Festia: merita tua nō cōditores aqua
uerit: nō ipsi dii plus prastiterit. Tibi nos: tibi liberos nros: tibi quicqd
hoī iocundū est: tibi debemus quicqd uicinā ciuitati prastitisti. Nō di
co illa quā poterā: puta cerulus iber i naues ruit classis iter fluctus latet:
nec iter candentes collissarū aquaꝝ spumas uela dignoscimus: egerit ex
fūdo harenas mare: micāt ignes: itonat cælū: scissis rudentibus tēpestas
sibilat: deniq; sydus hybernū cōdit: tu tamē pseuera: frumētū uehis: ni
hil horū necesse ē foelicitē nauigāti: festina. Querere si naues cōmeatu
tardasses. Dū uelocitatis rō haberet: mallē accipe dimidiū. Nō delicati
sumus: nō luxuriā quārit habūdātia: unde spūm sustineamus: unde mor
tem differamus: i praesentia q̄tulumcūq;. Si plus opus fuerit redibis. Sic
cā fauces sūt: aeger hanelitus os tēdit. Iā frustra i sinu parentū liberi plo
rant: & nōdum editi cōceptus itra uetē famē sentiūt. Iā nemo nemo di
ues ē. Auras captāus: & rore uesciur: & iā spare tormētum ē. Quotidie
uires deficiunt: Iā nō imus i littus: sed redimus. In editis scopulis popu
lus sedet: dū naues expectat: i pascua nō redit. Aquas igrediur: & unus
ad te spectantium reditus ē: & cū defecerunt oīa: expirāt. Te te expectā
tes itentis oculis moriur: i mare mortui cadunt. Quotiēs sole pcussa nu
bes refulsit: nauē putāus: quotiēs fractus uēto fluctus icanuit uela iter
pratamur. o mobiles miseroꝝ spes: ab una quāq; solatia: ab uno quoq;
quō mutāt. Hæc certe nauis ē: ecce uela pādūt: ppius appellit: & acce
dēdo crescit: nra ē: suos i utrāq; partē uētos habuit: nris uotis gubernati
flatus sūt: Hæc dicius. At illa interī trāsuolat. Fletus ide: & despatio: &
lucis odiū. Nihil. n. grauius q̄ destitutæ spes torquēt. Ne iterrogare qui
dē licuit aut quærere: nemo applicabat. Ergo icerti oīum reꝝ pepēdius:
nihil q̄q; cognouit. Saltē si scire licuisset ubi frumētū uēdidisses: ipsi pe
rissimus. Iā quō ad singula momēta tēpoꝝ mutabant aī: bcne ē serenus:
sol occidit: purus se dies tollit: ad nos uēti ferūt: iā ueniet. Pendet interī

fames: & illud quod tā diu cogitat: differt: ita tamē ut subide cōputet: quot dies ad mortē supsint. Nā qd p̄fecit meministis: cū cōtrarii uēti flare cōepissent: & ī altū fluctus a terra uolarēt: q̄ta cōploratio: q̄ti plāctus fuerit: retiebit: stabit: laborabit. At si diis placet: legatus noster tū maxime bene nauigabat. Nos ī hac fortuna: ī tā graui casu: ī ciuismōi cogitationibus sumus. Tu sinus maris circuis & p̄ oēs curuatoꝝ littorū ambitus terrā legis. Sic fit ut te iuuēt diu negare. Nullus amœnus pratermittit portus: nulla celebris ciuitas iūsitata transiit. Mētior: etiā ad exuriētes applicas. Deīde si quā timoris iniuriā quereris: nō ferā te morātē. Quō satis accusabo uendētē: spūs n̄os trāscribis: salutē n̄am exponis. Quā diu iāstīmabilis fuit: īnocētiam publicā uēdis. Frumētum nō naufragio p̄didimus: nō latrocinio. Lucro perimus. Tēpestas quoq; aliquā nauē ī mediū littus īpingeret: & ex classe numerosa oēs fluctus exhausisset. Perit frumentū: q̄a classis uenit ī portū. Ita nos alienā ciuitati legatū misi-
mus: & uilia ac deuota capita uicinōꝝ delitiis moriur. Nihil nobis iam reffidui spūs supest: nos ī cōspectu mortis stamus: nos legatū frumētūq; n̄um ore apto expectamus. Classis n̄a uecturā facit: & uicināꝝ ciuitatū copias recōducit. Pene a cōspectu n̄o uela cōuerfa sūt: q̄tulominus quā cōgesti frumētī puluerē uidius: tantū iā tempis trāsiuit ex quo pecuniā cōtulimus: legatū creauimus. Iā dīnumeratis tēporibus quā secūdi uenti breuiora fecerūt: quotidie spero: & sane p̄pe est. At legatus meus ad emēdū mō p̄ficiscit. Tibi ergo tot ciuiū mortes īputo: tibi stragē populi: tibi liberōꝝ parentūq; miserrias pœnas: tibi quicqd passi sumus: tibi qd grauius ē: quicqd fecimus. Et scilicet speras ut tantā sceleris iuidiā ab aīs nostris dupplā pecuniā strepitus auertat. Nescis q̄ multa uendideris: dupplo uēdidi. Ita īfœlicitas mea negociātī tibi lenocinata est: q̄ fame p̄ire ciues meos patior: q̄ ut uīam ciuitatē seruē: meā euerto: q̄ a tā uicinis littoribus classē torqueo: q̄ ad diē redire nō possū: q̄ preciū cōstituitis: qd occultū datis. Dupplū patrocīnio meo q̄tulū lucrō. At nos īepti ac uesani de fame querebamur: grauis nobis īnopia: ītollerabilis & misera accersita mors uidebat. Nō agimus grās īdūstriā legati. Res. P. n̄a locupletior perit. Sacrosanctus mercator opportunū opinor iuenit mercis exactū. Miror hercle: si tā bene negociū gesseras: quō nobis pecuniā nō retuleris. Dupplo uendidi. Decepisti uicinā ciuitatē: circūscripsisti: itaq; querit. Dupplo uēdidi. Hoc enī unū supat: ut deuectū tantidem uēderes. Habita ē itineris rō: hīta usuraꝝ. Ego uero malo q̄ tā magno uēdidisti. Apparet. n. te nihil coactū. Sed si semel ponis hastā salutis: & redēptores uitæ admittis: & nos admōe: melius uēdis. Nos qcqd

in domibus hēmus: quicqd in tēplis: quicqd ciuitas suū uocat: cōgerere parati sumus. Frun ēt ī pecunia remetiamur: libertatē nrām adiicimus: fines publicos tradimus: oīa licet eadē uicina ciuitas polliceat plus non pōt. Profit mihi qd apud negociatores solet: ī antecessus dedi. Tripplū: quadrupplū: q̄tum poposceris: accipe. & illa pecunia frumentū licet uicinis afferas: si nobis nihil de cōmeatu nrō partiris: nos uiciā ciuitati uēdemur. Liceat seruire ubi frumentū est. Nō exigua res ē: pro uita: pro sepultura: pro innocentia licemur. Non pōt hic cōmeatus tā care emi: q̄ expectari. Sed nisi uēdidissem īquit fame laboranti ciuitati: timui ne raperet. Et ita utiq; occupare uoluisti: ut nobis iniuriā tu potissimū faceres? Multū me hercle uos fallit opinio iudices: si ullam causā ita euidentē de ferri posse in forū putatis: cui nulla ne mēdacii quidē uelamenta cōtingāt. Opinione sua defendit: & quæ res minime coargui pōt uti se teste. Ne nos periremus nō timuisti: ne repetiti cōmeatus post diē nræ mortis applicarent: nō timuisti? Nostris certe malis (quāq; nihil poterat accidere iopinatum) tamē inter metus tempestatū & ancipites incerti maris casus cōfiteor ne frumentū salua classe pderemus: nō timuimus. Non dico ut maxima uis parata sit: ut more imanis latrocinii turba raptorū littus præmat: uel repugna: uel fuge: uel roga. Incensuræ naues depræsuræq; minitare potius: q̄ totū frumentū utiq; populo pereat: partire ue gratis: dū nobis aliqd quo respiremus afferas. Illud quo certe nihil asperius accideret: rapi patere. Faciet fortūa qd uoluerit: legatus a præcepto nō recedat. Refer nobis saltē iniuriā nrām: mitte nūcios: Ita famē differemus: rapiēus furētes arma: & se ī obsidionē ciuitatis inimicæ sine delectu populus effūdet. uastabo interim fines: hoc est p aliena prata pascari. Si qua ī uillis depræhēdero pecora: diripiā: bellū me alet. Citius ad frumentū pueniemus: q̄ tu cū frumēto redibis. A diuabūt pugnātē iusta sacramēta. Si cōtigerit æquū fortunæ iudiciū: nō meos tantū cōmeatus recipiā. Si minus: certe dabit bene mori. Liceat & manū cōserere: ī acie cōfingere: cōdant se postea licet muris: lōgius obsidio eat: interī certe hostiū potius cadaueribus uiuēus. Sed nulla uis fuit: nulla exterior iniuria: tuū certe cōmeatū nemo rapuit: iure miseri sumus: & ex stipulatu legati nrī pimus. Vēdidit q̄tū uoluit: q̄ti uoluit: & ut hoc ad nrās accēderet moras: fortasse diu cōtionatus ē. Ois cū fide p̄soluta pecunia ē. Hoc q colligo? Qui q̄ti uoluit uēdit Iudices: pōt nō uēdere. Nā per fidē: si rape alienū frumentū & possūt & uolūt: qd ita dupplā pecuniā soluūt? Nā quomō in magna iopia quicqd emi pōt: uile ē: ita cū possis hēre gratuitū: dupplo carū est. Sed mihi credite color iste patrociniū est & diu ī saturo ocio

cogitata defensio. Nō pōt similis usq̃ fames fuisse. Nos graue huius āni
 sydus afflauit: n̄rū hoc fatū fuit: quos nō tantū sata: sed etiā empta fal
 lūt: q̃ n̄ra pecunia: n̄ra classe: n̄ro legato: n̄ro uēto: fœlicissimo cursu: cō
 meatū tamē pdidimus. Nos a frumēto lōgius sumus. Ad illā ciuitatē po
 tuit frequēter accedere negociator: s̄apius applicari onusta classis. Itaq̃
 nō misere legatos: nullus illis cōmeatus lōgius petēdus fuit: qđ fœlicissi
 ma ānona affluētibus copiis: fortunatis opibus cōtigit: nihil emerūt: ni
 si deuectum. Quare nulla causa istius quē fingis metus fuit: nulla utiq̃
 uis. Forū legisti: & q̃a adhuc superat tēpus: obiter negociatus es. Raptu
 ros putauī: qđ dicis scelerate. Et cū hoc tīeres applicabas. Onustus uia
 tor apud latrōes hospitaris. Cōmeatū publicū in scopulos annonæ ipin
 gis: & plenæ frumēto classis ancoras ad famē ducis. Nō præcidis mediū
 mare: nō uelut ī hospītales syrtes: aut uoracē carybdī præterucheris. To
 ta ī fugā uela torquebis: nūq̃ ē piculosius legatōis tuæ naufragiū. Tu ut
 cogi posses: tu ut auferri frumentū posses effecisti. Tantū hīturi sumus:
 q̃tū reliquerit pudor exurentiū. Quid te dupplo frumentū iactas uēdi
 disse. Potuerūt mihi solucre. Quid reffers. Alienū beneficiū est. Altege
 cōfingit hoc loco mendaciū. Tempestate inqt appulsus sū. Ita plane īfœ
 lix nauigator es: & cuius uotis auræ nō respōdeant. Nescimus te dupplo
 melius nauigasse: q̃ spaueramus. Nescimus singulis cōmeatibus bina iti
 nera cōfecta. Nescimus ī una legatōe uētos quater secūdos. Sat erat uer
 bo negā: qđ uerbo opponit. Remoue hāc spē eludēdæ mēdacio ciuita
 tis. Quo dāno p̄bas tēpestatē. Quid amisisti. Frumētū certe totū uenit
 ī portū: nec laborasti: tanq̃ nimīū onustas naues simulaueris. Dupplū
 afferre poterāt: nō uexata armamēta turbatosq̃ funes: aut scissos uelox
 sinus quereris: classis statī exiit: & qđ magnū itegre signū est: cito redit.
 Porro tēpestatas ī unū agebat angulū: nihil potuerūt obliquata uela defle
 etere. Nō potes ultra p̄cedere: citra applica. Effuge raptores: effuge nō
 dimissuros. Si aliud nō pōt fieri cū tēpestate decede: naufragio ī desertū
 litrus ipinge. Quid deuitata p̄cella p̄dest: qđ subducta nubibus nimis
 classis. In portu naufragiū fecius: & frumētū ad ācoras pdidiū. Ego ue
 ro inqt attuli: & quidē dupplum. Onos fœlices rūpamus saturitate præ
 cordia: pascāur ī præteritū: & famē cruditate p̄semus. Frumentū attuli
 sti. Quid qđ medicīa mortuorū sera ē. Quid qđ nemo aquas īfundet ī
 cinerē. Quid qđ extincto populo etiā nouēdialis tarde uenit. Quid qđ
 iā ego frumētū nō desidero. naufrago tabulā abstulisti: mortuo applicas
 nauē. Dupplū est īfunde ī sepulchra: & admetīr tumulis: ibi sūt q̃ mādā
 uerūt. Quid aliud effecisti afferēdo frumentū: q̃ ut nos qđ adhuc fecius

pœniteret. Nunc me magis pudet: nunc cibos meos obiurgo: potui heri
nō comedisse. O nefas ī quo me scelere cōmeatus deprahendet. Siccine
paria fecimus? Adhuc nihil habuimus: sed nunc licet reponamus. Quis
aut unq̄ pensabit necessaria supuacuis? Dupplū attulisti: sed illis q̄ perie
runt nihil: sed nō possumus iā non fecisse qd̄ fecius: sed plærūq̄ sera pro
nullis sūt: sed & tēporē ista momētis aut preciosa sūt: aut uilia. Vis scire
q̄tum iter hoc tēpus & illud iter sit? Tēpta igit̄ forum tuū: totum hoc nō
potes dimidio uēdere. Supest adhuc unū patrociniū: ī quo spes oīs pro
fligatæ causæ cōsistat. Ad diem ueni. State hic certe iudices: nā ferri nō
pōt: exundat altius dolor. Publicū dolorē quis proiectū & iam olim se/
pultū hucusq̄ protrahis? Cur nō expectauis? Cur famē nō ad cōstitutū
distulimus? Cur ad tantū nefas accessimus? In hac lance publica cā Iudi
ces pendet. Aut iste tarde fecit: aut nos cito. hoc uidelicet expectasti: &
captiosū eēt officio tuo rediisse: ex idulstria tēpus triuisti. Nō tempestas
in cā fuit: nō uis ulla uicinæ ciuitatis. Vna rōne moratus es: nōdum erat
tēpus. A deo ne nobis miseriæ publicæ exciderūt? A deo īspirato frumen
to obstupuimus: ut hæc audiēda sint? Vltimū oīs memoriæ reū una uox
īnocentē facit? Populatore euerforēq̄ ciuitatis: nisi ad supremū damna/
bo? Absoluat̄ publicus reus: rediit. Illū respōdet diē dedimus. Tu tamē
si interpellatus tēpestatibus serius uenisses: excusares mare & ambiguos
flatus: & tibi bonā cām hēre uidereris: cū diceres: ante nō potui. Et nos
hæc cogitauimus: his casibus ampliauimus tēpus. Nos illū tibi diē dedi
mus. Sed q̄ illud citius emisti q̄ spauimus: supra uotū nr̄um nauigasti:
ad proxium littus mature classis applicata ē. Ego tibi possū satis irasci?
Feclicitatē nr̄am pdidisti: ergo q̄tū ī te tēpus cōsumptū est: dies excessit:
peius pati nihil possumus: sed pessima diu patimur. Imputas nobis pro
pitios uētos: & secundū mare: & ciuitatis opulētæ liberalitatē: quæ tan
tum frumenti uendidit q̄tum duobus populis satis esset. Quātumlibet
uelocitate tua glorieris: cōputa si placet quando primum conterminos
portus onusta classē cōprahenderis: q̄ tarde a uicina ciuitate uenisti. At
etiam si diis placet aīo defenditur: & quam causā uexandæ ciuitatis ha/
buerit quærit. Istud ego īterrogare debueram: Nō ubiq̄ Iudices moran
dum est. Alioquin si quid requirere uellem: multa occurrissent. Solent
hi negociatores: præter hæc apta precia: priuatū aliquid ac propriū sti/
pulari: utiq̄ cum alienam rem uendunt. Potest fieri ut primo lucrari uo/
luerit precium: serius deinde subuenerit reddendæ rationis: dicendæq̄
causæ cogitatio. Veniit fortasse frumentum lucro redempto est patroci
nio. Potest fieri ut aliquam gratiam sperauerit a ciuitate seruata: ocula

quædam i ciuitate sua odia: quæ plarūq; ex inanibus causis oboriuntur habuerit. Multa succurrunt: sed (si qua est iudices dicendi fides) ego nihil inuidiosius puto: q̄ q; ciuitatē suam sine causa perdidit. Quæcūq; ratio: quodcūq; propositum fuit. Audi quæ passi sumus: postq̄ redire potuisti. Transeo tormēta nostræ inopiæ: matiem corporis: uullos terra districtosq; ramis cibos: q; aris altaria nō imposuimus: q; populus corporibus suis uias strauit: q; mendicus quē rogaret nō habuit. Nō obiiciam tibi famem. O tristis recordatio: o tormentis oibus conscientia grauior: rumpe ferreū pectus & ardētia scelera: uiuentēq; intus æpulas discute. Luctant intra uiscera animæ: & uterq; funeribus grauidū in os agūt. Credibiles fabulas fecius: fœlices miseria: scelera innocentia. Omnes quascūq; clades fama uulgauit: solatia hinc petant: hinc audient occisos sine sanguine: sepultos sine ignibus cibos. Si qs mētitus est Cyclopa Lestrygonas Spingas: aut iquinibus uirginis latratū syciliæ littus: & quæcūq; miser didici domi: comites quæro: hinc argumentū: hinc fidē accipiat. Quædam plane falsa sūt. Sol in ortu suo occidit: & ad humanorū uiscerū æpulas diē uertit. Vidit nos uulneribus pastos: & ad euiscerata corpora illuxit. Publice mōstra cōmissa sūt: & iexpiabile nefas uno ore ciuitas fecit. Pœnis nostris iam ne fames quidē satis est. Hoc non oēs feræ faciūt: & quis sensu careant muta aialia: pleraq; tamē innocentibus cibis uescūtur: uti quæq; cōsuerunt: iter hoīes etiā: si qua alienis membris iprimunt dentē: mutuo tamē laniatu abstinēt: nec est ulla supra terras adeo rabiosa bellua: cui nō imago sua sancta sit. Nos quibus diuina prouidētia mitiores cibos cōcessit: quibus sociare populos: mutuo gaudere comitatu: sydera oculis animisq; cernere datū est: uisa non annos fecimus: nigros fame dentes pallidis cadaueribus impræssimus: & inter horrorem ac famem restrictis labris morsus abruptimus. Cadauera rogis deuoluta sūt: & ad funera tanq̄ ad naues cōcurrimus. Deficit aliquis extremo iam spiritu pendens: tamen durat: quia prius moriturum alterq; putat. Inuicem expectant: & si spei figuratione tardius cadit: morsibus pugnat. Nō in omnibus mortes expectantur: pater liberos esurit: & oppræssa decimo mense mater sibi parit: redit in uterq; laceratus infans. Cludunt domos: ne quis funus eripiat. Solæ sūt diuitiæ mortium: uelut infaustæ aues supra expirantes stamus. Secreta miseri petunt: in solitudinem fugiunt: & ubi nulla spes uitæ superest: mortes suas abscondunt: iam morituri ad feras confugiunt. Dehisce terra: & hanc noxiam ciuitatem (si hoc saltem fas est) haustu aliquo ad inferos conde. Cælestes auras cōtaminato spiritu polluinus: & syderibus ac diei graues inuidiam sæculo facimus.

Nullas iā spero fruges: propitios deos nō mereor. Quomō me a scelere meo diuellerē: in quas ultias terras: quæ inhospitalia maria cōderem? Meum sine cōscientia urūt aīum intus scelez faces: & quotiēs facta reputaui: flagella mentis sonāt: ultrices uideo furias: Et i quācunq; me partē cōuertī: accurrūt umbræ meorū. Habitat nescio quæ i pectore meo pœna: & ne morte saltē hos metus effugiā: occupant grauiā apud iferos supplīcia: uolucris rota: & fugacibus cibis elusus senex. Adeo ne apud inferos qdem ulla pœna est fame maior: & ille hoc patit q hoīem apposuit apulādum. Nobis iminet saxū: nobis stridūt ferreæ turres: caulis nostris urna iā stetit: nobis uiuax ipsū crescit iecur: qā illic quoq; uiscera tātū aues laniāt. Excipiunt nos i proxio littore inhumatæ nrōrū aīæ. Misere me uera hæc sūt: an mens aspicit? Laceros uideo manes: & trūcas partibus suis umbras. Quid hoc est? Non de sepulchris insurgunt: non aliquo terrarum haustu procedunt umbræ nostrorum: de populo exeunt. Illuc ite illi redas intendite: illum anguibus petite: & tam longæ moræ exigite rationem. Vobis dicat dupplum attuli: uobis dicat ad diem ueni. Ego si huius pœnam uidero: possum rationem reddere q uixi.

Argumentum.

Amni p iniuriā dati sit actio. Paup & diues in agro uicini erant iūctis ortulis. Habebat diues i orto flores: Pauper apes. Quēstus est diues flores suos decerpi ab apibus pauperis. Denunciavit ut transferret. Illo nō transferrente: flores suos ueneno sparsit. Apes pauperis omnes perierunt. Reus est diues damni iniuria dati.

Pro paupere contra diuitem.

Redo ego iudices plerosq; mirari: q homo tenuis: etiam ante q quod habebam perdidī paup: ausus sim iudicio laceſcere diuitem utiq; uicinū: eumq; notæ impotentia exptæ crudelitatis in tantis fortunæ uiribus iperniciosū inimicum etiā si uenena non habeat. Neq; ipse hoc periculum ignoro: expertus nō leui documento: quanti steterit mihi: q semel imperata non feci. Sed neq; illud iudices damnum tollerabile est pauperi: cum tam paruis etiam diuites moueantur. Et mihi quanquam prope nihil iam relictum est quod perderem: si tamen ista impune sustinenda sunt: solatium erit iram potius q contemptum pati. Nec sane uitæ causa iam superest: si ad cæteras humilitatis nostræ cōtumelias hoc quoq; accedat: ut si habemus aliqd: migrandū sit: si perdidimus tacendum. Vnū oro ne cui minor dignitate urā uideat cā litis meæ. Ante oīa. n. nō debetis spectare ut paup magna

perdideri: sed q̄tulum est qđ abstulerit mihi diues: m̄ius est: qđ reliquit.
Et tamē quis idignat apes formula uīdicari: cū uenenis etiā flosculi uīdi
cent? Quod tamē iudices (quāq̄ euersus & ab oī spe tuēdæ paup̄tatis ex
clusus) ægore aīo tollerare: si cuius mihi cōsciū culpæ etiā si iniustā pœ
nā: meritā tamē irā tulissem. Sed circūspiciēti oīa nihil mihi obiici pōt a
diuite: nisi q̄ uicinus sū. Est mihi paternus iudices agellus sane āgustus
& paup̄: nō uītibus cōsitus: nō frumentis ferax: nō pascuis latus: ieiunæ
mō glebæ atq; hūilis thymi: & nō latæ paup̄i casæ circūiecta possessio.
Verū mihi uel hoc fuit gratissima: q̄ nō fuit digna quā diues cōcupisce
ret. In hoc ego uitæ meæ secreto remotus a tumultu ciuitatis ignobile
æuū agere pcul ab ābitu: & oī maioris fortunæ cupiditate cōstitui: & dū
molesta lege naturæ trāsiret ætas: uitā fallē. Hoc mihi paruulū terræ &
humilis tugurii rusticū culmē æqtas aī regna fecerat: satisq; diuitiā erat
nihil amplius uelle. Quid prodest? Sic quoq; me latentē inuenit iuidia.
Nec ab initio iudices uiciū diuitis fui. Pares circa me hītauerē domini:
& frequētibus uillis cōcors uicinia paruos limites coluit. Quot ciues pa
scebat: nūc diuitis unus ortus. Postq̄ proxios quosq; reuellendo termios
ager locupletis latius iundauit: æquata solo uillæ & excisa patria sacra:
& cū cōiugibus paruīq; liberis respectātes patriū larē migrauerūt ueter
res coloni: & latæ solitudinis idiscreta uanitas facta ē: postq̄ ad apes me
as diuitis fūdus accessit. Nāq; ego iudices dū fortius opus pmisit ætas:
terrā manibus subegi: & difficultatē labore pdomui: & iūto solo nō ni
hil tamē fœcūditatis exprēssi: cito labit dies: & pcliuis īpnū fert ætas:
abiēre uires: sēsus meus: defectaq; labore senectus magna pars mortis ni
hil mihi reliqt nisi diligentia. Circūspiciēti mihi qđ cōueniret opus iualiv
dæ senectutis: curæ succurrebat seq̄ pecora: foetuq; placidi gregis paup̄
tatē tueri: sed ex oī parte circūiectus diuitis ager: uix tenuem ad gressus
meos semitā dabat. Quid agius inq; Vndiq; ualo diuitiā clusi sumus.
Hic ortuli locupletis: hic arua: ide uīeta: hic saltus: nullus terræ dat exi
tus. Quæramus aīal qđ uolet. Nā qđ apibus iuenit natura præstātius?
Parcæ: fideles: laboriosæ: o aīal simile paup̄ibus. Et sane dabat occasio
nē mihi opportūitas ortuli mei. Est nāq; positus ad ortus solis hybernū:
apricus: oībus uētis medius. Fusus ex pxio fōte riuus: crepitantibus iter
radiātes calculos aquis: utriq; ripa uirēte præterfluit. Satis cōsiti flores:
& uiridis quīs paucaꝝ arborū coma nascētibus populis prima sedes: un
de ego frequēter cōsertū nouæ iuuentutis agmē ramo grauescente susce
pi. Nec me tāta capiebat uoluptas: q̄ fluētia caris mela cōderem: q̄ ad
sustinendas paup̄tatis impensas deferrem ī urbem: q̄ diuites emerent: q̄

q̄ aduersus oīa lassæ tediâ ætatis hēbam senex : q̄d agerem. Iuuabat aut
lēta uimīa uernis foetibus texere : ne æstiuus ardor aut hyberna uis graui
dā penetraret aluū : hiantes rimas tenaci linire fimo : aut fessis apibus ul
tro præbere mela : aut fugiēs examē aere terrere : aut bella sedare pulue/
ris iactu : tū ne q̄d piculi saltē singulis eēt : auidas longe fugare uolucres :
& arcere parua dictū aīalia : reclusas interī scrutari apiū domos : ne p̄ ua
cuas aluos fœda pestis insidiosas texeret plagas. Dederā laboribus meis
iustā senex missionē. Habebā quæ pro me opus facerēt. quo nō penetras
liuor iprobe? Quid ue scabræ malignitati clausū est? Inuidit pauperi di
ues. Cū euocasset me subito trepidū totoq; fortunæ suæ strepitu circun/
stetisset : q̄d tu inq̄t nō potes iperare apibus tuis itra priuatū uolēt : ne or
toꝝ meorū floribus isidant : ne ī meo rorē legant? Remoue : transfer. ipo
tētissime tyrāne quos nūq̄d tā latū possideo agellū : ut illū apes trāsuola
re nō possint? Neq; tamē tantū ierat pectori meo robur : ut nō pturbarer
denūciatōe notæ ipotētīæ. Volui reliquere auitos lares : & cōscios nata/
liū parietes : & ipsā nutriculā casā iamq; pauperē focū : & fumosa tecta :
& cōsitas meis manibus arbusculas : destinatus exul decreuerā. Volui iu
dices decedere uolui : sed nullū potui iuenire agellū : ī quo nō mihi uici/
nus diues eēt. Nec tamē licuit diu quærere. Forte serenus pura luce fulse
rat dies : & hylaris matutini solis tepor ad quottidiana opa lætius solito
agmē effuderat. Quin ipse spectator opis (præcipua nāq; hæc mihi uo/
luptas erat) præcellerā sperās fore ut uiderē quēadmodū aliæ librata pē
nis onera cōferrēt : aliæ d̄posita sarcia ī nouas prūperēt prædas : & quāq;
augusto festiaret aditu : turba tamē exeuntiū nō obstaret itrantibus : aliæ
militaribus castris pellerēt uulgus ignauū : aliæ lōgū pmēsæ iter fatigatæ
hanelitū traherēt : hæc ad æstiuū solē porrectas panderet poenas. Misere
me ignoscite mō gemitibus meis. Nō flosculos pdidi : nec caduca folia p
xīmo lapsura uēto. Apes cū uolarēt effugiū tenuitatis meæ solatiū sene/
ctutis amisi. Nunq̄ me alias paupē putauī. Triste me excepit : expectatq;
silētium : & ianis aluei icohata tantū opa & rudes ceræ. Vos Iudices exi/
stiate quatenus recipiatis hūc affectū meum. Libēter bibissem si iuenissē
uenenū. Hoc mihi dānum nō brumæ glatialis penetrabilis rigor : nō sup
pressi lōga siti flores iduxerunt ieiunā miseris famē : non auiditas iniusta
domini nihil melis reseruauit. Nō æqualis fessas morbus iuasit : nō dāna
ris sedibus suis auias fuga petiere siluas. Apes pauper miser in opere per
didi. Parauit homo nepharius ante omnia tantum ueneni : q̄d posset &
diuitis ortis satis eē : & liniuit flores maleficis succis : & ī uenenū mala cō
uertit. Sparsit oībus floribus mortē : & q̄to plura interī corrūpit : q̄ quæ

apes abstulissent. Illæ studio quottidiani opis excitatæ: ut primū aurora
lucē uocauit: in assueta miseræ pascua uolāt: ut anteq̃ noctis humorē ra
dii solis ebiberent: matutinos legerent rores: & cælestes aquas ad horreū
ferre possent: nec sibi sed opi biberēt. Hic triste spectaculū: & tantū nō
ipsi qui fecerat miserandū. Illa ad primū feralis succi haustū insolito cō/
sternata gustu fugit: sed fugisse nihil prodest. Illa lōgiores expetitura pa
stus i alterꝝ tollit: utranq; i aura relinquit. Hæc primo statī flosculo imo
rit. Illa rigescētibus morte pedibus exanimis: sicut hæserat: pēdet. Alia
defecta nixu uolandi adhuc p terrā languide repit. Si quas tamē usq; ad
sedem suā distulit mors lentior (sicut ægre solent) sub ipsis pendere por
tis in globū nexas: & mutuo amplexas mors sola diuisit. Quis figurare
possit: quis dicere: q̃ multas mali formas: q̃ uaria leti genera fecerit tot
mortes? Semel: ut ipse tristem finiam expositōem dicendū est: oēs perdi
di. Celebre illud alueariū & domio suo notius ad nihilū recidit. Audete
nūc lacefcere diuitē: quibus uitæ causa supest: exerite libertatē fortibus
uerbis si qd offenderit: & qd difficillimū fuit: iam exptus est uenenum.
Quod si mihi fortuna uel igeniū uires: uel suas dedisset: crimen istud nō
priuatā taxatōem formulæ merebat. Venenū leges habere: emere: nosce
deniq; uetant ieuitabilem pestē occulta fraude grassantem. Male hæret
ibi inocētia: ubi i potestate est secretū scelus: uelut uenenū & qdem præ
sentaneū inuētum cōpositū datum est. Quantulū interest quis biberit?
Homo dedit: & hoī dari pōt. Non adeo desūt odiorꝝ causæ: ut iam rara
simultas sit: & ut uideat aliquis nihil magis q̃ malos odisse: libebit ali
quādo lōgius manū porrigere: idulgere ais. Credite mihi iudices diffici
lius est uenenū inuenire: q̃ inimicū. Sed me cōscia mediocritatis ifirmi
tas intra meos tantū mō continet querelas: Nō damnū idem iudices gra
uissimū. Paup uulnus accepi: qd mihi diutius deslendū apud uos: q̃ pro
bandū ē. Nā coarguedis qdē criminibus qs labor ē aduersus cōfitem?
Habet diuites hoc quoq; cōtra nos cōtumeliosū: q̃ nō tanti uidemur ut
negēt. Porro q̃ cōfessū desēdit nō absolutōem sceleris petit: sed licentiā.
Lōgius ista quā timui questio puenit: nō de præterito tantū litigāus: hoc
agit ut ēt si qd forte reparauero: iteq; diuiti liceat occidere. In duas enī
quantum animaduertere potui questiones diuidit causam: an damnum
sit: & an iniuria datum. Negat esse damnum q̃ animal liberum: & uo
lucre & uagum & extra imperia positum perdiderit. Negat iniuria da
tum: q̃ in priuato suo: q̃ eas quæ sibi nocerent extinxerit: postremo q̃
sperso tantum per flores ueneno ipsæ apes ultro ad mortem uenerit. Ut
nihil esset quod his possem respōdere: æquum erat inter uicinos sic agi.

Sed excutiā singula: nec prius meis argumētis nitar: q̄ diuerſa repulero.
Quoniā q̄dem querit̄ an dānum ſit pdere: q̄d lucrū eſt habere. Libeꝝ eſt
animal puta: nō dico foetus meis manibus exceptos: ſed & in tutā cōdi-
tos ſedem: & reſeruatis ad ſupplemēta generis fauis examen uernaculū.
Quoniā q̄dem tyrannoꝝ iura defendis: natos in priuato meo: puta me
uel ianis arboris trūco: uel cauis iuētos petris domū fauos retuliſſe: mul-
ta nihil ominuſ quæ libera fuerāt tranſeūt in ius occupantiū: ſicut uena-
tio & aucupatio. Nā ut cætera animalia hoīum cā finxerit prouidentia:
quod oībus naſcit̄: indiſtriæ præmiuſ eſt. Quid aut̄ non libeꝝ natura
genuit? Taceo d̄ ſeruis quos belloꝝ iniquitas i prædā uiſtoribus dedit:
iſdem legibus: eadem fortuna: eadem neceſſitate natis. Cur in frenatis
equis uiſtor inſidet? Ex eodē cælo ſpūm trahūt: nec natura uilis ſed for-
tuna domū dedit. Cur iniuſto quottidie iugo bouū colla deterimus?
Cur in uſum uestium ſæpe pecori lanæ detrahunt? Taceo de ſanguine &
apulis p̄ mortem paratis. Si oīa quæ libera generant̄ naturæ demus: de-
ſinitis diuites eſſe. Si uero hæc cōditio eſt: ut quicq̄d ex his animalibus
in uſum hoīs ceſſit p̄priū ſit habentis: p̄fecto quicq̄d iure poſſidet̄ iniu-
ria auferet̄. Vt uolucres mites & alia quæ p̄ ruſticas uillas quæq̄ ditibus
cellis ſaginant̄: in quibus tantū domini ambigua poſſeſſio eſt: & uacæ
& armenta & omne pecudū genus. Sed illa ip̄oſitus cohibet magiſter.
Pcius ne domio in iis ius eſt: quibus cuſtode nō opus eſt? Nam ſi hoc di-
citis nihil eſſe noſtrū: quod perire poſſit: ex nullius animalis dāno hæc
edi formula pōt. Nam & errare pecudes ſolent: & fugere mancipia. Si
hoc i cæteris nō obſtat uagari: tu nolles i opus exire: & ad quottidianū
cenſum laboris aſſidui nō detractare militiam. An nō ipſe domū ſua ſpō-
te reuolant: ſinemq̄ laboris ſui ſolæ metiunt̄: & oīs intra ſolitas domos
turba condit̄: noctemq̄ modoſto ſilentio trahunt? Age porro ut non ſit
ear̄ certa poſſeſſio: dū uolant: nempe cum remearunt: cōcludi: tranſfer-
ri: donari: uenire poſſunt: i potestate ſūt. Quomō aut̄ poteſt ſine dāno
meo perire: q̄d quottidie meū eſt? At extra ip̄eria poſitū eſt. Miꝝ hercle
ſi negato cōmertio ſermonis humani: ſūt i cæteroꝝ animalīū forma. Ta-
men quā domū dedit incolūt ſedē: laſſiuientem luxuria fugam tinnitu
cōpeſcimus. Eciā ſi diuerſis regibus exorta ſeditio ad bellum inflāmauit
iras: exiguo puluere uel unius pœna ducis reſſidet oīs tumor. Illa uero
admirāda ſedulitas: q̄ operi totus inſumit̄ dies: i dominorū redditus ab-
lata ſupplentur. Age ſi obſequi poſſent: q̄d amplius impares? Intelligo
his uanis ultra neceſſitatem eſſe reſponſum. Si nō ſunt apes meæ: ne id
quidem q̄d his efficit̄ meū eſt. At qui nulla unq̄ iueniri potuit ipudētia:

quæ fructus melis i dubium uocaret. Hoc ergo fieri pōt: ut quod nascit
meū sit: qđ generat alienum? Age si mihi aluei furto abessent: utrū nulla
daret actio? An uiminis mō uilisq; texti preciū formula taxassē: & pinde
agerem quasi inanes pdidissēm? Nisi fallor eēt existimatio & apū. An tā
dem quas surripere nō liceret: liceat occidere? Non est damnū q; exutus
sum: q; reditus pdidi: q; ānuos fructus præsidia paupertatis amisi? Nō est
damnū id perdidisse: quod (ut proxio utar argumēto) si habere uoluerō
emendū est? Quid ergo tibi opus ē maleficis succis: cū liceret palam tru
cidare: & plenae uel cremare igni uel aquis immergere aluos? An est ali
quod animal qđ nō liceat nisi uenenis occidere? Vt damnū sit inqt iure
tamē feci in priuato meo. Per fidē urām iudices succurrite exemplo: nō
sufficit his partibus unus rusticus pauper. Obuiam publice eundū est: &
obiiciēdæ aduersus nascentē licentiā consensu manus. Credite mihi ma
ior lite questio est. Hoc uobis hodie iudicandū est: ubi scelus facere nō li
ceat. Nā cur nō hoc idem de homicidio respōdeat: cur nō de latrocinio?
Non enī iure ista sed mō differūt. Aperitur ingens funeri uia: & obluētā
tia diu legū uelut claustris scelera libera porta prorumpunt. Si in priua
tum iura nō ueniūt: & i manifestissima quaq; noxa: nō de facto querit:
sed de loco: nō æqua portione cū sceleratis terras diuisimus. Vbi. n. iam
nō diuitum priuatū est? Parum est proxios æquare termios: & possessio
nes suas uelut quasdā gentes fluminibus mōtibusq; distinguere. Iam etiā
deuios saltus: & siluas uasta solitudine horridas occupant: tot aquæ itra
paucorū umbrā latent: e finibus suis populus excludit. Nec ullus proce
dentis finis est: nisi cū & in alterū diuitem inciderit. Adhuc tamē spolia
transeuntium & abacti pēcorū greges sub hoc titulo defendebant. Iam
priuati uenenī trāscriptio est. Iteq; iudices ac sæpius admōeo cōsiderate
discite aut nihil usq; cōtra ius licet: aut i priuato oīa. At enī aduersus i
ferentem damnū iusta ultio fuit. Dicam nunc q̄ iniqua sit inuicem iniuriæ
cōpensatio quāq; nō solū legi aduersa: sed paci. Barbarorū mos est popu
lorū: quos procul oīs iuris humani societate sūmotos proxios beluis na
tura efferauit. Nos ideo magistratus legesq; a maioribus nostris accepi
mus: ne sui quisq; doloris iudex sit: & assiduæ scelex causæ se reffellant:
si uitio crimen mutabit. Damnū accepisti. Erat lex: forum: iudex: nisi
si uos iure uindicari pudet. At me hercle iam ad arma mittimur: & insti
tuit pernicioſa nocendi contentio: & inuicem legis ira succedit. Preme
tur quidē obnoxia infirmitas: & paucorū dominio subiecta plebs triste
seruitiū perferet. Est tamen nec pauperibus interim dolor: & ut facilius
nobis noceri pōt: ita uobis latius. Postremo placeas licet tibi opū tuarū

Fiducia diues: si mihi inuidere nō expedit: pares sumus. Quid ergo? Si
qd tibi dāni attulissent apes meæ: nō mihi auferret ratio: sed forsan ali
qua daret & tibi. Nūc uero qd quereris? Credo depopulatos agros euer
sosq; reditus. Nō. n. debet leue esse damnū qd diues ferre nō possit. De
cerpebāt inqt flores meos. Et qd itelligitis iudices q̄to dolore dignū sit
qd ego pdidi: si etiā hoc damnū ē flores auferri? Ita plane. Alioquin tu
illos i uetustate reseruabas: & duraret adhuc nisi ad ortū tuū apes uenif
sent. Cuius rei iueniri pōt breuior ætas? Nāq; dū imaturos exterior alli
gat cortex: nōdum dixeris florē: paulatī deīde uiuidore succo tumescit
uterus: & albētes accipit rimas: nec dū tamē flos est. At cū se ruptis iā tu
nicis i patulū capita fuderūt: & uelut fixa i orbē iamq; eorū uidet matu
ritas: & ignotus occasus ē. Etiā sine uētis quoq; soluta natura: labit grā
floris. Nec quisq; ē flos nisi nouus. Quare si dicere abstulere peritura: &
quæ p̄tinus humi iacuiſſent i usus hoīum cōuerſa: iauditus tamē liuor ui
deret etiā apibus iuidere. Nūc uero differendū mihi est: q̄ momētosa sit
huius aīalis rapīa. Nescimus qua p̄nitate plarūq; uix cōtactis floribus
reuolet: discurratq; p̄ singulos uelox expimēto: q̄ etiā ubi imorabant li
bratis pendeāt alis. Quis unq; qd ferentē apem uiderat: ubi deesset iue
nit? Quātulū uero ē: qd ex his manu cōſitis floribus legāt? Prata siluæq;
uel maturæ fructibus uites & fragrātes thymo colles (q̄tum cōiectura su
spicari pōt) pabulū mīstrant. Nō ex oībus floribus carpūt utilia opī suo
sed in oībus quærūt. Præsēs & qdem p̄tinus illa reddit merces: q̄ oībus
q̄bus iſidere: odorē mellis iſpirant: & breui cōtactu uim sui relinquunt.
Hoc tu dānum itelligis? Hoc ueneno uidicas? Quod mehercle inhūane
etiā fumo phibuiſſes. An nō te solus uicius colui? Nō frugū mearū primi
tias omni uere miſi? Nō si quis ceris nouis candidior icidit fauus tuis re
seruatus est mensis? Cū paruis mediocritate munusculis illa semp adiice
ret cōmēdatio: hoc tibi mittūt apes meæ. Puto relata ē mihi grā. Admo
nui iqt & ut trāſſerres denūciaui. Idcirco cōtumacē merito puniſti. Nō
enī uideo qd aliud patrocīnio tuo cōferat hæc denūciatio supuacua. Si
nō licuit tibi facere: quicqd queror iniuſta: si licuit ut sine iſta: ac ne cū
iſta quidē ualeat. Pudoris uero qd uelamentū est: male audire: culpā de
fēdi ſupbia? Aut tandē tuas pecudes q̄uis diſſuſa ſtabula nō capiēt: tibi
omne armentis mugiet nemus. Tu gregibus arua ſiccabis: & ad excolen
dos agros procedet ignota etiā uillicis familia. Tuis horreis populi an
nona pendebit: nec tamē inuidebimus: nec quisq; tam graue putabit ſibi
iſtud fortunæ tuæ pōdus. Nos si paucas apes iſtra anguſtias paupis orti
cōpoſuimus: quæ tamē nobis mella faciūt: Id prorsus idignū ferēdū est:

& quod nunq̃ fando cognitū est: uicinus diuiti paup̃ molestus est: Adeo
pag̃ est plurimū possidere: ut cū seruis quoq̃ uestris hēre peculiū liceat:
inuidiosū nobis putetis: quicqd̃ aēgestatis nomē excesserit: Tāto ne his
in hac ut putamus aequissima libertate) legibus uiuimus ut nobis habē
medellā non liceat: uobis hēre liceat uenena: Postremo quidē diuitis pa
trocinio nō putauī iudices respondendū: nisi rideri ur̃am maiestātē con
tumeliosa defensione nō ferrem. Vltro enī inq̃t ad mortē uenerunt apes
tuā. Ita plane. Alioquī tu uenenū floribus dederas. Impudētia ne iudi
ces eius assignem: si hoc mihi apud uos obtinuerit: an stultitia si spauit:
Si uenenū homini dedisset diceret ipsū labiis admouisse pocula. Si per
cussorē imposuisset in saltu: ipsū in insidias ultro uenisse clamaret. Si te
lum abiectasset in tenebris: illatū sua culpa cōtenderet: Ego iudices qd̃
dico: Duo sola eē quā oī in crimie spectanda sūt: aīum & euentū. Quis
aīus diuitis fuit: cū uenenū sparsit: Vt apes perirēt. Quis euētus: Perie
runt. In sūma uero quis dubitet quin damnū sit ei imputandū: sine quo
nō accidisset: Intelligo neq̃ prudentiā ur̃am desiderare plura de causa:
neq̃ ur̃am fidē ac religionē egere exortatione uere iudicandi. Quid mo
ror igitur: Tenet me dolor & assuetā uoluptatis desiderū. Sunt quādā
ī hac causa: quā sarcire pœna nō possit. Maior forsitan materia uideat̃
affectus. Si pauperes amare nisi paria nō possumus: & necessario nobis
preciosa quā sola sūt: aīum meum extinctā unius horā momēto tot aīa
mouent: quot perierūt de me bene meritā. Quin ipsū lati genus addit
īdignatōem: ueneno perierūt. Quis hoc ulla satis psequi possit iuidia:
Apes ueneno. Hāc illis gr̃a refert: q̃ fructibus nr̃is iugillāt: q̃ quoti
diana statōe laboris assidui ne dāno qdē sūmouēt. Nam & cātera aīalia
uideat̃ mihi natura usibus nostris genuisse: hāc ēt delitiis: cū eo q̃ in illis
quā uel scindēdo solo uel maturādo itineri cōparamus: multus ante red
ditus infūmit̃ labor: & cū pdomanda: cū alenda sint nihi tamē sine hoīe
possunt: & tantū coacta p̃sunt. Apes faciunt iniustā: ac sine ullo ratōis
humanā ministerio totus fructus ultro uenit. Adīce q̃ cātera aīalia aut
satis icurrunt: aut uitibus nocēt: primaq̃ ut fama est: hostiā causa pecu
di fuit lāsa fruges. Hāc ita īnoxius per prata siluasq̃ discurrit labor: ut
tantū factū opus appareat. Quā satis digna psequar laude: Dicam aīal
quodāmodo paruū hoīs exēplar. Hoc humana excogitare nō potuit so
lertia. Etiā ratio nr̃a: quā sub terris lucrū inuenit: quā maria inquisitōe
sua syderibus imiscuit: hoc tamē efficere cōsequi imitari nō potuit. Ve
nena potius iuenimus iā primū futurā laudabilis uitā digna principia:
Nō illas libido p̃generat: domitrixq̃ oīum aīalium uenus. Vtq̃ hoīs in

excusatioem suis fabulis tradiderit: et deorum posteritas has regni suis excep-
pit. abest inimica uirtutum uoluptas castis sine labe corporibus. Solae omnium
non edunt foetus: sed faciunt. Ipse paulatim sicut stipatae sunt per mella uiuiscunt:
& ut oportet aetate laboriosum: ex opere nascitur. Inde ut adoleuit iuuetus &
ad similes labores aetas roborata conualuit: relinquitur liber parentibus lo-
cus. Et ne coacta in angustum multitudo noua turba laboret: quasi hirta ue-
recundiae ratione: cedit populus minor: suspensumque proximis ramis exam-
huanas manus expectat. Acceptas cum fide colit sedes. Et cum ingenia nostra:
quae nos scilicet ambitiosi nostri aestimatores proxima diuinis credimus ad-
percipiendas disciplinas multo labore desudent: nulla apes nisi artifex
nascitur. Quid credas aliud quam diuinam partem mentis his animis inesse? Quid
praecipuum referas? Non ut caetera aetalia per pastus uaga incertum geti capi-
unt cubile: noctis arbitrio semper hirtatura: sed tutas sedes continet. Vrbes
tectis: turba populos imitantur. Non ut ferae uolucres: non ut praesentis mo-
cibi memores in diem uiuunt. Duraturus hyemi reponitur uictus: & repletis
uere cellis tutus annus est. Etiam cum ad humanos usus opera subducta sunt:
reparare amissa contendunt: & labor dano incenditur: & nunquam deficit animus
antequam locus. Quid quid inter aetalia quae non uerba coniungunt: non uerba ra-
tionis inuicem negant: tantus operis consensus est: tanta difficillimae rei labo-
ris concordia? Non humano uitio in proximos quaque usus lucrum ducit. In pu-
blicum uiuit: & communes opes congerunt in medium. Nefas est delibare gu-
stu: priusquam plena horrea securos sponteant menses. Quis porro tantus ar-
dor operis: quae ue officiorum partitio: ut aliae congerant onera: aliae accipi-
ant: aliae liniant? Quae saeueritas in castiganda inertia? Multa dictu uisumque
miranda: praeuiderere tempestates: nec dubio se caelo tradere: nec ultra uici-
niam nubilo tendere. Nam si leues iniquor aura rapuit: ad dirrigendos in destina-
ta cursus modico lapilli potest librare penas. Illas maiorum pectorum totis
pro rege castris procurrere: & inire bella mortemque honestam pro duce oppe-
tere. Adice quod si quas aut aetas longior aut morbus opprassit: efferunt pri-
us corpora: posteriorque operum quam funerum cura est. Quid illigare cruribus flo-
res: quod ore succos in publicum ferre? Me tamen ipsius operis praecipua admi-
ratio subit. Non est temere: nec fortuita figuram & sedes modo reponedis ci-
bis quassisse credas. Rudis cera componitur: accedit usibus inenarabilis de-
cor. Nam primum tenacibus uiculis fundamenta suspendunt: tum ab exordio in
omnem partem opus aequaliter crescit: nec quicquam ex incohatis paruum est: quod non
sua portione perfectum sit: nec alia parte opus est. Gemina frons ceris im-
ponitur: & cum foraminibus tantum spatium det quantum ad generanda examina
puram spem capiat (Ipsi enim sibi inuicem anguli haerent) ita mutuo uiciuntur

atq; alligant: ut qđ uoles id mediū sit. His textis ne uniuersi mellis effluat pōdus: itersepta onera cludunt. Quis nō stupeat hoc fieri posse sine māibus? Nulla iterueniente doctria hanc artē nasci? Quid nō diuinum hēnt: nisi qđ moriuntur? An uero auctorem uini libez colimus? Primitiæ frugū cereri refferunt. Inuentrix oleæ minerua narratur: Mella genuisse minus est: Et iterponēda gustus uoluptate tantū effecisse: q̄tum ne ipsa quidē rez natura per se potuit? Ad plurimaz incursus ualitudinū remediū est: præsentiſſima medicina. Nam qđ ad cibos quidē pertinet: diuites uiderint. His animalibus aliquis insidiari potuit: & insidiari quare mella facerent? Hæc pestiferis succis exquisita per fraudē morte cōfecit: & quod sit indigniſſimum: quo facilius deciperet: fortasse uenena melle promiscuit. Quæ tam inhumana crudelitas? Quis tā inauditus liuor? Nihil est qđ utaris patrocinio tuo diues. Paucoz damno folioz doluisse te simulas. Dum meas apes occidere uis: flores tuos inutiles fecisti.

Argumentum.

Eretrix amanti suo pauperi dedit odii potionem,

Adolescens desiit amare. Accusat illam ueneficii.

Pro Iuvene Contra meretricem.

Entio Iudices hāc quoq; calamitatibus meis accessisse nouitātē: ut nobis nondū uidear odisse. Nec me præterit plurimū perire de nocētissimæ potōis inuidia: dū me putatis adhuc ipatientia priore misere. Quæso tamen uel hinc totā delati sceleris probatōem grauitas ur̄a p̄spiciat: qđ dolori meo querelazq; nō credit: nec amo qđ accusare possū: nec odi qui amare mallē. quid ē aliud qđ bibi q̄ uenenum? Licet igit nocētissima scēminaz rideat qđ accuso: & in manifestissimi sceleris cōfessione per ludibriū maloꝝ euadere tēptet meoz. Nō hoc est qđ hodie me torquet ac lacerat: nō qđ a deterrimæ mulieris charitate discessi: sed qđ remedii mei patior dolorem. Fidē iustitiæ: fidē sœueritatis humanæ: ne meretrici profit: uel qđ præuaricatōe uideor explicatus. Pro me forsitan fuerit: ut amare desinere: contra me iuentū est: ut iuitus odissem. Hoc primū itaq; iudices a clemētia publica peto: ne qđ uidetis tristē habitu: dirūq; cōspectu: uerbis aspez: contentōe terribilē: mores putetis. Hæc est illa sanitas mea: hic oīum in hac corporis mentisq; diez noctiūq; feritate: ille mō latus: ille (si creditis) nimiū remissus amator excādui. Miseremini Iudices: ne uobis uenefica sic iponat: tanq̄ hoc mei charitate cōmēta sit. Suū aīum: suum tantū secura fastidiū est. Odii potione nemo cōtra se dabit hoī: nisi quē oderit. Quæso itaq; obtestorq; uos s̄ctiſſimi uiri: ut calamitatis meæ penitus uelitis existimare

mēsuram. Perdidī infelix q̄ quandoq̄ potui amare: desinere patior ne-
cessitatē rei: quā breuiter utiq̄ noluisse. Excogitat̄ contra aīum futurāq̄
ratioem: ne qđ reliqueret̄ meus eēt affectus. Itēq̄ cū meretrice cōpositus
fū: rursus ī se cogitatōes meas: rursus retorfit oculos: & hoīem quē ab in-
cōmoda charitate uel satietas: uel ætas: uel fortunæ suæ fuit dimissura
cōditio: ad perpetuā impatientiā uiribus nimīæ cōuersationis īplicuit.
Hoc solū insanabile genus ē mortis: ut odisse cogaris. Festina ad cōplo-
rationē præsēntis doloris aīæ: festina. Sed q̄a a prioribus malis recēs ab-
ducit indignitas: altius gemitus: altius querela repetēda est. Cū meretri-
cis sit q̄ amator odi: cuius putatis eē q̄ paup̄ adamauit? Nō quidē ego lu-
dices ex illis unq̄ fui: quibus nobiles opes: affluētēs indulsit fortuna di-
uitias: quorū foelicitas capere posset ī amore luxuriā. Habui tamē unde
ad uitæ necessitates cōcessa gaudia parca mediocritate sufficerēt. Ideo-
q̄ meretrice tantū: & quæ certissima est ī uolūtate fragilitas: una fui sem-
per eadēq̄ cōtentus. At ista seria grauis: quæ nūc amari recusat o q̄ uo-
luit amari. Quibus artibus: qua calliditate: miserā simplicitatē meā sol-
licitauit primū: deinde tenuit: donec q̄tulamcūq̄ substantiā in huius si-
nus credulus: iā iamq̄ securus amator egererē. Iam frustra captauit uide-
ri miserari cōditionē: in quā uos ipsa detraxit. Breuiter totū nocentissi-
mæ mulieris accipite facinus: paup̄ me fecit: deīde ferre nō potuit. Si-
ue enī iudices cōmuniū: quæ ad corrūpendas expugnādasq̄ mētes exco-
gitat īgenia: meretricū placuit expimētū: & ī me tēptatū est: q̄tū q̄s ama-
re: q̄tū q̄s posset odisse: seu mulier oībus exposita mortalibus uāritatē fa-
stidio mei d̄spectuq̄ captauit: ei fama d̄iquasita ē: ut a solis uideret̄ ama-
ri debere diuitibus. Nō erat profecto qđ paulo ante patiebat̄ noster affe-
ctus: q̄ scortorū foribus hærebam: q̄ (si isti creditis) paup̄tatē in lupana-
rium obsega transtulerā: pallor & deformis maties inde ueniebat: unde
nunc q̄ excandesco: q̄ fremo. Nunq̄ hoc tantū meretrix scit quēadmo-
dū nō amet̄. Quod negari igit̄ nō pōt iudices: uirus hoīe firmitus: mē-
te cōstantius: q̄ ī modico ardoris æstu & exudante īpatientia possit etiā
recusantis aī dolorē cōpescere: diris utiq̄ carminibus & feraliū precatio-
num terrore pmixtū: lenitate uultus & blanda porrigētis dissimulatione
protectū: iam pultis iam laborātibus uisceribus īfudit. Et hoīem solatiis
potius ac molliū remediorū rōne tractandū exasperauit ira: dolore cōclu-
sit: magnaq̄ miseræ cōmutatione renouauit. An fecerit iudices ut amare
desinerē: uos existimabitis. Fecit ut amare mallē. Explicitū me putatis:
& ab incōmodo hylariore dimissum. Nunc nūc me fateor debet̄ sanari.
Habet aliquod solatiū quisq̄ ī amore miser est. Leuior est calamitas: cui

blandit' aliqd de uoluptate lætitia. Nūc infœlix uror ac laceror: nūc re/
tinere mentē: nunc regere nō possū. Crudelius est odisse meretricē. Ve/
neficii ago. Seposita paulisp' ludices noxiæ potionis iuidia: nō ne uobis
uideat' implere sceleris fidē: qđ abstulit fidē cōditio psonæ. Veneficiū iu/
dices tota uita meretricis. Par' se lenociniis: par' putāt agere mēdaciis:
Et cū oīs ad expugnandas mētes cura collata sit: sufficit tamen ut de sui
charitate corpi credāt. In hoc noctiū dierūq; sollicitudo cōsummit': quē
admodū de libidinibus fiat affectus: quā rōne trāscurrētia quottidie de/
sideria teneant': ne cui p'sit offensa: ne quē explicet pudor: ne quē satie/
tas aliquādo dimittat. En quā putetis ignorare: qbus uicat' oculis: quæ
p incōmoda desideria flagrantēs mētes corrūpat primū: deinde cōsum/
mat: cū sciat qbus oscula: qbus artissimi rūpan' amplexus: quæ pro læ/
titia dolorē: pro blāditiis gaudiisq; tristitiā præcipiti uelocitate substi/
tuūt. Infinitū est q̄tum ex hoc medicamēto depræhēdi possit notitia pe/
iorū: nemo scit tantū remediū. Tēptat ludices mulier ipudentissima sce/
leris inuidiā noīe potionis effugere & uenenū negat eē tantū: nisi qđ oc/
cidit. Facinus est iudices euadē nocētes: quia iā facinus plura deuitat.
Quid reffert aīo noceat aliquis: an mēbris? Eodē scelere porrigit' omne
qđ non licet. Vnū quodq; ex his quod dat' uenenū est. Excusatio meher/
cle: adhuc p sexu tuo: pro cōditione mulieris. Sed ut illa nosset grā tui:
desideriūq; posset ingerere nolentibus: excogitasti p quod maritos a cō/
iugium charitate diducas: per quod iuuenum mentes abiungas ab aliis
fortasse meretricibus. Odii medicamētum nunq̄ ideo tantum meretrix
habuit: ut illo cōtra se uteret'. Me quidem ludices: si quis interroget: in
comparatione ueneficii de quo queror: minus odisse debeas quod occi/
dit. Et si qua ex ipsis quoq; mortiferis mitiora sūt: quæ statim tota uelo/
citate grassant': & dolorem inter exitum uitamq; non detinent: ita cru/
delius quod sic ordinatur: ut corporis parcat inuidiæ: & sit tantum anī/
mī uenenum. Quid ais: non est noxium uirus: nisi quod occidit? Quid
ergo uocaremus illud quo lumina sola raperentur? Quo pars aliqua mē/
brorum debilitate languesceret? Tu te ueneficā negas: quæ potes potio/
ne facere: quantum offensa: quantum ira: quantum dolor? Amabit cui
permiseris: execrabitur ille quem iusseris. Accipient a te desideria nra
ortū: finē: modum. Sane & amor & odium naturalis uideat' affectus: ue/
neficiū sūt cum iubent'. Quid quod nō potest nō habere uim ueneni:
quod cōtra uolūtātē homini datur? Video cur medicā sibi pmittat cor/
poris uitia membrorūq; morbos infusis medicaminibus expellere: & sine
aīæ spiritusq; cōtagione quacūq; extrinsecus accidunt potione uicunt'.

Nō pōt ullus affectus sedibus suis p uirus expelli : nisi totoꝝ cōcussione
uitaliū : & cū aīa cōstet ex sensibus : quæcūq; auferre tēptaueris : illa statī
prima nostri parte prioribus retēto : cōfectoq; qđ petebat̃ reliqua quoq;
uiribus uicinæ tabis expirāt. Quædā fortassis medicamīa possūt aliud
uocari q̃ uenenū. Dare qđ nō licet : nō est aliud q̃ ueneficiū. Quantū ne
fanda de pœnis hūanis excogitare potuisti? Innocētius mehercle fuerat
ut amaret aliq; iuitus. Potionem excogitasti qua bella cōmittere : qua se
totū humanū genus posset odisse. Potest efficere ut nō amēt liberos pa
rēres : ut p̃pinqtates : ut fraternitas : ut amicitia se collidat. Odii potionē
nemo accipit : nisi cōtra hoīem : quē nō debet odisse. Tēptat hoc loco no
cētissima foeminaꝝ de scelere suo facere beneficiū. Meretricē inqt ama
ueras. differo paulisp̃ Iudices affectus huius excusatōem. Dii deæq; q̃tū
in hoc cōtumeliæ est : q; sibi meretrix uidet̃ adamata. Tu tibi cuiusq; affe
ctus cēsoria grauitate præstabis? Tu tibi existiare permittis : q̃ frequēter
aliq; lupanar itret? Tu cui nō licet excludere debilitates : fastidiꝝ sordes :
exposita ebrietatibus : addicta petulantiaꝝ : & quæ nouissima uilitas ē nō
ctibus populoq; cōcessa : mores iuuētutis emendas? Aeque aīo feras : ut
meretrix uelit adamari. Eras iqt amator : & paup. Volo iudices sic apud
uos paulisp̃ agere : tanq̃ in hoc me affectu propiꝝ amiciq; castigēt. Nō
ego alicuius matrimonii corruptor iuigilo : nec efferas cupiditates p illi
citos duco cōplexus. Inuētas credo meretrices : ut eēt aliqd quod liceret
amare paupibus. Nullā ego circa corpora ista cōsistere ipatiētiā puto. Di
ligunt̃ imodice sola quæ nō licēt. Vt i furorē charitas aliqua cōualecat :
opus est difficultatibus. Breuis de cōcessis : & statī facierati uicinus affe
ctus est. Nō fouet : nō nutrit ardorē cōcupiscendi : ubi frui licet. Et quæ
cūq; in mentibus circa pmissa coalescūt : nō sunt desidērii sed uolūtatis.
Hoc ipsū tibi mulier obiicio : q; nos i fabulas sermonesq; misisti. solus de
bet amare meretricē : quē meretrix oderit. Pauperi dedit odii potionē.
Quid illā putatis dedisse diuitibus? Si mehercle repēte nobis cōtinge
rēt opes : iteq; nos in sui charitatē alia potionē reuocaret : & ista nūc seria
grauis uellet ipatiētia priorē retinere. Meretrix paupē amatorē ppter se
tantū non pōt pati. Amanti inqt dedi. Hoc si remediū est : deſ sitienti.
Prima pars sanitatis est : ut libenter accipiat. Quin imo cur non potius
amaturus? Quanto melius : quanto prouidētius : & minore bibentis do
lore cōstabit : ut adhuc libentē aggrediaris aīum : ut adolescentis ardoris
impetus i paruis extinguat̃ elementis. Eo tēpore das potionē quo pari
ter duos patiar affectus. Aliam impatientiam paras : & accipio odium :
quia iam amorem ferre nō possum. Non desino : sed esse aliud incipio.

Nec emendor i amore : sed trāfferor. Illa uero sūt remedia : quæ fugatis morbis causisq; lāgoris postea nō sentiunt : & ea tantū innocēter dabuntur : quæ potētia suæ qualitate cōsumpta desinūt : cū pfuerunt. Tu mihi dedisti qđ semp exasparet. Perpetua res ē odisse sine cā. Ducā licet uxorem te odero : i peregrias expeditōes patria dimittat : te tamē cogitatōes sermonesq; respicient. Quid itereſt quēadmodū possederis aīum meū : quēadmodū mihi a te nō liceat abire : discedere. Fecisti ut te ubiq; persequar : ut meis fortasse manibus iuadam : uelī dare uenenū. Qui meretricē odisse nō desinit : amator est. Sed iſcelix misereris mei. Quid ergo sanitate tā rigida. Paulatī potius rōne cōpeſce : misceant cōsilia : blāditiis ueritas tēperetur. Alioquī nō est qđ abigas : quod expellas. Exasperāt necessitates : & i amore cōtentio semp accēdit. Adiuuabit te interī libertas ipsa qua fruar : tēpus : satietas : & fortasse amator alius admonēs cōditionis. Sed iter oscula : iter amplexus : paupertatē nō tanq̄ exploraris : sed tāq̄ miserearis allega : quanq̄ quod opus fide si ne curer ut desinā : si q̄tū affirmas iuitū miserearis ac diligis. Amatoris unū remediū est : amari. Si tamē necessariā putas emendatōem : q̄ multa sūt amantiū remedia citra uenenū : exclude : dimitte : fastidio posses : q̄tū nō posset præstare paupertas. Fac me ut potius ipse castigē : ut erubescā : ut aliquādo desperē. Is tantū in amore sanat : q̄ quod desinit sibi debet. Homo igit q̄ merito iſdignarer : si hoc tantū fecisset aliquis : ut diligī desinerē : q̄to iustius queror : factus cū iam sū alius iſcelix alia patiens. Decipiunt nos rez falluntq; nomina : & ille qui odit : de amore miser ē. Nō reſfert animi quid nimiū uelis : & iter sanitatē langoremq; nihil itereſt : si utrūq; ferre nō possis. Frustra mihi quisq; blandit remedio : cuius patior tormēta : cruciatus. Aliud est ut amare desinas : aliud ut oderis. Recessisse nunc me tantum putatis ab amore meretricis. Ablatus est mihi ille hoīs melior affectus : perdidī quicqđ est : unde gaudiū : unde uēit uitæ tota lætitia. Amor ille per quē rerum naturæ sacra primordia totiusq; mundi elementa creuerunt : qui tenet hunc fugitq; rixantia : & de contrariis depugnantibusq; seminibus molem perpetuæ societatis animauit : fugatus : eiectusq;. Nō habeo affectum : quo quandoq; possim ducere uxore : amare liberos : appetere amicitias : sperare conuictus. Quisquis odii medicamentum biberit : unum fortassis oderit : sed amare neminem potest. Dii iſmortales quid ego hauſi : quale uisceribus uirus ingestum est. Non fuit illud unum uenenum. Bibi miser execrationis quicquid totius mortalitatis ira cōtulerat : quod erat omnium animalium furor : omniū serpentium cōgesta rabies. O dii medicamentū quid aliud est : q̄ assiduus animi dolor : perpetua tristitia.

Et homo ab oibus gaudiis in cōubernium doloris adductus: Fieri non pōt ut uirus tā impotens semel i uiscera receptū sit: & i unū tantūmodo sensū: mandeturq; potioni quousq; dominet. Ecce iā mulier odi. Quid tamē adhuc facere illud i uitalibus putas: Paulatim se necesse est p totū diffundat aīum: & quis primo statim haustu illud expugnet i quod dat: breui tēpore in noīs sui potentiam oēs reliquos strigit affectus. Medica mēti cui tantū contra aīum primū licet: prima fortassis uis erit odiū: exitus iste ut uenenū sit. Respōdere ludices illis libet: q me paulo āte dicūt in amore fuisse miserabilē. Quanto crudeliora: qto grauiora patior: qui dicor explicitus. Modestior cū amarē: & quietior sane fuerat pallor in fatie: sed ipsa quoq; comis optanda tristitia. Inueniebā colloquia me rebarq; sermones: nūc me oēs fugiunt: aduersant: oderūt. Tum frequenter a lupanari diducebat pudor: abiiciebat occursum: nūc publica detinent: qd queror: assisto: cōuitior. proh miseranda cōditio: rideor ubiq; narror: ostēdor. Ego sū tota ciuitate meretricis inimicus. Sed patior miser illas lupanarū insultatōes: illa corriualiū maledicta uitia. Nō possum satis tormētōrū expriēre mēsuram. Odi: nec unq uisus sū magis amasse. Intelligitis ludices puto hoīem q tantū ad uos detulit aī mentisq; cruciatu: & pro uita queri. Sed potio infelix quicqd est p quod paulatī proficit ad mortē: assidue mecū rixat affectus: & breui necesse est cōsummar. Quotidie uīcor. Quā putatis cē tormēta: quē dolorē: cū mens uetat oculos seq; cū a lūinibus suis aīus abducit odio: Quod nō pficit: supest ut occidat. Me infelicē si uenenū istud nō hēt mortē. si mihi iter hos dolores lōgior uita ducēda ē: cur ego post hoc aī uices: quā cōmēta pspicio? Si meretricis ipatiētia oīa licet: hoc erit remediū ut amar rursus icipiā.

Pro meretrice cōtra Iuuenem.

T si ludices ita natura cōparatū ē: ne sit ullus iustior dolor: q beneficii sui pdidisse rōem: nihilq; grauius afficiat cōscientiam bonorū: q quotienscūq; nulla merita ceciderūt: nō efficiet tamē nefandū prāsēntis reatus indignūq; discrimen: ut misera puella nō gratulet sibi: q illā pauper accusare iam pōt. Timuerat infelix ne remedio suo sic repugnaret paup: ut magis amaret: ne iuuenis in omni genere animi cōtentiosus ac pīnax: potione illā dolore coacta sanitatis expelleret. Bene q; terribilis & minax ē paup: q pēnam nrām: q sanguinē petit: nō expectes ut statī grās agat qui sanat iuitus. Nobis tamē ludices hodiernā paupis mēte nō prima frōte tractātibus miserrimus iuuenis nondū uidet explicitus: Et si bene prioris ardoris impatiētiā noui: qd maxie facit ira: non odiū est. Alioquin si pfecisset remediū:

& a pristino furore iam liber aīo intellectū sanitatis admitteret : oēm ad
huc puellā uicaret occursū : nō sibi crederet ultionē : & ipsum quoq; Iudi
cū timeret adire cōplexum. Deprahēsa est puto nouissimā potionis sup
uacua psuasio. Amat iudices : amat q̄ querit : q̄ nō amet. Quid agam
iudices hoc loco : sub quo tempamēto defensionē piclītātis aggrediar?
timeo ne si cōperero simplicissimā puellā laudā mores : refferre pbitatē:
amare rursus paup̄ īcipiat. Siue, n. iudices malignitas est psuasione hu
manā sceminā uacantē uocare meretricē : seu miserā nomen id imposuit
alīqs amator : cui cū corpis bonis fortuna nō dederat unde seueri matri
monii castitati sufficeret : laborauit necessitatū suarū custodire pbitatē.
Nullius unq; p hanc matrimonii turbata cōcordia est. Nemo questus est
p filio pater. Nemo exhaustas facultates ī auidissimos sinus pēnitētiā
dolore defleuit. Tēptet licet īgratissimus iuuenis iuidiam facere miserā
prioris affectus nō poterat obīcere meretrici : & q̄ amarit & q̄ amare de
fierit. Ne quē igit̄ accusator hac prima fortunā suā cōploratione deci
piat : tanq̄ meretricis charitate cōsumptus sit : securi estote : p innocētiā
nra talis īcidit : talis adamauit : nec habuit qd̄ pderet in tā imodico ardo
re : nisi mentē. Vidistis enī notissimū tota ciuitate miserū : cū lupanari no
ctibus diebusq; deseruiēs : & quis īdulgētissimā puellā simplicitate fruc
ret : mō tamē maledictis opprobriisq; uulgi : mō crebra riualiū cōtētione
pulsatus : abigi tamē cōpesciq; nō posset : mouit mittissimā puellā hic in
felicis affectus. Laboranti priā sui uoluit facultate succurrere : Sed quic
qd̄ īdulserat : fouebat ardorē. Quāq; ī hac impatiētia : pna psuasio est :
q̄a nihil prāstati meretrix tā sēpe cōtīgeret : amator sibi uidebat. Postq̄
nihil miseratio : nihil pficiebat hūanitas : tēptauit aspitate discutere. Po
poscit : exclusit. Nō defuerūt misero preces : adhibita sūt ex ipsa iuuenis
cōditione cōsilia. Sed ista uincebat : & uires amoris īpedimēta pdebant :
donec ītelligeret hoīem q̄ explicari rōne nō poterat : necessitate seruā
dū. Puto Iudices frustra male audit ī modico paup̄ ardore. Meretrix ma
gis admouit hoīem : a quo noluit amari. Cōsumptis igit̄ optiā scēminarū
cūctis īdulgētia s̄aueritatīsq; cōsiliis : dū apud oēs de paupis sui amore
cōquerit̄ incidit remediū : quo iā dicebat̄ alius amator explicitus. Quā
priā igit̄ medicamēti pariter ac dātis ītegritas est : nō negatura porrexit :
adiuuit deīde qd̄ dederat : īpauit sibi ne quas admitteret āplius preces :
ne quereilis assistentis : ne lachrymis moueret̄ exclusit. Vultis scire Iudi
ces ubi sit medicamēti qd̄ obīciit̄ totus affectus : Quisq; odiū dedit : oīa
post hoc facit : ut debeat amari. Quando Iuuenis hoc melius in for̄ ali
quādo uenisti : Incipis agere seriū grauem : iam leges : iam iura loqueris :

cōiutiari: maledicisq; meretricibus. Hūc tu aīum mō inter libidines ac
scorta pdebas: matie notabilis: pallore deformis: solaq; ipatiētia tua fa
bula notus. pieras ifœlix: nisi bibisses uenenū. Veneficii agit. Credo me
hercule Iudices ad subscriptōem huius imanitatis expectasse publicæ se
ueritatis aures qđ nam saculo nefas nūciaret hic gemitus: quæ profliret
orbitas de nouercalibus quæsitura cōmissis: quæ pestiferis haredē medi
caminibus e uectū tristis cōploraret affinitas. Non pudet ergo q; uacatis
lupanar; querelis: & ad uos deferunt amantiū rixæ: uidetis nūc accusa
toria frōte terribilē: oscula poscit: destitutos querit āplexus. Vultis uos
abire potius i uīra secreta: ibi gaudia querelasq; mutata cōuersatione cō
sumere? Nō agnoscūt leges ac iura miseros. Hic audiunt seriæ calamita
tes. Nō est ultōe dignus: de quo pōt efficere meretrix: ut querať. Et quā
do unq; Iudices audistis de ueneficio uiuū querētem? Facinus hoc semp
ex mortibus accepit iuidiam. Si latrocinium præbes: cruore: uulneribus.
Si sacrilegiū: spoliis numinū: prædaq; temploꝝ. Ita ueneficiū si arguas:
oportet ostēdas putre liuoribus cadauer: iter efferentiū māus fluēs tabe
corpus. Vt iā istud obiicere possit: & uita debet aliqd eē passa: qđ inui
diā mortis imiteť. Veneficiū uoca qđ cæcitate grassat: qđ in aliqua de
prehendit debilitate mēbroꝝ. Profer agedū corpis notas: i quas se no
xia potōis uagus feruor effuderit: ubi depasta senectus uisceribus sæui
tura cōsederit. Aspicio par laboribus corpus retiere sua ministeria: suffi
cientē aīum seriis actibus: accusatoria firmitate robustū. Crede iuuenis
oibus: q te mō noueram us: nunc acrior erectior resedit i sensus uigor: in
mēbra sanguis: uiribus uelut nouæ iuuetutis exultas. Bibisse te medica
mentū pbare nō posses: nisi meretrix fateret. Quod si pmittitis Iudices
ut quicqd extra cōsuetudinē dat: ad huius uulgi resserat infamiā: bene
ficiū male audiēdo uitet: ut & sanitatis: st atiq; merebit sceleris inuidiā:
quicqd pfuerit iuito. Illud tantū noxiū uirus uocauere leges: qđ nō ad
mitteret iterpratōis icertum. Iniquissimū est uenenū uideri: qđ i pote
state bibētis est an sit remediū. Sentit Iudices Iuuenis crimē qđ detulit:
nec noīe: nec affectu: scriptōem leg is iplere. Itaq; ex uocabulo mulieris
quærit iuidiam: meretricē inqt acc uso. Nescis mihi crede iuuenis scele
ris qđ detulisti qualē mihi debeas pbatōem. Rē expecto mehercle ut sit
ante oīa minax uultus: feralis hitus: horreant squallore crines: rigeat su
per nefādas cogitatōes efferata tristitia. Facius qđ dicif ingetare supos:
sydera diris agitare carminibus: tumulos busta scrutari: & amputatis ca
daueribus ipsas i scelus armare manus: fieri nō potest: ut auctore suum
non statim primo prodat aspectu. Vides uenefice non horridos uultus:

placidāq; faciem. Si cogitatōes: si cōsilia pertractes: sola cura de forma est. Omnis ī hoc collata meditatio: ut sollicitet aspectu: sermone detineat. Audio subīde exactas mero noctes: tua mulier cōuiuia: p̄ditas amantium rixas. Meretricis unū ueneficiū est: ne desinat amari. Nūquid inique iudices in tanti sceleris subscriptōe deponco: ne nominibus reos existimare uelitis sed moribus? Venefica tua quid prius unq̄ quid simile cōmisit? Cuius p̄ hanc expugnatus aīus? Quis querit iuuenis: quis senex: quis diues: quis paup̄ alius? In te ergo solū uenefica ī te tantū aliud ista q̄ meretrix? Vultis integritatē puellæ breuiter p̄bem? Hanc quā nūc pauper accusat: amare mallet. Oīa iudices faciōra (nisi fallor) causas uel de cupiditate: uel de simultatibus trahūt. Quod odiū de amatore meretrici? Quæ præda de paupere? Odium inquit accepi. Et qd iudices? Satis me cōtra infamiā ueneni: uel solū medicamenti nomē absolueret: nec inuenio cur debeat idē uideri: quod nō pōt idē uocari. Agedū iuuenis portionis īple huius imanitatē: dic odiū accepi cōtra cōiugē: cōtra liberos meos: ut a sacris auocaret affectibus: ut pignora sãcta despicerem. Illud odium in meretrice facinus est: quo utit̄ in sui charitatē. Ita uel hoc solū sufficit excusationi: q̄ illa tantum cōtra se dedit. Odium inquit accepi. Nūc te hic reposco iuuenis: iuidiam quā fortunæ nostræ paulo ante faciebas: dic meretrix dedit prostituta porrexit. O q̄ timueram: ne diceres amatoriū sibi. Consurge agedū iuuenis: & totis corpis animiq; uiribus imple susceptæ accusationis horrorē. Et qd audiente tota ciuitate proclames: miseremini mei: adiuuate: succurrite: bibi medicamētum crudele: sæuū: desii pauper amare meretricē. Iam iā nō inquietis noctibus uagus uillissimi cuiusq; p̄ditos patior ictus: nec exclusus ante lupanariū fores: posterū diem puigil amator expecto. Possū nauigare: colere terras: sufficio militiæ: reditus mihi est aīus quo fierē maritus: quo senectuti liberisq; prospicerē. Quantum dii deaq; remediū cōditioni bibētis ualuit: fecerat te potius ista foelicem: si diuitē puella. Ita uel hoc nō solū iudices innocentissimæ puellæ pro defēsiōe sufficeret: q̄ nihil fecit cā sua? Amatorē dimisit: explicuit: illa quæ captare dicit̄: ut amet̄: quæ sollicitat: quæ corrūpit affectus: igrate q̄ta de te potuit gloria frui. Nō quidē confers precia: nō stipes: sed affides: sequeris: hæres: præstas comitatū fauorē: laudas: ubiq; miraris. Hic ergo iā meretricibus: q̄ illas etiā pauperes amet̄: q̄ facile cōtingant: q̄ laboribus exorent̄ adeuntiū faties. Hic amator ut diuites amet̄ in crimen maximū captas transſerre beneficiū: ut aliq; amar̄ desinat: nō nisi ab amate præstat̄. Quid ais iuuenis? Ita bibisti potionem: quæ finem cupiditatibus daret: præmeret ardorē: desideria.

refrigeret: Abi: recede: dū puellæ publico generis humani noīe grās agi-
mus: q̄ hoc fieri posse mōstrauit. Furor ille (q̄ si credimus) numia quoq̄
detracta syderibus misit ī terras: qui de sacris uenerandisq̄ pignoribus
monstra cōmentus ē: ardor qui miscuit hoīum ferarūq̄ cōcubitus: ferrū:
ignes: claustra laxabat: p̄ īteriecta late maria fugiebat: necat̄: perit. Ac-
cipite qđ magis debeatīs stupere: mirari: remediū amoris mulier iuenit.
Desinite nūc īcestū timere mortales: nulla pietas horreat nefandæ cupi-
ditatis īstinctum: quicqđ nō parentū miræ castigatōes: non serii propin-
qui: non paupertas: nō necessitas poterat efficere: haustus breuis facilis
unus extorquet. O si quis odiū posset oīum bibere uitioꝝ. Fœlix p̄fecto
mortalitas: si reliquos lapsus incōmodosq̄ mētis errores fas ēēt īfusa po-
tione cōpescere. Facinus ē: q̄ maxium remediū grām sui uocabulo p̄dit
auctoris. Miramur hoīem: q̄ illud cōtra meretricē dedisset. Tibi tamen
ultra oēs īmodica cupiditate flagranti: tibi præcipue succurrendū iuue-
nis. Cuius hō conditōis adamaueras? Diuitiis opus est: ne simus ī amore
miseri: & īpotentissimi mali difficultates illi fortasse nō sentiāt: quos cō-
tra fastidia cæterosq̄ contēptus explicat facilitas magna perdēdi. Fœlix
p̄fecto qui facultates ī lupanari effudit. Tu p̄dis aīum: tu bibis uxoriam:
lachrymis rogas: pallore blandiris: & qđ ad pessimū spectat euentū mi-
serabilis sis oportet: ut amator eē uidearis. Finge te nullū huius affectus
sentire cruciatū. Id amare te paup̄ saltē nō pudet homo: cui nō uacaret
agere longa lāgoris: agrūq̄ nō deceret totaꝝ noctiū quies. Excusare nō
possis: si tantū pdideris dies: cuius census ex manibus: ex laboribus sub-
stātia: quē quottidie poscit ultra ratōem ī dies: demersus amētia pateris
aduersus: fœliciū oscula tantū amplexusq̄ meditaris. Et unde tibi cala-
mitatis huius nō potest nec uenia cōtingere: de uoluptate miser es. Expe-
ctandū uidelicet quādo te fames inopia castiget. Sed inter ista cœpisti.
Quid iā facere pōt ratio: cōsiliū? Odio sanandus est: quē nō explicat
qđ paup̄ adamauit. Nō tamen ītelligere possumus te nō solā fuisse pau-
ptatē: iterū nō opes tantū tibi: nō facultates defuerūt: nō erant q̄tum ui-
deo p̄pinqui: nō amici: alioquin illi te potius nr̄a potione sanassēt: uel si
ignorassent huius graminis uirus: uīculis nexibusq̄ tenuissēt. Quid blā-
dis affectibus īpotētissimū eludis affectū? Datū est remediū dolori: qui
sæpe egit ī laqueos: ī præcipitia cōpulit: qui cruciatus laborātis aīæ uul-
neribus emisit. Quāntū amorī ī hoīe liceat: illi magis sciunt: qui aman-
tur. Iunge nunc cū fortuna tua cōditionē mulieris adamatæ. Incideras
quidē miser ī puellā minime supbam: minimeq̄ difficilem. Quasdā ta-
men nō possumus circuire meretrices. Quā multa pro illis exigit sexus:

ætas: poscit semper necessitas: petit corporis cultus: poscit tristissima stationis impatientia. Totos infelix dies lupanarium foribus impendis: ut quando prostituta pauperi uacet: contentione munerantium dilatus: exclusus: oculum meretricis expectas. Negas tibi complexus: indignatione persequeris. Contingit uerum: felicitate corrumparis. Spes gaudia parant: aduersa contritionem. Ex utraque fortuna desideria coalescunt. Nobis crede qui uidius: quis tibi unum fuit corporis hitus: quis pallor: quam miserabilis: quam pudenda tristitia. Quoties tu uenenum bibere uoluisti? Non est igitur iuuenis: quod tibi queraris illam mitissimam partem humanæ mentis ablatam. Non charitatem: sed impatientiam: non uoluptatem: sed tormenta: non amorem: sed quod adamaueras perdidisti. Amoris (si sapientiam sequamur auctores) antiquissimum numen & cui se naturæ debet æternitas. Sed ille mitis & serius honestis cupiditatibus & uiribus sacræ charitatis exultans: ut qui cuncta priscae noctis optata caligine diduxerit primum: deinde miscuerit. Hic uero quo perditis uisceribus adhaeremus inquietus: lasciuietis adhuc ætatis instinctu tumultuosus ac petulas telis funereis facibusque armatus. Præstat igitur ille mortalibus liberos hac usitata coniugii pietate: hic incesta libidines: adulteria meretrices. Referam non fabulosas immodici furoris prodigiosaque nouitates: conceptum nescientibus oculis ignoti hominis aspectum: formam suis in se luminibus ardentem: uirgines patrum senectute flagrantem: mortaliu ferarumque uultus: usque ad mostrosa foecunditatis onera perlatos. Ex omnibus tamen quæ nobis patetibus extorquet affectus: hoc saeuissimum patitur: quod nemo uult in amore sanari. Ego tamen igitur amare malui. Hoc est ergo propter quod opus odio fuit. Nihil agebant castigatores: nec preces: consilia predebant. Odio debet amator explicari quem sanat adamata. Interrogare te hoc loco libet nunquid accusare posses: si quod fecit medicamento puella: fecisset animo? Licuit te reposcere quantum numerare non poteras: fastidire: contemnere. Iam indignaris quod te maluit remedio quam dolore sanari. Mulier cui ad dimittendum amorem sufficiebat ut odisset: ipsa pro te comenta est: ut illam tu potius odisses. Finge tamen aliqua remedii tui sentire tormenta. Arrogantissime miserorum. Tu autem sperabas ardoris immodici felicem statim sanitatem. Quid si queras aeger abstinentiæ dolore sanatus? Excussa sunt plerumque languentium uitia uerberibus: redempta debilitate uitia: Ignibus: uulneribus: Interdum profutura grassata sunt. Et quæ fuisset mala sanitatis: in gratiam remediorum de maioris periculi comparatione redierunt. Vix mehercle contingere potest ut hylares ab hac impatientia laxique descendant: quos pudor: quos satietas: quos poenitentiae ratio dimittit. Nec sine aliquo morsu resiliit a malis quæ uoluptate animi tenuerit: Iterum materia amoris est desineat: nec queri. Opus fuit pari diuersitate: uiribus quædam adamasti:

ne respiceres: ne frequenter in media sanitate subsisteres. Quale tibi remedium debuerit adhibere: uel ex hodierno senti iuuenis affectu. Pro homine qui post odium querit quod non amet: parum fuit si amare desineret. Audi igitur ingratissime quatenus ad publicas aures secreta nostra proferre uoluisti. Dedi: quid enim inquit facerem? Quae remedia tua multa perderam? Ferre misera non poteram: quod te iam coeperunt omnes ridere meretrices. Repete agetum illa colloquia noctium: quibus te frequenter alterius: & fortasse diuitis amatoris iniuria receptum inter oscula amplexusque monui. Quid miser cum fortuna: quid cum mea conditioe rixaris? Parce necessitatibus meis: duo pauperes sumus. Sed & tu quotiens in sinus meos lachrymis fletuque resolutus exclamasti. Sentio furorē: sed imperare oculis: sed animum regere non possum: quod libenter te mulier odissem. Non est igitur ingratissime mortaliū quod beneficium nostrum noie potionis infames. Remedium bibisti: sed illud odium tuum est. Quid quod furis: couitiariis: exclamas? Non est haustus illius affectus: sed amor. Talis fuisti. Aliud sunt: aliud illi: quos in uoluptates superfluentium facultatum mittit secunda felicitas. Improbius pauperes amant. Sic tu tumultuabaris admissus: sic moras: sic impedimenta ferre non poteras. Maledicebas populo: couitiabar intransigentibus. Cuius unquam felicius commutata fortuna est: si tunc omnes oderas: nunc unam pauperem odisti. Quin potius iuuenis admittis consilii rationem. Quid agis infelix? Cur redditam mihi sanitatem rigore nimiae contentionis exasperas? Praedico: testor: odium consumis: nondum totam mentem uis perfusa possedit. Adhuc circa te duo maximi rixantur affectus: adiua potius: adiua potionem. Contra dic agetum quicquid est aliud quod tumultuatur: exestuat: totumque sanitas componat hominem. Tunc te sciemus amare desisse: cum desieris odisse. Et innocentiam quidem puellae satis (ut spero) defendimus. Magnitudo periculi uocet preces. Consurge agetum miserrima feminae reliqua defensionis tuae partem tuere lachrymis. Accusator quod speras: quid expectas? Ad genus tua non mittimus eam. Toto licet infelicem terrore conuenias: non osculaberis manus. Mortem supremam denuncies: te non rogabit. Frustra tibi aliquid de periculo nostro metuque promittis. Nescis: puella non habet odii remedium. Sane tamen uiribus potionis effectum sit: ut accusaueris innocentem: sufficit ultioni uidisse pallentem: satis est audisse gemitus: memineris hanc esse quam tu non iuuenis odisti. Quid agis etiam ne perferes illud pronuntiationis anceps: illud humanae salutis incertum? Numerabis ergo sententias: & si dannaueris: exultabis nefarie: gaudebis? Puto non adamasti. An & sequeris dum carnifex trahit? Intereris dum hos oculos occisura contingit manus: dum haec amplexibus tuis nota ceruix

ad supremos nudat' ictus: Non exilies: nō pectus oppones: nō fidem ho-
minum deorūq; clamabis: Accipies percussā super palpitantia membra
consistens: Potes hoc uidere: potes hoc ferre: Sanatus es. Quod si quid
tristius iudicii huius attulerit euentus: dii rapide pereuntium beneficio-
rum semper ultores: dii quos iste crudelis in amplexibus puellæ frequen-
ter mœrore lachrymis: aut finem amoris rogauit: aut mortem: date no-
bis iustā de itegro iuvene uictam. Nū imprecamur debilitates: naufra-
gia: morbos. Paup sit & amet quācūq; meretricē: & amare nō desinat.

Argumentum.

Vo amici ex qbus uni mater erat: pegre pfecti: ad tyrānum ap-
plicati sūt. Mater cognito q filius hēret a tyrāno: flēdo oculos
amisit. Oblata est a iuuenibus tyrāno cōditio: ut dimitteret al-
tere ad uisēdā mrem ad diē prastitutā reuersūq; ita ut nisi occurrisset ad
diē: deo q restiterat poena sūmeret. Et iureiurādo astrictus ē. Vēit iuue-
nis i ciuitatē. Mater dret ex lege q parētes i calāitate desere nō licebat.

Pro Iuvene contra matrem.

T si sanctissimi uiri olī oēs uideor hūanorū pectorū affectus
in solā amicitia cōtulisse: & patior iuidiam hoīs: q sibi nō re-
liquerit ut amaret & mrem: quotiens tamē uniuersā pietatis
meæ cōsciētiam itueor: in q minimū est q uideor bonus ami-
cus: nō possū nō hanc primā ellectōis nræ cōplorare fortunā: q mihi ne-
cesse ē: aut amicū reliquere: aut mrem. Facinus seuerissimi uiri facinus
fit ipatientissimis affectibus meis: q succurri non pōt duobus. Excedit
oēm querelā meā cōploratōem: q tā diuersis meorū conatibus aduersa
cōueniūt ut uidear elligere: qd nō darē miser p luce matris: q ut illā uide-
rem amicū dedi. Fidē urām Iudices ne iter necessitates maxias peat usus
hoīs: q paratus ē duobus ipendi. Iā hīc ē tota rō clemētiae: ne ibi me deti-
neatis: ubi nō profū. Nec dissimulo sactissimi uiri pferre mecū maximū:
tū incredibilis exēpli fidē: ut nō īmerito possim uideri cū matre colludē.
Ego uideor excogitasse istū colorē: & hoc qd detineor amicitia uocatur
ifirmitas. Miseremini iudices: tēptate me & dimittite. An uolueri reuer-
ti: scire nō potestis nisi reuertor. Illud sactissimi iudices illud affectus me-
os torquet ac lacerat: q sim īgenti expectatōe deceptus. Sperauerā futu-
rū: ut hoc loco rē magnā faceret & mater. Parauerā apud tyrānum hanc
iactatōem: ut me crederet remissū. Et genus ostentatōis adamauerā:
ut mirarent hoīs fidē etiā in orbitate. Quo uultis hoc aīo ferā: q ēt ut re-
uertar: amico meo mater iposuit. Et q tū ad hāc ptinet: maxium iuuenē
decepit illū: qui meos crediderit affectus. Nō possum iudices huius litis

diffimulare facinus: innocentius fuerat: ut ego nollē reuerti. Viderit sanctissimi uiri q̄ receptas noīum psuasiōes uelut aliquā seruitutē charitatis attendūt: Me si qs̄ iterroget: nullos affectus tantū nasci puto. Et si quis oīa uera rōne respiciat: quicqd̄ liberos: fratres: propīquos iuicem tenet: amicitia est. Hoīes igit̄ quos cū maxīe incredibiliū rex loquit̄ iuidia: sumus sine dubio nō eiusedē pars aīa: nō eiusedē pondus uteri: & q̄to minus in causis: tāto plus ī affectu est. Admirabilior charitas ī quā coimus: uiribus nostris. Nō pudet iudices hāc fateri psuasiōē: minus debet̄ hoī qui aliquē ideo tantū amat: q̄a necesse est. Ita est iudices ita est a primis statū atatibus ī eandē coire uitā: hēt aliquē fraternitatis affectum. Sic effectū est: ut nos statū fama cōmitteret: & tali certamīe coimus: ut si qd̄ accidisset uni: deberet alteri exēplū. Inde est qd̄ & pariter reuerti cōtēpsimus & q̄si facilius eēt iter fides: placuit sub icerto pelagi coherere: nec tamē uāitate: nec discursu putetis extractos: magnas & iexplicabiles fuisse cās nauigādi: uel hīc potestis existiare: q̄ nos nō detiuit hic mater. Vtrū ne igitur iudices sūmere de nobis etiā nūc uoluit expimentū ipsa amicitia: & parē fortuna credit hoībus adhuc tantū foeliciter amātibus? An hac est magnae semp̄ opiniōis iuidia: nec ulli unq̄ tā plena cōfessione laudant̄: ut illos nō ipsa quoq̄ amicitia temptare uelit? Littoribus appulsi sumus hoīes quorū oīa casus: fama custodiebat: cōsumimur terrore: q̄ parētibus statū cecitas est. Hīc illud euenit q̄ sumus pariter alligati: Sic magis aduersus solutū carcer iūctus est. Pudet iudices fateri iā in hoc uictus: iā inferior recessi. ex duobus magis amat̄: quē tyrānus paratus ē alligare. Quantū tibi amice debeo? Nō potuit nos diuidere nisi mater. Tibi primū cecitas nūciata ē: tuus hic affectus fuit: q̄ hoc credidit tyrānus. qd̄ ille nō fecit: ut rex desiderauerit uicariū corpus? Amplexus ē cathenas: spōderi sibi uoluit hoīem reditus p̄ maria: p̄ mīrem: repromisit de icertis tanq̄ de aīo suo. Quis hoīum pro se tā multa fecisset? Præstitit inq̄ amicus: præstitit rē: quā uidebat̄ ideo tyrānus idulsiſſe: ne fieret. Et hoīem q̄ in rebus hūanis hūc eē nolebat affectū: decipiū dū tēptamur. Ego nō iuenio cur horreat mater carcerē: qd̄ sibi uelit quasi destitatas opire ceruices. Nō odit me tyrānus cuius nō itereſt an aliū occidat. Miserere mat̄ (si quis ē magnorū meritorū pudor) querere: qd̄ unū de cecitate ipatiētius ex nobis amaris semp̄ absēctem. Cui tu fortūas: qbus necessitatibus iniicis manū? Me ad amicū meū admitteret alterius cathēa: & tyrānus nūc mihi portas apiret: subsidio nauigiū pirrata præstaret. Si mehercle ante morerer: ire deberes mater ad diē. Misera nō intelligis q̄to te magis plus obligauerit amicus: plus debes hoī: q̄ me tibi remisit: ex quo pati nō po

tes ut reuertar. Libet mehercle Iudices. Libet misereri hoīum : q̄ me lau-
dāt reuertentē. Amicus mihi credidit ut redirē. Ita nūc ego facio rē ma-
gnā: ego sū ille bonus amicus: ille mirabilis: ille narrādus : si qua dicētis
fides ē. Facinus mihi uidet̄ q̄ scio me nō eē periturū. Sēt̄ Iudices & ipsa
mater rē se facere turpissimā: si necessitate detīear. Itaq; mulier : quæ ad
huc de affectu cūcta fecerat: ad legē subito cōuertit̄. Pessima Iudices cā
matris ē: in q̄ plurimū lex pōt. Liberi parētes ī calamitate ne deserāt. Fa-
cinus ē Iudices hoc dici hoī reuerso. Ita nūc ego contēno mēm : ego de-
spicio cæcitat̄is obsequia: hō qui oīum calamitatū mearū ambitū ī hoc cō-
sūpsi ut redirē: qui iter supremas sollicitudines nō pro me rogauit. Mihi
quisq; cōtumaciū supplicia liberorū: mihi neglectæ pietatis mīat̄ iuidiā.
Bone Iupiter q̄ti mihi cōstitit ne malus filius uiderer. Imputē tibi neces-
se ē mater q̄ meū amicū ppter te reliq; ad quē faciū ē nō reuerti. Nōdū
iudices necessitates meas: nōdū amici merita reffero. Interī cōtendo tūc
eē tantū legis huius usū : cū in calamitate soli sūt parētes. Magnā partē
mortaliū fortūa dimisit a legibus: nec ulla iura tā tristia sūt ut ea ī aduer-
sis patiant̄ hoīes. Ego cū me necessitas rapit: sic hēo queri q̄si relinquer.
Excusatae sūt parētibus liberorū calamitates: & si quē lex ista deprahēde-
rit: ī alterius fatū trāseat necesse ē tanq̄ orbitatē. Quid. n. si me detinē-
te mē alter e latere reuocaret : & si bella poscerēt militē: si legatū patria
dimitteret : & ueluti ad ppriā descēdam necessitatis meæ cōplorationē:
si me dānatū pœna cōstringeret: uidelicet effrīgeres mater carcerē: iniū-
ceres carnifici manū: & perituri filii iugulū auctoritate iuris opires. Di-
deatq; q̄ longe est lex quæ retinet hoīem: qui pene nō uenit : nescis q̄tum
intelligo mater: quātam iuidiam debeāt facere liberis parētes : a quibus
relinquunt̄. Mater quæ se deserī querit̄ illud exclamet. Filiū meum ciui-
tas peregrina sollicitat: ut amēnos nescio cuius recessus orbis petat: de-
bilitati meæ subtrahit humeros. Iuuenis meus abducit̄ amore meretri-
cis: & ab officiis ciuitatis uitiis abstrahitur oculorū. Eiusmodi gemitu fi-
liū necesse est persequaris : ut quod detineor obiter & pœna sit. Non fa-
cit ista lex ad liberos: qui misericordia detinent̄. Vt turpe sit q̄ recedo:
in eo tantū est ad quem reuertor. Et ut facinus sit relictā mater: nō faci-
unt nisi causæ relinquiendi. Homo qui ad tyrānum reuertor: si malo ani-
mo relinquo matrem: dignus sum qui detīear. Non est itaq; q̄ subinde
nominis uestri beneficia mater opponas: non est q̄ uilitati tuæ fieri pu-
tes. Si credimus esse in rebus humanis & alterum affectum amicitia: si
quam mihi uidetur natura excogitasse : ut coire iuicem possit totum hu-
manum genus. Quæ ideo nondum circa se tenet omnes admirationes:

quia tota nō contigit: quæ iā peruenerat ad incredibilem fidē: nisi illam uos impediretis amicitia plurimorū corporū unus aīus uicariæ manus fortior q̄ matris affectus. Rogo qd̄ refferet quid uocet ille q̄ sic amat? Quid interest ex qbus magna merita descendāt? Vultis scire qd̄ de hoc affectu sentiat mater? Et amicū meum putat malle ne reuertar. Finge me positus paulisp̄ meritis: qbus obligatus sū hoc tantū dicere. Amicus alligatus ē: ire uolo mater ut redeat: ut cōsoler: ut dominū rogem: ut si tyrānus exegerit: uicariū corpus opponā. Quid deties: qd̄ moraris? Hoc est tēpus propter qd̄ coimus. Nescias an diligat: cuius nō hēt expimenta: nisi sola fœlicitas: & si uitæ præstes oīa secūda: amicus ociosa res est. Dicturū me putas: hoc expectat alligatus: expectat totū imo genus hoīum. Et nos ī hanc fidē psuasionis receperūt: ut si hoc faciā nemo miret̄. Vis scire mater quē affectū: quā reuerētiā in calamitatibus amico præstare debeāus? Nullā legē timuit: ne reliqueret̄. Differo interī cām amicitia: agere paulisp̄ oīum libet: & tyrānus mihi credidit. Volo reuertī. Nulli unq̄ mater plus cōmisit fides: neminē magis obligauerūt expectatōes. Credidit mihi hō cui res fauorabilis cōtingit: sic decipit̄: q̄ sibi excogitasse cōtra oēs amicos uidet̄: ut illi īponeremus. Nō est q̄ mihi supplicia: q̄ oēm mortis apparatus mater opponas. Facinus ē id tantū hoībus bene credere qd̄ expedit: & actū est d̄ rebus humanis: si sola seruat̄ utilitatū fides. Infinitū est q̄tum mihi crediderit tyrānus: si me occiderit reuersū. Intelligit iudices & ipsa mater: q̄tæ reuerētiæ locū amicus obtineat: quæ icipit cōtendere affectu. Nisi fallor igit̄ cū ego sim materia litis: hoc primū existiare debetis: uter ī ea calāitate plus fecerit. Ante oīa p̄mitte mihi de hoc affectus tui genere mater queri. Quid tibi tā rabido tā præcipiti dolore uoluisti? Quid aduersis tuis præstare faciē: & ī oculos tuos accipe nuntiū? Nō reliquisti tibi ut redimeres: sine dubio adiecisti ad matris affectus: oculos ī media orbitate fudisti: sed illud nō laxat cathenas: nō explicat corpus. Quid mihi p̄dest iste q̄ se citra filiū consūpsit affectus? Plus fecisset mater quæ isset ad tyrānum. Alligatus sū: tu nūc sic flebis tanq̄ soluar ī lectulo: tanq̄ ī tuis manibus expire. In quibusdā calamitatibus despatio nō est sūmus affectus. Et quisq̄ orbitatē statī credit festinat ad īpatientia securitatē. Dissimules licet mater tātæ pro me īpatiētiæ: tā incredibilis affectus: amicus rē difficiliorē fecit: q̄ seruauit oculos suos: ut alligaret̄. Diu deaq̄ q̄tum ille præstitit qui uidit poenā meam: nec recessit. Ille ille terribilē carcerem facit q̄ inde procedit. Iā nō corpis nexus hærebāt: nec aliud q̄ residerant pōdere cathenæ: cōsumpti lōgo squalore uultus: concreta noctibus diebusq̄ super ora lachrymæ. Misere mini Iudices:

ne perdat auctoritatē meritum: quod ultra expectatōem est. Ponite sub oculis alligatos: quorū alterū amicus redemerit: alter mater. Rogo uter plus fecerit. Bone Iupiter q̄ fortiter uīcula nra tractauit: quibus ille precibus exegit: ut sibi crederet. Accipe iquit has māus: hæc mēbra: si fieri pōt ut amicū matri remittamus. In totum explebo si uidet uicaria pœna locū recedentis. Vel si uis utiq; tibi dimissa mēbra restitui: spondeo quē cunq; iusseris apto iugulo diē. Fidem deorū hoīumq;: quid nō factū est: ut amicū meum pœniteret. Ingestū est misero illud carceris tenebrarūq; secretum. Grauioribus uīculis opus eē carnifex dixit ad bonū amicum. Accedere ad illud cubile iussi sunt hoīes nocentes: & subīde dictum est. Vide tamen amice: si tanti est una uox: unus miseri gemitus: urite: lacerate: distrahite: Ille tamen reuertet. Misere mater: magna res agit: amicum meū reliqui cōtēdentem cō tyranno. Excuso me uobis humani generis affectus: & tibi ante oīa mater excuso: q; hoc fieri passus sum. Vlla ergo ī rebus humanis necessitas tanti fuit: ut illum amicū meum in carcerem ipse deducerem: ut squalorē meum: meas cathenas ī membra festinantis exuerem: ut tam abrupti cōmeatus diem cōtra tot incerta promitterem. Testor te misera cōscientia: & si qđ nos ī illa necessitate numen aspexit: q̄tum simus rixati circa cathenas: q̄ oīa fecerim: ut ille potius ueniret ad mrem. Fateor Iudices unius cogitatōis pudore uictus sum: q; tā magni beneficii difficultatē ab amico nō accipere: affectus uidebat hoīinis: qui nō credidisset. Miserere mater: ne me solutū putes: amicum alligauī. Hæ sunt cathenæ quæ tegūt membra: quæ per maria: quæ per infinita terrarū spatia restringunt. Sic nō potest carcer effringi. Inuideo tyranno: scit alligare amicos: scit tenere dimissum. Interim subīde proclamem necesse est: ego amicū meum alligauī: & ut te uiderem: pœnam meam altero hoīe impleui. Scio quo hoc amicus præstiterit animo. Sed ego rem feci hoīs nō reuersuri. Interrogo hoc loco īpatientia tuā mater: interrogo quid faceres: si nos ad te uidendam deduxissent alligatos aliqui satellites: si barbarus aliquis. Fruereris osculis: fruereris āplexibus. Nō est quod te ista tanq̄ leuior tanq̄ expeditior cōditio decipiat. Quid putas eē quod me dimisit solutū ire quo uellem. Crudelis artifex nō reliquit nobis ut imposeremus. Supuacuo igit hoc uos ī matris causa mouet: q; cæca ē: hoc qđ nobis inuidiā facit uulneribus oculorū. Nolite detinendi putare causas: idem uidens faceret. Nec plus est qđ non pōt cæcitas ferre: q̄ mater: ut aliqua filio carere nō possit non nunq̄ calamitas facit. Quod si iudices ī persona mea nec affectu nec meritis inferior est amicus. Quid aliud iustitia uīa debet attendere: q̄ uter plus patiatur.

Iā satiauit dolorē mater: egeffit æstus: effudit ipetum: iā nō desiderāt oculi: dū cadūt. Adice q̄ hāc qualēcunq; fortunā inter amicos tenet: iter propinquos hēt oīa ministeria sua debilitas: suas cōparationes. Vis scire quanto intollerabilius sit: quod patitur amicus? Excecauit te: q̄ ego sic tenebar: accipit cibos: quos carnifex: quos tortor apponit.

Argumentum.

Ilium ter abdicare uoluit p̄r uictus. Inuenit quodā tempe in secreta domus parte medicamentū terrentem. Interrogauit quid esset: cui parasset. Ille dixit uenenum: & se mori uelle. Iussit pater bibere. Ille effudit medicamentum. Accusatur a patre parricidii.

Pro filio contra patrem.

Affatus per diuersos miseræ mētis æstus: & eundē dolorem dū me ab utroq; animi genere semp quod ipulerit abducit: & in pertinaciā desperatōemq; neutrū mihi licet perferre patientia: hoc primū a notissima clementia uestra peto: ne mihi remini q̄ inter tam uaria tristissimaq; facta consilio deductus sum: nec pro malis meis quicq̄ melius iuenire potui q̄ ut morerer: nec pro innocentia: q̄ ut uiuerem. Nouo igit̄ iudices iauditoq; generē discriminis utriusq; animi reus: qua satis calamitates meas comploratōe: quo deflebo gemitu? Filiū mori uolentē pene occidit: qđ iteruenerat pater. Videtis adhuc illa secreti nostri contentōe rixantē. Quicqd̄ citra suprema: citra exitū est: cōtumaciā uocat: q̄tum absolutōem aspicit: uitam. Quis post hoc quærat ac dubitet: quo me affectu iusserit uirus haurire: q̄ parricidium uocat qđ nō biberim? Permissurus fuit: si biberē uoluissē. Quaso itaq; iudices delatōis hodiernæ penitus uelit̄ p̄spicere causas. Obiicere putatis parricidiū patrem? Pro se necat̄: uritur: sine dubio torquet̄: uitam ex hoc tantū non pōt ferre: q̄ mori filiū iussit nec coegit. Et scit facinus fuisse in ip̄erio: si innocentia est: q̄ recusauī. Suæ q̄ crudelitatis est: uel ab iuidia se criminibus meis defēdit: excusat: & ne uocē illā tanq̄ pactū facinus oderitis substituit p̄ malo p̄re miseræ. Hic ē iudices depræhēsæ ipietatis æstus. Nemo unq̄ uolet innocentē filiū uideri quē uoluerit occiderē. Illud quoq; iudices a grauitate publica peto: ne q̄s me mori uoluisse nō credat cōtumaciter. Adhuc prioris cōstatiæ meæ more defēdor. Alia est mihi rō cū uici: fortior sū reus q̄ absolutus. Sed tūc tātū par eē nō possū calamitatibus meis: cū me cōstare coepit nihil aliud eē q̄ miseræ. Bene q̄ rursus uocauit i foz̄ iussit itegritatis agē cām: ut mihi uidar p̄didisse mortē

Si poenitet p̄rem q̄ me bibere iussit uenenū: ego ferre nō possum qđ effu-
di. Licet igit̄ imitissimus senex cōfundere publicos conet̄ affectus quere-
larū frōte mutata: nō sumus noui uobis accusator & reus: nec nos mō pie-
tatis euerfæ recens asseruit imanitas. Parricidā me olim uocat. Ita ē iudi-
ces ita est iā pridem hoīum nefandorū solis nominibus accusat̄. Sic mihi
illa prima patris maledixit aspitas. Hic est ille quē desinere iā iusseratis:
qui semp̄ ad uos recurrit & uiciť. Fallitur quisq̄ illam de moribus senis
lassitudinē uel patientiā sperat. Patri q̄ abdicare nō potuit: minus est fi-
lius nocēs: q̄ absolutus. Opertinacissimū accusatorū gēus uicti parētes.
Dū auctoritatē noī uestri fortius ip̄eriosis asseritis affectibus: & ne pu-
dorē poenitentiāq̄ fateamini: cōtumacia uidicatis errorem. Calamitati-
bus meis accessit: ut ter absolueret. Nāq̄ ut erat in superuacuo odio mei
senex prima luce deprāhēsus: ferre nō potuit qđ redebar iūto. Et quia a
iudicibus nō ip̄etrauerat: ut abdicaret: apud se tenuit: ne desineret hoc
uelle. Credidit tamē aliquid profectū querelarū errore repetito: & spe-
rauit iuxta cōtentōem suā ut lacefferet aliquādo pro me iusta miseratio.
Quid facerē igit̄: quo uerterē iam fātigatā innocētiam? Nec exire me
decebat ex domo: ne uiderer quicqđ credideratis agnoscere: nec expe-
ctare poteram: cū mihi rursus aliam seriem malorū minaretur: q̄ me iam
coeperat pater contentōe qua uobis irascebatur odisse. Tandem infelix
misertus mei: misertus patris: cū de prāteritis prospicerem iurgia tā lon-
ga q̄ uita: captaui fateor oēm occursum: quem mihi uidebar exasperare
prāsentia: exorare dū morior: & tanq̄ nouissimi ambitus genus excogi-
taui: ut me in honorem sui reuerētiamq̄ pereuntem: sic odisse desineret:
quomō parcere solet ira cedenti. Non habet alium q̄ mortis exitum fili-
us: qui nec reconciliari potest nec abdicari. Erat in domo nostra locus:
in quem secedebam semper reus: in quem reuertebar absolutus: querelis
meis lachrymisq̄ iam conscius: in quem se ferant: in hunc non tanquā
custodiæ patris imponere. Nam quid possit inueniri: quo nō me captan-
tis aliqd deprāhēdere cura sequeretur? Sed sicut solēt qui imori uolūt:
pudore nō ira ab oībus quæ uidebant̄ auocatura: secessi. Nā nec placue-
rat exitus genus querulū tumultuosum: aut qđ faceret iuidiam. Sed qđ
mihi tecū est integritatis nimia simplicitas? Nō putat se posse deprāhen-
di quisq̄ uenenū parat: ip̄se poturus. Totus oculis aīoq̄ cōuersus hare-
bam miser ī opere moriēdi: nec dissimulo cū quadam cunctatōe: cū mo-
ra: sicuti bonæ cōscientiæ lenta mors: nec prācipiti p̄ suprema trepida-
tione festinant: quos hoc solū quod sui miserent̄ occidit. Abiit p̄ tacitas
cōquestiones mens: ī obitus cōtemplatione posita: & hausurus potionē

quā renunciārē rebus hūanis: totā apud se repetebat aīus īnocentiā suā: cū pater secretū qđ p īpatientiam peuntis īpleuerā: qđū credo lachrymis meis: gemituq; pductus ītrauit. Nō pōt uideri Iudices suspicatus aliqđ de parricidio: qđ terrerē: cui parārē: nesciebat qđ īterrogauit. Nūcio uo bis sāctissimi uiri nihil a moriētibus fingi: nihil uita laborāte simpliciū. Ad subitū īteruētum patris nō tanq̄ deprāhēsus obstupui. Facinus me tacēte nō pallor: nō est cōfessa trepidatio: nec sicut accidere solet nocēti bus: illa obuia semp errantiū patrociniōz uerba uariaui: cū me repente īterrogatōe subita auocauit: abduxit: quāsiuit qđ terrerē: cui pararem. Sed ego sine cunctatōe sine tarditate respōdi & me mori uelle eadē ueritate: & cōfessus sū uenenū esse qđ terrebat. Date Iudices prēm qđ filium mori nolit & credit. Q uis hēat Iudices dicēdi fidem? Venenū filii qđ in uenerat pr: nō ille potius effudit. Stetit quin imo ītrepidus arrogans iuxta orbitatē: quā uidebat: & mihi mortē quā promiserā: quā minabar īgessit. Bibe īquit. Q uis post hoc Iudices expectat: ut cōtinuo parēā iu benti? Ita demū mihi nō est aliud relictū: si patri parui. Audite nunc dii pariter atq; hoīes: qđ post tres abdicatōes & querelas totiēs iudicū gra uitate pcussas: uelut attonitus amēs nūciet sēculo pr. Parricida sāuus: parricida crudelis. Nō bibi uenenū. Hoc est totū facinus meū: uiuo: re spōdeo: nō fugio iudicē: nō credo criminibus. Iā non minor qđ sit circa qđ īpatientia decepta crudelitatis exestuet: plus qđ orbitatis gaudiū qđ mō perdidit senex spauerat ut occidere me posset meo ueneno. Sed qua tenus iuenisse putat qđ crederetis: ut cōtentionibus subīde dānatis auctōritatē de nouo dolore circūdaret: iūsitata cōmentus est: quā sola mi hi supeſt ratio uiuēdi. Facinus ea simplicitate ea fide denego: qua cōfessus sū de ueneno. Parricidii agis. Abstulisti quidē mihi partē: ut exclamarē hoc loco fieri nō pōt. Scio qđū defēsioni meae difficultatis adiecerit: qđ iam pridē in domo nrā humanoz pignorū ratio nō constat. Sed pronunciatū liquet utri ex nobis facilius sit īpietas: uter iuxta alterius lā gorē suprēa nō fecerit. Tu unicū quottidie pturbaſ conaris e domo: uel les īopiā meā: uelles aspicerē squalorē. Ego osculor illas expellētis māus: ego abiiciētis gēua teneo: & ad patrē qđ me tā notabiliter odit nō hēo cur uelī redire: si nō amor. Præualeret noīs tui fortassis auctōritas: si cōtentio nrā cōepisset a ueneno. Cōsūpsisti quicqđ est: qđ parētes ab oīum sce lex suspitōe defēdit. Non hēt pater unde parricidiū de filio credat: nisi quē posset occidere. Me quidē pater īfœlicis huius psuasione simplicitatem: si quis īterroget: nec a te parricidiū fieri posse credo: nisi meo ueneno. Facinus tamen in oībus incredibile pignoribus nullis difficilior

quod liberis puto. Vos adhuc in suprema nostra precipitet auctoritas: qui filium occidere uocatis plerumque grauitate: sicut abdicatois emendationem: sicut reliqua supplicia nostra rationis fronte protegitis cunctosque prerigidæ mentis affectus uocabulo molliore lenitis. Nos nec felices facinus istud possumus concipere nec miseri. Non perueniunt ad nefas istud nec necessitates. Omnis citra desperationem dolor ira languescit. Et quanto diu deaque difficilius si pareat sine consilio: sine ministro: totumque facinus & animus filii poscat & manus. Memoro cuius obiciat inumanitatis horrorem: preme occidere uelle. Hic tantum accipis uires: ut mori possis deprehensus. Ut sciatis iquit uere esse quod obicio: & abdicare uolui. Non potest pater efficere pertinacia querendi genus probatois. Tu cum dicis filius me uoluit occidere: uideris tibi facere prioribus iudiciis inuidiam: exclamare uos faciles uos misericordes hunc mihi redditis? Sed iniquissimum est ut abdicatio quæ nec in sui ualuit effectum: fide maiori crimini præstet. Non sum reus iexplorati pudoris: nec antea uita mea sub hodierna primum lite tractant. Felicior inocentia est citra suspitiones: certior post reatum. Et quantum infamiae præstât obiecta: dum nutant tantundem auctoritatis absoluta restitunt. An scilicet superatus est gratia pater: & apud senes: & apud parietes auctoritate praualui? Videant qui calamitatibus suis sic blandiunt: ut sibi affuisse credant misericordiam: fauorem. Filius a pre delatus nunquam poterit superior esse nisi causa. Sane tamen feramus ut prima abdicatoe non egefferis totum dolorem multa tibi de criminibus meis uerecundia querendi: multa paternæ pietatis abstulerit infirmitas. Quid non implet repetita delatio? Reuersus es in forum iam ad iudices iratos. Quanto terrore cuncta pertulit pudor ille iam uicti & redeuntis in damnatam colluctationem. Acrior semper ex uerecundia dolor: sed & iudicium cura quanto malignior circa reditum reum. Quam multis placet illa de dissimilitudine pronuntiatois auctoritas & seuerior uidetur diuersa sententia. Tertia uero abdicatio diu immortales quem apparatus quem mouit ambitum. Ego miror quod mihi licuit audiri: quod me non statim primus querelæ tumultus oppræssit. Quid post ista noui pater obici potest? Inter leges inter iura consenui. Non habeo in moribus meis quod non melius Iudices sciant. Scilicet capit natura rex ut futurus parricida non præmiserit notas: nullis ante sit inmaximi sceleris inumanitas tumultuata flagitiis: & quandoque culleo: serpentes expianda feritas: sub placida mente primam pertulerat ætatem. Aliud est miserorum genus quod clementia: quod succurrere fauore dimittit. Absoluerunt me qui sciebant non profuturum mihi quod non abdicarer. Proclames igitur licet subinde detuli: sæpe questus sum: ter abdicare uolui. Hoc tantum res ista debet efficere: ut tibi non oporteat credi: quicquid aliud obieceris.

Non enī sequit̃ pater ut me tuis criminibus accuses: q̃ nocentē tuis mo/
ribus pbes filiū. Parricidam nō facit seueritas ur̃a: nō sauitia: nō terror.
Ad tā grande facinus nō ira opus ē: sed moribus: nō dolore: sed mente.
Omnes iniuriæ leuius exasperāt: leuius oderūt. Innocētis filii ultio est:
mori. Q uod si manifestū ē: nihil tūc ī moribus meis fuisse: qđ posset eē
suspectū: existimemus unde postea traxerī parricidii cās. Vos decet iterro
gare iudices: q̃s magis debet īnocentiā hoc loco: libet amar: uici p̃cem.
Omni nūc sollicitudinē: oī labore: custodiā illā grām: illū ambitum meū:
quo remuneror aduocatos: quo p̃soluo iudicibus: illud p̃pter qđ audeo
domū reuerti: propter qđ nō timeo casus: nō subita pro p̃re: nō maligna
fata. Fidē nō capit: ut me tres absolutōes & īnocentē probauerit: & effe/
cerit parricidam. Præterea p̃r q̃ infirmū me q̃ trepidū reddit ipsa uictō
ria. An scilicet ignoro q̃ me reuersū circūstāt totius domus maligna cu
ra: q̃ uiuo inter hoīes q̃bus apud te grām parat: si de nobis aliqua men/
tiant̃: fingant̃. Videlicet hoc nos ī facinus præcipitat: īpellit q̃ aliquid
spamus de testamēto tuo. Q uid ego nō sentio qđ simili scelere missus ī
domū: a caritate tamē exclusus abiectus sū. Rogo q̃ fiducia facius paro
totiens delatus: & paterna cōquestione præditus. Q uod uis patrociniū
sperē pro parricidio meo. Defendi nō possem: si bibisses tu uenenū. Fin
ge me parricidii uoluntatē: finge hēre cās. unde occasiōē: unde fidu/
ciam. Ego nec mori possū: nisi ut depræhendar. Venenū paro qui minī
strū qui nō iuenio cōscium. Despicior a liberis: cōtemnor a seruulis: eui/
rant sermonē meū: colloq̃a fugiūt: & charitatē tui simulāt odio mei. An
uidelicet spero posse fieri ut ipse porrigam. Est. n. mihi ad cōuictus tuos
facilis accessus. Venenū mehercle putabis quicqđ dederit hæ manus. Et
uirus præsentaneū paro qđ statī: qđ subito corripiat: ut quēadmodū mi
hi sup̃sit ulla defēsiō: an lentū: & qđ tarda peste cōsumat: scilicet ut nō
statī exclames: ut te meū uirus bibisse nō credas. Rogo cui parauī uene/
nū: qđ dare nō possū nisi mihi. Ita inq̃t parricida argumentū est: & hoc
ipsū qđ habuisti uenenū. Omnibus iudices: q̃bus ad scelex conatus ad/
iuuat deterioꝝ quottidie fœcūda mortalitas: nō hanc solā impotētiam
natura cōcessit: ī quā malis mētibus & nocentiū ducunt̃ īgeniis: sed illis
usus ex aīo ē: totūq; qđ faciūt: de cōscientia possidētis accipiūt. Q uid
enī si latronē gladio tantū pbes. Sic munimus & sōnos. Excute pegrinā
tiū sinus: hærēt tela sollicitis. Nō uetāt leges ista parare: p̃spicere: nec ī
strumēta phibēt: sed æstimāt usus. Fiuge me uelut ī media p̃speritate ui/
tæ p̃clamare. Venenū parauī: ad qđ incerti casus: ad qđ lāgor: dolor ad
qđ cōfugeret īprouisa debilitas. Miramini q̃ hoc fecerī hō: qui circa me

fortunam: q̄ discrimina humana laxauī: cui nescio quid adhuc paret to-
tiens uicta delatio. Debuīt hēre ī sua potestate mortē: quæ iam p̄ pote-
rat occidere. Nō est īquit credibile ut mori uolueris absolutus: qui reus
noluisti. Poterā quidē dicere pater uixi: dū spero fas esse: ut īcipias ali-
quādo misereri: ut te squalor meus frāgat: mitigēt lachrymæ: palor exo-
ret. Sed ignosce innocentia: tūc me decuit p̄tinax & rigida defensio. Vi-
xi ne me uideret expulisse de sæculo pfūdorū scelerū deprāhēsa trepida-
tio: ne sup̄ cadauer meū p̄clamare posses: certe merito timui: merito præ-
dixi uenenū qui uiuēdi nō habebā audaciā: ne supremis meis cōiitiari:
ne qd̄ posses obiiicere iā nō negaturo. Verū tibi de īpatientia mea fatēdū
est: eadē mēte nolui mori cū abdicares: qua nō bibi cū iuberēs. Sed frue-
re itē: fructe sapius cōfessione tā misera: & q̄a oculos spectaculo nō li-
cuit īplere: satient̄ aures: uolui mori. Adice si uideret hāc malis nostris cō-
tumeliā ut īterroges quare: abdicare me subīde uoluisti. Quid ais res
natura pietas? Ita iustiores cās hēt īpatiētia: q̄ corporis dāna: q̄ faculta-
tū tristis euersio? In suprema me præcipitat pater. Ita nō hāc una uox cō-
plectit̄ oēs calamitates? Nō uidemini nūc uobis uniuersos audire mise-
ros? Possumus fortassis aliorū accidentiū spare finem. Non hēt proxī-
morū odia regressū. Quæcūq; nexus acceperē naturæ: & quæ sanguine
uisceribusq; cōstricta sūt: non laxant̄ diducta: sed pereūt. Quæ de pri-
mo tenore nascēdi uis ī contrariū uicta deflectit: diuq; prauitatis suæ ri-
gore durata: mox ī pristinū cursum remissa nō redeunt: sed quo totū pō-
dus omnesq; uires īclinata traxerūt: uigore quo sibi p̄missa creuissent: in
ipsius uitii robur adolescūt. In hoc est tota difficultas: ut īcipiat nō ama-
re filiū pater. Hoc cū frontē confessionis accipit: reliqua præcipiti furo-
re decurrūt: & redituris charitatibus obstat quicqd̄ restiterat odiis. Se-
mel sibi parētes liberiq; mutant̄: semel auferūtur. Foelices q̄ hēt ī con-
scientia sua: qd̄ debeāt emendare: corrigere. Illa demū pōt ira desinere:
quæ coaluit ex uitiiis liberorū. Ego qd̄ facio: cui nō luxuria: nō est mutā-
da petulantia: cuius abdicatio nō de meis: sed de patris moribus uenit?
Frustra mihi exhortatōes: frustra blādient̄ uana solatia. Hōis quē pater
odisse nō desinit unus exitus ē: ut se oderit: & q̄tulum hēt de dolore nro
ille quo uenitur ad iudicē dies. Ego cū dico p̄ me odit: illud exclamo:
oēs sine me sūt festi dies: oīs letitia sine filio: nō alloquit̄ mœstū: non assi-
det ille languētī. Gratissimus quisq; de nobis tristius aliquid attulerit:
quisq; maledixerit: cōiitiatus fuerit absentī. Ego si hoc possū ferre: me-
ruī. Alia sūt aduersa: quæ de cōtinuatōe sui patiētiam parāt: quæ durāt
assiduitate firmatq; mentē. Quod te pater oderit quottidie nouum est.

Minus fortassis urāt inuicē similitates: & mutuis detestatiōibus iuīsa re/
spirēt. Odiū is tantū filius pferre poterit: q̄ & ipse oderit p̄cem. Vos nūc
iudices: uniuerfos quin imo mortales ifœlicissimus iuuenis iterrogo: qđ
me facere uultis? Explicuit nos sine dubio de criminibus exitus: q̄ abso/
lutus sū. Tamen nō hoc effecit ne mori uelī: sed ut mihi liceat & uiuere.
Victus sū enī mehercle uictus sū iudices absolutiōibus meis: & (quæ cer/
tissima est aīa laborantis ifirmitas) misera fœlicitate defeci. Quē mihi
uultū domum reuerso: quē suadetis aīum? Nō decet gaudiū meum: ex/
aspero hylaritate: offendo tristitia: capto sermonē: inuisus sū: tanq̄ arro/
ganter ifultem. Doloris cā dicor: si propius aspicior: uideor si recedo cō/
temnere. Quousq; uicemus? Nesciūt prorsus abdicatiōibus mederi: qui
nō statī cādūt: q̄ cōscientiæ suæ rigore nitunt̄. Nō uincit̄ pater: nō sum
absolutus cū domū ueni: nemo me diligit: nemo me reueret̄. Iam ad nos
de pœnatibus illis nō pertinet: nisi secreta: nisi latebræ. Nō exuo nō de/
pono sordes: & mihi quotidie senex tanq̄ accusaturus occurrit. Attēdo
qđ faciā: quid loquar: qualis aspiciar: & (qđ malignissimū est sollicitudi/
nis genus) me ipse custodio. Satiasti me uita satiasti: & cū fœlicibus quo/
q; ueniat ex nimia p̄speritatis cōtinuatōe fastidiū: q̄ tediū paras lassitu/
dine miseroꝝ? Consumpta est ī lachrymis ī precibus ætas: exacti sordibus
dies: anxietate noctes. Quid mihi cōtra tā indigna: tā grauiā promittit
ītegritas? Abdicari debet quē nocentē pater odit: mori quem innocentē.
Sed ut credamus inq̄t uoluisse te mori: cur potissimū ueneno? Possis q/
dē p̄ hāc de oī supremoꝝ genere litē facē morietibus: Et q̄a reg; natura
uarias fatōꝝ uias idulsi aīa: ī nullo nō exitu simili ratione deprahēdas
quicqđ ellectū est. Sic sup̄ strictū nudatūq; mucronē p̄clamares: cur nō
ueneno? Sed nihil ē delicatius exitu: quē nō supplicia: nō metus: sed col/
lecta de calamitatibus cōmendat ifirmitas. Mihi tamē præcipue cū hoc
mortis īstrumēto propria cōcordia ē: nō spargit cruorē: nō trucē cadaue/
ris reliquit aspectū: placida est: quieta est. Ingratissime senex ego & hoc
sic moriēdo p̄spexerā ne me occidisse alius uideret̄. Te nūc apprahēdo:
te iterrogo p̄: ita parricida sū ego qui uenenū affero ī domum tuā impa/
ratū: rude: terrēdū: cui tam multa restāt anteq̄ dari possit. Ita parricida
sū: qui iuxta te quæro secretū: qui de potione tibi incerta: quā nemo de/
tulit: q̄ simpliciter: tam facile respōdi. Secedo ī medios pœnates: nullos
ab itroitu præpono custodes: nō euito trāsitus: nō excludo uētuos. Ro/
go utrū hæc oīa sūt occidere uolētis: an mori? Venenū qđ tibi pararet̄:
inuenissēs absconsum: recōditum: multum circa illud palloris: attoniti
cōcisa uerba: trepida suspiria: & me negantem. Parricida deprahens

effudisset uenenū: ne fateret. Cur ergo inquit si tibi paraueras: nō bibisti? Breuiter p̄r & secundū naturā cōditionis hūanæ respōdeo: nihil aliud eē in potestate miseroꝝ: q̄ ut mori uelit. Ego cū dico mori uolo: nō hoc dico moriturus sū: de aīo meo respōdeo: nō p̄mitto d̄ fato. Miraris q̄ quis iam teneā uenenum: multū tamen adhuc casibus incertisq; supest accipe: p̄fossis plarūq; uisceribus: uitā tamē ab ipsa desperatōe redeūtem. Strictos circa colla laqueos aut nexus: aut ipsius corpis ruina decepit. Rota tos p̄ abrupta molis iactus explicuit. Tā cōsentaneū est ne moriat: q̄ uelit q̄ q̄ morimur iūti. Sed malo sicut cœpi simplici tecū rōne consistere. Nihil æque p̄r impetu cōstat: q̄ mori uelle. Nec quicq̄ res hūanæ īpatientius hēnt pereūtis affectu. Hūc si retinere uelles: sufficit ut moreris: & rationē quoq; hoī mortis eripiet: si qs abstulerit ardorē. Frangit aīum quis qs interuenit: abducit: auocat quisqs alloquit. Ambiunt cūcta moriendi spatia pro uita. Ideo nos mehercle crediderī eiūsmōi exitū elligere secretū. Minimū est q̄ cōfundat hoīem īfirmitate morientē: & exiguis causis opus ē: ut displiceat obitus: quē misero suasit ītegritas. Quid si interueniat aliqs: qui gaudeat: q̄ se iudicari putet: si testes adhibeat oculos: quibus iudicandū sit? Statī mehercle arrogās uita simulabit: statī contumax dolor cū deprāhēsa morte dissentiet. Nescis q̄tum mihi hesitatōis paraueris cū interrogas: dū respōdere cogis. sed is quoniā & reddere iterū littigare defēdi. Me uero tūc pariter oēs tenuistis affectus: īdignatio: pietas: reuerētia: dolor. Ego propter p̄rem mori possum: corā patre nō possum. Adiice nunc qd̄ & dixisti bibe. Si mehercle sautiū palpitantēq; iussisses adigere ferrū: prāmerē clusis uulneribus aīam: si strigerē aptatos ad colla nexus: conarer abruto desilire laqueo. Si nō iniceres manū: ad prācipitia p̄peranti flecterē in plana cursū. Merito prorsus aīa secretū solitudinēq; captaueras. Interuēit p̄r: actū est. Perit ille susceptæ mortis ardor: & utroq; nos resoluit affectu. mori nō debeo: si uetuerit: nō poterō si iusserit. Bibe īquit. Nondū quidē potioni uirus aptatū ē: sed me ideo deprāhēdisti: q̄ adhuc terrebat. Multa tamē mihi p̄r ante faciēda sūt. Volo prius cōuocare seruulos: cōtrahere libertos: cōplorare: cōqueri: mādare: defēdi. Bibe mihi uero tūc adiecisse uisus es: teneris: haeres: eamus ad iudicem. Bibe. Sed hoc iubes tanq̄ negē uenenū. Interrogare uos uelut ī illa secreti nostri prāsetia libet: quē mihi post hāc uocē aīum datis? Dicit hoc accusator: dicit hoc uictus: dicit secreto: dicit sic ut possit negare: si bibero. Bibe. Ego quidē uolo: & hoc q̄ maxie paro: Sed totū hunc aīum senex tua auiditate mutasti. Bibe. Quid restat aliud q̄ ut recusantis ora diducas: ut infūdas p̄ oppositas manus? Mihi uero tūc

excidit qd ueli: quid parare. Vidi truces loquentis oculos: uultus parrici-
dali ardore suffusos: iuberi mihi uidebar: ut biberem tuum uenenum. Nescisti
pater pertinaciam meam seruare nescisti. Filium propter te mori uolentem deprahere
disti: uis occidere? Veta: iuade poculum ne hauriam: bibam. Exclama temera-
rie qd facis: Iam desino irasci. Iam reuertor in gratiam. Properabo: ut hoc secum
aures ferat: ut impatiencia tua fruatur oculi. Tibi imputes qd me retorristi: qd ab-
lata sunt sacramenta pereundi. Innocenti facilius est mori: si rogetur ut uiuat. Fi-
de deorum: in quam me contumaciam prius: in quem tunc impulisti contentoris ardorem: cum
diceres bibe nec uiuere mihi libuit: nec mori. Ereptus sum miser animo meo:
& improuisa uoce percussus steti sine affectu sine negotiatione attortus: amens:
& pene aliter occidi. Nihil est profecto improuisorum dolore torretius: & fra-
cta malorum contentione mentes ad inexpectata caligant. Non querelas post hoc
inuenio: non uerba: non lachrymas. Ad nullius rei conatum sufficit mori alte-
rius animo: & suo ueneno. Licet igitur noua me reatus mole conuenias: non poe-
nitet tamen fixisse: non poenitet illum spiritum: rigoremque pereundi tanquam parricida
moriebar. Pater qui querit qd non bibit: iam nunc diceret deprahensum erat: ne-
gare non poterat. Esse nunc ter abdicatus: & me contenderet ad iudices me-
os redire non ausum. Bene qd sic effudi: tanquam uita rursus placuisset. Vene-
num qd uidere deprahensum nemo ideo bibisse crederet: quia sibi paraue-
rat. Dic nunc non fui passurus si bibere uoluisses. Deinde hoc sic probas: ut
me hodie quoque coneris occidere. Non eras passurus. Quando per fide inini-
cis manus: potuit eadem: potuit pagi breuitate qua iusseras. Non eras passu-
rus deinde non timuisti: ne mihi animam pereundi uel hoc faceret: qd putabam
iuberi. Facinus est si morior: ut postea quera: an uolueris occidere. Tu li-
cet inuidiam uocis illius alterius mentis simulatione defedas: occisuri tamen fuit
ipsam expimentum. Nec interest rigoris quadam patiaris an tepes. Nunquam mo-
uebit preme filius hoc qd moritur: quem non mouit hoc: qd paratus est mori.
Quid nunc faciam iudices pertinacissimo rigori: in qd me componam patientiae ge-
nus: uidetis hominem quem nullus animi mei status mutat: quem conscientia nostra: quem
offendit infirmitas. Viuere uolo: perturbat: expellit. Mori conor: interpel-
lat: exagitat. Iam fortassis aliquid (si nobis hodie quoque clementia uestra succur-
rerit) parauit: inuenit. Quis finis: quod exitus incredibilium malorum: de filio
absoluto fecit ut mori mallet: de moriente ut uiueret. Vos uero sanctissimi
uiri: toties quo iam ambitu: quibus posse conuenire precibus? Ille uester infel-
lix ille uestrum absolutus flere uetitus est. Non habet gratiam suam genua complecti: &
ad fatigatam misericordiam noui discriminis podus attulius. O mors semper
imparata miseris: negata cupientibus: quando succurres? Me infelicem perdidisti
uenenum. Sed quatenus aliquid prius expectationi tuae repromissi: nolo despes.

Fruere quin imo ante suprema : ante exitū meum hac uoce: uicisti. Nescio quidē quod rursus elligam obitus genus : an placeat reparare uirus infelix. Sed prædico: testor: quæcūq; sedit traditio læti : misere ne iubeas: misere ne cogas. Facilius me occiderēt gemitus tui: lachrymæ tuæ. Et ne mihi putetis illā secreti nostri excidisse uocē: uenenū quidē te iubente bibere nō potuit. Q uādoq; tamē hoc occidet qđ bibere iussisti.

Argumentum.

Alæ tractationis sit actio. Spetiosum filium ifamem tanquam incestum cum matre cōmitteret : pater in secreta parte domus torsit : & occidit in tormentis. Interrogat illum mater : quid ex filio comperit. Nollentem dicere malæ tractationis accusat.

Pro muliere contra maritum.

T si iudices callidissimus parricida facinus suū sic ordiāuit: ut nobis mrem faceret iuisā siue dissimularet misera mortē filii sui siue quereret : tātaq; mōstroꝝ nouitate circūdatā eo pduxit : ut sibi uideat ifamaturus itez uel patientiā nrām uel dolorē: matri tamē cuius calāitatibus nō minimū sibi uēdicat orbitas locū: ideo ad uos fugiēdū fuit : ut sciretis nō illi præstari qđ tacet maritus. Laudo iudices laudo miserā: qđ iterrogār noluit dōi: qđ nihil fecit & ipsa secreto. Hic corā ciuitate corā liberis ac parētibus: & (licet dissimulare parricida uidat) corā rumore mī iqrīt: qđ tormētis unici quæsierit: qđ morte cōperit: respōdeat saltē reus: fateat iratus: cur ī pacta crudelitatem modeſtiæ frōte substitit. Nec uxori pōt uidri parcerē: de qđ scīr uoluit: an eēt icesta: nec filio: quē tāqđ sciret occidit. Ante oīa igit iudices mulier ifœlicissimi pudoris hoc ab affectibus publicis petit: ne uobis accusare uideat. Reā se icesti: reā parricidii putat. Exhibet populo cōsciētiā suā: & aduersus quēcūq; sermonē : qđcūq; secretū: marito famæq; præstat iterrogādi potestātē. Vellet inocētiā suis pbar uisceribus: uellet ī eculeos ī ignes hāc miserā præcipitā pietatē. Ignoscite iudices ipatiētiae: quæ cōtra callidissimā dissimulatōem libertate doloris exestuat. Incestū pbaret silētio prīs si taceret & mī. Eqđē iudices tā cōtrarios affectus senis satis admirari: satis stupere nō possū. In rumore tā suspicax: post tormēta tā patiēs: mō ad fabulas uulgaresq; sermōes pnus ac facilis ī orbitate ī parricidio rātus quoq; dolor cōticuit. Quo repēte cōuersus ē: ī quā modestiā despatōem qđ defecit: torsit tāqđ dictur: tacet tāqđ dixerit. Fidē igit urām iudices: ne cui præstet magnæ seueritatis auctoritatē nō posse defēdi : ne ue ideo suspicari nefāda malis: qđ se silentio parricida mirat. Parcere nūc illū cui qđ tacendo creditis: Loqui secū maxie putat. Et si bene artes & profūdæ

mentis cōsilia pspicio: respōdere sibi uidet' plusq̃ mater īterrogat. Fallit' quisq̃ hūc esse credit īexplicabilis doloris aētū: & inter silentii cōfessio nisq̃ cās miserę pudorē. Aliū exitum nō hēt: q̃ ut respōdere nolle uideretur: quisq̃ filiū occidit & pbare non pōt propter qd debuerit occidi. Cōiungat q̃tum uolet nocētissimus senex cū rumore populi filētium suū: & relatura ordinē tristissimę sortis collata malignitate claudat ora: cōpescat aditus: securi tamē estote mortales: fas est īnocētissimę matri uelut in tēplis: uelut apud ipsos pclamare supos: amaui filiū meum. Matrona iudices cuius puellares annos primā rudēq̃ cōiugii mentē nulla libidinū respit infamia: cui impudens rumor: suspicax maritus nihil unq̃ potuit obuiere nisi filiū: quę pudicitię prima fiducia est: edidit partū quē maritus agnosceret: nō tūit ne supra: furtiuosq̃ cōcubitus paruuli uultus: aut crescētis īfantię similitudo detegeret. Natū de te cōtinuo (si qd ipsi creditis) īpatientius cōplexa: q̃ reliqui parētes nō in nutrices nec ī ministeria seposuit: suis aluit uberibus: suo fouit amplexu. Nūqd & hos annos parricida: nūqd & pueritiā miseri iuuenis īfamas? Actū est de sacrorū noīum fide: si ut uideat' īnocēs mater: atas tantū filii facit. Accēdebat hęc erga unicū optimę matris īpatientia rigidus p̃r: asper maritus: & sibi uidebat' parę īplere: quē pro duobus cōferebat affectū. Rarus hīc nāq̃ ad oscula difficilis amplexibus: & q̃ unicū aspiceret aīo: quo quādoq̃ posset occidere: fecit ut notabilior eēt charitas matris. Omnis igit' miserā sermo cū filio: oīs in publicū pariter egressus. Gaudebat etiā q̃ laudandus occurrēbus: q̃ oī frequētia cœtuq̃ cōspiciuus: populo iā ipse fate retur: q̃ plus amaret' a matre. Misere mini iudices: ne nefandas suspitōes maritū ex ullis traxisse credatis īdiciis: Suū rigorē: suū tantū secutus est aīum. Filiū si nō ames: uideat' tibi mater adamasse. Questurę me nūc iudices putatis de licētia sermonis humani? Ego uero iuxta hūc p̃rem non accuso rumorē. Quę materia fabulę tā impudētis: quis fuerit auctor: iste probauit q̃ credidit. Facillimū fuit ut loqueret' populus de īcesto: de quo mirabatur p̃rem suspicari. Hęc sūt iudices quę mater fecit secure: simpliciter: palam: corā marito: corā ciuitate. Referat nūc suū iste secretū. Iuuenē (quę ītegritatis p̃riā simplicitas est) nihil timentē in partē domus: q̃ nulla pclamatio: nullus poterat gemitus audiri: rapuit: abduxit: Ibi uerberibus: ignibus: oī crudelitatis arte cōsūpsit. Quis unq̃ iudices peius de īnocētia temporę de sacris meruit affectibus? torsit filiū ut pbarer' īcestū: occidit: ut credret'. Pōite nūc āte oculos iudices duorū parētū cōfessionē. mī exclamat filiū amaui: p̃r dicit occidi. Nefas ē utrūq̃ putetis īnocētē. Iā qdē nocētissimę senex grādā feritatis deprāhēsā īdiciū est:

q̄ cū filiū occidris: ut iterrogeris expectas. Nō erūpis ab illo secreto tuo
terribilis ī publicū: & homo filiū cruore pfusus non pelamas: nō deos ho
minesq; testaris: nō occidis & m̄rem. scilicet modestiā te scelerū tuorū: q̄
maxie decet: & ideo tibi reliquis unde sis quietæ patiētiæ. Miser parcis
uxori: cōiugales deos & lectuli iura reuereris. O q̄ nō hēt nec qd̄ mentia
tur. Malæ tractatōis agimus. Placet ergo iudices ut illa uoce qua matris
moniorū cōquerimur iniurias: gemitu quo corporū cōtumelias: dāna: cul
tus: negatos ī publicū deflemus egressus: orbitates ac liberorū suprema
planganē. Quid tamē facere uultis miserū dolorem: si nō hēt aliā sexus
hic legē: si itra iuris huius angustias oīs nuptiæ querela cōstricta ē. Ma
ter quæ de morte filiū maritū malæ tractatōis accusat: non uindicat: sed
pbare cōtenta est q̄ nō debuerit occidi. Omittamus paulisp̄ iudices orbi
tatis tristissimæ dolorē: & in parricidio malæ tractatōis reddamus aliū
de cās. Ita nō iuste quereret uxor: si diceret adulteriū de me facile suspi
catus es: cito credidisti. Matronalis pudor tutelā non ex sua tantū inno
centia hēt: īfirmitas huius sexus nō pōt totā improbitatis existimatōem
debere tantū moribus suis. Oīs in fœmias uenit maritorū prædicatōe re
uerentia: oēs sermōes originē de uestris pectoribus accipiūt. Tristior uul
tus: querela: fastidiū: fatum ē coniugii. De pudore pnūciat: mittit ī ora
populi: mittit ī fabulas. Hoc proxia ministeria narrāt: hoc exteri putāt.
Nemo peiore exēplo temere de uxore credit: q̄ cui oēs credituri sūt. Sa
ne faciat uos p̄nos ad suspitōes nimia charitas: & īpatientia diligēdi plarū
q; descēdat: ut credas facile qd̄ timeas. Furta: stupra: raptosq; cōcu
bitus obiiciat uel falso maritus. Fas sit: fieri solet. Partius tamē si iam sit
& mater: si in fidē castitatis uxoria fœcūditate pfecerit. Quid si sit iam
iuuene quoq; filio seuera: iā nurū nepotesq; prospiciat. Misere mini tēpo
rū: ne alienæ inocētiæ iterprætratōem d̄ suis quisq; moribus trahat. Ince
stū posse fieri pater hoc solo uult pbare: q̄ filiū potuit occidere. Rumor
īquit fuit. Est hercules cui cōtra res naturā: cōtra parētes liberosq; cre
dat. Rumor fuit. Hoc ergo sic audiemus: tāq̄ si diceres cōsciū detulit:
seruus nūciauit: ancilla: iprouisus astiti: dū nō timeor adueni. Rogo Iu
dices utrū credibilius putatis: īcestū de matre: an de rumore mendaciū.
Rē impudētissimā populus loquēdo fecerat: nisi p̄ credidisset. Pessimū
iudices hūanarū mētīū malū est: qd̄ semp̄ auidius nefāda fingūt: nec usq;
se maius opepreciū putāt maligni facere sermōes: q̄ cū incredibilia quasi
deprahēsa narrant. Neesse ē cōtentiosius loquaris qd̄ probare nō pos
sis: & affirmationem sūmit ex homine: quicquid non habet ex ueritate.
Est tamen hoc iniquissimū de loquacitate populi: quod plarūq; accidit

cōtētio: nō credētū fama. Materiā miraris rumoris: de qua nemo nec si
bi credit: quā q narrat assignat alii. Rumor res sine teste: sine iudice: res
ex incertis improbiſſima: maligna: fallax: & ſimilis ſilētio tuo. Quid & ip-
ſe de rumore ſenſeris: uis breuiter pbein? Tormētis querendū putaſti: an
uerē diceret. Sane ſit aliqua publici ſermōis auctoritas i illis: ad quā fas
eſt populi puenire notitiā. Video cur adulteria pferant in fabulas: expli-
cant per ministeria: p cōſcios: hēnt i conſulta gaudia. pars uoluptatis ui-
det eſſe iactatio. Facinus uero: cui ſi fas ē ut illud humanā mētis capiat
audacia: circūdat undiq; nox pfūda: denſior caligo tenebrarū: qd nocē-
tes ſuis quoq; oculis uix fatent: nō ſeruo: nō credit ancillā. Quid inter
nūtiis: qd opus ē miniſteriis? ſufficit aiūs duorū: explicat omne filius ma-
terq; ſecretum. Inceſtū tanto incredibilius eſt: quanto & de illo plures lo-
quunt. O miſera cōditio ſexus cuius ipſae plerūq; uirtutes: fabulas pa-
rāt. Cur iſta nullis i publicū gaudet egreſſibus? Vnde aduerſū oēs tā rigi-
da cōuerſatio: tam ſcuerus affectus? Nihil cōcupiſcit: nihil ergo deſide-
rat. Filius poſſidet cūcta tēpora: uniuerſos occupauit affectus: filius ma-
tris tota iactatio ē. Rogo nūqd adamauit? Mihi credite nō eſt nefādorū
iſta ſimplicitas. Da ut ſit hāc iter mēm & filiū conſcientia: parcēt oſcu-
lis palā: abſtinebūt corā patre cōplexibus: oīs familiaritas ſubſtriget in
publico: ſermones: occurſus: corā ſeruulis libertiſq; titabūt: & maximī
ſceleris ardor captabit affectare grauitatē. Ellige parricida qd uoles: ice-
ſtū diligēs ſuſpectū nō erit: negligēs deprahēdiſ. Sed quid ego ſic ago:
tanq̄ iauditū incredible ſcelus locutus ſit populus? Teneo i hoc ſermōe
faciūs unius mali mariti. Nō intereſt inceſtū de uxore fingat an credat.
Quid iſte ergo nō timuit tā nefanda rei famā: nec ad aures patris pueni-
re rumor erubuit? Diſſimules licet: a te malignitas accepit ortū: te ſecu-
tus eſt quiſq; hoc auſus ē narrare: pferre. Da bonū pēm: bonū maritū
dicturū me putas: nō credet? Neſciet eſſe rumorē. Ite nūc iudices: & ad-
huc dubitate qd fama fuerit auctor: cuius p agit cām. Spetioſus iqt fu-
it. Nō magis hoc faciūs i mē eſt: q̄ crimē in filio. Spetioſus fuit: ut hoc
obiici poſſit: ut debeat: adice & adulter & raptor. In illa matrona mari-
tali dolore pēna pcuſſus: i illa uirgīe publica ſubclamatus iuidia: quāq;
hāc quoq; intra notos decurrūt iuuentutis excuſus. Quid aiſ? Ab ice-
ſto libidines coeperunt? Hoc primū unq̄ iuuenis admīſit: hoc ſolū argu-
mentum ſūmis ex forma? Dic potius deprahēdi iuuenē mihi uenena mi-
ſcentem: in necem meā conſcientiā ſceleris eſt armatus. Inſinitū eſt quā-
tum debeat ante feciſſe filius: ut de illo inceſtum pater ſibi credat. Spe-
tioſus fuit. Quis enī non eſt formoſus filius matri? Amant debilitates:

amplectunt illū morboꝝ suppliciorūq; pallorē: & i uires charitatis accre-
scit ipsa miseratio. Nō ipedit agrā pietatis aīum deformitas: pulchritu-
do nō auget: Amare liberos unus affectus ē. Liberi marite liberi nō amā-
tur oculis: nō cōplectit mater ore: nō uultu: sed est i filio matri nescio qd
hoīe formosius. Possit forsitan nouitas sollicitare uisus: expugnare men-
tes. In matris aspectu coalescit ifātia: pueritia cōsurgit: iuuēta surrepit:
spetiosū suū quottidie uidet: mirat: āplectit. Quā tā diu amauit: quā
do icipiet amare desinere? Nō est opus nocentissime senex ad hoc nefas
charitate: sed amētia: sed furore. Vt i iuvene suo mater possit cōcupisce-
re: q; formosus est: oderit oportet q; filius ē: & adeo sacris affectibus nō
adiuuat in faciūs: ut ad aliud p obliuionē sui trāsire nō possit. Quid qd
& hoc incredibilius ē: q; parē duorū poscit infaniā: & ad incestū opus ē: ut
adamet & filius: nō ut adamet. Ab utro deīde uultis incipe preces: ueni-
re sermonē? Audebit hoc filius rogere mrem: mater hoc impetraturā se
spabit a filio? Hūc aīum tuū senex: quo cū maxie races (si nō est callida:
nō maligna simulatio) de fide tāti sceleris iterrogo: an pōt mater admit-
tere qd loq; nō pōt pater? Spetiosus fuit. Libet iterrogare hoc loco oēs
hūani generis affectus. Placet ergo ut si filio obtigerit idulgētior facies:
uultus erectior: refugiat mater āplexus? Si uirginē usq; ad notabilē spe-
ciem natura formauerit: timeat oscula pī: horreatq; cōtactū? Dii deaq;
male perdāt tam ipudentes sollicitudines: tā nefarios metus. Prope est ab
incesto timere ne fiat. Malo simplicitatē: quā nō uereat infamiā: malo
nudos affectus incōsultaq; pietatem. Nihil de se fingi: nihil credat posse
narrari. Teneat insatiabiliter: auide: tāti fama nō est ut amet filiū mater
sollicitudine pudicitiae. Me quidē marite si quis interroget: oēs matres
liberos suos tanq; adamauerint: amāt. Videbis oculos nunq; a fatie uul-
tuq; deflectere: comere caput: habitumq; cōponere: suspirare cū recesserit:
exultare cū uenerit: cōserere manus: pendere ceruicibus: nō osculis:
non colloquiis: nō præsentiā uoluptate satiari. Hoc ergo tam nefanda
suspitione sauiissimum incestum non potest fingi: nisi de optima matre.
Execrare mehercle Iudices: si crimen istud clarius obiecisset filio pater:
si usq; ad uerborum processisset amētiā. Nemini minus fas esse debet
credere incestum: q; qui propter illud paratus est filiū occidere. Quid qd
nō credis tantū nefande: sed quæris? Ita nō times mōstri huius agitare se-
cretum? Populus loquitur incestū: sed tu nega. Ciuitas infamat: tanto ma-
gis osculare unicū: & cōiugē tene: pariter duos circa tuū strige cōplexū.
Proh inaudita feritas: ita patri nō sufficit nō credere incestū: quod non
potest probare? Ferrem tamē adhuc suspitōes tuas nefandissime senex:

si dissimulanter idicia tanti sceleris agitaſſes. Obſerua ſermões: ſecreta cuſtodi: oïum dieꝝ: noctiũq; momētis ſagax ſcrutator iſiſte. Quid tibi cū abruptis: qđ cū ſupremis? Inceſtũ iam credas: oportet ut torqueas. At tu: proh nefas: uerberibus ignibus: & tota crudelitatis arte ſcutaris rē: de qua nō deberes iſterrogare ſeruos: de qua uerniliũ quoq; corpoꝝ patiētiam petulāter excuteres. Laminas accēdis: eculeos moues: & parricidīo ſuſpicaris iſceſtum. Neſcis qđ pꝛæcepſ: qđ abruptũ tam nefāda dīlīgētiæ furore cōmoueas? Pater qđ de iſceſto filiũ torquet: nō eſt neganti crediturus. Oïum quidē Iudices iſcertoꝝ ſuſpitōes peſſimæ ſemp a corpibus incipiūt: nec bene de cuiuſq; moribus illā partem hoīs iſterroges: quæ nō aīo ſed dolore reſpōdet. Nondũ dico quem torqueas: quis iſter eculeos igneſq; ponat: cuius arguta prius idicia pꝛæcedāt. Nouiſſimũ debet eē quicqđ torquet & punit. Fidē hoīum deorũq; ne grauitatē putetis a nouiſſimis ultimiſq; cōepiſſe. Nō hēt pꝛbatōem facinus: de quo pꝛ non pōt aliũ torquere q̃ filiũ. Video qua poſſis rōne deſēdi: ſi oīa ante feciſti: ut inceſtũ aliter erueres. Quid aiſ? Interrogaſti ſeruulos: nō potuit cōſcius iueniri. Exquiſiſti ancillas: nō apparuit miſtra flagitiī: nō obſcœna litteꝝ cōmertia: nō fatētis deprahēdiſti nefande blāditiās. Nihil inuenis maritus domũs pꝛ? Nũc & dic ſciſſe rumorē. Sed ut torqueas ducat tamen queſtio p cōiugis miniſteria: p filiũ ſeruulos: i illa potius uilitate deſauiat. Prius ē ut repudiet uxor: ut diuortio fiat i domo grāde ſecretũ. Excedit oēm iſmanitatē: filiũ ideo torquere ut ſcias an inocēs torqueat. Vnicũ pꝛ ignibus: uerberibuſq; iſterrogas: rogo quid faēturus ſi pnegauerit. Videlicet ut laudes: deīde dimittas: ut amplectaris puſta uitalia: & laceri pectoris uulnera pietati ruruſus admoueas. Soluſ ſupereſt pudor hoī: qui torſit unicum: ut torquere debuerit. Faciat te neceſſe eſt reſ iſta peſſimũ pꝛem: & oderis oportet filiũ: cui ſatiſſacere nō poſſis. Iam iam malo uenena: ferrũ: ſubitoſ iētus: iꝛprouiſaq; mortē. Inceſtũ qđ nō credit: torquere nō debet. Qui credit: ſtati debet occidere. qđ ſi tormēta etiā fili placēt: ſi pꝛaſtāda eſt ſatiſſactio tā nefandi rumoris: exigo ne perdas queſtionē: i media ciuitate: i iꝛpſa cōſtitue fama: aduoca illoſ malignoſ: illoſ loquaceſ: & ſæculi rē exquire audiēte populo. Corā oībuſ torqueri debet: de quo loquunt oēs. Interroget quiſq; qđ uolet: ſuiſ auribuſ ſuiſ credat oculiſ. Cur i abditā ſemotāq; partē iuueniſ abducit? Secretũ queſtionis nec iſceſto filio debet: nec innocēti. Dabo adhuc inter ſecretũ publicatōemq; tempamentũ. Aduoca pꝛiꝛquos: adhibe amicoſ: circũpone iuueni ſerioſ ſeneſ: iſterſint magiſtratuſ aſſiſtant quibuſ hēre poſſit ciuitaſ fidem. Pꝛaſtare debet aut tibi ut probare poſſiſ: ſi confeſſuſ fuerit:

aut filio si pnegauerit. At tu nefāde crudelis tollis quæstionis alterā par-
tē: efficis ne possit amplius inocens eē q̄ tortus est. Quid agūt cōtra po-
pulū tormēta secreta: Prædico testor iterū dantē malignis alimēta sermo-
nibus: & a quæstione seposita ī maius redit incertū. Corā oībus torque-
re debet filiū pater: & q̄ uult absoluere: & q̄ paratus ē occidere. Nō uul-
tis Iudices ad facinus idignissimæ quæstionis accedat: & q̄ ipse torfit fi-
liū pater? A deo ne nō potuit libertis aut seruulis necessitas ista mādari:
nō carnifex potius adhiberi? Pater ī tormētis filii nō auersos tenuit ocu-
los: ipse uestes scidit: uelamēta lacerauit: manibus flagella cōcussit: reno-
uauit ignes: & mori filiū contentōe nō sciuit: diduxit os: qđ iam supre-
ma claudebant: fouit aīum ut lōgis cruciatibus patiētia sufficeret. O di-
gnū prēm: cui dicat inocēs filius feci. Nō mehercle iprobe mihi pclama-
turus hoc loco uideor: hoīem q̄ torquet in mēm: debere corā matre tor-
queri. Cur excludit ifcelix a sua cā: a sua quæstione? Adhibe spetiosi cru-
ciatibus hāc nimis amātē: huius gemitus excipe: huius suspiria oculosq̄
custodi: si qđ facinus admissū est torquebis qđ filiū: sed fatebit mater.
Irrūpere me tū maxie puta ī illud tuū parricida secretū: inīcio pperanti
quæstioni manū: inhibe ictus: subtrahe paulisp ignes: quicqđ est qđ me-
ruisti pfer ī mediū: memēto te fecisse de filio ppter qđ tibi nō debeat cre-
di. Quid spūm dolore præcipitas? Quid miseræ iterualla patiētiae pti-
naci crudelitate cōtinas? Si frustra tibi sufficer credis: qđ audieris nūcia-
re pferi: Incestū ut credat ipse debet audiri. Mirabar & ego iudices: si tā
nefāda quæstio aliū exitū potuisset hēre: q̄ mortē. Hic est parricidii pu-
dor: sic desinūt quæ incipere nō debent. Facinus quæstionis opis scelere
maiore. Exire tibi uideris p orbitatē. Scimus unde uenerit ista cōtentio:
nihil extorsit sæuitia misero. Vicit torquentē qui occidit. Iam iā nō mi-
ror: q̄ post ista nō hēs uocem: uerba nō iuenis. Vnicū sine teste lacerasti:
unicū occidisti: soli tibi deīde uis uideri celare faciūs: & ī parricidio quæ-
ris aliūde tristitiā. Præpostera res ē filiū occidere: deīde crubescere. Fas
nō est nō esse notū: ppter qđ se parricida putat inocentem. Elligas utrū
uoles: aut tormēta dānes necesse ē: aut silentiū. Quid nō debet iudica-
ri: nō debet queri. Possis uideri fortassis crudelissime senex silentiū filio
præstare: si uiueret. Cōsumpta ē paterni noīs religio: oīs pietatis sublata
reuerētia. Si hoc ille meruit: parq̄ ī quæstione: parq̄ ultionis ī morte ē. Vi-
dicare uis cōfessionem: traduc cadauer: & sup illa uulnera oēs pone cās.
Nō est eiisdē fateri cur torseris: & tacere cur occideris. Quid ais seueris-
sime parricida? Filiū cōsūpsisti p flagella p lamias. Potes agere uiscera de
tuis cōcepta uitalibus: sanguinē q̄ de tua fluxit aīa: nō īfama: nō furorē?

Sed quātum uis uideri: cōsilio: grauitate: lacerasti. Potes tacere sup uulne
ra unici: sup exutos artus metuēdus assistis: & cās quarente matre: quæ
rēte populo: hoc solū dicis: occidi. Cōtenta eē debet icerta. Interrogari
nunc te marite credis a mīe sola: causas mortis illius repōscit sollicitudo
generis hūani. Stāt circa liberos attoniti parētes: horret iuicem se chari
tas fraterna cōplecti: rupta ē illa osculorū iter soceros generosq; simplici
tas. Quousq; nos cū silentii tui iterpratatōe cōmittis? Si nihil factū est
qd debeat erubescere tempore pudor: qd sibi uolūt uerba media suspēsa?
Si nefas pdigiosis simile fabulis deprahēdisti: miserere ne sis una morte
cōtentus. Incestā grauius odisse debes: q; & uenit ī fore q; audaciā inno
centis imitat: & tacēti uidet irasci. Cū filium ppter rumorē torseris pro
pter tormēta occideris: nō ē media res: ut neutrū sciamus. Mater quidē
iudices inocētissima hoc cōplorat: hoc ferre non pōt: q; nihil parricida
respōdet. Sed nobis uidet iam iāq; eē dicturus nō fallit nos nefādæ quid
captes hoc q; supra silentiū trahis alta suspiria: q; ī prorūpenti uideris ex
clamatōe deficere: mēdacio parat auctoritas: & ī fidē erupturæ uocis af
fert: ut fateri uidearis iuitus. Dic tamē par ē huic rei matris itegritas ut
mētiaris. O q̄to nūc dolore torqueris: q; instantem nō potes aliqua truci
pclamatōe discutere. Non uerba tibi cōtra miserā: sed argumēta defūt.
Nō uoce: sed pbatōe deficeris. Quod solū dat reliquis infamiæ: & nos
cū perpetua sermonū malignitate cōmittis. Qui iterrogantem uxorem
nec dānat: nec absoluit: rumore cōtentus est. Modestiā mariti pariter &
patris accipite. De muliere quæ cōuinci non pōt: sufficere sibi putat ut
icesta credat. Quis unq; tā nefandas artes tā cruentū deprahēdit inge
niū: qā non pōt pbare qd dixerit: captat: ut credat qd nō dixerit. Dissi
mulas: taces saxe crudelis: inuenisti tormēta patris. Audi qd misera sim
plicissimo dolore pclamet: nō efficies iqt callidissime parricidæ: ut nō
audeā cadauer amplecti. Ego uero icesta sū si possū moderari gemitus:
cōprimere lachrymas. Coite ī funus oēs liberi: oēs parētes custodite plā
ctus meos: obseruate suspiria si quid feci: si qd admisi fatebor. Ecce su
pra lectulū effusa feralē laceros artus: & perustū cōplexa corpus exclā
mo: teneo unicū meum uelit nolit iuidia meū misera formosū. Hoc erat
qd infelicitissimā matrē ultra solitæ charitatis exagitabat affectus: ama
bam marite periturum. Infames quantūlibet hanc impatiētiam: ego mi
hi uideor defuisse cessasse multum de lætitia: multum perdidisse de gau
diis. Nemo unquam filium nimis amauit. Excuso tibi inquit iuuenis in
nocentissime q; supremis tuis nondū præstiti misera comitatum. Viuere
quidē te defuncto cōtinuo non debui: sed mori marito tacēte nō potui.

Rumpam tedium lucis iuifæ: sed prius licuerit coram ciuitate manibus
tuis iusta persolvere cum damnato supra crudelissimum silentium parri-
cida: nihil te dixisse constiterit. Ignosce q̃ ad iudiciū istud orbata du-
raui. Timui ne si ad exitū impatientia: si præcipiti pietate properassem:
faceret alium parricida de mea morte rumorem.

Pro uiro contra uxorem.

Ebebat quidē tristissimæ orbitatis misero pudori: ut iā tacere/
mus oēs. Et post tā prodigiosas reꝝ sermonūq; nouitates: oportu-
erat hoc eē nouissimū de malis ifœlicissimæ domus: q̃ occidi
filiū pater. Sed quoniā mulier imodici semp affectus sup cūcta quæ uel
passus sū paulo ante uel feci: reatus quoq; me dolore cōcussit: ueni peti-
turus a uobis ne me scientē silentiū cōtentōi præstare credatis. Nō q̃a oc-
cidi filiū taceo: sed occisus ē: ut tacerē. Vtinā iudices negare possē qd oc-
cidi: utinā totū miseræ necessitatis ordinē fas eēt itraī: & oris huius præ-
mere secretū. Mirat hāc aliq; patiētiam meā? Ardor ille q̃ me mō ipegit
in filiū: ipsa sui imanitate cōsuptus ē. Quicqd erūpere posset i pclama-
tōem: parricidio pactū est: i orbitate cōticuit. Non hēo affectū: nisi quo
cūcta tantū patiar audiā: feram. Vtrūq; de filio fieri non pōt: ut & occi-
deri: & fatear cur meruerit occidi. Quia ppter iudices satis admirari sa-
tis stupere nō possū: q̃ mulier cuius præter optimā sane cōscientiā: sexus
quoq; maiore malis nris pudorē præstare debebat: tacere nō pōt silentiū
meū? Nouo quin imo fabulosoq; secū ipatiētiae genere dissērit. Querit
de populo q̃ loquat: de præ q̃ taceat. Nec cōtēta cōfessione mariti nihil
se dissimulare: nihil scire reatus auctoritate testātis: mauult de silētio meo
facere secretū orbitatis. Istud amētia sit an inocētia pditus dolor uiderit:
ipsius aīus pōt scire qd filius meus dixerit quæ me putat hēre qd dicā. Fi-
dē igit uŕam iudices: ne uos orbitatis miseratōe confūdat sola mater: ne
ue maxiae calamitatis ibi tantū putetis resedisse sensū: unde uos lachry-
mæ gemitusq; cōueniūt. Mei magis debetis i uxoris cōparatōe misereri:
q̃ filiū & pdidi & occidi. Ego sū ifœlicior ex parentibus duobus: q̃ quic-
qd iudices ista cōplorat: & patior & feci. Fœlicē ignorantiae cōscientiā
mris: quæ sufficit iterrogā. Maior me ipatiētia: maior urit affectus: cur
occideri filiū indicā nō possū: nec pœnitet q̃ occidi. Infœlix senectus:
miserā patiētia: sic quoq; q̃ multa dicēda sūt. Fuimus quōdā iudices fui-
mus fœlicissimi parētes cū adhuc rudis unici nobis blādiret infātia: du-
rauitq; domus tota pŕŕitas: q̃ diu pariter fruebamur: pariter dilexiū:
q̃ diu ciuitas de nobis hoc solū poterat loqui: filiū nos hēre formosū. Ut
uero i cam adoleuit ætatē: in qua corporalibus bonis iuuetus insolenter

exultat: superbus atque arrogans in nullum uitae genus non in priuatos non in publicos actus florentem duxit aetate. Dii immortales quantus qualisque circa iuuenem rumor igemuit omnium maledictis succlamatus: omnium denotatione dannatus est: donec & ipse consensum circa se publici doloris agnosceret. Inde rarus in publico: tanquam patris occursum: tanquam ciuitatis ora uitaret. Non est leue concipere uerbis: in quantam ciuitatis execrationem: in quantam culpam iuuenis inciderit. Dictus est occidere posse patrem. Dictus est dignus: quem posset etiam pater occidere. Quid facere iudices infelicissimus senex: iam iam non cuius tabat fama nec patrem: iam meis auribus nemo parcebat. Interrogare non audebam: dissimulare non poteram: fallit quisque me putat quicquam fecisse consilio impetus: ac temporis ipsius nescio quis ardor explicuit. Preparari filio tormenta non possunt. Est in miseris poenatibus pars remota: seposita: profunda tenebris: tristis accessus: omnibus apta flagitiis: & in quam audeat facere facilius & pater. Illo fateor dum me uariae cogitationes per totius domus spatia circum agunt: quantum intelligere liuit: improuisus adueni. Et ille quidem ad conspectum meum tanquam depraehensus obstupuit: refugitque trepidus: puto ne quarerem causam. Irrumpo festinatim: auide: sine liberto: sine seruolo: sicut me depraehenderat temporis illius fatum: manibus: ictibus: & quaecumque ex obuiis dolor in telorum transtulerat usus ultra uires senectutis aggressus: ignes ex proximo raptos: uerba quae casus obtulerat: non diuiso dolor: non per partes: nec per interualla suspensio: sed semel: sed pariter iuado. Pars secreti fuit: ut ipse torquerem. Dii immortales quae fuit illa patientia: quae contumacia: cum domi torqueretur a patre: non inuocare matrem non repugnauit iuuenis: non opposuit manus: nullum implorauit auxilium. Mersis tamen deiectionisque lumbis tanquam nunquam flagella sustinisset: tanquam meis torqueretur oculis: omnes ictus excepit in faciem: uerberibus ignibus laudatos uultus uelut illis irascere: opposuit. Reddo testimonium nouissimum pudori: cum iam mori uellet: occisus est. Laudo iudices patientiam matris: cum & ipsa semper plurimum esset domi: & ab illo secreto fortasse non longe: interuenire noluit: interpellare non ausa est. Sed & manibus meis gratulor: quod non propinquus aliquis: non amicus irrupit: occidisset quisque me tunc ausus fuisset interrogare pro filio. Sepelliui tamen lacera membra: funus indulsi: ossa collegi. Non iniecit uxor lectulo manum: non iter exequias placentibus elisisque uberibus mihi fecit inuidiam. Unde in hanc impatientiam prorupit: exiliit: Domi me nihil interrogauit. Possum iam mater infelix coram liberis ac parentibus: possum audientibus diis hominibusque clamare: & ego amaui filium meum: non osculis: non infirmitate: non lachrymis: sed uiribus: dolore: patientia. Vnicum quem si acie clausisset hostis: uicaria morte seruassem:

si subitū cinxisset incēdium: extuliffem relicta meorū parte mēbroꝝ: eripui malignitati: abstuli famæ. Habeo qđ imputē tibi natura: pietas. Rē difficillimā feci: qđ nō me potius occidi. Malæ tractatōis accusat. Adeo ne uxor tibi parē uideor dedisse pœnæ post piculū & labores: ne lucrificiat: qđ occidit filiū suum: Nō pudet ergo si irasceris parricidæ. Quid tibi cū lege: quā propter uos mīores accepistis affectus? Querelas hēt ista nō gemitus: & matre seposita solam cōplorat uxorē. Rursus ad populū uocas miserę pudorem? Materiā noui rumoris accēdis? Perdidisti ergo rationē secreti mei. Sic oīa fecerā: ne qđ aut quæri possit aut dici. Iā uero qđ ipudentius: qđ idignius: qđ cū sibi de liberis credūt licere tantūdem: & æquū ius patris aut matris eē cōtendunt: quasi nesciāt nobis arbitriū uitæ necisq; cōmissum? Nō est priuilegiū filiū occidere: cū fieri pōt: nec quisq; tantū ideo fecit: qđ liceret. Viscera unici lacerare suffeci. Ignosce si nō potes mihi credere: nemo filiū suum occidit odio. Nō erit tāti iuuenis iūsus. Illud est ī patribus usq; ad parricidiū terribile: qđ amāt: quod succurrūt: qđ sibi uident aliter nō posse misereri. Nō est qđ uos ab æstīmatōe malorū meorū mollior sexus abducat. Maioris affectus est filiū occidere: qđ iudicare. Desine igit me mulier fatigare interrogatōibus tuis. Ita tibi nō uidet oīa respondere pro filio: qđ dicit occidi? Et licet cōprimant exclamatōes: ora claudant: nihil negat: qđ hoc fateat. At qui sūmorum facinorū ipsa immanitas innocētia est. Filiū pater nō demens: nō infānus occidi. Hōiem extra sensus affectusq; positū: quisq; nunc miseraat: occidit. Vides senē sanguine suo fluentē: laceratis exustisq; illis sanctioribus carioribusq; uisceribus sup exanimis unici corpus cruētis manibus iacentem? Horreo cadauer: & uelut corpa quæ cælestis exinaniuit ignis: adire propius timeo. Ad quædā faciōra sufficit claudere oculos: uultus auertere: tacere: mirari: & incredibiles calamitates relinquere suis causis. Miserere: ne quid amplius quæras: ne qđ interrogēs. Dictus me putas parce sæculo: parce marito: parce patri? Tu uero parce illi qđ occisus est. Nouū iudices uxoris in maritū crimen audite. Silentū est de quo queritur. Solebat indignatio ur̄a cōuitia nostra ferre nō posse: & matronalis indignatio dicere uidebat: nō parcis erga me marite uerbis: nullam hēt nr̄i tuus sermo reuerētiam: facile prorūpis ī obprobria: facile quod libet obiicis: exclamas: & dū nimiū libertati uocis indulges: pōt populus aliquē de me facere rumorē. Tu mulier obiicis mihi rē: quæ nulli unq; crimini fuit: solā in nostris moribus innocētiam uoce repræhensā taciturnitas. Vide cur manus: cur uerba peccare uideant. Illis ifamamus: his torque mus: occidiū. Vis scire quā nō possis queri de silētio meo? Felicissima

fueras si idem fecissemus oēs. Finge me paulisper sepositis silētii causis: hoc tantū respondere: nō prodo secretum. Ex oībus Iudices quibus humana pectora seriis grauibsq; complectuntur affectibus: nullam difficiliorem q̄ silentii credo uirtutem. Adeoq; promptissimo sermone facile delinquimus: ut cōstantiam tacēdi neq; ī aliis ferre possimus. Crimē hoc ī me mulier uocat: qđ ī priscis illis morū mētiumq; rectoribus fuit prima sapiētia: q; quosdā totius uitae pertulisse patientiā magis illa misera mirat antiquitas: q̄ q; temporū uices: syderū cursus: & profūda naturae uelut cōscia ratione sanxerūt. Quae per fidē impotentia est effringere rigēs sacra dissimulatōe pectus: euoluere aīum: quē supra sua secreta cōpositū nō lātitia: nō dolor: nō necessitas: nō fortuita laxauerit. Quisquis de tacente querit: multo minus ferre poterit loquētem. Nec adeo cōiugali societate cūcta miscēt: ut nihil sibi aduersus hanc cōcordiam propriū relinquat aīus. Est aliquis etiā a sanguine suo secretus affectus: genusq; reuerentiae: ut tacēda minime uelis scire carissimos. Quaedā nō possis uerberibus: eculeis eruere: & plerosq; uideas fortiter supra sua secreta morientes. Agedū (si uidet) utrunq; sexū: omnē conditōem: oēm scrutemur aetatem: nullū sine cōscientia pectus: nulla uita sine causis tacendi. Si te interrogauerit oīa maritus: haberes aliquid & tu qđ nō fatereris. Et q̄to silētium grauius est in sene: uerecundius in marito: sanctius in patre. Pudeat nos mulier ifirmitatis. Vicit nos mō iuuenis ille cōstantia: mori uoluit ut taceremus. Vides mulier quibus īterprætationibus praestes tuum dolorem? Diceris ideo me interrogare: quia scias oīa me potius pati male q̄ loqui. Quis enī in hac ciuitate nō nouit taciturnitatis meae rigorem? Quis ignorat qua cūcta soleam ferre patientia? Ne occisurus quidē suspiria gemitusq; praemisi. Nihil feci unde erupturū quandoq; per orbitatem patris aīum: aut tu praescio timore sentires: aut ipse periturus. Hāc nunc me iactare cōscientiam putas: q; nihil in publico nihil in ullo mihi permisi proclamare cōuentus? Ego uero nō sum questus de iuene: nec tibi: nec captaui ut illū mecum & mater odisset. Frustra te putas extorque accusatōe posse: q; mihi nō ipse calamitates: nō dolor: non meditatio orbitatis expraessit. Vras licet: durabo: perferam: passus sū: iam qđ erat difficilius occidi. Torsit inquit filiū meū. Breuiter Iudices ratō reddat: infamē. Quid reffert an innocentē: si illud oībus liquet? Iuuenē cūctis pignoribus inuisū: oībus affectibus graue maligni fecere sermōes. Quid agius aīa? Quēadmodū effugiū: euadiū? In tāta ifamia nihil facerē crederis ē. Vis me circūī singulos: reclamā populo: cū rumor rixari? Tuā fortassis ifirmitati cōueniat negare: me tātū fortior assertio unici decet:

Excipiendus ē nō cōtētōe uerborū: sed ut ciuitas stupeat ut erubescat. Tor-
quere me filiū putas? Inuidiā facio populo. Videor mihi illis uerberibus
lacerare famā: illis ignibus icrepare rumorē. Quæstio de ifami filio unā
rōem hēt: ut pbes inocētē. Dii mala phibeāt: ut noueris illū dolorē: quo
pōt torquere filiū pī. Nihil est infœlicius hoīe: cui de unico suo mors so-
la nō sufficit. Iuuenem in cuius aīo perdididerant noīa nra respectū: quem
quotidie necesse habebamus excusare rumori: qui iter nos formosū ma-
lebat agere q̄ filiū uerberibus ignibusq; consūpsi. Vis uis scire q̄ta tormē-
torū ratio fuerit? Debuit etiā tortus occidi. Si tamē utiq; mater uis scire
causas: leuiter audi. Prospiciebam miser in grande quandoq; facinus
prorupturū: quod ocio uitā: quod desidē domi perdebat ætatem. Non
peregrinatōibus excollere mentē: non expiri militiam: nō temptare ma-
ria: nō rura collere: nō administrare rem. p. nō ducere uolebat uxorem.
Præterea traxerat ex frequētibus castigatōibus tediū patris & in execra-
tionē mei: cōscientiā qua nō emendebat: exarserat. Timebat occursum:
nō audebat adire colloquia: oscula cōuictusq; fugiebat. Breuiter perdi-
tissimæ mentis diffinienda mensura est. Oderat me filius & timebat. Fi-
liū igit̄ totius ciuitatis existimatōe dānatū: quē adhuc uiuere mirabant̄
hoīes: torfisse me putatis? Ego uero occidi tarde diu. Quæstionē illud
uocas? Pœna suplicii: & malorū meorū exitus fuit. Nulla rō est iterrogā-
di hoīem: cui nō est fas nisi negare. Quāta tamē mihi fuit & i quæstione
moderatio. Non. n. præcipiti raptus ipulso exilii repente subito: nec ca-
ptus dolore cæco ipatiētia meæ uelox uulnus idixi. Nō pōt non rōne oc-
cidi filius: cū ante torquet̄. Dedi moras: spatiū: tēpus idulsi. Vides q̄tā
hic malignitatibus potueri præstare materiā? Si i illo secreto gladio tan-
tū: si uulneribus egissē: exitū fecerat iuuenis depræhēsi. Nō est igit̄ mu-
lier qđ mihi facias dupplicitate quæstiois iuidiā: id ē qđ torfi & occidi.
Sola ē huius necessitatis rō de morte. Illud ē parricidiū: filiū torquere ui-
cturū. Putas iuuenē uiuēt potuisse: cui iā nō poterat nisi morte succurri?
Quē cōtra malignos sermōes asserēt cœperā: nō reddidi rursus ifamiæ:
Neq; in oculos & ora uulgi de secreto patris emisi. Prouidentiam meam
tibi quoq; mater: ne in hunc interroget̄: eripui. Ille uero nō fuit post tor-
menta laturus uitæ pudorem: ut interrogaret̄ a singulis: ut negaret. Ve-
rum mulier affectibus tuis renunciandū est ad totius domus nostræ per-
tinere innocētiam credidi: ne se ipse potius occideret. Sētit mulier iudi-
ces ad ius querelæ suæ: nec qđ torserim: nec qđ occiderim pertinere. Ita
quærit qđ mihi dixerit ille de quo nescit an dixerit. Quid ais mater im-
patiens? Ita i morte filii tui nihil aliud ad te pertinet: q̄ quid locutus sit?

Ita si respōdero remittis parricidiū : tormēta nō obiicis. O incōsultā muliebrē semp amētiam : qđ iuuenis ī tormētis dixerit : tanq̃ ignoret īterrogat. Nihil me cōperisse nō credit : tanq̃ sciat qđ dixerit. Fidem cōmunis sanguinis : fidē cōmunium malorū : ne parricidii me uelis agitare secretū : nec calamitatibus nr̃is grauē facias īnocētiam tuā. Viderit qđ meruerit iuuenis ille : ego iam possū suprema reuereri : & post exitū unici reuertor in prēm. Maior defūctis liberis prāstanda reuerētia est : nec quicq̃ minus cōuenit affectibus matris : q̃ si īsultare uideat̃ occiso. In grām me cū filio reduxit orbitas : iram nr̃am mors seuera cōposuit. Quin imo recogitāti mihi totū secreti illius ordinē : subit tacita miseratio : q̃tam ego debeam reuerētiam filio : quē potui torquere solus : quē potui occidere solus. Perseueras : cogis : istas. Inuicē te mulier īterrogo : cur si tantope uolebas scire qđ īterrogarē : qđ ille loqueret̃ : nō irruperis ī quāstionē : quā nullis ministris nullis custodibus uallauerat pr̃. Quāto melius mater ipsum adisses : q̃to fortius īterrogasses una : q̃to tibi plura dixisset. Quis te mulier affectus abegit : tenuit : exclusit. Agnosco : uerecūdiam tuā timuisti credo : ne si in illo secreto fuisset̃ oēs : occidisse filiū diceret̃ & mater. Instas tamē & miseri senis ora diducis. Puta me hoc solum dicere ex maximi facinoris cunctatōe ueniēs quid audierī nondū scio : totus adhuc sū in parricidio meo : & post mortē unici oīa quibus laceratus occisus est in aīum meū tormēta redierunt. Est quidē difficile ut aliquē pati pudorē parricida uideat̃ : uerū tamē stupore : amētia : & ī silentio orbitate defeci. Ablata est mihi oīum uerborū fides : oīs sermonis auctoritas : nec hēt causā loquēdi cui non pōt credi. Desine mulier interrogare. Filium quē occidit pr̃ nec asoluere nec accusare iā debet. Quid inq̃t dixit cū occideres. Miserā parricidii īnocētiam : q̃ hoc me nō potestas : non magistratus : nō propinquus aliquis : nō amicus : nō ille semp loquax populus ac malignus īterrogat. Quiescitis : tacetis. Me īfelicē nūquid scitis oēs. Puta me mulier hoc tibi respōdere : nō hēt īcredibilia uocē. Quādamā maiora sūt : q̃ ut illa capiat modus sermonis humani. Tu uero crede nihil aliud fuisse q̃ furorē. Insanisse me puto : uidebā quā nō fiebāt audiebā quā nemo diceret. Hoc solū nō insaniētis habui : qđ tacebā. Fige me respōdere nihil dixit : nihil locutus est. nō credis. Atq̃ multo minus creditura qđ dixerit. Accipe mulier breuē uerāq̃ ratōem : cur ī quāstioe iuuenis occisus est. Torquebā nec interrogabam si qua ad aures tuas ab illa quīuis remota domus parte prolata uox est : meus gemitus fuit : meorū uiscerum dolor. Quārīs cur nihil dixerit : quia non habuit quod scire uellem : qđ audire deberem. Nihil aliud quāstio illa captauit q̃ silētium :

quod præstare uita nõ poterat. Quisquis i tormentis occidit: ideo tor-
tus e ut occideret. An tu quæstionẽ illam fuisse credis: qualis uernilibus
corporibus adhibet. Ideo eni eculos mouebã artifex senex: tenebã fidi-
culas rone sæuitiæ: ut leuiter sedibus suis remota cõpago per singulos ar-
tus mēbra laxaret. Consũptus est spūs silētio sui: & uerba igneiq; aium
pariter uocēq; cluserūt. Videbat mihi præmere gemitus: teneri suspiria:
& sic nihil dixit: tanq̃ torqueret ab hoie qui sciret. Miraris hanc in filio
cõtumaciam: i iuuenē patiētiam. Patri torquēti nõ potest aliter respõde-
ri: q̃ ut mori malit q̃ cõfiteri. Quod sufficit igit̃ interrogantibus respon-
deo: mulier occidi. Fallit quisquis expectat ut obiiciamus illa cõmunia.
Ego uero proclamo nõ luxuriosum nõ amore meretricis infamē nihil ille
delinquebat: quomõ liberi solent. Monstrũ erat inenarrabile: qđ nollem
deprahẽdere: qđ ferre nõ possem. Mirat aliquis quod nõ abdicauerim:
nec notissima ultione patrũ fuerim tantũ expulisse cõtentus. Tuus mu-
lier nefarius: tuus incõsultus non pmisit affectus. Filiũ cui contra seueri-
tatē meam ignoscebas: quē mecum odisse nõ poteras: secuta fuisses ab-
dicatum. Finge iuuenē dixisse nescio quid: ego audire nihil potui. Non
eni potestatis alicuius more cõsederam: nec toquētib; aliis agebam iu-
dicem prēm. Ego tunc cūcta passus sum: pariter & feci. Nõ uacabat au-
res præstare uerbis: excipe gemitus: existimare singultus. Auocauit me
contentio: dolor: orbitas: parricidium. Oia facta sunt festinatõe præ-
cipiti. Idem patris affectus est torquere ut scias: occidere ut nescias. In
meam iquit infamiã taces. Ita nũc primũ laboras misera de fama: & post
unici mortē pertinere ad te coepit quid loquant̃ hoies: si licet filius ipen-
sus est: ut erubesceres: ut male audires. Adeo ne hoc capranti nõ erat sar-
tis rē totam cõmisisse rumorĩ. Ego uero me famæ tuæ mulier opposui: &
inter mrem filiũq; medius parricidiũ feci: unicũ occidi: ne quid aliud lo-
querent̃ hoies. Alioquĩ si hoc capto qđ putas: quousq; taceo: i qđ rēpus
differo illam quã me putas præmere uocē. Ecce reatus iudiciũ pnuncio:
ego tamē scire me nego. Egregiã ratõem malignitatis: locuturus aduer-
sus uxorē: feci ne mihi crederet. Fateor igit̃ nihil ad certũ indubitatũq;
perduxi. Hoc est quin imo ppter qđ ad mortē usq; cõtendi. Nõ explicāt
tormēta quæstionē: quæ occidūt. Quid iquit dixit. Fœlicē te misera: si
nescis qđ dixit. Ita nõ es cõtenta cõsciētia tua: nõ sufficit qđ nõ habuit il-
le qđ negaret: qđ fateret. Poscis uerba quæstionis: cogis: extorques. Te-
stor: tu facis ne possis negā qđ dixero. Quid dixit: parasse se parētibus
uenenũ: Negas. pditõis agitalle sermões: negas. Tyrānidis inisse cõsili-
um: negas. Et qcqđ dixero: negabis. O bõæ cõsciētiæ icauta simplicitas

Ita nō times: ne coactus loqui multa figā: multa cōponam. Si potes sci-
re mulier an mētiar: scis qd dixerit. Quid dixit: nihil. Quid dixit: oīa.
Maledixit saeculo: fecit tēporibus iuidiam: detestatus est p̄cem: cōuicia-
tus ē mari. Quid dixit: plusq̄ īterrogabam. Vicisti mulier obstinatōem
meā. Audi breue succūm q̄ responsū: qd dixerit: qd queris: qd putas.
O si quis ī illā uos secreti nr̄i potuisset adhibere prāsentiā: uidissetis no-
uurgēus quāstionis. Stabā senex furiis mōstruosae feritatis accitus: ma-
nibus exertis: hīc ignibus: hīc uerberibus armatus: sup̄ ora sup̄ oculos ia-
centis assistēs clamabā: furiose demēs tāce. Et ille uelut exustis amputa-
tisq̄ p̄ quā dolor exit ī uerba: fuit attōitus amēs. Quotiēs ad motis igni-
bus ad aliquā corpis partē totū pectus īposuit: quotiēs hiatu oris auide
flāmas aduersus excūtia uerba collegit. Cū uero iam totus calor uerberi-
bus expulsus uiribus nouissimi doloris erūperet: pertractatis ab ima pe-
ctoris parte suspiriis breuissime collecti spūs: ille quo redit aīa singultus
fuit similis exclamatu: nescio qd quod & tu fortassis audires occupa-
ui fateor: & aduocatis quas iā cōsumpserā uiribus: manibus: telis totoq̄
corpe pariter adnexus anteq̄ mētiret: occidi. Misera tēporis illius recor-
datio: deficientē in manibus meis filiū uidi: aspexi ora pallētia: frigidus
hanelitus: iterrupta suspiria: & aīam magno silētio excūte: nō tamē tor-
mēta laxaui: nō subtraxi: restrinxiq̄ flāmas. Miserere mulier: ne quāras
amplius uocē huius affectus: filiū q̄ moriebat occidi. Nō pdidi tamē: nō
pdidi unici mortē: fortunā nō pdidi. Iā me nō īterrogat nisi sola mī. Cō-
siste agedū mulier loco meo: & in hītum paterni doloris accīta admoue
eculeos: flagella: lamias. Prædico: testor: aliter nō possū loqui: aliter mī
hi nō potest credi. Quāq̄ miserrime iuuenis (fas ē enī tuos alloqui ma-
nes) exprimere mihi uocem nullus poterit dolor: q̄tum uolet laceret: uel
occidat: uincere me tormēta docuisti. Si tamen fas est cogitatōis memo-
ria tractare uerba miseræ quāstionis: cur me corā populo magis īterro-
gas. Eamus uxor ī illam desolatā domum: ī illud iam patris filiiq̄ secre-
tum. Ibi me īterroga: ibi ubi torsti: ubi occidi: ubi adhuc forsitan filii tui
uaga per mœstos pœnates anima discurret. Porrigat aliquis imaginē iu-
uenis occisi: ponat ī sinu matris illas uestes: quibus ipsa iuuenem misera
comebat. Eamus ad tumulū: misceamus supra busta lachrymas. Ibi aut
tacebimus pariter: aut iuicem cōfitebimur. Iam iā miser mori possū. Ex-
plicuit te sollicitudo: pietas. Nō scribo tabulas: testamēto supremo uer-
ba nō credo: & ego moriar ī tormētis meis. Illud tantū nouissimis pre-
cibus a te ciuitas: p̄ liberos: per cōiuges: p̄ natos: a te uxor: per occisi iu-
uenis umbrā peto: a te mater: ne quid amplius quāras tu famā ne dicas.

FINIS.

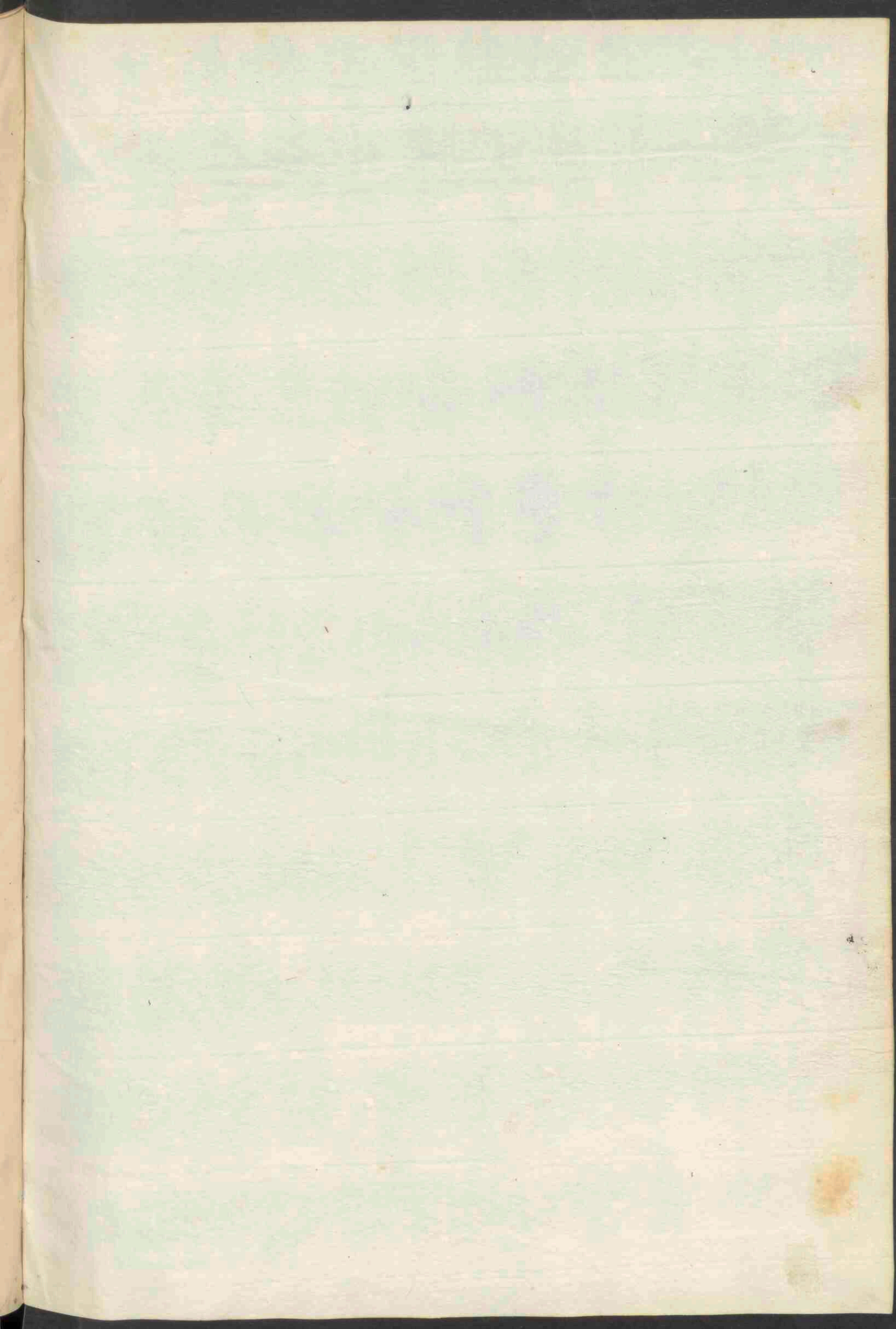
Quintiliani Summi Rhetoris & eloquentissimi declamatōes exactissime
recognitas Lucas Venetus Dominici. F. ingeniosus artifex iterum diligen-
ter ipressit Venetiis anno salutis. M.CCCC.LXXXII. Nonis iuniis.

Registrum operis.

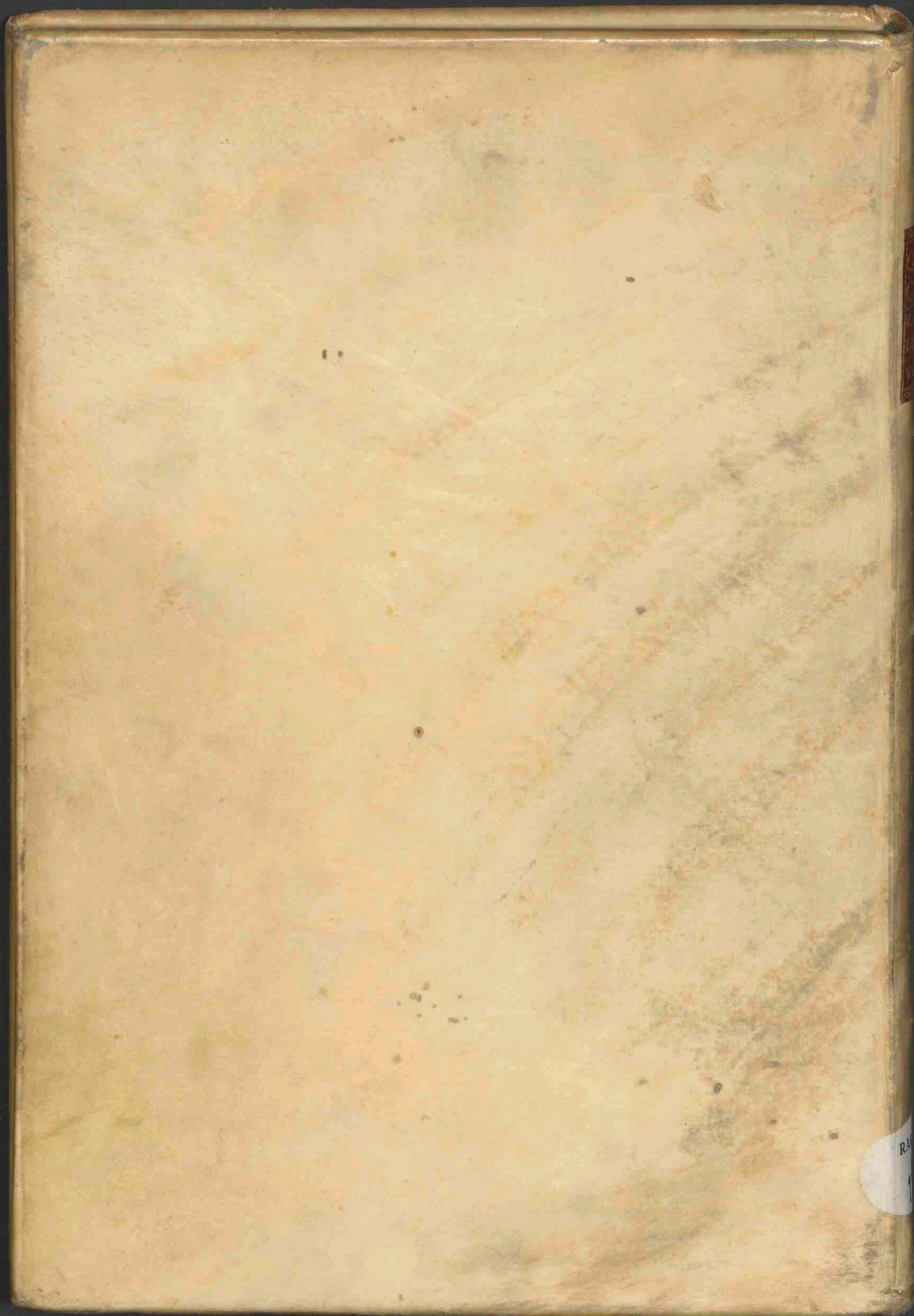
a prima alba
Iacobus
M. Fabii
cium iudices
tanquam testis
b quiete facit
non est nisi
occidit
c futurum
circa me
et honesta
d Quid ego
nolo quotidie
Securus
e fortasse
habes pœnas
conuenit
f de filii mei
scissa lacerata
non habet
g Tu ex geminis
Sufficit ergo

Argumentum
h despiciat
ueneram
nec flammis
i debeat uenire
quantum
quod circa
k q̄ ad illum diem
fames
cogitata
l quæ fructus
et quod nunq̄
atq̄ alligantur
m placidamq̄
ætas poscit
ad supremos
n q̄ liberis puto
fortunam
effudisset
o aut filio si
Rumpam tedium
si subitum

WILLIAM SALLOCH
Phoe Bridae Road
Ossining, N.Y. 10562

colorchecker DIGITAL SG

